

*Управління культури і туризму
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна наукова
бібліотека імені Олени Пчілки
Державний архів Волинської області*

КАЛЕНДАР

знаменних і пам'ятних дат Волині

на 2007 рік

УДК 94(477, 83)(059.3)
ББК 63. 3 (4УКР – 4 ВОЛ) Я 25
К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік / Ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2006. – 164 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чиї життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат 2007 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань та збірників, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є покажчик імен видатних діячів, представлених у ньому, та список авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців.

Укладачі:
Бабій В. В.,
Голотюк Л. І.,
Давидова Г. В.,
Понагайба А. А.

Редактори-упорядники:
Ковальчук Є. І.,
Ксендзук Е. С.

Відповідальні за випуск:
Силюк А. М.,
Стасюк Л. А.

ISBN 966-8770-63-3

© Волинська державна обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Олени Пчілки, 2006
© ПВД «Твердиня», 2006

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВОЛИНИ НА 2007 РІК

2 СІЧНЯ	165 років від дня народження П. А. Косача (1842-1909) – українського громадського діяча, батька Лесі Українки
3 СІЧНЯ	75 років від дня заснування Волинського українського театрального товариства у м. Луцьку (1932)
5 СІЧНЯ	60 років від дня народження Т. М. Рівця (1947) – музиканта-скрипаля, художнього керівника камерного оркестру «Кантабіле» Волинської обласної філармонії, заслуженого діяча мистецтв України
7 СІЧНЯ	80 років від дня народження Р. А. Братуня (1927-1995) – українського поета
8 СІЧНЯ	55 років від дня народження І. В. Бойка (1952) – волинського художника
10 СІЧНЯ	85 років від дня народження М. Г. Пронька (1922-2006) – українського письменника
14 СІЧНЯ	65 років від дня народження В. С. Гея (1942) – українського письменника, заслуженого діяча мистецтв України
15 СІЧНЯ	125 років від дня народження І. І. Огієнка (1882-1972) – українського церковного і громадського діяча, мовознавця, історика церкви
25 СІЧНЯ	65 років від дня смерті А. Ю. Кримського (1871-1942) – українського вченого-сходознавця, письменника, перекладача
26 СІЧНЯ	60 років від дня народження Т. Д. Галькун (1947) – народного художника України
27 СІЧНЯ	100 років від дня народження М. Е. Гаска (1907-1996) – українського письменника та літературознавця

- 2 лютого** 110 років від дня народження Є. Ф. Маланюка (1897-1968) – українського поета, критика, літературознавця
- 2 лютого** 63 роки від дня визволення м. Луцька від німецько-фашистських загарбників (1944)
- 9 лютого** 65 років від дня народження Л. Ю. Дяченко (1942) – актриси Волинського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, заслуженої артистки України
- 14 лютого** 110 років від дня смерті П. О. Куліша (1819-1897) – українського письменника, історика, фольклориста
- 21 лютого** 125 років від дня народження К. Пшемиського (1882-1941?) – польського педагога, палеонтолога, дослідника Волині
- 25 лютого** 136 років від дня народження Лесі Українки (1871-1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки
- Лютий** 100 років від часу останнього приїзду Лесі Українки до Колодяжного, на Волинь (1907)
- 4 БЕРЕЗНЯ** 55 років від дня смерті Н. Хасевича (1905-1952) – українського митця-графіка
- 8 БЕРЕЗНЯ** 60 років від дня народження В. Г. Жупанюка (1947) – українського художника
- 9 БЕРЕЗНЯ** 193 роки від дня народження Т. Г. Шевченка (1814-1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- 9 БЕРЕЗНЯ** 65 років від дня смерті М. П. Кравчука (1892-1942) – українського вченого-математика
- 10 БЕРЕЗНЯ** 146 років від дня смерті Т. Г. Шевченка (1814-1861) – видатного українського поета, художника, мислителя
- 11 БЕРЕЗНЯ** 60 років від дня народження Л. Я. Лежанської (1947-1981) – української поетеси

- 23 БЕРЕЗНЯ** 50 років від дня створення Торчинського народного історичного музею (1957)
- 26 БЕРЕЗНЯ** 115 років від дня народження Г. Н. Остапенка (1892-1971) – українського художника і педагога
- 30 БЕРЕЗНЯ** 150 років від дня народження Габріелі Запольської (1857-1921) – польської письменниці й актриси
- 31 БЕРЕЗНЯ** 95 років від дня народження А. І. Юницького (1912-1976) – українського актора, народного артиста України
- 1 КВІТНЯ** 80 років від дня народження М. С. Стефанишина (1927) – українського композитора, заслуженого діяча мистецтв України
- 15 КВІТНЯ** 70 років від дня народження Д. А. Поштарука (1937) – директора Волинського обласного театру ляльок, заслуженого діяча мистецтв України
- 16 КВІТНЯ** 60 років від дня народження М. Трофим'яка (1947) – єпископа, ординарія Луцької дієцезії
- 16 КВІТНЯ** 50 років від дня народження Т. Д. Смолярчук (1957) – художнього керівника Камінь-Каширського районного будинку культури, заслуженого працівника культури України
- 17 КВІТНЯ** 125 років від дня народження В. К. Липинського (1882-1931) – українського історика, публіциста, громадського та політичного діяча, теоретика консерватизму
- 19 КВІТНЯ** 60 років від дня народження О. Т. Осіїк (1947) – актриси Волинського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, заслуженої артистки України
- 1 ТРАВНЯ** 60 років від дня народження Ю. С. Віслобокова (1947) – майстра деревообробки
- 7 ТРАВНЯ** 60 років від дня народження П. О. Боярчука (1947) – українського журналіста, письменника
- 8 ТРАВНЯ** 100 років від дня народження Власа Мизинця (1907-1943) – українського поета і публіциста

- 9 ТРАВНЯ** 85 років від дня смерті О. І. Левицького (1848-1922)
– українського історика, письменника, дослідника
Волині
- 12 ТРАВНЯ** 80 років від дня народження І. Г. Сокола (1927-1974)
– Героя Радянського Союзу
- 17 ТРАВНЯ** 85 років від дня народження А. А. Дімарова (1922)
– українського письменника
- ТРАВЕНЬ** 125 років від часу переїзду Лесі Українки
в с. Колодяжне, тепер Ковельського району (1882)
- 3 ЧЕРВНЯ** 110 років від дня народження О. М. Хохол (1897-
1964) – українського вченого-медика
- 5-6 ЧЕРВНЯ** 80 років від часу проведення Українського церков-
ного з'їзду у м. Луцьку (1927)
- 7 ЧЕРВНЯ** 130 років від дня народження О. П. Косач-Кривинюк
(1877-1945) – української письменниці та перекла-
дача, сестри Лесі Українки
- 10 ЧЕРВНЯ** 125 років від дня народження О. П. Косач-Шиманов-
ської (1882-1975) – сестри Лесі Українки
- 12 ЧЕРВНЯ** 115 років від дня народження А. В. Річинського
(1892-1956) – українського культурно-освітнього
і громадського діяча
- 13 ЧЕРВНЯ** 70 років від дня народження С. Д. Сачука (1937)
– головного редактора газети «Волинь-нова»,
заслуженого журналіста України
- 16 ЧЕРВНЯ** 75 років від дня смерті М. П. Левицького (1866-1932)
– українського письменника та громадського діяча
- 17 ЧЕРВНЯ** 125 років від дня народження І. Ф. Стравінського
(1882-1971) – російського композитора і диригента
- 17 ЧЕРВНЯ** 70 років від дня смерті М. П. Косача (1884-1937)
– брата Лесі Українки
- 26 ЧЕРВНЯ** 90 років від дня народження П. Й. Каспрука (1917-
1943) – організатора Торчинського антифашист-
ського підпілля

26 червня	70 років від дня народження М. П. Шамрили (1937) – українського художника
28 червня	День Конституції України
29 червня	158 років від дня народження Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
3 липня	100 років від дня народження Н. Й. Захарченко (1907-1992) – української співачки, заслуженої артистки України
10 липня	115 років від дня народження О. І. Барановича (1892-1961) – українського історика, дослідника історії Волині
12 липня	80 років від дня народження С. І. Бородуліна (1927) – українського письменника і журналіста
12 липня	60 років від дня народження В. Г. Панасюка (1947) – директора Волинського державного училища культури і мистецтв
14 липня	110 років від дня народження О. І. Жуковської (1897-1979) – української співачки, заслуженої артистки України
16 липня	170 років від дня народження А. Ф. Хойнацького (1837-1888) – українського богослова та історика, дослідника історії Волині
20 липня	65 років від дня народження В. А. Карпоса (1942) – українського співака, заслуженого артиста України
21 липня	63 роки від дня визволення Волинської області від німецько-фашистських загарбників (1944)
24 липня	95 років від дня народження С. М. Радіона (1912) – українського письменника, журналіста-критика
28 липня	195 років від дня народження Ю. І. Крашевського (1812-1887) – польського письменника

- 1 СЕРПНЯ** 94 роки від дня смерті Лесі Українки (1871-1913)
– видатної української поетеси, драматурга, громад-
ської діячки
- 1 СЕРПНЯ** 65 років від дня народження Н. Ю. Пушкар (1942)
– волинського краєзнавця, музеолога
- 12 СЕРПНЯ** 130 років від дня народження О. С. Грушевського
(1877-1943) – українського історика, етнографа,
літературознавця, дослідника історії Волині
- 15 СЕРПНЯ** 30 років від дня створення Волинської обласної
бібліотеки для юнацтва (1977)
- 17 СЕРПНЯ** 340 років від дня народження Й. Кондзелевича
(1667-бл. 1740) – українського іконописця
- 20 СЕРПНЯ** 40 років від дня відкриття в урочищі Лопатень Кі-
верцівського району меморіального комплексу
та музею партизанської Слави (1967)
- 23 СЕРПНЯ** 135 років від дня народження М. М. Перетятковича
(1872-1916) – українського архітектора
- 24 СЕРПНЯ** День незалежності України
- 26 СЕРПНЯ** 245 років від дня народження Д. Макклера (1762-
1853) – ірландського ландшафтного архітектора
і ботаніка
- 7 ВЕРЕСНЯ** 60 років від дня народження О. В. Огородника
(1947) – композитора, директора-художнього керів-
ника заслуженого народного ансамблю пісні
і танцю України «Колос», народного артиста України
- 7 ВЕРЕСНЯ** 50 років від дня народження Н. П. Горик (1957)
– української поетеси, голови Волинської облас-
ної організації Національної спілки письменників
України, заслуженого вчителя України
- 11 ВЕРЕСНЯ** 75 років від дня народження Р. М. Шпиги (1932)
– волинської писанкарки
- 12 ВЕРЕСНЯ** 85 років від дня народження Я. О. Гудемчука (1922-
2003) – українського письменника, перекладача,
громадського діяча

- 15 ВЕРЕСНЯ** 155 років від дня народження Г. О. Мачтета (1852-1901) – російського письменника, діяча революційного народницького руху
- 16 ВЕРЕСНЯ** 100 років від дня народження М. П. Букатеви́ча (1907-1985) – українського художника і педагога
- 23 ВЕРЕСНЯ** 65 років від дня Кортеліської трагедії (1942)
- 23 ВЕРЕСНЯ** 50 років від дня народження В. А. Тиможинського (1957) – композитора, заслуженого діяча мистецтв України
- 4 ЖОВТНЯ** 77 років від дня смерті Олени Пчілки (1849-1930) – української письменниці, етнографа, фольклориста, громадської діячки
- 5 ЖОВТНЯ** 50 років від дня народження В. П. Козачук (1957) – артистки Волинського академічного народного хору, заслуженої артистки України
- 7 ЖОВТНЯ** 80 років від дня народження О. П. Вольського (1927-2006) – українського художника
- 8 ЖОВТНЯ** 55 років від дня народження К. Д. Корецької (1952) – української поетеси
- 10 ЖОВТНЯ** 115 років від дня народження Й. Н. Бєлих (1892-1969) – Героя Радянського Союзу
- 12 ЖОВТНЯ** 115 років від дня народження М. П. Кравчука (1892-1942) – українського вченого-математика
- 14 ЖОВТНЯ** 65 років від часу створення на Волині УПА (1942)
- 15 ЖОВТНЯ** 190 років від дня смерті Т. Костюшка (1746-1817) – діяча польського національно-визвольного руху
- 4 ЛИСТОПАДА** 65 років від дня трагедії у с. Клубочині, тепер Ківерцівського району (1942)
- 4 ЛИСТОПАДА** 30 років від дня відкриття Рожищенського народного краєзнавчого музею (1977)

- 5 листопада** 40 років від дня відкриття Маневицького краєзнавчого музею (1967)
- 11 листопада** 95 років від дня народження А. З. Дублянського (1912-1997) – українського історика, журналіста, громадського та релігійного діяча в діаспорі
- 12 листопада** 120 років від дня смерті М. В. Крушевського (1851-1887) – польського вченого-мовознавця
- 13 листопада** 245 років від дня народження С. Стубелевича (1762-1814) – вченого в галузі фізики і математики
- 20 листопада** 90 років від дня прийняття III Універсалу і проголошення Української Народної Республіки (1917)
- 26 листопада** 95 років від дня народження Г. М. Канішевського (1912-1991) – українського актора і режисера, народного артиста України
- Листопад** 40 років від часу відкриття Горохівського історичного музею (1967)
- 7 грудня** 55 років від дня народження Н. С. Кумановської (1952) – української художниці
- 9 грудня** 75 років від дня народження Г. А. Максименка (1932) – художнього керівника Волинської обласної філармонії, заслуженого працівника культури України
- 19 грудня** 85 років від дня народження Н. Г. Горлицької (1922) – української вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості України
- 22 грудня** 70 років від дня народження М. А. Онуфрійчука (1937) – письменника, публіциста, голови Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина», заслуженого працівника культури України
- 22 грудня** 50 років від дня народження О. А. Мізюка (1957) – заслуженого працівника культури України
- 23 грудня** 145 років від дня народження О. О. Фотинського (1862-?) – українського історика-краєзнавця, одного із засновників Товариства дослідників Волині

26 грудня	50 років від дня народження В. М. Іваницького (1957) – директора творчої фірми «Ідея», заслуженого діяча мистецтв України
Грудень	120 років від часу відкриття Волинського давньосховища при Свято-Володимирському братстві у м. Володимирі-Волинському (1887)
910 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про смт. Турійськ, тепер районний центр Волинської області (1097)
910 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Шепель, тепер Луцького району (1097)
910 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Перемиль, тепер Горохівського району (1097)
820 РОКІВ	від часу першої літописної згадки назви Україна (1187)
800 РОКІВ	від часу першої літописної згадки про м. Угровськ (1207)
780 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Жидичин, тепер Ківерцівського району (1227)
720 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Бужковичі, тепер Іваничівського району (1287)
720 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про м. Любомль, тепер районний центр Волинської області (1287)
720 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Яревище, тепер Старовижівського району (1287)
600 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Порицьк, тепер Павлівка Іваничівського району (1407)
600 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Трубки, тепер Іваничівського району (1407)
600 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Тристені, тепер Рожищенського району (1407)
600 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Ворончин, тепер Рожищенського району (1407)

510 РОКІВ	від часу надання Магдебурзького права м. Луцьку (1497)
500 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Копилля, тепер Маневицького району (1507)
470 РОКІВ	від часу першої писемної згадки про с. Велика Глуша, тепер Любешівського району (1537)
450 РОКІВ	від часу заснування м. Мацейов, тепер смт. Луків Турійського району, та надання йому Магдебурзького права (1557)
390 РОКІВ	від часу заснування Луцького Хрестовоздвиженського братства (1617)
350 РОКІВ	від часу смерті Б. Хмельницького (1595-1657) – гетьмана України, державного діяча і полководця
240 РОКІВ	«Торчинському маніфесту» (1767)
225 РОКІВ	від часу спорудження Хрестовоздвиженської церкви у с. Вільхівці, тепер Горохівського району (1782)

3 СІЧНЯ

**75 РОКІВ ВІД ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ВОЛИНСЬКОГО УКРАЇНСЬКОГО
ТЕАТРАЛЬНОГО ТОВАРИСТВА У М. ЛУЦЬКУ (1932)**

В умовах шовіністичної політики Польщі, до складу якої з 1921 до 1939 року входила сучасна Волинь, розвиток української національної культури і, зокрема, театральної, був складним і важким. У привілейованому становищі знаходився польський театр, який фінансувався Товариством з розповсюдження театральної культури на Волині, а також багатьма державними установами Луцька, Любліна і Варшави.

Пропагуванням українського мистецтва на початку 20-х років XX століття, безоплатно, в основному займалась «Просвіта». Її літературно-музичні, музично-драматичні секції були у Луцьку, Ковелі та інших містах Волині. У 1928 році в Луцьку артистом Московського художнього театру Миколою Певним був організований Луцький аматорський гурток. Незабаром на цій основі формується цілий колектив (30 чоловік), який складався частково з професіоналів, частково з аматорів, і створюється Волинський український театр.

Матеріальне становище театру було дуже скрутним. Завдяки ентузіазму керівництва та акторів у постійному репертуарі театру було 30 п'єс, в основному з української класичної драматургії.

На початку 30-х років XX століття виникла ідея заснування Волинського українського театального товариства як протидії Товариству з розповсюдження театральної культури на Волині.

1931 року був прийнятий Статут Волинського театального товариства, а 3 січня 1932 року відбулися установчі збори. До товариства увійшло 59 чоловік. Було запроваджено членські внески, які йшли в основному на користь театру, а також на заснування «любителів» гуртків, хорів, оркестрів у містах, містечках і селах Волині. Основним завданням Товариство вважало створення та всебічну матеріальну і духовну підтримку українського театру, організацію та розвиток драматичного мистецтва і театральної справи з метою піднесення культурного рівня волинян. Волинське українське театральне товариство в Луцьку діяло з 1932 до 1939 року.

Ольга Гриморович

Література:

Кучерепа М. ВУО: Волинське Українське об'єднання (1931-1939 рр.): Моногр. / М. Кучерепа, Р. Давидюк. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 420 с.

Про Волинське українське театральне товариство див. Предметний покажчик

Миць М. Перший Волинський український театр // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 23.

Волинське українське театральне товариство // Мистецтво України: Енцикл.: В 5 т. – К., 1995. – Т. 1. – С. 371.

5 СІЧНЯ

**60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т. М. РІВЦЯ (1947) –
МУЗИКАНТА-СКРИПАЛЯ, КЕРІВНИКА КАМЕРНОГО ОРКЕСТРУ
«КАНТАБІЛЕ» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ,
ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ**

«Знайти відгук у душах і серцях людей через високу і прекрасну музику – це моє кредо», – говорить відомий музикант і педагог, керівник камерного оркестру «Кантабіле» Волинської обласної філармонії Т. М. Рівець.

Народився Товій Михайлович 5 січня 1947 року у м. Ківерці на Волині в родині музиканта-скрипаля, де всі гарно співали і грали на музичних інструментах. Природне обдарування і любов до музики вперше вивели чотирьохрічного хлопчика на сцену. Навчався у музичній школі № 1 м. Луцька у класі фортепіано та скрипки. Здібному юнакові запропонували продовжити навчання після сьомого класу у Львівському державному музичному училищі. Та він не зупинився на досягнутому: поїхав до Ленінграда (нині Санкт-Петербург) і в 1967 році закінчив Ленінградську ордену Леніна консерваторію імені М. А. Римського-Корсакова.

Талановитому музикантові запропонували роботу у Волинській філармонії, де він виконував обов'язки скрипаля і лектора-мистецтвознавця. Мабуть, багато волинян, які в ті роки були учнями не лише міських, а й сільських шкіл, досі пам'ятають чудові «музичні години» з участю співаків Івана Секлія, Олександри Янковської, Володимира Карпося. Проте чи не найбільше хвилювала віртуозна (і така незвична для сільської дітвори) гра на скрипці молодого вродливого музиканта, який, до того ж, ще блискуче володів словом. Ці лекції про музику залишилися у пам'яті назавжди.

Працюючи в музичному лекторії, Товій Рівець одночасно (з 1969 до 1984 року) керує оркестром хореографічного ансамблю «Волинянка», який був багаторазовим лауреатом фестивалів не лише самодіяльних, а й професійних танцювальних колективів. Волинський ансамбль побував у багатьох країнах світу і підкоряв своїм мистецтвом Францію, Німеччину, Польщу, Мальту, Грецію, Туреччину. Оркестр «Волинянки» під керівництвом Товія Рівця справедливо вважався найкращим з оркестрів

народних хореографічних колективів України. Співпрацю з цим колективом музикант продовжував у ролі консультанта і соліста оркестру до 1990 року.

Паралельно працював на основній роботі в Луцькому державному музичному училищі: виховував юну зміну музикантів. Тут, при Волинській філармонії у складі лекторійної групи, Т. М. Рівець створив перший струнний квартет, згодом – секстет.

На початку 1990-х років стараннями Т. М. Рівця з'явився невеликий оркестр, який складають сімнадцять музикантів і три солісти-вокалісти. Назву камерному оркестру дали «Кантабіле», що в перекладі з італійської означає «співуче». Оркестр, на чолі зі своїм талановитим маестро, швидко завоював, без перебільшення, всенародну любов і шану. Цьому передувала важка щоденна праця. «Іноді за п'ять хвилин виступу на сцені треба віддати рік складної роботи», – говорить керівник.

Камерний оркестр Волинської філармонії «Кантабіле» – лауреат обласної мистецької премії ім. І. Стравінського, має відзнаки департаментів культури Німеччини, Білорусі, відзначений грамотами і подяками Волинської обласної держадміністрації та управління культури, громадських організацій. Керівник оркестру Товій Михайлович Рівець у 1989 році удостоєний звання заслуженого працівника культури, а в 1997 році – заслуженого діяча мистецтв України. За сумлінну творчу працю його відзначено численними грамотами обласного рівня, визнано лауреатом у номінації «Людина року – митець року» в 1997, 1999 і 2003 роках. За високі досягнення в розвитку музичного мистецтва у 2003 році Т. М. Рівець нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня. «Я дуже вимогливий до себе і відповідально ставлюсь до музики, – заявляє Т. М. Рівець. – Адже музика – це дивовижна кладочка до Бога. Вона існує лиш тоді, коли звучить. При всій унікальності літератури, вмінню побачити світ засобами живопису – музика в моєму житті посідає головне місце. Тому своє бажання імпровізувати я виражаю через оранжування музичних творів, але сам музики не пишу. Я не композитор». Про плани на майбутнє Товій Рівець говорить досить стримано: «Осягнути й удосконалити наявний репертуар, вивчити нові твори української національної класики і світової музичної культури, надати людям можливість почути музику, яка хвилює і підносить». І образно додає: «Вважаю, що сцена – як вівтар, ми – духовні наставники, а наша місія – сповідальна». Знаючи репертуар цього колективу, рівень виконання музичних творів та реакцію публіки, важко з цими висловлюваннями не погодитись.

Товій Михайлович – високоосвічена, надзвичайно ерудована людина, талановитий музикант і педагог – водночас щирий, доброзичливий і цікавий співрозмовник. З теплотою і ніжністю він розповідає про свою родину. Дружину Віру Вікторівну називає найближчим своїм соратником, товаришем і... музою. Адже за фахом вона також музикант, піаністка і, як стверджує Товій Михайлович, у його житті відіграла надзвичайно велику роль. З особливою любов'ю говорить музикант про свою доньку

Софію, яка багато років танцювала у відомому ансамблі бального танцю «Юність» і для якої сцена «є тим, що і для батька», а також про маленьких онуків Лерона та Едена. Щасливий дідусь на запитання, що означають імена хлопчиків, відповідає, що перше перекладається як «моя радість», а друге – «рай». Адже донька з сім'єю проживає нині аж в Ізраїлі, куди тричі вдалося поїхати і Товію Михайловичу. Останній раз він був запрошений до складу делегації Українського єврейського національного конгресу. Учасники поїздки виступили з концертними програмами у містах Єрусалим, Тель-Авів, Бат-Ям у знак підтримки Ізраїлю проти тероризму у світі. Адже Т. М. Рівець – член ради Волинського єврейського товариства прогресивного іудаїзму, яке проводить у краї велику громадську роботу з дослідження багатой і трагічної історії єврейського населення Волині.

Глибокі філософські роздуми відомого музиканта не лише з проблем розвитку музичного мистецтва, а й виховання сучасної молоді, у якій «відсутня ідеологія краси, здатність щиро співчувати, – панують в молодіжному середовищі ідеї руйнації», – свідчать про чітку громадянську позицію і щирий, непідробний патріотизм. З якою гордістю говорить він про «нашу національну музичну культуру»! «Я волинянин і пишаюсь тим, що живу серед людей, які вміють любити життя, чесно працювати і слухати музику. Мене люблять тому, що я щирий. І ця любов – взаємна. Найвища нагорода для митця – любов людей», – говорить видатний маєстро на порозі свого ювілею.

Наталія Гатальська

Література:

- Високі нагороди волинянам // Досвіт. зоря. – 2004. – 12 лют.
 Гуменюк Н. Ave «Кантабіле» // Віче. – 1998. – 2 лип.
 Гуменюк Н. «Кантабіле» і помаранчевий драйв // Віче. – 2004. – 2 груд. – С. 4.
 Гуменюк Н. «Кантабіле»: Маленька сенсація великого концерту // Віче. – 2002. – 28 лют.
 Гуменюк Н. Маєстро Рівець – гетьман і король // Віче. – 1997. – 13 лют.
 Гуменюк Н. Політ на крилі фантазії // Віче. – 1998. – 7 трав.
 Гуменюк Н. «Різдвяні вечори» у Бресті // Віче. – 2000. – 13 січ.
 Дмитрієва Н. «Справжня музика», що бентежить серце через розум і збуджує розум через серце // Луцьк. замок. – 2003. – 28 серп.
 Єфименко А. Інтим в органному залі // Віче. – 1999. – 22 лип.
 Єфименко А. «Кантабіле» підкорило Німеччину // Віче. – 1999. – 23 верес.
 Єфименко А. Магія «Кантабіле» // Луцьк. замок. – 1998. – 4 черв.
 Концерти: такої музики давно не чули у Холмі // Волинь. – 2001. – 24 трав.
 Максим'як О. Класична музика: житиме чи...? // Досвіт. зоря. – 2004. – 29 квіт.
 Філатенко А. Висока, як небо, музика // Волинь. – 1998. – 5 трав.
 Філатенко А. Її величність музика // Волинь. – 1996. – 8 лют.
 Філатенко А. Музика вічна, а проблеми у митців буденні // Волинь. – 2002. – 25 трав.
 Філатенко А. Музика, народжена Богом і талантом // Волинь. – 2001. – 7 лип.
 Філатенко А. Нова програма «Кантабіле» // Волинь. – 2005. – 15 листоп.

- Філатенко А. Оркестр запросили у Брест // Волинь. – 2000. – 25 трав.
 Філатенко А. Скрипка грає... // Волинь. – 1996. – 15 жовт.
 Філатенко А. Сонячна музика Моцарта // Волинь-нова. – 2006. – 29 квіт. – С. 9.
 Фотовікно рубрики: хороший скрипаль і без смичка зіграє // Волинь.
 – 2002. – 23 берез.
 Штинько В. Така чарівна музика звучала... // Волинь. – 1998. – 6 жовт.

7 СІЧНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Р. А. БРАТУНЯ (1927-1995) – УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА

Братунь Ростислав Андрійович народився 7 січня 1927 року в місті Любомлі на Волині в родині вчителя. В Любомлі здобув початкову освіту. Частина його дитинства і юності пройшла в селі Стрільче на Горохівщині. В Горохові закінчив середню школу. Писати почав з дитинства, першого вірша опублікував 1946 року в журналі «Радянський Львів». 1959 року закінчив Львівський університет ім. І. Франка, цього ж року став членом Спілки письменників України, адже мав уже у своєму творчому доробку дві збірки поезій. Був на журналістській роботі, багато писав. У 1963-66 роках – головний редактор журналу «Жовтень» (нині «Дзвін»). Працюючи на цій посаді, підтримував новаторські шукання молодих авторів, публікував твори замовчуваних та реабілітованих письменників, зокрема, Б.-І. Антонича, романи В. Гжицького. У 1966-1980 роках – голова правління Львівської організації Спілки письменників України. За виступ на похороні композитора В. Івасюка, котрий загинув за нез'ясованих обставин, був звільнений з цієї посади. 1971 року у складі делегації Української РСР Братунь брав участь у роботі 26 сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Нагороджений орденами «Дружби народів», «Знак Пошани», медаллю. Обраний депутатом Верховної Ради СРСР останнього скликання, обстоював українську національну символіку, боровся за розпад комуністичної імперії і відновлення Української незалежної держави.

Автор книг: «Вересень» (1949), «Світанки» (1950), «Пісні про волю» (1953), «Вогонь» (1956), «Я – син України» (1958), «Крапка без «і» (1959), «Пора любові», «Цвіт жоржини» (1960), «Людина розправляє крила» (1961), «Грудка землі» (1962), «Канадська книга», «Буйноцвіт» (1963), «Ватра» (1966), «Перехрестя» (1969), «Вітрила моєї долі» (1971), «Одержимість» (1974), «Грані віку» (1976), «Поезії», «Магнетизм века» (1977), «Слово гніву» (1978), Твори в 2-х т. (1980), «Батьківський заповіт» (1981),

«Білі троянди» (збірка пісень, 1982), «Двобій» (1985), «Літо пізніх жоржин» (1987).

У 1950-70-х роках віддав певну данину темам «золотого вересня», «соціалістичних перетворень». Навіть заголовки віршів Р. Братуня того періоду свідчать про ідейно-тематичну і художньо-стилістичну спрямованість його творів: «Я хочу бути комуністом», «Пісня про Героя Соціалістичної Праці Уляну Баштик», «Шахта серед нив», «Слово про возз'єднання», «Пісня про завод автовантажників» і т. п. Але справжня природа його таланту – глибоко лірична. Віршам про кохання, природу властиві щирі, душевні, непідробні інтонації. Так, у збірці «Літо пізніх жоржин» відсутні декларативні, на злобу дня, вірші, це – твори зрілого автора, глибокого філософа й лірика. У передмові до двотомника творів Р. Братуня (1980) Віталій Коротич дав таку характеристику поетові: він – «талановитий поет, чиє життя простяглося між двома періодами народного життєпису, – поет, що прийшов із Возз'єднання. Поет, що дотикає пекучі проблеми світу, рідного міста і свого власного життя».

Чимало віршів Р. Братуня, покладених на музику, стало піснями. «Мелодія львівського вальсу» (сл. Р. Братуня, муз. Є. Козака) стала на довгі роки позивними Львівського радіо. Романс «Білі троянди» став гімном закоханих. А рідній Волині поет подарував чудову пісню «Волинська під гармонь». Р. Братунь співпрацював з композиторами А. Кос-Анатольським, С. Козаком, М. Скориком, В. Івасюком та іншими. Він є автором лібретто «Назустріч сонцю» (1952; 2-га ред. «Заграва», 1959; композитор А. Кос-Анатольський). Оперу «Заграва» поставлено на сцені Львівського оперного театру.

Вірші Р. Братуня перекладалися російською, білоруською, болгарською, польською, англійською, португальською та іншими мовами.

У творчому доробку Р. Братуня виділяється поема умовно-асоціативного характеру «Зачарований трамвай». У ній фольклорні ремінісценції поєднані з новаторськими сюжетно-композиційними прийомами, зокрема, своєрідно розв'язана проблема часу, коли часово-просторові плани зміщені для підкреслення зв'язку часів та спадкоємності поколінь. Очевидні здобутки поета в урізноманітненні жанрових форм поеми, збагаченні її фольклорним змістом.

У цій поемі, яка має підзаголовок «Львівська химера» (визначення жанру), поет звиряється в любові до древнього міста, висловлює думки, які навідалися до поета як власні спогади і як результат вивчення історії Львова, його ролі в культурі, в суспільному житті народу. Мета автора – розгадати «загадки історії» рідного міста, встановити зв'язки між минулим і сучасним. Подорожуючи на «зачарованому трамваї», поет зустрічається з героями минулих часів, історичними особами. Він описує картину страти опришка на площі Ринок, прислухається до розмови-суперечки поетів початку ХХ століття, у «літописному відступі» сягає внутрішнім зором у часи Данила Галицького, дослухається до пісні однорукого скрипаля (все можливе в «зачарованому трамваї»!), який

закликає «не калічити міст», бо «вони, мов діти, ридають», і їхні водого-
ни плачуть солоною водою. Іронічна «балада левів» Р. Братуня дивним
асонансом перегукується із Симоненковим:

«Є міста-ренегати, є просто байстрия,
Є леви, що мурликають, ніби коти,
Божевільно-байдуже облизують ґрати,
Ще й пишаються з власної сліпоти».

Справжні леви – бунтарі. Ті, що
«по місту ідуть.
Тіло героя несуть».

А пісня –

«Ой у полі жито,
Козаченька вбито...»

Минуть десятиліття, і Р. Братунь «стає хрещеним батьком молодих
протестантів із Товариства «Лева», які наважуються впорядкувати моги-
ли січових стрільців – це тих, кістки котрих по кілька разів перемішувала
із землею система, бо боялася воскресіння пам'яті. А Братунь воскрешав
її, ведучи за собою перші бунтарські походи, які тисячами смолоскипів
висвічували шлях із дому неволі» (Василь Базів).

На схилі життя поет постав у новій іпостасі – як видатний громад-
ський і державний діяч. Без недомовок, пристрасно і сміливо сказав він
правду про трагічні події на Західній Україні у воєнні та перші післявоєн-
ні роки, про тисячі волинських і галицьких селян, які брали до рук зброю,
щоб захистити свою гідність, дружин і дітей, своє добро, про жорстокі
сталінські репресії. Він став трибуном, «голос якого знімав ланцюги стра-
ху з мільйонів пригнічених душ».

Помер Ростислав Андрійович Братунь 7 березня 1995 року у Львові.
Похований на Личаківському цвинтарі.

Наталія Пушкар

Література:

Братунь Р. Твори: В 2 т. – К.: Дніпро, 1979. – Т. 1-2.

Братунь Р. Батьківський заповіт: Поезії. – К.: Рад. письменник, 1981. – 127 с.

Братунь Р. Двобій: Вірші, поеми, публіцистика. – К.: Дніпро, 1985. – 187 с.

Братунь Р. А. Літо пізніх жоржин: Поезії. – Львів: Каменярь, 1987. – 271 с.

Чучман Л. Майстри художнього слова // Чучман Л. Горохів. – Луцьк, 2001.
– С. 164-165.

Ільницький М. Літературний Львів і шістдесятництво // Дзвін. – 2002.
– № 10. – С. 138-148.

Мартинів В. Берегиня // За вільну Україну. – 2005. – 22 січ. – С. 12.

Ростислав Братунь // Наше життя. – 2001. – 20 січ.

Братунь Ростислав Андрійович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 230.

Антонюк Н. Братунь Ростислав Андрійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 33-35.

Ільницький М. М. Братунь Ростислав Андрійович // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2004. – Т. 3. – С. 431.

Пашук І. Братунь Ростислав Андрійович // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 25.

15 СІЧНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. І. ОГІЄНКА (1882-1972) –

УКРАЇНСЬКОГО ЦЕРКОВНОГО І ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА,

МОВОВЗНАВЦЯ, ІСТОРИКА ЦЕРКВИ

Серед відомих українських церковних і громадських діячів, істориків церкви і освітан вирізняється постать митрополита Іларіона (в миру Іван Іванович Огієнко). Протягом усього свого життя, займаючи чи – то світські, чи – церковні посади, він проніс любов до свого краю, рідної мови, православної церкви.

Помітний слід освітянської, релігійної діяльності Івана Огієнка є, зокрема, у фондах Волинського краєзнавчого музею. Протягом багатьох десятиліть зберігали його праці, видання, фотографії у сховищах музею, не маючи можливості донести усю правду про цю людину. Адже повернення цієї постаті у наш край відбувалося практично з проголошен-

ням незалежності рідної Огієнкові України.

Народився І. І. Огієнко 15 січня 1882 року в містечку Брусиліві Радомиського повіту Київської губернії. У 1896 році закінчив початкову школу і вступив до чотирирічної військової фельдшерської школи в Києві. Після закінчення цієї школи розпочав шестирічну обов'язкову службу в лікарні з обов'язком вступити на медичний факультет Університету Св. Володимира в Києві, а згодом І. І. Огієнко переходить на історико-філологічний факультет. З 1905 року розпочинається його активна наукова та громадська робота, зокрема співробітництво в київських виданнях («Громадська думка», «Рада»), участь у діяльності «Просвіти» та заснованому М. Грушевським Науковому товаристві ім. Шевченка в Києві. В 1909 році І. І. Огієнко з відзнакою закінчує повний курс навчання в університеті, а вже в 1911 році його затверджують на кафедрі російської мови та літератури професорським стипендіатом. У 1915 році, після складання

магістерських іспитів, Огієнкові присвоюють звання приват-доцента цієї кафедри. А у квітні 1917 року І. І. Огієнко, один з перших викладачів Київського університету, переходить на викладання українською мовою і практично розпочинає читати новий курс «Історія української мови».

З утворенням Центральної Ради в Києві, Огієнка обирають членом ради новоутвореного Міністерства освіти. Він виступає з ініціативою про заснування Українського народного університету, який був відкритий у жовтні 1917 року, а у серпні 1918 року перетворений на Український державний університет. До урочистого відкриття цього навчального закладу професор І. І. Огієнко розробляє новий курс лекцій: «Українська нова культура». Постала гостра проблема запровадження української мови в державні інституції, навчальні заклади, церкву. У Києві одна за одною великими тиражами виходять навчальні книги, автором яких був Огієнко: «Рідна мова в українській школі»(1918), «Українська граматики»(1918), а також «Наглядна таблиця українського правопису»(1917) (ДМ – 41650).

У 1918 році І. І. Огієнка запрошують на посаду ректора Кам'янець-Подільського університету. На цій посаді він був до 1920 року. У 1920 році виїхав у Західну Україну і поселився біля Львова. У 1924-1926 роках викладав українську мову і літературу в учительській семінарії у Львові, у 1926 році він був запрошений до Православного Богословського Відділу при Варшавському Університеті. Заснував і редагував у Варшаві журнали «Рідна мова»(1933-39) і «Наша культура»(1935-37), які сприяли популяризації української культури, виступали проти русифікаторської політики тогочасного керівництва Радянської України.

Видання даного періоду діяльності І. І. Огієнка зберігаються у фондах ВКМ: «Українська граматики», ч. 2. – К., 1918. (КДФ – 17317); «Українська культура». – Катеринослав, 1923. (КДФ – 16398); «Український правопис з словничком». – Львів, 1925. (ДМ – 10852); «Зразки кириличного письма. Х–ХVII ст.» – Варшава, 1927. (РА– 6266); «Євангелія від Св. Матвія». Переклад проф. І. Огієнка. – Варшава, 1937. (ДМ – 37783); «Рідна мова. Початкова граматики». – Жовква, 1935. (КДФ – 4070).

У жовтні 1940 року на соборі українських православних єпископів І. І. Огієнко висвячений (під ім'ям Іларіон) архієпископом Холмським і Підляським. Тільки за 1940-1941 роки Митрополит Іларіон спромігся повернути 62 церкви та відновити 117 парафій, які у довоєнний період було забрано у православних і переосвячено у католицькі храми. В усій єпархії було введено українську мову, яка фактично набула офіційного статусу. Саме стараннями І. І. Огієнка було віднайдено Холмську Чудотворну ікону Божої Матері і 3 березня 1943 року урочисто внесено до кафедрального собору Холма. У цей час за сприяння І. І. Огієнка були видані для православного населення Холмщини: «Молитовник для православних українських дітей». – Холм, 1941 (КДФ – 17538); Холмський Православний Народний календар на 1944рік». – Холм, 1943. (КДФ – 17485); «Літургія Святого Отця нашого Івана Золотоустого». – Холм, 1942. (КДФ – 16176); «Холмський богослужник», ч. 1. – Холм, 1942р. (ДМ – 37782); «Чин

Божественних страстей Христових або Пасії». – Холм, 1943. (ДМ – 37779); «Українська Церква» т. 1. – Прага, 1942. (КДФ – 15702); «Молебень на Новий Рік». – Холм, 1943. (ДМ – 37780), а також переклади релігійних книг.

Влітку 1944 року Огієнко змушений емігрувати до Швейцарії, а у вересні 1947 року – до Канади. З переїздом до Канади почався новий етап видавничої діяльності І. І. Огієнка, який тривав практично до початку 70-х років ХХ століття. Вже через два місяці, після його облаштування у Вінніпезі, у листопаді 1947 року, почав виходити, редагований Огієнком, місячник «Слово істини». З 1951 року відроджується у Вінніпезі, започаткований у Варшаві, часопис «Наша культура», який з 1953 року став називатися «Віра й культура», оскільки поновилося, засноване Огієнком у Лозанні, видавництво української книжки «Наша культура». У 1951 році його обирають першоієрархом Української Православної церкви в Канаді. Митрополит Іларіон доклав чимало зусиль для організації та розбудови українського національно-культурного та релігійного життя в Канаді. Заснував Теологічне Товариство (тепер Теологічне товариство Митрополита Іларіона), здійснив реорганізацію богословського факультету Манітобського університету, перетворивши його в Колегію ім. св. апостола Андрія, очолював Науково-Богословське Товариство, розгорнув велику науково-дослідницьку та видавничу діяльність. За Іларіона було проголошено Акт об'єднання трьох українських автокефалій за кордоном.

І. І. Огієнко здійснив перший автентичний переклад Святого Письма українською мовою. Цим Митрополит Іларіон забезпечив право українського народу на звернення до Бога рідною мовою, заклав підвалини організаційного оформлення української православної автокефалії та національно-мовної єдності українців України і діаспори.

Завдяки колишньому музейному співробітнику, журналістові, а згодом Митрополиту УАПЦ в еміграції, знайомому Митрополита Іларіона, – Анатолію Дублянському, на початку 1990-х років у Волинський краєзнавчий музей були передані праці І. Огієнка, видані в еміграції: «Обожнення людини. Богословська студія». – Вінніпег, 1954. (КДФ – 15249); «Іконоборство. Історично-догматична монографія». – Вінніпег, 1954. (КДФ – 15253); «Українська церква за час Руїни». – Вінніпег, 1956. (КДФ – 16400); «Православна віра». – Вінніпег, 1957. (КДФ – 15252); «Преподобний Іов Почаївський». – Вінніпег, 1957. (КДФ – 15251); Святий Дмитрій Туптало». – Вінніпег, 1960. (КДФ – 15253); «Канонізація святих в українській церкві». – Вінніпег, 1965. (КДФ – 16401).

Помер професор І. І. Огієнко 29 березня 1972 року. Тіло його поховано на православній секції цвинтаря Св. Воскресення – на кладовищі Глен Іден у Вінніпезі. Після смерті Митрополита Іларіона за кордоном було опубліковано багато його книг. Частина з них, завдяки також Анатолію Дублянському, зберігається у фондах ВКМ: «Українська церква». – Вінніпег, 1982. (КДФ – 16402); «Етимологічно-семантичний словник української мови», т. 1-2. – Вінніпег, 1979, 1982. (КДФ – 16403); «Українська церква і наша культура». – Вінніпег, 1991. (КДФ – 16428). У незалежній

Україні також було перевидано ряд праць професора І. Огієнка: «Хвалімо Бога українською мовою». – Луцьк, 1992. (ДМ – 26738); «Князь Костянтин Острозький». – Київ., 1992.; «Дохристиянські вірування українського народу». – Київ, 1992. Чимало книг митрополита є у фондах Волинської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олени Пчілки.

«Я робив, що міг, решту дороблять наступники», – писав Іларіон, завершуючи свою «ціложиттєву працю».

Олександр Пальоха

Література:

Іларіон, митрополит. Вікові наші рани: Драм. поеми. – Вінніпег, 1990. – 272 с.
Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу: Іст.-реліг. монографія. – К.: Обереги, 1994. – 422 с.

Іларіон, митрополит (Іван Огієнко). Життєписи великих українців. – К.: Либідь, 1999. – 672 с.

Огієнко І. І. Історія українського друкарства. – К.: Либідь, 1994. – 448 с.

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / Упоряд. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2004. – 434 с.

Огієнко І. Костянтин і Мефодій: Їх життя та діяльність: Іст.-літ. монографія. Ч. 2. – Вінніпег: Т-во «Волинь», 1970. – 400 с.

Огієнко І. Нариси з історії української мови: Система укр. правопису: Попул. курс з іст. освітленням. – 2-е вид. – Вінніпег: Т-во «Волинь», 1990. – 216 с.

Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки: Рідномовний Катехізис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства: Факс. вид. 1936 р. – К.: Обереги, 1994. – 72 с.

Огієнко І. Повстання азбуки й літературної мови в слов'ян. – 2-е вид. – Вінніпег: Т-во «Волинь», 1976. – 300с.

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Рятуння України / Упоряд. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2005. – 454 с.

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Свята Почаївська лавра / Упоряд. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2004. – 439 с.

Огієнко І. (митрополит Іларіон). Слово про Ігорів похід / Упоряд. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2005. – 316 с.

Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культур. життя укр. народу. – К.: Довіра, 1992. – 142 с.

Огієнко І. Українська церква: Нариси з історії укр. православ. церкви. – К.: Україна, 1993. – 284.

Геник С. Огієнко (Іларіон) Іван (02. 01. 1882–20. 03. 1972) // Геник С. 150 великих українців. – Івано-Франківськ, 2001. – С. 171-172.

Головченко В. І. Огієнко Іван Іванович (2/14). 01. 1882 р. – 29. 03. 1972 р.) // Державні політичні та громадські діячі України. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 307-309.

Ляхоцький В. А. Просвітитель: Видав.-ред. діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона). – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 2000. – 528 с.: іл.

Новак О. Апостоли XX-го століття // Новак О. Християнство в Україні: Нариси. – Рівне, 2003. – С. 168-171.

Онуфрійчук М. Митрополит Іларіон і Холмщина // Літопис Волині: Наук.-попул. і літ.-худож. часопис. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 124-129.

Пальоха О. Огієнко І.: творимо українську культуру всіма силами: (3 матеріалів фонду ВКМ) // Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 112-113.

Підвисоцька Л. Іван Іванович Огієнко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 232-234.

Дванадцять правил читання Івана Огієнка // Укр. л-ра в загальноосв. шк. – 2002. – № 1. – С. 36.

Ковалів Ю. Осяяння «слова» митрополита Іларіона // Київ. старовина. – 2004. – № 2. – С. 97-102.

Кошелюк Р. Непохитний борець за Україну // Луцьк. замок. – 1997. – 16 січ.

Кубинська І. О. Етика духовної свідомості Івана Огієнка // Іст. в серед. і вищих навч. закл. України. – 2005. – № 10. – С. 21-25.

Ластовська О. Православне чернецтво в роботі Івана Огієнка «Українська культура». Співвідношення релігієзнавчого й культурологічного аспектів // Визвол. шлях. – 2003. – № 9. – С. 83-86.

Лемківський М. Іван Огієнко – визначне явище в українській освіті, науці і культурі // Освіта України. – 2002. – 18 січ.

Ляхоцький В. Християнський місячник «Слово істини» – перший видавничий проект митрополита Іларіона в Канаді // Пам'ять століть. – 2001. – № 1. – С. 62-75.

Макренко Г. Коли ж народився Іван Огієнко // Літ. Україна. – 2006. – 20 лип. – С. 7.

Прискока О. Неоцінений спадок: До 120-ліття від дня народж. Івана Огієнка (митрополита Іларіона) // Уряд. кур'єр. – 2002. – 26 січ.

Рожко В. Навіть війна не знищила духовності // Волинь. – 2001. – 14 серп.

26 СІЧНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т. Д. ГАЛЬКУН (1947) – НАРОДНОГО ХУДОЖНИКА УКРАЇНИ

Народилася Тетяна Дмитрівна Галькун 26 січня 1947 року у с. Ропотуха на Черкащині. Батьки, прості селяни-трударі, бажали кращої долі для своїх дітей – доньки та сина Володимира. Тому, виконуючи останню волю своєї дружини, батько – Дмитро Сергійович – привіз доньку до Києва, де вона розпочала навчання у Рисувальній школі. Сільській дівчинці довелося багато працювати, аби наздогнати у рівні базових знань своїх однолітків. За роки навчання у

школі вона проявила себе здібною, талановитою, старанною ученицею. Як одну з кращих випускниць Тетяну Галькун було зараховано на факультет живопису Київського художнього інституту (1968-1972). Викладачі з фаху: В. Костецький, Т. Голембієвська, В. Шаталін. Багато років Т. Галькун спілкувалася з Тетяною Яблонською, яка була для молодого художника взірцем для наслідування, прикладом самовідданого служіння українському народові. Важливим етапом біографії Тетяни Галькун є творчі поїздки до Седнева, де робота на етюдах поєднувалася із бесідами про мистецтво в колі відомих українських митців.

Трудова діяльність Тетяни Дмитрівни розпочалась у Луцьку, куди вона приїхала у 1972 році після закінчення інституту. До 1993 року працювала у художньо-виробничих комбінатах Художнього фонду УРСР, потім – старшим викладачем, а згодом – доцентом кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв Волинського державного університету імені Лесі Українки. Тут Тетяна Галькун продовжує працювати й нині. Серед її студентів-випускників – талановиті педагоги, художники, вчителі образотворчого мистецтва.

Працюючи зі студентською молоддю, художниця не зупиняла своєї творчої діяльності. За значні здобутки в царині образотворчого мистецтва у 1990 році її було удостоєно звання заслуженого художника України, а в 2004 році – народного художника України.

З 1980 року Т. Д. Галькун є членом Спілки художників України. Обирався головою творчої групи волинських художників-професіоналів, була ініціатором заснування Волинської організації Спілки художників України. Впродовж своєї багаторічної творчої діяльності була учасником численних мистецьких акцій, художніх виставок, які відбувалися в Україні та за кордоном. Неодноразово брала участь у міжнародних пленерах. Є постійним учасником виставок, які відбуваються в арт-галереї Волинського осередку Спілки художників. На її рахунку сімнадцять персональних виставок. Твори мисткині зберігаються у приватних колекціях в Україні та за кордоном, у зібранні Художнього музею (відділу Волинського краєзнавчого музею) у Луцьку.

Творчий доробок Т. Д. Галькун налічує понад шістсот творів – це натюрморти, пейзажі, портрети та тематичні картини. Великої уваги заслуговує цикл творів «Щезаюче Полісся», який презентують численні пейзажі та натюрморти. «Материнка і звіробій» – це перша робота з цього циклу, що з'явилася у 1986 році. У творах «Багно» (1989), «Верес» (1993), «Чебрець» (1998), «Черлені ягоди шипшини» (1999), «Малина і ожина лісова» (2004) та інших оспівується поетична краса природи поліського краю. Предметами зображення є лісові та лугові трави: ромашки, тисячолижник, волошки, кульбаби, верес. Сплетені віночком, разом із в'язками грибів та перців, гронами калини та горобини, вони висять на стіні, немов у коморі сільської хати. Зібрані у пучечки – лежать поміж глиняних глеків, макітр, друшляків та скляних бутлів на тлі яскравих ліжників та барвистих поліських рушників. Ці твори асоціюються у глядача

із проминулими роками, із побутом пращурів-поліщуків. У пейзажах, які є основою циклу «Щезаюче Полісся», бринить щире захоплення красою незачеплених людиною куточків природи, яких ще можна знайти на Волині чимало.

Основою творчої практики Т. Д. Галькун є натурні спостереження над природою, які у мистецькому переосмисленні на полотнах художника завжди набувають мажорного звучання і за змістом, і за колористичною гамою. Ряд творів, створені, так би мовити, на одному подиху. Інші є результатом тривалих роздумів та спостережень.

Творам Тетяни Галькун властивий інформативний характер – у них мисткиня правдиво і поетично розповідає про красу навколишнього світу, його багатство та розмаїття барв [«Яблунька рясна» (2002), «Алича цвіте» (2006) та інші]. Невеликий куточок у с. Струмівка, що неподалік від Луцька, є своєрідною творчою майстернею для художниці. Тут з'явилися такі твори як «Квітуча яблуня» (1982), «Пісня дощу» (1999), «Струмівський пейзаж» (2001), «Весна в Струмівці» (2003) та інші.

З-поміж достоту об'ємного творчого доробку Т. Галькун слід виділити й ряд ранніх творів: «Бабусине вікно» (1970), «Баба Секлета та дід Євлампій» (1970), «Любка» (1970), «Хлібодар» (1972). Написані легко, з душею, вони стали своєрідним стартом і додали наснаги для подальшої роботи. Нині Тетяна Галькун продовжує свою творчу працю. З-під пензля з'являються все нові і нові твори, кожен з яких означений високою культурою виконання, колористичним багатством, головне – мають яскраво виражений національний характер.

Олена Слота

Література:

Галькун Т. Натюрморт: Посіб. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 108 с.

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Міжнародного жіночого дня 8 березня: Указ Президента України // Уряд. кур'єр. – 2004. – 17 берез.

Галькун Тетяна Дмитрівна // Художники Прикарпаття: Альбом. – К., 1989. – С. 247.

Алексєєв В. Тетяна Галькун – народний художник України // Досвіт. зоря. – 2004. – 13 берез.

Берекета Б. Польські мотиви Тетяни Галькун // Голос України. – 1998. – 19 лют. Вербич В. «Казковий світ її малярства» // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 8 квіт. – С. 9.

Вербич В. Тетяна Галькун зцілить мистецтвом навіть владу? // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 8 січ. – С. 9.

Визнання: звання доцента – волинській художниці // Волинь. – 2000. – 11 січ. Визнання: польський глядач захоплений роботами Тетяни Галькун // Волинь. – 2005. – 15 груд.

Вітаємо майстриню // Луцьк мол. – 2004. – 8 квіт.

Владич М. Книга живописної еліти // Віче. – 2000. – 3 лют.

Клімчук Л. «З нашої Дюймовочки виросте справжній живописець» // Луцьк. замок. – 2004. – 4 берез.

Лагановський Л. Художниця з родини Білокурів // Уряд. кур'єр. – 2004. – 30 квіт.

Нагорний О. Щасливу пару москвичі знайшли на Волині // Волинь-нова. – 2006. – 29 черв.

Островська І. Нагороду вручено // Досвіт. зоря. – 2004. – 8 квіт.

Офіціоз облдержадміністрації // Віче. – 2004. – 8 квіт. – С. 2.

Стала художниця народною // Уряд. кур'єр. – 2004. – 9 квіт.

Тетяна Галькун – народний художник України // Віче. – 2004. – 18 берез.

Тетяна Галькун – перша народна художниця Волині // Волинь. – 2004. – 6 квіт.

Філатенко А. Сонячна палітра Тетяни Галькун // Волинь. – 1997. – 25 січ.

Філатенко А. Спасибі за сонце // Сіл. вісті. – 2003. – 17 січ.

Фотовіконі рубрики: народне мистецтво Тетяни Галькун // Волинь. – 2004. – 13 берез.

«Художниця» Тетяна Галькун біля плити // Волинь. – 2005. – 17 груд.

Яблонська Т. Тетяна про Тетяну // Віче. – 2004. – 18 берез. – С. 8.

Якубук А. Дюймовочка із роду Білокурів // Віче. – 2002. – 31 жовт.

Якубук А. Вернісаж Тетяни Галькун // Волинь. – 2002. – № 4. – С. 113-122.

Галькун Тетяна Дмитрівна // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 140.

Галькун Тетяна Дмитрівна // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 148.

27 СІЧНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. Е. ГАСКА (1907-1996) –

УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ

Гаско Мечислав Едмундович народився 27 січня 1907 року в м. Луцьку в родині службовця. На початку 20-х років був учасником революційного підпілля на окупованій шляхетською Польщею Волині. У 1924 році він заарештований польською владою і підданий тортурам у луцькій тюрмі. Після піврічного ув'язнення під тиском громадської думки пілсудчики змушені були випустити його на волю. Аби уникнути переслідувань, у 1925 році він таємно емігрував до Радянської України.

У 1929 році М. Гаско закінчив Харківський інститут народного господарства, а в 1930 році вступив до аспірантури Інституту літератури та мистецтва.

Писати вірші почав ще в умовах підпілля на Західній Волині, відторгненій від України. Тоді ж, у 1926 році, його твори побачили світ в українських періодичних виданнях. Разом з іншими емігрантами з

Галичини, Буковини, Закарпаття М. Гаско належав до літературної організації «Західна Україна». В однойменному органі цієї організації надрукував чимало віршів, поем («Авіамарш», «Західна Україна», «На кордоні», «На прорив», «Пісня про шістьох розстріляних у Польщі»), статей і рецензій. У збірках поезій «Обабіч кордону» (1930 р.), «Шлю вам свій привіт» (1931 р.), «Над аеродромом» (1931 р.) та інших оспівував тогочасну дійсність, дружбу між народами.

Незважаючи на патріотизм автора, чесність його громадянської позиції, в першій половині 30-х років над М. Гаском нависають хмари недовір'я і підозри. Влітку 1933 року письменника заарештували, пред'явивши стандартне звинувачення у приналежності до контрреволюційної письменницької організації «Західна Україна». Почались виснажливі багатодобові допити, очні свідчення, з яких Гаско зрозумів, що йому, безвинному, з підвалів ДПУ живим не вийти. І тому змушений був визнати вигадані слідством «зізнання». Як подяку за це, Особлива нарада винесла йому вирок: три роки концтаборів. Відбув письменник незаслужену покару на Печорі, де зустрівся з Остапом Вишнею, Володимиром Гжицьким.

6 вересня 1956 року Київським військовим трибуналом було прийнято рішення скасувати постанову Особливої наради від 31 травня 1934 року щодо М. Гаска, а справу припинити за відсутністю складу злочину.

Після реабілітації М. Е. Гаско переїхав до Києва. Тут він видав кілька збірок поезій «Поезії» (1958 р.), «Ланки життя» (1967 р.), літературно-критичних нарисів і монографій.

Письменник протягом усієї творчості натхненно оспівує братерство між народами земної кулі. Він багато подорожує і враження від побаченого переливаються у поетичні рядки. У поезії М. Гаска звучать мотиви перетворення людиною природи, вчувається музика індустріального будівництва. Вогнищем надії, символом щастя була для нього Україна, за волю якої він боровся і образ якої постає у його творах.

У книгах етюдів «Про що розповідають малюнки Тараса Шевченка» (1970), «У колі Шевченкових та Гоголевих друзів» (1980), «Пошуки та знахідки» (1990) та у багатьох статтях літературознавець досліджує маловідомі сторінки життя і творчості Т. Шевченка і М. Гоголя, змальовує образи письменників як поборників дружби українського і російського народів. Деякі гіпотези М. Гаска викликали полеміку серед дослідників творчості Т. Шевченка. Письменник працював також у галузі поетичного і прозового перекладу творів англійських та польських письменників.

За внесок у розвиток української культури М. Е. Гаско був нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Його творчий доробок був би набагато щедріший, якби не численні недуги, нажиті ним у сталінських таборах. На 89-му році письменник пішов з життя. М. Е. Гаско був вірний своєму покликанню. Де б він

не бував, про що б не писав – усе в нього було сповнене любові до людини, до рідної землі.

Людмила Ланшина

Література:

- Гаско М. Е. Ланки життя: Вибране. – К.: Дніпро, 1967. – 106 с.
- Гаско М. Пошуки і знахідки: Літ.-крит. статті. – К.: Рад. письменник, 1990. – 345 с.
- Гаско М. Білі плями Шевченкової біографії // Основа. – 1995. – № 7. – С. 153-161.
- Гаско М. Коли помиляються «ерудити» // Київ. – 1994. – № 1. – С. 111-112.
- Гаско М. На кордоні; Лист; Востанне; Весняний спогад: [Поезії] // Рад. Волинь. – 1987. – 10 листоп.
- Гаско М. «Нам закидали замах на Сталіна» // Сіл. обрії. – 1993. – № 1. – С. 20-22; № 2. – С. 18-20.
- Гаско М. Про деякі помилкові атрибуції Шевченкових серій // Вітчизна. – 1997. – № 3-4. – С. 117-118.
- Гаско М. Чому Гоголь назвав його Беранжером // Вітчизна. – 1992. – № 4. – С. 128-135.
- Гаско М. Шевченко в пушкінському колі // Вітчизна. – 1993. – № 7-8. – С. 124-129.
- Гаско М. Шевченко і Пушкін у домівці Уварових // Освіта. – 1994. – 18 трав.
* * *
- Онуфрійчук М. А. Мечислав Гаско // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 6-7.
- Погребенник Ф. Мечислав Гаско // 3 порога смерті...: Письменники України – жертви сталінських репресій. – К., 1991. – С. 124-126.
- Рубльов О. С. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20-50-ті роки ХХ ст.) / О. С. Рубльов, Ю. А. Чеченко. – К.: Наук. думка, 1994. – 350 с.
- Про Гаска М.* – с. 8, 31, 114, 226.
- Дубина М. Мечислав Гаско // Рад. Волинь. – 1987. – 10 листоп.
- Коваль В. ...Життя, як печорська вода: Тричі репресований Мечислав Гаско / В. Коваль // Демократ. Україна. – 1994. – 26, 28 квіт.; 5 трав.
- Ланки життя // Мол. ленінець. – 1987. – 31 січ.
- Мечислав Гаско: Честь їхньої пам'яті // Літ. Україна. – 1994. – 7 лип.
- Мечислав Гаско: [Некролог] // Літ. Україна. – 1996. – 14 листоп.
- Скрипник А. Мечиславові Гаску – 85 // Літ. Україна. – 1992. – 5 берез.
- У ці дні колись // Волинь. – 2002. – 26 січ.
* * *
- Гаско Мечислав // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 357.
- Гаско Мечислав Едмундович // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 395.

21 ЛЮТОГО

**125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ К. ПШЕМИСЬКОГО (1882-1941 ?) –
польського педагога, палеонтолога, дослідника Волині**

Казимір Пшемиський народився у м. Радомі у Польщі. У рідному місті він закінчив чоловічу гімназію. У 1901-1905 роках навчався на природничому відділі Варшавського університету, 1907-1908 роках – Ягеллонському університеті м. Кракова. У 1908-1910 роках молодий вчений поглиблював свої знання із природничих наук у Новоросійському університеті в Одесі. Дипломна робота Казиміра Пшемиського – «Плазуни третинного періоду». Над її написанням він працював під науковим керівництвом російського геолога Володимира Дмитровича Ласкорєва.

К. Пшемиський брав участь у наукових експедиціях університету. Зокрема, проводив геологопалеонтологічні дослідження в околицях Одеси, досліджував одеські лимани та інші цікаві в геологічному відношенні об'єкти на півдні України. Пшемиський був членом природознавчих товариств Одеси та Кам'янця-Подільського.

З 1911 року вчений переходить на педагогічну роботу. Він викладає у приватній торговій школі міста Тульчина та веде приватні уроки в маєтку С. Липківського біля міста Умань.

Казимір Пшемиський з юнацьких років – активний діяч польського суспільно-політичного руху. Ще під час навчання в Ягеллонському університеті він разом із групою однодумців організовує революційну фракцію ППС у Кракові. А в Одесі – «Дім Польський». У 1918-1923 роках Пшемиський працює викладачем у школі Уманського відділу Польської Шкільної Матері. З 1924 року К. Пшемиський продовжує викладацьку діяльність у Варшаві. Він займає посаду старшого асистента Вищої школи сільського господарства.

У вересні 1929 року починається наукова, викладацька, краєзнавча та музейна діяльність Казиміра Пшемиського на Волині. Він викладає географію в державній гімназії ім. Тадеуша Костюшка в м. Луцьку і, одночасно, виконує обов'язки директора новоствореного Луцького музею. І надалі, працюючи в гімназії, Пшемиський підтримує тісний зв'язок з музеєм – передає природничі та археологічні матеріали, зібрані під час краєзнавчих та туристичних екскурсій по Волині. В палеонтологічній колекції Волинського краєзнавчого музею зберігаються скам'янілості та остеологічний матеріал, що поступили до фондів в 30-х роках ХХ століття.

Особливо цікаві та цінні експонати надійшли в музей у 1933-1934 роках. Під час робіт по впорядкуванню русла річки Глушець, що про-

води́ла адміністра́ція м. Луцька, Пшемиським та його учнями була зібрана велика колекція гутного (скляного) посуду, кераміки. Про передачу цих знахідок до фондів музею свідчать записи в інвентарних книгах. Найцінніша знахідка з русла Глушця – два мечі XIV-XV ст. Відвідувачі Волинського краєзнавчого музею мають змогу оглянути їх в одному із залів відділу давньої історії.

Казимир Пшемиський брав активну участь у роботі Волинського Товариства Приятелів Наук, був членом його наукової ради. Його колегами по науковій та краєзнавчій роботі були С. Мацко, Я. Фіцке, З. Леський.

У вересні 1939 року Волинь ввійшла до складу Радянської України, що трагічно вплинуло на долю представників польської наукової та мистецької інтелігенції. 1939-1940 навчальний рік К. Пшемиський працює у польській гімназії (з польською мовою навчання), що змінила назву на «середня школа № 4». На початку липня 1940 року він був заарештований органами НКВС і до весни 1941 року утримувався у Луцькій в'язниці. Останню звістку родина отримала із Харківської в'язниці 1941 року. Подальша доля Казимира Пшемиського невідома.

Тетяна Тищенко

Література:

Дмитрук В. Вибрані часом: (Краєзнавці Волині 20-30 рр. XX ст.) // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 59-62.

Ошуркевич О. З Історії Волинського краєзнавчого музею // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, 16-17 червня 1994 р. – Луцьк, 1998. – С. 5-7.

Силук А. Волинський краєзнавчий музей: сторінки історії формування колекції // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 1999. – Вип. II. – С. 6-10.

25 ЛЮТОГО

136 років від дня народження Лесі Українки (1871-1913) –

ВИДАТНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕТЕСИ, ДРАМАТУРГА, ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЧКИ

Рік минулий, який пройшов під знаком 135-річчя від дня народження Лесі Українки, позначений багатьма цікавими заходами, присвяченими цій даті. Один з таких заходів – виставка, розгорнута у Волинському краєзнавчому музеї, яку доповнили матеріали під загальною назвою «Леся Українка і Крим».

На виставці представлена частина етнографічної колекції з фондів Ялтинського державного об'єднаного історико-літературного музею. Цікава історія колекції. Вона почала

комплектуватись з початку XX століття, але основна її частина надійшла до фондів Східного музею міста Ялта у 20-х роках внаслідок націоналізації художніх цінностей з південнобережних палаців і маєтків. Музей тоді мистився в колишньому палаці Еміра бухарського і на кінець 30-х років мав сім відділів: перський, арабський, бухарський, японський (куди входили і роботи китайських майстрів), середньоазіатський, анатолійський і кримськотатарський. У 30-х роках колекція поповнювалася виробами артілей Південного берега Криму, але вони поступались дореволюційним за своїм художнім рівнем. Після депортації кримсько-татарського народу в травні 1944 року понад 40 років колекція зберігалася у спецфонді і не експонувалася. На початку 50-х років з неї були вилучені всі ювелірні вироби з дорогоцінних металів і каміння й передані в Сімферопольський краєзнавчий музей.

Саме високохудожні дореволюційні кримськотатарські етнографічні зразки XVIII-XX ст. люб'язно передані для експонування на Волинь дирекцією Ялтинського музею.

Ткацький і вишивальний промисли були дуже поширені у кримських татар. Тканини виготовлялись як професійними ткачами і вишивальщицями (чоловіками – !), так і жінками в домашніх умовах. Ткані і вишиті вироби кримськотатарських майстрів відзначаються високою майстерністю, багатством барв, художньою орнаментациєю. При цьому кожен орнамент має свою символіку, знакову систему, пов'язану з релігією, звичаями, обрядами народу. В минулі століття такі вироби були невід'ємною і необхідною частиною щоденного життя кримських татар, звичайним явищем їхнього побуту.

Чи не тому кримськотатарські вишивки зацікавили Лесю Українку ще в перші її приїзди до Криму, що й у Колодяжному дівчата і жінки ходили у вишиванках, особливо на свята, а образи прикрашали рушниками?

Вперше Леся з матір'ю виїждять на лікування в Саки (біля Євпаторії) в липні 1890 року. Зі спогадів Ольги Косач-Кривинюк: «Лікування в Саках того року допомогло Лесі, але пам'ятаю її оповідання про те, яка там пекельна спека була, яка нудьга, як тяжко було зносити грязеві ванни... Зате подорож удвох з мамою, – вже для приємности, а не для лікування – до Севастополя, Бахчисараю, Байдар, Ялти, – дала Лесі величезну втіху і задоволення. З її оповідань виходило, що найбільше враження зробив на неї Бахчисарай. Надсонова ж домівка в Ялті її засмутила».

Під час тієї подорожі і зустрілась Лесі і мамі ота татарочка, що у вірші – наче картинка з натури:

Там, за містом, понад шляхом битим,
По гарячій каменистім полі
Йде дівча татарськеє вродливе,
Молоденьке, ще гуля по волі.
На чорнявій сміливій голівці
Червоніє шапочка маленька,
Вид смуглявий ледве прикриває

Шовком шитая чадра біленька.
 То закриє личко, то відкриє, –
 А очиці, наче блискавиці,
 Так і грають з-попід брівок темних!
 Що за погляд в сеї чарівниці!

Це одна з 12-ти поезій циклу «Кримські спогади», що, як зазначає Ольга Косач-Кривинюк, «певніш усього написані 1890 р. скоро після цієї подорожі, а може навіть під час неї під свіжим враженням од усього, що Леся бачила».

Наступного, 1891 року, Леся знову в Криму, в Євпаторії, серед знайомого вже кримськотатарського побуту, для неї, українки, наскрізь етнографічного. Тому, звичайно, не могла не зацікавитись узорами, деякі елементи яких нагадували їй українські. Робила замальовки. З вересня (23 серпня) 1891 року писала до дядька, Михайла Петровича Драгоманова: «Хотіла б я одну річ видати, се, власне, узор татарські, що я в Криму збрала, єсть їх чимало і дуже хороші, ще й надто подібні до українських...».

У листі до матері з Євпаторії 9 липня (27 червня) 1891 року Леся пише (в приписці): «Пуца, Уксуса і Дрозда (Ольга, Оксана, Ізидора – **Н. П.**), а надто Кахоточку-голубочку (Микола – **Н. П.**), татаренятко любе моє, щиро цілую і пригортаю і ще бахчисарайську нову сумку обіцяю».

Для себе одного разу привезла татарські чадри (можливо, то були шербенті – головні жіночі покривала), серпанкові, чудово орнаментовані, якими прикрасила свій «білий» домік в Колодяжному.

Матеріали виставки не претендують на повне розкриття багатогранної теми «Леся Українка і Крим», але вперше дають можливість уявити той далекий і нині назавжди втрачений світ, його матеріальну культуру, який бачила і знала Леся Українка, до якого ставилась з повагою і любов'ю.

Татарські села на південному березі Криму розташовувались по крутих гірських схилах, спускаючись терасами. Двори були маленькими, часто їх заміняли пласкі дахи сусідніх, нижніх будинків. Вулиці круті, криві і дуже вузькі. Задньою стіною будинку часто служила природна скеля, в той час як по фасаді будинок міг мати один-два поверхи. Необхідною в татарському будинку була крита веранда, що складала єдине ціле з будинком, під однією покрівлею, яка підтримувалась дерев'яними стовпами. В парадній кімнаті всі стіни були закриті тканиною і висяченими рушниками. Меблі зовсім відсутні, зате багато м'яких речей. Вздовж стін були розкладені міндери (матраци), великі подушки на них, приставлені до стін як спинки, робили їх схожими на низенькі дивани. Підлога застелялась килимом або войлоком. Декоративні рушники, що висіли на стінах (пешкир, текелі, тахтали), тканина для стін (атма) прикрашені тканим або вишитим орнаментом, часто з золотою або срібною ниткою. Ось лише деякі назви орнаментів на них: «дев'ять троянд», «гранат», «мигдаль», «гвоздика», «сонце», «копито верблюда», «крила ластівки»,

«ромби», «зірки», «ножиці перукаря». Наволочки для диванних подушок шились з парчі, атласу, вишивались. Будинок багатого татарина обігрівався мангалом. В кімнати татари заходили без взуття, його залишали на веранді. В кімнаті все було розраховане на спокій і відпочинок, тому так старанно створювався затишок і комфорт. Кримськотатарська жінка на щодень носила білу сорочку, халат, груди закривались нагрудником, на голові – марама (покривало). Сукні шили з дорогих привізних тканин – парчі, шовку, оксамиту, атласу. Дівчата носили на голові шапочку «фес», поверх шапочки – серпанкову накидку з вишитим орнаментом на кінцях – шербенті. Тканим орнаментом прикрашались учкури – чоловічі пояси, кисети – необхідна деталь одягу. Майстерно прикрашались сумки для Корану, верхній одяг, підв'язки для панчіх. Ушиті використовувались перли, корали, металеві блискітки, бісер.

Посуд в татарському будинку був переважно мідним, виготовленим майстрами-ковалями: джезве, відерце-казанок, кувшин-кумган, саган тощо.

Поштові листівки кінця XIX – початку XX ст. з видами тих місць в Криму, де побувала Леся Українка, дають змогу уявити, якими поставали перед поетесою ті місця, що справили на неї неповторні враження. Листівка «Бахчисарайський палац» є ніби ілюстрацією до однієї з поезій циклу «Кримські спогади»

Хоч не зруйнована – руїна ся будова,
З усіх кутків тут пуста вигляда.
Здається тільки що промчалась тут біда,
Мов хуртовина грізна, раптова.
Тут водограїв ледве чутна мова, –
Журливо, тихо гомонить вода, –
Немов сльозами, краплями спада;
Себе оплакує оселя ся чудова...

Саки, Євпаторія, Лівадія, Чукурлар, Алупка... Балаклава, де подружжя Квіток жило в серпні-вересні 1907 року. Ялта, з якою пов'язано багато місяців життя, а в тому житті – дороги серцю зустрічі, світлі і сумовиті спогади, Надсонова домівка. Цикл «Кримські відгуки» складають твори 1897-1898 рр., написані в Ялті, тоді Леся Українка прожила майже рік «в краї сьому, на мечеті багатому».

... Я походжаю по своєму балконі, що довгий, високий,
Мов корабельний чердак. Видко звідти всі гори,
Неба широкий намет і далеке море,
Звідти легше й думкам розлітатись по всіх українках...

... Часто літали думки мої в сторону рідну, –

Снігом повита, закована льодом, лежить вона ген за горами.

Байдарські ворота, які так вразили під час найпершої зустрічі, що примусили вигукнути: «О, що се? Чудо чи потужні чари?»:

... Щоб тут жити, треба мати крила!
Вже люди, певне, від тії пори

Тут не живуть, як з раєм попрощались.
 Мов невидима рука тут положила
 Границею отсїї дві гори,
 Що високо до неба поздіймались.
 Один зелений бескид, другий – темний.
 Здалека море хвилі золотії
 Шле, наче провість волі і надії...

Волинь і Крим, Колодяжне, Луцьк і Ялта... Рідна українська земля і край, що, хоч не став рідним, але дав притулок в скрутні часи. Лесине ім'я, її геній освітив ті місця, де вона побувала.

Наталія Пушкар

Література:

Українка Леся. Лірика / Упоряд. І. Павлюк. – Львів: Сполом, 2005. – 96 с.

Українка Леся. Із збірки «На крилах пісень»; Із збірки «Думи і мрії»; Вірші, що не ввійшли до збірок; Драматичні твори // Світанок Вітчизни: Укр. л-ра кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Навч. посіб. – К., 2004. – С. 131-490.

Українка Леся. «Нічка тиха і темна була...»; «Стояла я і слухала весну...»; Імпровізація; «Твої листи...»; «Як я умру, на світі запалає...»; «Уста говорять: «він навіки згинув!».»; «Коли дивлюсь глибоко в любі очі...» // Шедеври української любовної лірики. – Х., 2006. – С. 148-155.

Українка Леся. Одержима; Бояриня; Лісова пісня // Антологія української драматургії. – К., 2004. – С. 270-428.

Колодяженські пісні з рукописного зошита в записках Лесі Українки та Ольги Косач: Факсим. вид. рукопису та відтвор. тексту. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 154 с.

Народні мелодії: 3 голосу Лесі Українки записав і упорядив Климент Квітка. Ч. 1. Київ, 1917: Фототип. вид. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 240 с.

Піснею народною натхненні: (Творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки): Матеріали. Статті. Дослідж. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 144 с.

Більчук М. Леся Українка // Більчук М. Українські та зарубіжні письменники: Розповіді про життя і творчість. – Тернопіль, 2006. – С. 170-172.

Драч І. Іду до тебе / За заг. ред. І. Констанкевич; Упоряд. Т. Данилюк, Л. Златогорська. – Луцьк: Вежа, 2006. – 224 с.

Йосінарі Х. Літературний текст як екзистенція втілення автора: (До питання про становлення принципів драматургії Лесі Українки) // Магістеріум: Літературознав. студії. – К., 2005. – Вип. . 21. – С. 81-93.

Лесезнавча філокартія: Каталог із коментарем. – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 72 с.

Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф.: Вип. 3. – Луцьк, 2006. – 226 с.: іл.

Леся Українка // Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХ ст.: У 2 кн. – К., 2005. – Кн. 1. – С. 181-246.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: Путів. – Луцьк: Ініціал, 2006. – 86 с.

Скупейко Л. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. – К.: Фенікс, 2006. – 116 с.

Чілачава Р. Contra spem spero! // Велика трійця: Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка. – К., 2005. – С. 239-245.

Виставки: документальні матеріали з фонду Лесі Українки – в Луцьку // Волинь-нова. – 2006. – 25 лют.

Гаврилюк Л. Нечимне кличе до Лесиної «Лісової пісні» // Волинь-нова. – 2006. – 8 серп.

Дати: [135-річчя від дня народження Лесі Українки] // Слово і час. – 2006. – № 2. – С. 3-18.

[До 135-річчя від дня народження Лесі Українки] // Волин. газ. – 2006. – 23 лют. – (Кур'єр 7 муз. Ч. 2).

Лауреати премії імені Лесі Українки // Культура і життя. – 2006. – 10 трав. – С. 2.

Філатенко А. В університеті ще один інститут – Лесі Українки // Волинь-нова. – 2006. – 19 верес.

Філатенко А. Велич і безсмертя Лесі Українки // Волинь-нова. – 2006. – 5 серп.

Якименко М. Бо в серці в неї те, що не вмирає: Волинь відзначає 135-ліття від дня народж. Лесі Українки // Голос України. – 2006. – 24 лют. – С. 1, 8.

Леся Українка // Усі українські письменники. – Х., 2005. – С. 60-66.

Пашук І. Українка Леся // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 186-187.

ЛЮТИЙ

100 РОКІВ ВІД ЧАСУ ОСТАННЬОГО ПРИЇЗДУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ до Колодяжного, на Волинь (1907)

1907-ий рік розпочався для Лесі Українки та й для усіх Косачів тривогою, переживаннями, неприємними клопотами: з розпорядження начальника Київського жандармського управління у ніч з 17 на 18 січня на київській квартирі Косачів (Маріїнсько-Благовіщенська, буд. 97, кв. 3) було вчинено обшук і заарештовано Лесю Українку та її сестру Ольгу.

«... Косач Лариса Петровна (в організації Косачівна Лариса и, по передположению, она же носит псевдоним «Украинка Леся») известна ещё с 1902 года, когда адрес её был обнаружен у представителя революционной организации «Искра» Виктора Николаевича Крохмаля. Она же состояла в городе Киеве под секретным наблюдением полиции» (з секретного донесення Київського губернського охоронного відділу Київському губернському жандармському управлінню № 3826, 18 січня 1907 р.).

Як повідомляв київський кореспондент львівської газети «Діло», тієї ночі відбулись обшуки майже у всіх українських діячів: «Догадуються, що всі ті ревізії й арешти стоять у зв'язку з виданням «Ради», діяльністю

«Просвіти» й виборчими приготуваннями. Коротко сказавши, в зв'язі з українським рухом».

Арешт, на щастя, був короточасним, про що Леся Українка писала пізніше в листі до матері: «Якось чисто божевільна історія: натаскали людей, не раз хворих і старих, по участках і, не спитавши навіть нічогісінько, відпустили во-свояси, – кому й нащо потрібно, щоб люди сі одну ніч не ночували дома? Нам з Лілею ще сяк-так було: камера більш-менш чиста і товариство не уголовне, та ще Грінченко, що був нашим *vis á vis* по камері, поділився з нами присланою йому з дому стравою (дав пляшку гарячого молока і дві котлети), то, значить, ми й без сніданку не zostались...

... Хотілось би мені поїхати у лютому в Колодяжне, бо втомив мене Київ і неприємно мені, що папа все сам там сидить...».

Сподівається, – у цьому ж листі, – викінчити вдома, в Колодяжному, «деякі уліти», які там залишилися; нарікає, що при обшуку під час арешту забрали кілька листівок Галайди («картки самі пустячні, як взагалі буває, але я не люблю, щоб і конверти з моїх листів діставались в чужі руки»); висловлює думку про те, що не варто збирати архів – «без нього далеко приємніше жити».

1907-ий рік – рік останнього приїзду Лесі Українки до Колодяжного. Приїхала вона в середині лютого, поселилася у «великому домі, бо той біленький дуже захарашений речами..., та і папі, видимо, скучно було б, якби ми вечори просиджували нарізно. В великому домі, оказується, зовсім не темно, коли дерева стоять без листу. Почуваюся я тут краще, ніж у Києві...».

Петро Антонович жив у той час в Колодяжному. Взагалі, як писала Леся Українка до Г. Хоткевича, вся родина в той час була «в розброді: мама в Полтаві (працює коло «Рідного краю»), батько на Волині...». В цей останній приїзд Леся Українка прожила в Колодяжному недовго, лише два тижні. Тут їй справді було добре, хоча душу гризла тривога за Климентя Васильовича: «Головно мені треба знати, що найпотрібніше для Кльоні, що найкорисніше для його рятунку... Се ж друге видання тої обстановки, в якій загинув нещасний Сергій Костянтинович. Ти можеш собі здумати, в який жах кидає мене ся аналогія!...», – пише до сестри Ольги.

А поза тим – розпочинає роботу над драмою «Руфін і Прісцилла». Повідомляє сестрі колодяженські новини: «Казала Каролька, що Марисі чоловік вже не б'є, бо соромиться сусідів «делікатніших» (вони живуть тепер серед вокзальних майстрів), і що він збирається будувати власну хату. Катерині Філаретовій зле ведеться, бо її чоловік під судом за убійство сусіда (побились через сварку між жінками), а син (старший хлопчик) недавно вмер, провалившись в холодну баюру і схопивши якусь гостру застуду (слабував усього три дні). Весілля колодяжанські вже покінчились, і Варка зовсім охрипла після них – переспівалась».

Пише листи майже щодня, а то й по два в день – до любієї сестри Лілії (Ольги); кількісно цих листів найбільше; до О. Луцького – з делікатним критичним розбором його віршів; до Г. Хоткевича.

Неспокій примушує Лесю Українку скоро повернутися до Києва, а на початку березня разом з К. В. Квіткою вона виїздить у Крим: спочатку в Севастополь, потім в Алупку, а звідти їх вигнало раптове похолодання. 14 березня приїхали до Ялти, поселилися в готелі «Ялта» на Садовій вулиці, а на початку квітня переселилися в пансіон «Деніке»: «...з отелем попрощались – я вже рада!», – писала до Ольги.

1907 рік – рік одруження Лариси Петрівни Косач і Климента Васильовича Квітки. 3 листа до матері 25 липня 1907 року: «Справа скінчена – ми звінчались сьогодні о 1-й годині дня». До сестри Ольги: «Спасибі за повіншування і за добрі слова. ... великий камінь знявся з душі моєї, як я побачила, що ти очевидячки «ввійшла в наше положення». «...Сподіваюсь, що тепер матимем спокій хоч від людей, коли не від чого іншого. Тим часом все гаразд, ніхто нас нічим не мучить, і ми собі збираємось у Крим».

1907 року Леся Українка завершила драматичний діалог «Айша та Мохаммед», драматичну поему «Кассандра», поезії «За горою блискавиці...», «Народ пророкові», працює над давно розпочатою драматичною поемою «У пущі», драмою «Руфін і Прісцилла».

Покидаючи Колодяжне і «рідний, найрідніший край Волинь» у березні 1907 року, Леся Українка мала ще неясні, не цілком визначені наміри туди повернутись («Коли не поїду з ним [К. Квіткою – **Н. П.**], то, либонь, в Києві не житиму, а житиму ... там, де дешевше (хоч і в Колодяжному)», – писала до сестри Ольги перед від'їздом.

Та доля розпорядилась так, що подальші життєві дороги лише віддаляли Лесю Українку від Волині і Колодяжного.

Наталія Пушкар

Література:

Денисюк І. Леся Українка / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 59-95.

Кармазіна М. Леся Українка. – К.: Альтернативи, 2003. – 415 с.

Про останній приїзд Лесі Українки в Колодяжне – с. 355-356.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка: Хронологія життя та творчості. – Нью-Йорк, 1970. – 926 с.

Про останній приїзд Лесі Українки в Колодяжне – с. 786-789.

Мороз М. О. Літопис життя та творчості Лесі Українки. – К.: Наук. думка, 1992. – 631 с.

Про останній приїзд Лесі Українки в Колодяжне – с. 416-417.

Ошуркевич О. Ф. Живі джерела Колодяжного // Ошуркевич О. Ф. Найрідніший рідний край – Волинь. – Львів, 1991. – С. 25-34.

8 БЕРЕЗНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. Г. ЖУПАНЮКА (1947) –**УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА**

Понад тридцять років працює в царині малярства Володимир Григорович Жупанюк. Народився 8 березня 1947 року у с. Вовковій Млинівського району Рівненської області. У 1971 році закінчив Київський державний економічний університет. Кілька років працював за фахом. Однак любов до мистецтва, що спонукала Володимира Жупанюка відвідувати художні музеї і картинні галереї, збирати літературу з історії образотворчого мистецтва, спілкуватися із людьми, від яких пахне олійними фарбами, змінила його життя. У 1976 році, приїхавши до Луцька, він починає працювати в художньо-оформлювальному комбінаті.

Самотужки опановує основи образотворчої грамоти, вивчає історію мистецтва, робить перші самостійні кроки в царині живопису. Віднині творчість стає невід'ємною часткою його життя.

У 1985 році Володимир Жупанюк організовує свою першу персональну виставку. У цьому ж році закінчує оформлення експозиції Волинського краєзнавчого музею. Ні на мить художник не призупиняє творчої роботи. І, як результат його самовідданої праці, – участь у республіканських, всесоюзних та одній міжнародній виставці у Польщі. У 2005 році у Художньому музеї Луцька презентовано спільний проект «Володимир та Ярослав Жупанюки: діалог поколінь». На цій виставці були представлені твори, створені художником впродовж останніх років.

Нині митець має широке коло шанувальників. Його роботи є окрасою приватних колекцій в Україні та за кордоном. Два твори – «Старе місто при заході сонця» (1984) та «Золотистий ранок. Вид на костел у Луцьку» (2005) – зберігаються у фондowych запасниках художнього відділу Волинського краєзнавчого музею.

Володимир Жупанюк – натхненний і вдумливий художник. Мистецтво стало для нього духовною потребою. Спілкування із природою приносить йому велику насолоду, а ще більше – можливість закарбувати у картині багатоголосся її барв. У своїй практиці В. Жупанюк орієнтується на традиції класичного мистецтва, особливо експериментуючи з виразними засобами імпресіонізму та пуантилізму. Провідним жанром його творчості є пейзаж. Краєвиди Волині просякнуті любов'ю до рідного краю та щирим захопленням красою навколишнього світу. Бавлячись світло-повітряними ефектами, оптичною зміною кольору, художник створює краєвиди, сповнені правдивості, наділяючи їх естетичним

змістом. «Польова дорога» (1988), «Біля старого кар'єру. м. Клевань» (1990), «Садиба баби Віри» (2003), «Стара груша» (2004) та ін. – у кожному свою роботу митець вкладає краплину власної душі.

У творчому доробку В. Жупанюка також є сюжетні композиції на історичну тематику («Під містечком Берестечком» (2002), «Пані Габрієля, вибачте» (2005)). У цих творах художник не лише звертається до історії, зображаючи події минулого, – він привертає увагу громадськості до належного вшанування ратних подвигів наших пращурів, піднімає проблему збереження культурно-мистецької спадщини України. Одна з останніх робіт художника присвячена історії села Боремель, що на Рівненщині, створенню якої передувала велика кропітка праця: замальовки краєвидів села, вивчення його історії, бесіди з жителями. Особливої уваги заслуговують твори художника на релігійну тематику. Багатофігурні композиції перегукуються із українськими іконами. Наївність та щирість зображення він вдало поєднує із професійними прийомами виконання («Волинська Богоматір» (1985), «Покрова Пресвятої Богородиці – с. Плешева» (1991), «Святий Миколай» (2003) та ін.

Нині Володимир Жупанюк продовжує роботу в царині образотворчості. У нього нові ідеї і чимало планів на майбутнє, адже муза натхнення ніколи не полишає його.

Олена Слота

Література:

Жупанюк В. Портрет ріки // Луцьк. замок. – 2003. – 27 берез.

Бихнюк А. Два митці – два світи // Слава праці. – 2005. – 6 груд.

Вербич В. Володимир Жупанюк: Життя, воскресле на полотнах // Луцьк. замок. – 1999. – 22 лют.

Вербич В. Над розп'яттям безсила смерть // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 8 квіт. – С. 9.

Гуменюк Н. Божественне і земне // Віче. – 2003. – 9 січ. – С. 2.

Дубук М. Картини Володимира Жупанюка люди називають іконами // Вісник. – 2004. – 8 квіт. – С. 9.

Дубук М. Малює батько і син // Вісник. – 2005. – 8 груд. – С. 3.

Кулик О. До Волинської Богоматері моляться навіть в Італії // Досвіт. зоря. – 2004. – 17 січ.

Листівки волинського художника // Волинь. – 2003. – 14 січ.

Солтисюк Л. «Малюючи ікони, сповідаюся перед самим собою» // Аверс-прес. – 2003. – 22 трав. – С. 6.

Солтисюк Л. Спогад, пронесений через роки // Аверс-прес. – 2003. – 2 жовт. – С. 6.

Філатенко А. Діалог художників – батька і сина // Волинь. – 2005. – 15 груд.

Цюриць С. Художник вічного життя // Луцьк. замок. – 2003. – 2 січ.

Ярославська Л. Володимир Жупанюк: «Заберіть у мене все, дайте лишень намалюватись...» // Про бізнес. – 2000. – № 8. – С. 3.

11 БЕРЕЗНЯ

**60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Л. Я. ЛЕЖАНСЬКОЇ (1947-1981) –
УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕТЕСИ**

Людмила Ярославівна Лежанська народилась 11 березня 1947 року в селі Вербичне Турійського району. З дитинства була прикута до ліжка важкою невиліковною хворобою. Заочно закінчила середню школу.

Добірки її віршів публікувалися в обласних газетах, колективних збірках, журналах «Жовтень», «Ранок». Поетеса за життя побачила тільки дві свої збірки – «Поезії» (1980р.) та «Стежечка» (1981р.). Остання про те, як діти пізнають навколишній світ, в якому їм треба знайти свою стежку в житті.

Її вірші зігріті чистою любов'ю до рідної землі, до людей, з якими так прагнула завжди спілкуватись. Свого часу листувалась з видатними письменниками – Олесям Гончарем, Борисом Олійником. У 1980 році Людмилу Лежанську було прийнято в Спілку письменників СРСР.

Останні роки життя провела в м. Луцьку. 9 листопада 1981 року поетеса померла.

У лютому 1988 року її мама Шумська Олена Іванівна передала у фонди Державного архіву Волинської області вірші, листування Людмили Лежанської. Після їх науково-технічної обробки в архіві сформовано особовий фонд (Ф-3210), який налічує 8 справ за 1970-1981 роки – рукописи віршів, вірші-привітання волинського поета Й. Струцюка з нагоди виходу збірки «Поезії», лист-привітання відділення літфонду з нагоди прийняття Людмили Лежанської до Спілки письменників СРСР; листівки-поздоровлення зі святами за 1977-1981 роки. В окремі справи сформовані листи до неї за 1971-1980 роки, фотографії за 1970-1971, 1980-1981 роки, інформація з газети «Радянська Волинь» від 27 березня 1988 року «Поетичне свято у Вербичному», листи і вірші Людмили Лежанської до Винничука Володимира Гавриловича – зав. відділом будинку народної творчості за 1978-1979, 1981 роки.

Антоніна Кравчук

Література:

Лежанська Л. Мій доброокий світ: Поезії. – Львів: Каменяр, 1986. – 30 с.

Лежанська Л. Поезії. – Львів: Каменяр, 1980. – 110 с.

Лежанська Л. Стежечка: Поезії. – К.: Веселка, 1980. – 12 с.

Лежанська Л. Витоки прекрасного // Щоб у серці не вигас вогонь: Сторінками творчості Василя Гей. – Луцьк, 2002. – С. 18-19.

Лежанська Л. [Вірші] // Уроки рідного слова: Письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 95-99.

Лежанська Л. Осяння: [Новела] // Волинь. – 1997. – 11 берез.

Лежанська Л. Портрет Лесі Українки...; Леся в білому будиночку // Незгасна зоря України: Поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 41.

Лежанська Л. «Хвилинами відлічую життя...» // Рад. Волинь. – 1990. – 5 лип.

Гей В. Її доброокий світ // Гей В. При світлі сивої роси. – Луцьк, 2001. – С. 218-219.

Гордасевич Г. Метелик на долоні вічності: Людмила Лежанська // Гордасевич Г. Силуети поетес: Літ. портрети. – К., 1989. – С. 144-159.

Ярмолюк З. Від села Радовичі до річки Стохід: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 152 с.

Про Лежанську Л. – с. 38-39.

Василевська Л. В. Пам'яті волинської поетеси Людмили Лежанської // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1995. – Вип. 5. – С. 74.

Вербич В. «Все добро ввібрати і віддати людям...» // Луцьк мол. – 2001. – 22 листоп.

Гей В. Поліське етюд: Її струмочок не замовк // Літ. Україна. – 2006. – 26 січ.

Грибовицький В. Доброокий світ Людмили Лежанської // Луцьк. замок. – 2001. – 15 листоп.

Цюриць С. Вона вміла любити // Луцьк мол. – 2001. – 22 листоп.

Цюриць С. Шануймо своїх «інженерів душ» // Досвіт. зоря. – 2002. – 14 берез.

Лежанська Людмила Ярославівна // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 151.

Лежанська Людмила Ярославівна // Літературна карта Волині: Бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 42-43.

23 БЕРЕЗНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ СТВОРЕННЯ ТОРЧИНЬСЬКОГО НАРОДНОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ (1957)

Торчинський народний історичний музей є скарбницею історико-культурної спадщини Волинського краю, значним осередком вивчення та популяризації історичних, мистецьких та культурних пам'яток у Луцькому районі.

Збір матеріалів для музею в 1954 році розпочав Григорій Олександрович Гуртовий, літературний працівник Торчинської районної газети. У столах редакції нагромаджувались сотні кам'яних знарядь праці, цікавих документів з історії Торчина і району. Записувалися спогади старожилів про найцікавіші події в житті району і області.

Більше 50 років свого життя Григорій Гуртовий присвятив науково-дослідницькій роботі з вивчення історії Волині. Він є засновником і незмінним директором Торчинського народного історичного музею – першого музею на громадських засадах на Волині.

23 березня 1957 року стало датою народження Торчинського

історичного музею, перша експозиція якого була оформлена безпосередньо в редакції, а з 1960 року – в окремому приміщенні в п'яти залах. 10 травня 1967 року музей отримав звання «народний». Від дня відкриття музею його експозицію оглянуло більше двох мільйонів відвідувачів. На експонатах музею виросла ціла плеяда самовідданих волинських істориків-краєзнавців, просто патріотів України.

Рішенням Луцької районної Ради у 2003 році для експозиції Торчинського народного історичного музею було виділено нове приміщення. Після реконструкції та ремонту розпочато створення нової експозиції музею. До 15 річниці незалежності України в серпні 2006 року відкрита перша черга музейної експозиції, яка розкриває історію Торчина і Луцького району з найдавніших часів і до кінця Другої світової війни.

Григорієм Гуртовим проведені серйозні дослідження в царині історичного краєзнавства Волині. Одним з перших серед сучасних науковців він підняв із небуття імена видатних історичних постатей України, волинян: Галшки Гулевичівни – фундаторки Луцького братства; Стефана Стубілевича – вченого-фізика; Мар'яна Перетятковича – відомого зодчого, академіка; В'ячеслава Липинського – історика, суспільно-політичного діяча; Єви Фелінської – польської письменниці та багатьох інших.

Предметом дослідження науковця стала новітня історія України – голодомор 1932-1933 років, трагедія в Луцькій тюрмі у червні 1941 року, діяльність ОУН-УПА на Волині. Результатом наукових досліджень, пошуку, копіткої збиральницької праці краєзнавця стали книги «Волинь – край козацький», «Торчин – передзвін віків», «Волинський Ружин і гетьмани Ружинські», «Євреї містечка Торчин», а також статті, публікації, виступи на наукових конференціях.

Григорій Олександрович Гуртовий – заслужений працівник культури України. Він є лауреатом обласних премій імені Миколи Куделі та «Одержимість» обласного відділення Українського фонду культури, обраний Почесним професором історії Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

**Олександр Вернидубов,
Лариса Криштапук**

Література:

Гуртовий Г. Музей починався в редакції // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 152-156.

Гуртовий Г. Народний історичний музей // Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк, 2003. – С. 227-228.

Гуртовий Г. Обласний краєзнавчий музей – постійна опора в роботі народного музею // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 56-58.

Гуртовий Г. О. Як народився і діє Торчинський народний музей // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краю і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 550-560.

Бихнюк А. Дочекали! Нарешті! // Слава праці. – 2006. – 29 серп.

Бойова міна // Демократ. Україна. – 2004. – 8 черв.

Виноградова Г. У Торчині – мамонти? // Слава праці. – 2004. – 3 квіт.

Копилова Н. Першому на Волині народному музею виповнюється 40 років // Аверс-прес. – 2000. – 14 верес.

Краєзнавство: селищний голова знайшов старовинні люльки для паління // Волинь. – 2005. – 6 серп.

Лівіцька О. Відкрито музей, якому 50 років // Волин. газ. – 2006. – 24 серп. – С. 11.

Лівіцька О. Заслужений працівник культури України Григорій Гуртовий: «Я чекаю на цей музей усе життя...» // Волин. газ. – 2006. – 18 трав. – (Кур'єр 7 муз. Ч. 5.).

Нагорна О. Тут оживає історія: Торчинському історичному музею – 40 років // Луцьк. замок. – 2000. – 21 верес.

Потурай О. Незвичайний музей Григорія Гуртового переїхав у нове приміщення // Луцьк. замок. – 2006. – 21 верес. – С. 4.

Решотка С. Краєзнавчий музей відкрито в Торчині // Світло Жовтня. – 1964. – 7 листоп.

Філатенко А. Музей Гуртового – його радість і біль // Волинь. – 2003. – 15 квіт.

Філатенко А. Новосілля музею Григорія Гуртового // Волинь-нова. – 2006. – 31 серп. – С. 7.

Штинько В. Про що кричить музейна тиша / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь. – 2005. – 5 лип.

Якименко М. Роде наш красний... // Голос України. – 2006. – 6 січ.

Бондаренко Г. Гуртовий Григорій Олександрович / Г. Бондаренко, О. Вернидубов, А. Силук // Краєзнавці України: Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 1. – С. 55.

30 БЕРЕЗНЯ

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГАБРІЕЛІ ЗАПОЛЬСЬКОЇ (1857-1921)

– ПОЛЬСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ Й АКТРИСИ

У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігається цікавий експонат: книга під назвою «Sezonowa miłość» («Сезонне кохання»), автором якої є Габрієля Запольська. Книга вийшла 1921 року у видавництві «Лектор» Інституту літератури (Львів-Варшава-Краків), надрукована в друкарні «Dziennik polskiego» у Львові. Видавництво мало свої склади у Львові, Кракові, Любліні, Варшаві, Чернівцях, Відні, Липську, Сопоті. Книга з порядковим номером 4408 (у п'ятитисячному накладі) цікава ще своїми провенієнціями:

1. «Polski zwiasek kolejowców ... Kiwerce».

(Польський союз залізничників Ківерці)

– кругла лілова печатка з гербом Речі Посполитої, 1920-ті рр., на титульному листку.

2. «Zjednoczenie kolejowców Polskich. Zarząd oddziały w Kiwercie» (Об'єднання залізничників польських, правління відділу в Ківерцях) – кругла лілова печатка, 1920-і рр., на сторінках III («Przedmowa» Здіслава Дембіцького) і 1.).

Печатки і бібліотечні номери (16, 235) свідчать, що Об'єднання Ківерцівських залізничників мало свою бібліотеку; влада турбувалася про те, щоб службовці Ківерцівської залізниці знали свою землячку, через її твори.

Марія-Габрієля-Стефанія Корвін-Піотровська народилася 30 березня 1857 року в селі Піддубці, недалеко від Луцька, в родовому маєтку батьків – Вінцента Казимира Яна Корвін-Піотровського, власника Ківерців і Підгаєць, маршалка шляхти Луцького повіту, і Йозефи з Карських, колишньої прима-балерини Варшавської опери. 6 квітня того ж року була охрещена в Луцькому римо-католицькому парафіяльному костелі. Хрещеними батьками були Адольф Сумовський і Марія Карська.

Перші роки життя майбутньої актриси і письменниці промайнули на Волині, в товаристві молодшого брата Казимира і сестри Констанції. В 11 років дівчинку віддали до школи у Львові. Захоплення театром припало на юні літа, і це не зовсім схвально сприймалося родичами.

«Вихід у світ» відбувся у Варшаві, коли дівчині було біля 18-ти. «Струнка, зграбна і ладна, волосся мала гладко зачесане з красиво окресленого чола і закручене тугим вузлом. Очі чорні, великі, широко відкриті, з прихованою погордою», – такою постає вона у спогадах. Цікавиться літературою, починає писати сама; два ранні твори – «Wyrobnicy pióra» і «Czarne rękawiczki» були навіть пізніше надруковані під псевдонімом «Марія».

У першому шлюбі (вийшла 1876 року заміж за поручика Гренадерського полку короля Фрідріха-Вільгельма III Костянтина Сніжко-Блоцького) не була щаслива. З 1879 року почала виступати в театрі Варшавського Товариства Добродійності, яким керував письменник Мар'ян Гавалевич. Під його впливом розвиває свою літературну творчість: 1880 року написала для аматорської сцени свій перший драматичний твір «Poziomki» («Сунички»), пише новели, друкується в тижневику Гавалевича «Романи і повісті». Обставини життя змусили її залишити Варшаву і податися до Відня; після народження дочки і важкої хвороби восени 1881 року переїхала до Кракова, де під псевдонімом Габрієля Запольська розпочала нове життя актриси і письменниці. Дебют її як письменниці відбувся в грудні 1881 року: в «Gazecie Krakowskiej» (№ № 75, 78, 80, 81) була опублікована новела «Один день з життя троянди». Як актриса виступала в Криниць, Тарнові, Познані, Петербурзі, Львові. «Кур'єр Львівський» у 1885 році назвав Запольську «неперевершеною артисткою львівської сцени». Наступні два сезони – 1885/86 і 1886/87 рр. – Запольська знову грає в театрі Познані. Критика все доброзичливіша до неї, а це свідчить про зростання її акторського дару і популярності. Не цуралась гастролей по малих містах: в квітні-травні 1887 року виступала в Бродниці, Бидгощі,

Хелмно, Гнезно, Іновроцлаві, Кемпно, Короново, Любаві, Острові Великопольському, Стрельно, Торуні і Венбрежно. Того ж року відбувся її дебют у Варшаві, в Літньому Театрі, але її мріям про виступи в Урядовому Театрі Варшави поки що не судилося збутися.

Не залишає праці літературної. 1889 року виїздить до Парижа, грає у Вільному театрі (до 1895 року), на інших сценах. В цей період написала романи «Каська Каріатида» (1887; перероблено для сцени 1896), «Перед дверима пекла» (1889), «Шматок життя» (1891), «Янка» (1895), «Зашумить ліс», «В Гірничій Дуброві»; видала збірки оповідань «Акварелі» (1885), «Людський звіринець» (1893).

У Парижі не почувалася комфортно, мріяла про Варшаву, виступи в Урядовому Театрі. Але епізодичні ролі її не задовільняли. Вона їде до Кракова. Преса схвально відгукується про її гру на краківській сцені. Актриса знову намагається пробитися на головну сцену країни – і знову безуспішно. Зате як письменниця вона завоювала її прем'єрою «Żabusi» 11 березня 1897 року.

На переломі століть матеріальне становище Запольської було критичним: кілька театрів відмовили їй у праці, російський кордон для неї був закритий через написані нею твори «Sybir» і «Tamten».

1901 року Запольська вийшла заміж за Станіслава Яновського; поселилися у Кракові. Тут актриса організувала драматичну школу, маючи на меті, можливо, навчання акторів для власного театру. Сама ж викладала сценічну гру. Мріяла створити народний театр. З початком 1904 року переїхала до Львова, де мешкала з невеликими перервами до кінця життя. Жила за рахунок письменницької праці, хоча й мріяла про театр. Її драматургічна спадщина є вагомим: п'єси «Іх четверо» (1907), «Панна Малічевська», «Жінка без ганджу» (обидві – 1912), «Моральність пані Дульської» (1906). Остання, яку Запольська вперше поставила у своєму театрі, й досі не сходить зі сцен багатьох драматичних театрів, і не лише Польщі й України. Незалежна сцена Запольської, Театр Габрієлі Запольської, у 1912-1913 роках – «Театр Прем'єр», – такими є вихи її театральної діяльності з початку ХХ століття.

Від перших виступів на краківській сцені в 1881-82 роках до 1913 року («Театр Прем'єр», Львів) Габрієля Запольська зіграла біля 300 ролей. Географія її сценічної діяльності (в т. ч. гастрольної) нараховує кілька десятків міст. Значною є її літературна спадщина і загальний внесок в історію польської літератури й театру.

Габрієля Запольська померла 1921 року у Львові, похована на Личаківському цвинтарі.

Наталія Пушкар

Література:

Запольская Г. Мораль пани Дульской: Пьесы, рассказы, повести. – М.: Худож. лит., 1965. – 343 с.

Запольская Г. Пьесы. – М.: Искусство, 1958. – 504 с.

Запольська Г. Смерть Феліціана Дульського: Повість. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1958. – 70 с.

Zapolska G. Corka Tuśki. – Poznań: Stowo, 1996. – 358 s.

Zapolska G. Moralność pani Dulskiej. – Warszawa: MOREX, 1994. – 132 s.

Zapolska G. Wotzirej. T. 2: Powieść. – Warszawa: Kurjer Warszawski, 1986. – 344 s.

Zapolska G. Wybór dramatów. – Kraków: Wyd-wo Literackie, 1983. – 621 s.

Уславлені імені: Запольська Габріеля // Луцький район: минуле і сучасність: Іст.-інформ. вид. – Луцьк, 2001. – С. 86.

Василевська Л. Її душа жила на Волині // Слава праці. – 2001. – 15, 22, 29 груд.

Вербич В. «Ніде моя душа не жила так повно, як на Волині» // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 10 листоп. – С. 5.

Гупало С. Польський класик родом із Волині // Досвіт. зоря. – 2004. – 25 берез. – С. 5; 27 берез. – С. 5; 1 квіт. – С. 5; 3 квіт. – С. 5.

Гупало С. У дюнах людської злоби: Габріеля Запольська: польський класик родом із Волині // День. – 2004. – 9 жовт. – С. 7.

Подлужная А. Мораль с кафешантаном: К столетию одного из самых популярных театральных спектаклей // Киев. ведомости. – 2006. – 20 ноября. – С. 13.

Руднік О. Габріеля Запольська і Волинь // Вільним шляхом. – 2003. – 1 берез.

Запольська Габріеля // Українська літературна енциклопедія. – К., 1990. – Т. 2. – С. 241.

Запольська Габріеля // Літературна карта Волині: Бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 9.

Zapolska Gabriela // Encyklopedia Powszechna PWN. – Warszawa, 1981. – Т. 4. – С. 765.

1 КВІТНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. С. СТЕФАНИШИНА (1927) – УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

Різнобарвною веселкою розквітають на-родні таланти волинського краю. Композитори і поети натхненно, з великою любов'ю оспівують в своїх творах красу рідного Полісся та долю працівників-волинян. Серед плеяди митців Во-лині найбільш своєрідним і яскравим виявився Мирослав Степанович Стефанишин.

М. С. Стефанишин народився 1 квітня 1927 року в с. Ботів Галицького району Івано-Франківської області у сім'ї селянина-бідняка. З дитячих років захоплювався музикою. Після закінчення середньої школи (1945 р.) він всту-пив в Івано-Франківське музичне училище, яке

закінчив у 1949 р. У 1954 році юнак здобув вищу музичну освіту у Львівській державній консерваторії по класу професора, заслуженого діяча мистецтв УРСР П. І. Муравського як диригент і викладач. З 1950 по 1952 рр. одночасно працював артистом вокального ансамблю при Львівському радіомовленні, а з 1952 до 1954 р. – артистом оркестру народних інструментів при Львівській обласній філармонії.

М. С. Стефанишин працював хормейстером Волинської обласної філармонії (1954-1959), пізніше – завідувачем музичної частини обласного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, з 1960 р. – старшим викладачем, завідувачем відділу музики і співів Луцького педагогічного інституту ім. Лесі Українки, а з 1969 до 1989 року – викладачем хорового диригування Луцького державного музичного училища.

Любов до музичного мистецтва, зокрема, до вокально-хорового, захопаність у ніжний, казковий волинський край, в його чудових працьовитих людей – породжують у молодого митця нескінченну наснагу до творчої праці. Результатом є його численні пісні, які ластівками облетіли рідну Волинь, стали здобутком всієї України.

Твори композитора приваблюють вмілим використанням місцевого фольклору і своєрідністю мелодій. Кращі з них увійшли до збірника «Пісні оновленого краю» (1966 р.), матеріал якого відіграє значну роль для виховання у дітей любові до рідного краю, його мистецтва і пісенної творчості. Це такі пісні, як «Заходьте в світлий клас» (сл. В. Бичка), «Ой минула вже зима» (сл. народні), «Шкільний вальс» (сл. Г. Липятної) та інші.

З 1954 до 1984 року М. С. Стефанишин друкувався у 32-х збірниках, 40 пісень надруковано у листівках Будинку народної творчості. На магнітну плівку обласного радіомовлення записано понад 40 пісень, на грамплатівку – 7 пісень.

Вагомим є внесок волинського композитора у становлення і розвиток вокально-хорового жанру на Волині. З 1954 року він працював диригентом-хормейстером першого державного Волинського народного хору. Ним було створено ряд вокальних ансамблів та хорових колективів при багатьох промислових підприємствах та учбових закладах обласного центру. З 1961 до 1974 року Мирослав Стефанишин – голова об'єднання самодіяльних композиторів Волині, з 1965 до 1979 – керівник жіночого вокального ансамблю і тріо при ГБО, з 1970 року – керівник народного жіночого вокального ансамблю «Калинонька» центрального універмагу, з 1980 року – керівник жіночого хору та вокального ансамблю «Лучанка» Луцького об'єднання «Промтовари». Багаторічна самовіддана практична робота з різноманітними колективами дозволила М. С. Стефанишину знайти свою самобутню музичну мову, основою якої є інтонації українського народного мелосу.

Значним є доробок М. С. Стефанишина у вивченні і популяризації волинського фольклору. Він здійснив запис близько 1300 народних пісень і мелодій, які увійшли у збірники «Пісні Волині» (1970), «Волинь у піснях» (1974), «Волинське весілля» (1975), «Народна творчість Волині»

(1987). До кращих хорових обробок народних пісень належать «Ярема», «Била жінка чоловіка». Високу оцінку творчості М. С. Стефанишина як збирача і пропагандиста поліського фольклору дала відомий музикознавець і композитор Богдана Фільц.

Ряд високохудожніх творів написано композитором на слова сучасних волинських поетів: Й. Струцюка – «Журавлиний клич», «Гомін, мати, гомін»; П. Маха – «Місто моє», «Співає Дніпро»; О. Богачука – «Заграй, сопілочко» та ін. Загалом, серед основних творів, до яких був здійснений музичний супровід М. С. Стефанишином, можна виокремити: пісні про Вітчизну («Моя Батьківщино», сл. О. Стефанишина; «Пісня про Вітчизну», сл. І. Неходи), пісні про Волинь («Пісня про Волинь», сл. М. Білецького і О. Богачука, «Краю мій», сл. В. Симаковича; «Волинь озерна», сл. М. Пронька), пісні про дружбу («Пісня дружби», сл. І. Чернецького; «Пісня про дружбу», сл. О. Богачука; «Дружба народів», сл. М. Рильського), пісні про Світязь («Ой ти, Світязю мій», сл. Й. Струцюка; «Хвилі Світязя», сл. П. Маха), пісні про Луцьк («Де калиною пахнуть світанки», сл. О. Богачука; «Місто моє», сл. П. Маха; «Лучаночка», сл. Й. Струцюка), ліричні пісні («Тополина дума», сл. П. Маха; «Пісня про долю», сл. М. Білецького; «Закувала зозуленька», сл. Д. Луценка). Також митець написав музику на тексти Лесі Українки («Стояла я і слухала весну», «Горить моє серце» та ін.), на сл. Т. Шевченка (« Минають дні», «Ой чого ти почорніло, зеленее поле»), музику до спектаклів («Циган із шатра», текст О. Богачука; «Правнук Мельпомени», текст М. Білецького), музику до танців («Крутяк», «Метелиця», «Залізна дорога»).

Прониклива, жива, задушевна, професійна музика М. Стефанишина, живильним джерелом якої є народний мелос, відзначається особливою мелодійністю, врівноваженістю і свіжістю ритмів. Вона органічно, правдиво і переконливо відтворює зміст і настрої поетичного слова, художнього образу. Творчий доробок М. Стефанишина складає близько 400 творів, ним зроблено 500 обробок, аранжувань та перекладів українських народних пісень і творів сучасних композиторів для різних ансамблів і хорів.

Чимало статей, рецензій та інформаційних матеріалів про культурне життя волинського краю написано М. Стефанишином. Він часто виступає по телебаченню і радіо в м. Києві, Львові, Луцьку, Бrestі.

За видатну: творчу, педагогічну, громадську діяльність нагороджений грамотами, медалями «За доблесну працю», «За трудову відзнаку», дипломом лауреата обласної премії ім. О. Гаврилюка. У 1960 р. відзначений Почесною грамотою Міністерства культури України та Почесною грамотою Президії Верховної Ради України.

Твори композитора М. С. Стефанишина неодноразово виборювали призові місця у конкурсах на кращу пісню про Україну, Волинь, м. Луцьк. Вони постійно звучать на обласному радіо, є в репертуарі кращих аматорських колективів області. Тож цілком закономірно, що саме Мирослав Стефанишин очолює Волинську обласну організацію Національної ліги українських композиторів (з 1996 р.), входить до Провідної

ради НЛУК, є членом обласного організаційного комітету з проведення фестивалів.

У жовтні 2004 року у видавництві «Терен» вийшов збірник «Життя в полоні музики й пісень», який є своєрідним підсумком творчості відомого композитора і диригента, музикознавця і громадського діяча М. С. Стефанишина. У цьому ж році він удостоєний звання лауреата обласної літературно-мистецької премії імені Степана Кривенького за вагомий внесок у справу національного та культурного відродження України, активну творчу і громадську діяльність.

У листопаді 2006 року Указом Президента України М. С. Стефанишину присвоєно звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Вдячно і захоплено про творчі здобутки майстра говорять тисячі і тисячі наших краян, котрим поталанило відчувати на собі цілющу силу пісенного мистецтва М. Стефанишина. Він же віддячив Волині зворушливими піснями, витворивши власну музичну мову, котра базується на глибинному знанні сутності музики й українського народного мелосу.

Людмила Ланшина

Література:

Стефанишин М. Життя в полоні музики й пісень. – Луцьк: Терен, 2004. – 104 с.
Стефанишин М. Пісенні узори. – Луцьк: Волин. центр нар. творчості, 1997. – 121 с.

Стефанишин М. Пісні нової Волині. – К.: Муз. Україна, 1969. – 82 с.

Стефанишин М. Пісня про Луцьк: Вокал. ансамблі, тріо та дуети. Луцьк: Надстир'я, 2000. – 44 с.

Стефанишин М. Співає школа: Пісен. зб. – Луцьк: Твердиня, 2006. – 68 с.

Стефанишин М. Творчий горизонт митця // Максименко Г. Не спи, душа моя: Зб. пісень і поезій. – Луцьк, 2002. – С. 6.

Стефанишин М. Його доля піснею оповита // Луцьк. замок. – 2004. – 6 трав.

Стефанишин М. Його душа і серце в пісні // Досвіт. зоря. – 2003. – 19 черв.

Стефанишин М. Його пісенна доля розцвіла в «Розмаї» // Досвіт. зоря. – 2004. – 14 лют.; Луцьк. замок. – 2004. – 12 лют.

Стефанишин М. Музика врятує світ // Луцьк. замок. – 2003. – 6 берез.

Стефанишин М. Творчий горизонт митця // Слава праці. – 2002. – 21 груд.

Стефанишин М. Хоровий диригент // Краєвид. – 2004. – 14 січ.

Ода Луцьку / Муз. М. Стефанишина; Сл. М. Мартинюка // Луцьк. замок. – 2003. – 11 верес.

Тихо падає сніг / Муз. М. Стефанишина; Сл. О. Войтюка // Луцьк. замок. – 2004. – 12 лют.

Алексєєв В. Його життя – музика // Досвіт. зоря. – 2004. – 21 жовт.

Вербич В. А влада так і не зуміла почути заслуженого маестро // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 15 лип. – С. 9.

Вербич В. Пісня – духовний код Стефанишина // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 7 квіт. – С. 9.

- Вербич В. Слово й пісня обнялися // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 12 черв. – С. 9.
- Вербич В. У полоні музики й пісень // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 10 черв. – С. 9.
- Гарбарчук К. «Життя в полоні музики й пісень» // Вісник. – 2004. – 1 лип.
- Гордієнко В. Пісні для школярів // Волинь. – 2006. – 31 жовт.
- Гуменюк Н. Життя в полоні музики // Віче. – 2004. – 29 лип. – С. 7.
- Калиновська Н. Мелодії Мирослава Стефанишина // Волинь. – 2004. – 20 лип.
- Клімчук Л. Збірник пісень для дітей // Луцьк. замок. – 2006. – 12 жовт. – С. 13.
- Клімчук Л. Фрагмент життєпису Мирослава Стефанишина // Луцьк. замок. – 2004. – 10 черв.
- Мартинюк М. Мирославу Стефанишину // Слава праці. – 2004. – 4 верес.
- Найда Я. Талант не гасне у душі // Слава праці. – 2002. – 4 трав.
- У ці дні колись: пісенні узори Мирослава Стефанишина // Волинь. – 2002. – 29 берез.

Стефанишин Мирослав Степанович // Волинська обласна організація Національної ліги українських композиторів: Довід. – Луцьк, 2000. – С. 29.

Стефанишин Мирослав Степанович // Композитори Волині: Довід. – Луцьк, 2000. – С. 30.

15 КВІТНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Д. А. ПОШТАРУКА (1937) – ДИРЕКТОРА ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТЕАТРУ ЛЯЛОК, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

У селі Коршовець, що нині у Луцькому районі, у квітні 1937 року в сім'ї хлібороба Андрія Поштарука народився син. Назвали його як і діда – Данилом. Зростав у дружній, роботящій сім'ї. Батько першим у селі збудував млин, придумав пристрій для різання тютюну. А ще Андрій Данилович гарно грав на гармошці, мама, Олена Яківна, мала чудовий голос, старший брат Іван був скрипалем. Тож вже у чотири роки малий Данилко сідав за бубон.

У селі здавна шанували драматичне мистецтво. Клубів не було, тому збиралися аматори сцени у великій клуні. Оживали персонажі «Назара Стодолі», «Наталки Полтавки» та ін. Дитяча мрія Данила Андрійовича – відкривати завісу на сцені. Так любов до мистецтва, до прекрасного міцно засіли в серці дитини.

Після закінчення у 1953 році школи, де був незмінним учасником драматичного гуртка, виступав на оглядах художньої самодіяльності,

працював якийсь час у колгоспній бухгалтерії. Але думка про мистецтво не полишала його. Коли дізнався про курси керівників художньої самодіяльності у Луцьку, загорівся своєю давньою мрією про театр. Щоб оформити документи і виїхати з села, довелося навіть вдаватися до хитрощів. По тому опинився він на курсах, що проводив обласний Будинок народної творчості. Враження, що справив на юного Данила обласний музично-драматичний театр, глибоко запали в душу. На курсах викладали такі прославлені майстри сцени, як народні артисти Анатолій Юницький, Григорій Канішевський, Володимир Грипич, заслужений артист України Віктор Мусієнко. Можливо, це ще більше переконало в правильності обраного шляху.

Після курсів отримав направлення у с. Рокині Луцького району завідувати клубом. Там, використовуючи набуті знання й маючи природний хист, Данило Поштарук організовує гуртки, збирає молодь, вже самостійно ставить спектаклі на сільській сцені, сам у них грає. На початку 1955 року його колектив брав участь у районному огляді самодіяльних драматичних колективів і одразу ж став переможцем.

Невдовзі Данило Поштарук отримав запрошення від Володимира Грипича, головного режисера обласного драматичного театру, при якому створювалась студія. Тут він вчиться разом з А. Вітковським, І. Пуцом та іншими нині відомими і знаними акторами.

Незабаром зараховують в основний склад. Перший вихід на професійну сцену відбувся 24 квітня 1955 року. То була вистава «Марія Тюдор» за Віктором Гюго. В головних ролях грали Григорій Канішевський, Марія Горленко, Марія Клименко.

Вчителем-практиком для Данила Поштарука став заслужений артист України Віктор Мусієнко. Мабуть, його вплив та власне бажання здобути більше знань зумовили навчання в 1961-1967 рр. на театрознавчому факультеті Київського державного інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого. Данилу Поштаруку пощастило на чудових педагогів, фанатів своєї справи: Іван Олексійович Волошин, Дмитро Соколов, Віра Хорол, Іван Іванович Чабаненко, В'ячеслав Олександрович Кудін. Вони були не просто вчителі, а духовні наставники, оскільки привносили свою доброту, інтелігентність, ерудицію, особливу культуру.

Маючи диплом театрознавця, Данило Поштарук продовжував удосконалювати свою акторську майстерність. У театрі він зіграв більше 40 ролей: Дон Хуан у п'єсі Кальдерона «З коханням не жартують», Іван у п'єсі М. Кропивницького «Дай серцю волю, заведе в неволю», Андрій у п'єсі Л. Юхвіда «Весілля в Малинівці». Панасик у спектаклі М. Старицького «Циганка Аза». За роль Вадима у п'єсі Г. Делендика «Інга повинна жити» здобув звання лауреата і став переможцем Всеукраїнського огляду-конкурсу драматичних театрів.

Становлення й зростання майстерності Данила Поштарука як актора відбувалось під впливом гри таких корифеїв українського мистецтва як народні артисти СРСР та України А. М. Бучма, М. Добровольський,

Н. М. Ужвій, які виступали в Луцьку з гастрольями (1950-ті роки). Сцена стала змістом життя Данила Поштарука.

Навіть короточасний відхід на адміністративну роботу (у 1967 році був призначений завідувачим новоутвореним Луцьким міським відділом культури) не відвернув його від театру. З 1971 року – вже заступник начальника обласного управління культури з питань мистецтва і навчальних закладів. Організаторські здібності згодилися під час будівництва нового приміщення музично-драматичного театру, при створенні нових мистецьких шкіл. Згодом очолив оргкомітет по створенню лялькового театру, а з жовтня 1975 року став його директором. Довелося капітально ремонтувати приміщення, реконструювати, створювати труп, добирати відповідні технічні кадри.

Глибоке знання театральної справи, акторська діяльність, ерудиція сприяли утвердженню авторитету Д. А. Поштарука. Налагодилась співпраця з провідними майстрами театрів ляльок України, Росії, інших республік. Він вчився сам і змушував робити це й інших.

Данило Андрійович Поштарук виступив ініціатором Всеукраїнського фестивалю театрів ляльок, який згодом, у 1986 і 1989 роках перетворився у всесоюзний. Вже тоді театральний критик Борис Голдовський назвав Луцьк «Меккою лялькового мистецтва». Саме тут, з міжнародного фестивалю «Різдвяна містерія», розпочалося глибоке дослідження вертепів, було піддано сумніву загальноприйняту теорію, що містерії поширились у Європі із Заходу. В Росії, Білорусі, Польщі, Німеччині, Англії, Франції, Іспанії, Чехії з'явилась низка солідних досліджень і публікацій про Волинський театр ляльок.

У 1992 році Данило Поштарук удостоєний звання «заслужений діяч мистецтв України». У грудні 1997 року відзначений всеукраїнською мистецькою премією ім. Миколи Садовського. Ця престижна премія, що названа іменем першого директора професійного українського театру, відомого актора і драматурга, присуджується за вагомий внесок в організацію театральної справи та досягнення творчих успіхів.

Майже десятиріччя очолював обласне відділення Українського Фонду культури і донині допомагає становленню талановитих особистостей.

В історію культури України ім'я заслуженого діяча мистецтв Данила Поштарука ввійшло своїм подвижництвом, спрямованим на утвердження волинської школи лялькового мистецтва, відродження давнього українського вертепу, пошук нових яскравих форм сучасного театального жанру.

Ольга Корецька

Література:

Поштарук Д. Крізь призму театального життя // Мости братерства: Матеріали етнофоруму «Євроregionу Буг». – Луцьк, 2003. – С. 100-104.

Денисюк В. Будівничий храму казки // Денисюк В. Творці дива: Нариси з іст. Волин. театру ляльок і Міжнар. фестивалів «Різдвяна містерія». – Луцьк, 2002. – С. 80-96.

Культурне життя // Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк, 2001. – С. 355-406.

Про Поштарука Д. – с. 365.

Пасюк С. В світі радості, добра і краси // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 183-185.

Бондарук Л. Чаруючий світ лялькового // Волинь. – 2004. – 19 жовт.

Гуменюк Н. А чарівник Данило на весь світ диво сотворив // Віче. – 2002. – 16 трав.

Гуменюк Н. Данило Поштарук – краший в Україні директор обласного театру // Віче. – 2004. – 1 квіт. – С. 3.

Гуменюк Н. Містерія за межами міфу // Віче. – 2006. – 12 січ. – С. 7.

Данило Поштарук – краший директор театру в Україні // Волинь. – 2004. – 27 берез.

Денисюк В. Світу казкового князь // Віче. – 2002. – 11 квіт.

Знай наших: прапор міжнародного театрального фестивалю підняв Данило Поштарук // Волинь. – 2005. – 22 верес.

Клімчук Л. Тридцять літ служіння дітям // Луцьк. замок. – 2006. – 23 берез. – С. 16.

Ричук І. Данило Поштарук: «Не я прийшов у театр – театр сам прийшов до мене» // Аверс-прес. – 2000. – 23 листоп.

Філатенко А. Наш ляльковий – наша гордість // Волинь. – 2006. – 28 берез.

Філатенко А. «Різдвяна містерія» схвилювала всіх // Волинь. – 2006. – 17 січ.

Чурило О. «Лялькарі ви мої, лялькарі, Віфлеємської вам зорі!» // Досвіт. зоря. – 2003. – 16 січ.

Карпук В. Данило Андрійович Поштарук / В. Карпук, М. Карпук // Карпук В. Славні імена України / Карпук В., Карпук М. – Луцьк, 2004. – С. 80.

16 КВІТНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. ТРОФИМ'ЯКА (1947) – ЄПИСКОПА, ОРДИНАРІЯ ЛУЦЬКОЇ ДІЄЦЕЗІЇ

Маркіян Трофим'як народився 16 квітня 1947 року в місті Козова на Тернопільщині. Ще змалечку мріяв стати священиком, потай уявляв, як служитиме відправу, а усі присутні поважно братимуть участь у ній. У 1965 році Маркіян Трофим'як закінчив місцеву середню школу і вступив на музичний факультет Львівського педагогічного училища, а після служби в армії продовжив навчання. Особливо захоплювала молодого хлопця гра на органі. Відвідуючи Львівський кафедральний собор, випадково довідався у священика, який був із Латвії, про семінарію у Ризі.

Та, на жаль, вступити до вузу не було можливості. Тільки у 1969 році, коли радянська влада змінила свою політику і дала згоду прийняти до семінарії кількох хлопців з України, Маркіян Трофим'як потрапив на навчання до Вищої Духовної семінарії у місті Рига. Навчався із великим захопленням. Сумлінно та з особливим захватом опановував іноземні мови – латинь, польську, німецьку, італійську. Після закінчення семінарії з 1974 по 1991 роки був настоятелем у Римо-Католицькій парафії у місті Кременець Тернопільської області. Також виконував пастирське служіння в парафіях Волинської, Тернопільської, Рівненської та Хмельницької

областей, які на той час не мали своїх священиків.

Починаючи з 1989 року, Маркіян Трофим'як брав активну участь у перекладі Літургії з латині на українську мову. Перший переклад був здійснений у 1989-1990 роках у Києві, а згодом в Івано-Франківську, за допомогою отця Казимира Галімурка. Роботу продовжили в Кам'янці-Подільському. До праці приєднався випускник Львівського католицького університету, теолог зі знанням латинської та грецької мов, що істотно полегшило завдання. Так, переклад і графічний бік роботи завершили у 2004 році.

16 січня 1991 року Маркіян Трофим'як зайняв посаду єпископа-помічника Львівської архідієцезії. 25 березня 1998 року Папа римський Йоан Павло II призначив єпископа Маркіяна Трофим'яка ординарієм відновленої Луцької дієцезії, до якої входять території сучасних Волинської та Рівненської областей. На цей захід, який відбувся 16 травня в місті Луцьку, разом з численним духовенством Римо-Католицької Церкви з-за кордону прибула Маршалек Сенату Республіки Польща Ліпіція Жеськовяк. Після закінчення урочистостей єпископат Римо-Католицької Церкви в Україні вперше запросив свого Понтифіка відвідати Українську державу. Цього ж року Маркіяна Трофим'яка обрали віцепрезидентом Конференції римо-католицьких єпископів України та головою Літургійної Комісії та Комісії з питань сакрального будівництва. У 2000 році, будучи єпископом, Маркіян Трофим'як екстерном закінчив факультет морального богослів'я Люблінського католицького університету і здобув ступінь магістра. Через рік був обраний співголовою Церковного організаційного комітету візиту Йоана Павла II в Україну. У 1999 році нагороджений відзнакою Президента України орденом «За заслуги» III ступеня.

Єпископ Маркіян Трофим'як є членом Всеукраїнської Ради Церков та Релігійних організацій, членом Ради Представників Християнських Церков. Нині, на Волині, ім'я преосвященного владики Маркіяна Трофим'яка, єпископа, ординарія Луцької дієцезії Римо-Католицької

церкви пов'язують із дружніми, толерантними міжконфесійними контактами, християнським ставленням до різних людей, їх поглядів.

Марія Філонюк

Література:

На шляху стабілізації міжцерковних відносин: Відзначення християнського ювілею (1996-2000) // Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк, 2001. – С. 462-488.

Про єпископа Трофим'яка М. – с. 473-474.

Вербич В. Приїзд папи Римського – епохальна подія // Луцьк. замок. – 2001. – 3 трав.

Потапенко Г. Високі нагороди – волинським владикам // Луцьк. замок. – 1999. – 9 верес.

Зубчук К. Представник Ватикану на Волині // Волинь. – 2000. – 1 лип.

Корсак І. Маркіян Трофим'як «почувався добре у кожній конфесії»: «Сім'я і дім» розмовляла з єпископом Маркіяном Трофим'яком, ординарієм Луцької дієцезії римсько-католицької церкви // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 18 серп. – С. 4.

Маркіян Трофим'як // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 120.

16 КВІТНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т. Д. СМОЛЯРЧУК (1957) – ХУДОЖНЬОГО КЕРІВНИКА КАМІНЬ-КАШИРСЬКОГО РАЙОННОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ, ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Творчі люди є вічними служителями краси, мистецтва. Вони своїми вчинками творять вічне, добре та прекрасне, вкладаючи у все зроблене частину себе, своєї душі. Такою людиною є Тетяна Дмитрівна Смолярчук – справді талановита особистість, досягнення якої відомі багатьом і далеко за межами України, художній керівник Камінь-Каширського районного будинку культури, керівник хорового колективу, талановитий диригент, професійний викладач музичної школи, заслужений працівник культури України.

Народилася Т. Д. Смолярчук 16 квітня 1957 року в с. Грушівка Ковельського району. Навчалася у музичній школі міста Ковеля. З відзнакою закінчила Луцьке державне музичне училище, а з 1978 по 1983 роки навчалася у Львівській консерваторії ім. М. В. Лисенка.

З 1976 року розпочала свою працю в Камінь-Каширській музичній школі. Через деякий час Т. Д. Смолярчук стає артисткою Волинської філармонії. Та невдовзі знову працює в Камені-Каширському – з 1980 року в школі мистецтв, а в 1994 році стає її директором.

Будучи умілим керівником, вона значну увагу надає заняттям з учнями. Окрім того, з 1981 року Т. Д. Смолярчук очолює капелу бандуристів при районному Будинку культури, а з 1985 року – аматорську народну хорову академічну капелу «Колорит», виступ якої у головному концертному залі держави – Палаці культури «Україна» у березні 2001 року засвідчив високий професійний рівень. Колектив, представляючи край у творчому звіті Волині, присвяченому 10-й річниці Незалежності України, отримав найвищу оцінку фахівців, які прирівняли його до професійних академічних колективів.

З того часу, як капелу очолила Т. Д. Смолярчук, колектив її творчо зріс, набув свого характерного мистецького обличчя. Капела представляла Волинь на республіканському конкурсі хорового мистецтва ім. Соломії Крушельницької у м. Тернополі, де здобула диплом I ступеня.

У школі Т. Д. Смолярчук керує камерним хором і ансамблем народних інструментів викладачів (з 1986 року – «народний»), веде тріо бандуристок.

Творчі здобутки Т. Д. Смолярчук як педагога, митця, організатора здобули високу оцінку. У 1999 році їй було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України». Все, до чого торкалась уміла рука та творча думка Тетяни Дмитрівни Смолярчук, ставало кращим, досконалішим. Нині плідно працює художнім керівником Камінь-Каширського районного будинку культури. Саме завдяки самовідданості і професіоналізму цієї жінки, сьогодні в Будинку культури Каменя-Каширського проводяться огляди художньої самодіяльності, фольклорних гуртків. Працюють десятки творчих колективів, зростає майстерність молодого покоління музичної школи. І тому живе дух українства. А отже, маємо сьогодні змогу торкнутися таїни багатой культури нашої держави.

Валентина Глушук

Література:

Денисюк В. З народних джерел // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини. – Луцьк, 2001. – С. 213-245.

Сидорчук Є. З історії культурно-освітньої галузі в Камінь-Каширському районі // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України: Матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писемної згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського: Наук. зб. – Луцьк, 2006. – Вип. 20. – С. 103-105.

Денисюк В. Вони навчалися в училищі // Денисюк В. Одержимі творчістю: Про мист. та культ.-освіт. училища Волині. – Луцьк, 2004. – С. 191-221.

Денисюк В. У «Слов'янському вінку» – пісні з Полісся // Волинь. – 1998. – 25 черв.

- Лауреат міжнародних конкурсів // Полісся. – 2001. – 3 лют.
 Поспішаю сказати : «Я вас люблю»//Полісся. – 2001. – 14 квіт.
 Потапенко Г. Нагороджені Почесною грамотою // Волинь. – 1995. – 21 груд.
 Приходько Т. Митець, одержимий творчістю // Полісся. – 2006. – 18 листоп.
 – С. 1, 3.
 Пташник Б. Музо, ми прийшли до тебе у дім // Полісся. – 2004. – 25 трав.
 Сусик В. Заслужені працівники України – жителі нашого району. 3. Мистецький талант // Полісся. – 2001. – 4 серп.
 Сусик В. Нагорода камінь-каширським артистам – 10-денне концертне турне // Полісся. – 1999. – 3 серп.
 Сусик В. І обізвалась барвами душа: Фоторепортаж з творчого звіту району – десятиї річниці Незалежності України // Полісся. – 2001. – 10 лют.
 Сусик В. Свято духовного зближення // Полісся. – 2005. – 16 квіт.
 Трофимчук П. Визнання приходить у жертвовній праці // Полісся. – 2003. – 12 квіт., 29 лип.
 Філатенко А. Із глибинних джерел народних // Волинь. – 2001. – 8 лют.
 Цюрик Г. Грай, Калинова сопілко! // Полісся. – 2002. – 26 лют.

17 КВІТНЯ

125 років від дня народження В. К. Липинського (1882-1931) – УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА, ПУБЛІЦИСТА, ГРОМАДСЬКОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, ТЕОРЕТИКА КОНСЕРВАТИЗМУ

Долаючи глибоко закорінений стереотип мислення, що донедавна викликав надмірно насторожене сприйняття означень «пан», «шляхтич», «аристократ», «монархіст», повертається в Україну добре ім'я нашого славетного земляка В'ячеслава Казимировича Липинського.

Народився майбутній вчений 17 (за старим стилем 5) квітня 1882 року в с. Затурці в сім'ї місцевого діда – представника давнього польського шляхетського роду гербу «Бродзіч». Родинне виховання мало визначальний вплив на формування поглядів та становлення особистості юного Липинського. Підтвердженням цьому є свідчення самого В'ячеслава: «Українцем я був, відколи вродився, тобто мене нещастя України зв'язало з нею всім тілом і душою, хоч в родині говорили тільки по-польськи і французьки. Не став поляком тому, що політична польська ідея не захоплювала вже більше нікого в нашій родині, як ідея для нашого краю явно шкідлива».

Здобуваючи гімназійну освіту в Луцьку, Житомирі, а пізніше в Києві, В'ячеслав Липинський все твердіше стає на позиції українства. Суттєво впливають на це і лекції Володимира Антоновича, і контакти

з передовою українською інтелігенцією на вечорах в домі Марії Требінської, і тісні контакти зі студентською молоддю (Климент Квітка, Богдан Рильський, Володимир Матюшенко), а також і тривале перебування в свого дядька Адама Рокицького на Уманщині.

Після закінчення гімназії В'ячеслав Липинський проходить військові збори і отримує звання прапорщика. Перебуваючи в резерві, їде здобувати знання в один із престижних вищих навчальних закладів Європи – королівський Ягеллонський університет у Кракові. Тут його доля зводиться з викладачем української літератури Богданом Лепким. Між ними зав'язалась міцна дружба.

Студіюючи агрономію, Липинський водночас захоплюється українською історією і відчуває гостру потребу у вивченні соціальних дисциплін. З цією метою переїжджає до Женеви і вписується до тамтешнього університету. Багато працює в університетській бібліотеці. Проте здоров'я не дозволяє завершити навчання. Змушений повернутись до Кракова. На цей краківський період припадає початок напружених історичних студій та вихід у світ перших історичних праць: «Данило Братковський», «Генерал артилерії Великого Князівства Руського», «Аріянський соймик у Киселині в маю 1638 р.», «Назви Русь і Україна і їх історичне значення», «Ехо минувшини», «Недоспівана пісня». А під монографією про Станіслава Михайла Кричевського зазначено: «Писав я в Затурцях і в Кракові».

За плідну наукову працю у 1914 році В'ячеслава Липинського прийнято дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові. (Ця наукова інституція, як відомо, передувала створенню в майбутньому Української Академії Наук).

На відміну від народницької концепції Михайла Грушевського, В'ячеслав Липинський утвердив власну, що базувалась на провідній ролі еліти в історичному процесі. Саме це в майбутньому стало могутнім підґрунтям для вмотивованого обстоювання ним необхідності відновлення в Україні гетьманату як найбільш прийнятної (на його думку), дієвої та історично виправданої форми державного правління.

Передбачаючи недалекий вибух міжнародного конфлікту, В. Липинський прагнув використати його для української самостійницької акції. Він був ініціатором таємних підготовчих заходів зі створення за кордонами Російської імперії українського політичного центру, з чого згодом народився Союз Визволення України.

Не встигнувши як слід загосподарювати отриманий у спадщину хутір Русалівські Чагари на Уманщині, Липинський з початком Першої світової війни був мобілізований до війська. Під час однієї з військових операцій застудився. Загострилась давня хвороба легень. За станом здоров'я переведений в запас. З початком революції першим зукраїнізував свій запасний полк. Проте Центральна Рада з недовірою поставилась до заслуг «пана». В'ячеслав Липинський зробив висновок про українську соціал-демократію як не дозрілу до державного будівництва.

Навесні 1918 року довелось пережити В'ячеславу величезну втрату:

разом з хатою згорів багатющий архів, зібраний ним протягом довоєнного періоду. Вогонь знищив і рукопис 4-томної історії України, яку в пізніших часах відтворити йому вже не довелося.

В'ячеслав Липинський (в силу об'єктивних обставин) не встиг повніше зреалізувати свій потенціал вченого-історика. У 1920 році вийшла друком лише його праця «Україна на переломі». Натомість В. Липинський проявився як блискучий публіцист, філософ, політичний та державний діяч. Ним опрацьовано програму Української Демократичної Хліборобської партії, в якій накреслено шляхи побудови самостійної України як великої аграрної держави. Пізніше він стає головним ідеологом відродження гетьманської форми правління. Виконує важливу місію посла і повноважного міністра Української Держави у Відні. Засновує Український Союз Хліборобів-Державників, трансформований ним пізніше у Братство Українських класократів-монархістів. Пише для них програмні документи. Редагує і видає збірник «Хліборобська Україна». Створює геніальну працю «Листи до братів-хліборобів», в якій проводить глибокий аналіз причин втрати української державності часів 1917-1921 рр. Перебуваючи на еміграції, деякий час очолював кафедру історії української державності в Українському Науковому Інституті в Берліні, одночасно будучи членом кураторії (керівного органу) цього наукового закладу. Незважаючи на тяжку хворобу, вів величезне листування.

Рештки сил підпорядковував справі будівництва майбутньої України, творив її образ, будучи переконаним, що «Завдання будови Української Держави і перетворювання нашого громадянства в реальну, а не літературну Українську Націю, хоч безмірно трудне, але разом з тим і безмірно велике... Крім того, воно має за собою силу правди і справедливости».

Помер В. К. Липинський 14 червня 1931 р. у санаторії Вінервальд коло Відня. Похований у Затурцях. На цьому місці встановлено пам'ятник. В родинній садибі вже 11 років ведуться реставраційні роботи. Скільки ще років пройде до відкриття меморіального музею В'ячеслава Липинського?

Віталій Кушнір

Література:

Липинський В. Повне зібрання творів, архів, студії. Листування. Т. 1. (А-Т). – К.; Філадельфія: Смолоскип, 2003. – 960 с.

Липинський В. Данило Братковський – суспільний діяч і письменник кінця XVII століття // Братковський Д. Світ, по частинах розглянутий. – Луцьк, 2004. – С. 400-413.

Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики ХХІ століття: Сьомі читання пам'яті В. Липинського: II Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 146 с.

Белебега І. Україна і комунізм: У 2 кн. Кн. 2. – Х: Факт, 2003. – 607 с.

Про Липинського В. – див. Алфавітний покажчик.

Бондарук С. Д. Позитивний аналіз консервативного способу мислення на

прикладі соціально-філософської спадщини В. Липинського // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – № 2. – С. 60-65.

Затурці в історії України та Волині: Матеріали наук.-практ. конф., приуроч. 500-й річниці першої писемної згадки про с. Затурці Локачин. р-ну Волин. обл. – Луцьк, 2004. – 199 с.

Колосок Б. Садиба Липинських у Луцьку // Старий Луцьк. – Луцьк, 2005. – Вип. II. – С. 175-179.

Кондратик Л. Й. Українське релігієзнавство доби національного відродження: Моногр. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 314 с.

Комаров Р. В. Культурний героїзм у контексті української філософської традиції (концепції Д. Донцова та В. Липинського) // Наукові записки: Філософія та релігієзнавство / Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». – К., 2005. – Т. 37. – С. 83-86.

Кушнір В. В'ячеслав Липинський у фотографіях // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 90-94.

Рум'янцеv В. О. Липинський В'ячеслав Казимирович // Державні політичні та громадські діячі України. – К., 2002. – Кн. 1. – С. 397-401.

Чухліб Т. Гетьмани і монархи: Укр. держава в міжнар. відносинах 1648-1714 рр. – 2-е вид., доопрац. – К: Арістей, 2005. – 640 с.

Про Липинського В. – див. Іменний покажчик.

Вербич В. Зважаючи на виклики ХХІ століття // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 22 січ. – С. 9.

Ворон Б. «Золота діадема Волині» // Волин. газ. – 2006. – 13 квіт. – (Кур'єр 7 муз. Ч. 4).

В'ячеслав Липинський в історії Волині й України // Волинь. – 2002. – 19 берез.

Гай-Нижник П. Невідомі телеграми послів В. Липинського та Ф. Штейнгеля до экс-міністра закордонних справ Української держави Д. Дорошенка під час його перебування в Швейцарії (листопад 1918 р.) // Київ. старовина. – 2004. – № 2. – С. 119-131.

Гирич І. В'ячеслав Липинський – узасаднювач української державницької ідеї // Історія в шк. України. – 2005. – № 8. – С. 45-50.

Гирич І. Перший український консерватор: Імператив державної самостійності за Липинським // День. – 2003. – 13 верес.

Гуменюк Н. Коли ж оживе садиба Липинських? // Віче. – 2006. – 22 черв. – С. 8.

Дмитрів І. В'ячеслав Липинський: «Кант української політичної думки» // Демократ. Україна. – 2006. – 3 серп. – С. 7.

Календар: 75 літ тому перестало битися серце В'ячеслава Липинського // Волинь-нова. – 2006. – 15 черв.

Країна пригадає Липинського // День. – 2006. – 22 черв. – С. 2.

Кушнір В. Людина лицарської честі // Селян. життя. – 2006. – 24 черв.

Малімон Н. Барвінок з дядькової могили: Волинські та польські адреси родини Липинських // День. – 2004. – 14 трав. – С. 22.

Нагірняк О. «Україна для всіх, що живуть на українській землі» // Нар. армія. – 2006. – 1 листоп.

Пам'ять про великого земляка: Звернення депутатів обл. ради до Верхов. Ради України щодо відзначення 125-ї річниці від дня народж. історика і політолога В'ячеслава Липинського // Волинь. – 2005. – 27 груд.

Рафальський О. В'ячеслав Липинський: «Українцем єсть всякий, хто хоче, щоб Україна перестала бути колонією» // Віче. – 2004. – № 8. – С. 47-50.

Садиба Липинських впала в око Президентів // Волин. губерн. відом. – 2006. – 6 лип. – С. 3.

Соловйова В. Основні напрями дипломатичної діяльності Української держави // Історія України. – 2006. – № 18. – С. 6-10.

Фесюра Д. На Волині шанують видатних земляків // Нар. армія. – 2005. – 17 січ.

Філатенко А. Таке довге повернення В'ячеслава Липинського // Волинь. – 2004. – 3 лип.

Харів О. Затурцівські мрії // Волин. газ. – 2005. – 30 черв. – С. 11.

Липинський В. К. // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 55-57.

Липинський В'ячеслав Казимирович // Політологічний енциклопедичний словник. – К., 2004. – С. 306-307.

Лисий І. Липинський В'ячеслав Казимирович // Філософська думка в Україні: Бібліогр. слов. – К., 2002. – С. 123-125.

1 ТРАВНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Ю. С. ВІСЛОБОВА (1947) –

МАЙСТРА ДЕРЕВООБРОБКИ

Юрій Степанович Віслобоков народився 1 травня 1947 року в селищі Зарічне Тамбовської області в багатодітній селянській родині. З дитинства хлопчик гарно співав, грав на гармошці, а ще придивлявся, як працював його батько – знаменитий столяр.

Строкову службу в армії Юрій проходив у Луцьку, де брав активну участь у художній самодіяльності. Тут, у Луцьку, закінчує Луцьке державне музичне училище і стає професійним музикантом. Згодом отримує направлення на вступ у Київську консерваторію, запрошення до Львівського оперного театру і направлення на роботу у Локачинську музичну школу на посаду директора. Обставини змушують зупинитися на останньому. Уже разом з дружиною, також професійним музикантом, їде у Локачі, але від директорства у музичній школі відмовляється і працює викладачем музики, набуваючи професійного досвіду. Згодом продовжує навчання у Київському інституті культури ім. О. Корнійчука. Перші успіхи приходять під час роботи в Локачинській середній школі з музичним ухилом. Дитячий хор під керівництвом Юрія Степановича отримує звання зразкового, а два дорослих музичних колективи – звання народних.

У 2000 році сім'я Ю. С. Віслобокова переїздить до Володимира-Волинського. Тут він працює у школі-інтернаті для дітей-сиріт, керує хором у музичній школі. Його вихованці неодноразово займають призові місця на обласних конкурсах. Юрій Степанович керує районним хором працівників культури «Любисток».

Ю. С. Віслобоков не просто досвідчений музикант, – у нього є і безліч інших творчих захоплень. Це вірші, які присвячує дружині і дітям; 62

фотографія, в'язання і різьба по дереву. Спочатку різьба була просто захопленням, потім стала необхідністю. Ще в дитинстві допомагав батькові різати віконниці. Потім були розноси, підсвічники. Перша оригінальна робота – поличка для ляльок доньки – справжня хатинка без єдиного гвіздка, оздоблена ажурними деталями.

Та не все так просто і легко у цьому житті. На долю Юрія Степановича випали серйозні випробування і на п'ять довгих років вибили його із колії музичного життя. Саме в цей період уже досвідчений майстер створив свої найкращі роботи з дерева: ліжка, вішалки і багато іншого. У його домі кожна річ, зроблена власними руками, – це витвір мистецтва. Та обдарування людини, її талант не можна втримати у якомусь певному обмеженому світі. Скоро роботи майстра стають відомими в області та за її межами. І «потекли» до майстра замовлення.

Першими були прихожани новозбудованої церкви села Павловичі Локачинського району, які замовили раму для виносної ікони та кіот. Робота була виконана із бездоганною відточеною майстерністю. Особливе захоплення викликала двостороння рама з ажурною різьбою.

Для села Мирне Горохівського району майстер вирізав великий, ламаний, з карнизом і капітелями, трьохярусний іконостас. Потім були іконостаси в церквах сіл Цевеличі Локачинського району, Горохолино Івано-Франківської області. Перед роботою над іконостасами майстер прочитав Закон Божий, ознайомився із церковними законами.

Кожну свою роботу Юрій Степанович детально продумує, малює ескізи, підбирає дерево. Переважно ріже з липи. Її називають церковним деревом. Вона легко ріжеться, можна досягти плавних переходів від форми до форми, довго зберігається. Крім липи, використовує й іншу деревину: березу, сосну, вільху, бук, дуб, горіх, черешню.

Подумки дивуєшся завзятості, вправності і працьовитості майстра. У нього немає вільного часу, бо займається він улюбленою справою. З однаковою вправністю Юрій Степанович тримає у руках диригентську паличку, ручку, коли розписує партитури, олівець і різець. І що б він не робив, віддає цьому усього себе до останньої краплі.

У майстра багато нових задумів і планів. Він бере активну участь у колективних виставках робіт народних умільців у Луцьку. Персональна виставка творчих робіт майстра відбулася у 2002 році у Володимирі-Волинському. Його вироби неодноразово були відзначені грамотами.

Тетяна Хомова

Література:

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, Т. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 191-202.

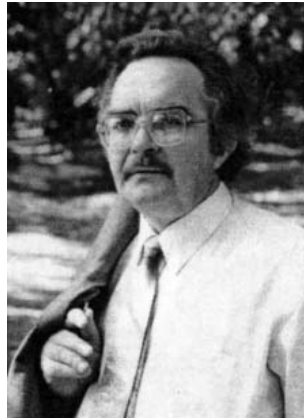
Віслобоков Ю. С. – с. 192.

7 ТРАВНЯ

**60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ П. О. БОЯРЧУКА (1947) –
УКРАЇНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТА, ПИСЬМЕННИКА**

Петро Боярчук належить до тих письменників, які у велику літературу ввійшли з журналістського середовища. Тому так переконливо звучить його пристрасне слово, так достовірно-правдиво ллється волинська говірка героїв його книг, так легко читається рядок за рядком художньо-документальних повістей.

В одній з останніх книг вустами поета Дмитра Павличка Петро Боярчук виголошує: «Якби не було Української Повстанської Армії, не було б сьогодні самостійної української держави!». Та до цього висновку були ще довгі «дороги болю», пізнання справжньої історії України, корекція власних поглядів автора, подолання суспільних стереотипів. Адже до останніх книг П. Боярчука, в яких дається оцінка вітчизняної історії середини минулого сторіччя з позицій сучасної історичної науки, була книга повістей «Стохід», де прозаїк аж надто завзято таврував «український буржуазний націоналізм». (Хоча заради справедливості зауважимо, що декого з повстанців автор наділяє і позитивними рисами). Але можливість доступу до архівів, безпосереднє спілкування з учасниками національно-визвольного руху підняли письменника над брехнею, облудою та фальсифікаціями офіційної радянської історії та пропаганди, яка вбивалась в голови громадян колишньої супердержави. Отож, завдяки таким представникам журналістики і красного письменства, як П. Боярчук, маємо сьогодні правду про національно-визвольний рух 40-50-х років ХХ століття.

Петро Оксентійович Боярчук народився 7 травня 1947 року в с. Одері Ківерцівського району. Уже в чотирьохрічному віці разом з родиною був депортованим на спецпоселення до Сибіру. За твердженням Петра Оксентійовича, «не вчинила сім'я Оксентія Боярчука жодного кримінального злочину». Щоправда, до війни батько був заможним господарем, а в перші дні воєнного лихоліття як рядовий радянської армії потрапив у німецький полон.

«Ким би я був, аби «советская» влада не вишарпнула з-під ніг стежини мого дитинства?», – ставить риторичне питання письменник, згадуючи, як під час вивезення з рідної землі батькові було заборонено взяти меду дітям на лікування з власної пасіки, як над ним, п'ятирічним «злочинцем», за кілька полін з напівзгнилої колоди на опалення свого кутка в бараку свистів канчук енкаведиста. 1954 року Оксентію Боярчукові як вправному і сумлінному працівнику і «майстру на всі руки» («етот хахол

всьо может! Он і кузнец, і плотник, і столяр») запропоновано було перейти працювати в посольок Большие Леуши, де сім'я змогла жити уже не в бараку, а в окремому помешканні.

У 1959 році після реабілітації повернулись Боярчуки на Батьківщину. Але своїє садиби вже не застали. Отримавши на початку 1970-х мізерне відшкодування вартості конфіскованого майна, сім'я почала спинатися на ноги знову самотужки.

Петро, починаючи з п'ятого класу школи, на літніх канікулах постійно працює у столярному цеху Олицької будівельної організації. Ці навички, здобуті в дитинстві, знадобляться молодому вчителю трудового навчання в Городищенській восьмирічній школі Ківерцівського району.

Освіту здобув майбутній письменник в Олицькій середній школі та на факультеті журналістики Київського державного (нині Національного) університету імені Т. Г. Шевченка. Працював у редакціях Ківерцівської та Маневицької районних газет, а з 1979 року – в редакції обласної незалежної громадсько-політичної газети «Волинь».

Боярчук П. О. – автор численних публікацій про героїчні й страдницькі життєві шляхи волинських хліборобів, про нескорених учасників національно-визвольних змагань українців-західняків у середині трагічного ХХ сторіччя. У 1990 році за серію публіцистичних матеріалів з питань українського національного відродження журналіст був відзначений обласною премією «Краще перо року». Петро Оксентійович Боярчук – член Національних спілок журналістів і письменників України. З-під його пера вийшли у світ книги «Стохід» (1986), «Крик голодного звіра» (1998), «Дорогами болю» (2003), «Бій під стінами храму» (2005).

Щороку в пам'ятні вересневі дні коло стін Новозагорівського монастиря можна побачити невисоку постать вродливого вусатого чоловіка з розкішним кучерявим волоссям, в окулярах, із записником чи диктофоном в руках. Це журналіст, письменник Петро Боярчук. Волинянин, репресований «за націоналізм» у чотирирічному віці, реабілітований у дванадцять років, стежки дитинства якого пролягли через болота, холод і голод сибірської тайги.

У передмові до книги П. О. Боярчука «Бій під стінами храму» письменник Василь Гей називає її прочитання болючим і водночас цілющим «для серця й свідомості українця доторком до подвигу, що вершився в ім'я державної незалежності України». Таку книгу могла написати лише людина, котра справді зуміла воздвигнути в собі «чесний хрест і храм добра, правди та справедливості».

Нині талановитий прозаїк Петро Боярчук, сповнений творчими силами та енергією, працює над новими книгами. Нехай щастить йому на цій нелегкій дорозі.

Наталія Гатальська

Література:

Боярчук П. Бій під стінами храму: Повість-хроніка. – Луцьк: Настир'я, 2005. – 360 с.

- Боярчук П. Дорогами болю: Повість. – Луцьк: Надстир'я, 2003. – 456 с.
 Боярчук П. Крик голодного звіра: (Повісті). – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 220 с.
 Боярчук П. Стохід; Повернення: Повісті. – К.: Молодь, 1986. – 168 с.
 Боярчук П. Повернення: (Уривок з повісті); З журавлем у небі: (Уривок з повісті) // Уроки рідного слова: Письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 18-22.
 Боярчук П. Факт у біографії: Оповідання // Світязь: Літ. зб. Волин. орг. Спільки письменників України. – К., 1992. – Кн. І. – С. 13-17.

- Чучман Л. Горохів: Іст.-краєзн. нарис. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 220 с.
Про Боярчука П. О. – с. 70.
 Визнання: Фонд Воляників – Швабінських відзначив нашого колегу // Волинь. – 2005. – 9 лип.
 Бондарук Л. «Дорогами болю» в українську долю // Шлях Перемоги. – 2003. – № 30. – С. 7.
 Войтюк О. Міжнародна премія журналісту й письменнику з Волині // Луцьк. замок. – 2005. – 30 черв.
 Грабовський В. Біль, що не тамується часом // Літ. Україна. – 2005. – 2 черв.
 Дідик О. Який у житті – такий у літературі // Горохів. вісн. – 2005. – 26 листоп.
 Жулинський М. Дякую Вам за подвижницьку працю // Волинь. – 2003. – 4 листоп.
 Книгарня: «Крик голодного звіра» отримав першу премію // Волинь. – 2001. – 16 серп.
 Литвин М. Дзвін пам'яті // Літ. Україна. – 2006. – 16 листоп. – С. 6.
 Слабецький О. Бій під стінами храму // Шлях Перемоги. – 2005. – 21 верес.
 Творчість: двох журналістів прийняли у Національну спілку письменників // Волинь. – 2000. – 8 черв.

- Боярчук Петро // Письменники Волині: (члени Національної Спільки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 36.
 Петро Боярчук // Письменники України: Біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 40.
 Павлюк І. Боярчук Петро Оксентійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 33.

8 ТРАВНЯ

**100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
 ВЛАСА МИЗИНЦЯ (1907-1943) –
 УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА І ПУБЛІЦИСТА**

*Ми –
 велетні, куті із криці, –
 граніту брати, –
 жбурляєм громи й блискавиці*

в похмурі світи,

*дишемо, наче вулькани,
гніву вогнем,
клекочем самум-гураганом,
як в похід рухнем,*

*підносим повітряні
гони
хмарами пожеж,
ламаємо стіни
кордонів,
ненависних меж,*

*трясемо до краю
основи
старого ладу...
людину,
життя,
світ, –
обновим,
і
землю оту!*

Що це – глибокі переконання зрілого (член КПЗУ з 1926 року) революціонера, чи юнацький (вірш надрукований в журналі «Вікна» 1930 року) максималізм, якому – ні більше ні менше – прагнеться розхитувати основи будь-якого ладу і обновляти землю? Чи крицевий сплав того й іншого? І звідки він у сільського хлопця з глибокого Волинського Полісся, що сформувало його світогляд, вселило у нього дух непокори, кинуло у вихор боротьби?

Василь Володимирович Матчук народився 8 травня 1907 року в селі Запілля Любомльського району. Дворічне навчання в місцевій церковно-парафіяльній школі виробило у хлопця гарний каліграфічний почерк, розбудило жадобу знань. Може, спромоглися б батьки на подальшу науку Василя, але Перша світова, докотившись до Любомля, змусила Матчуків, як і інших волинян, евакуюватися. Прихисток знайшли в Курській губернії. В Орловці Василь вже сам заробляв, працюючи писарчуком у місцевого мирового судді. В його бібліотеці він познайомився з класичними творами російської та української літератури (суддя, очевидно, був передових поглядів): поезіями Пушкіна, Лермонтова, Шевченка, прозою Коцюбинського. У 1917-му Росію охопили червоно-чорні вихори революції. Через два роки Матчуки вирушили додому, на Волинь, де теж не було спокою. Не до навчання було, мусив наймитувати. 1926 року став членом КПЗУ. Писав новели, які можна

вважати автобіографічними, поезії, в яких воздвигав «з заліза, цементу, граніту, будівлю світлу нового світу!».

Перші вірші надрукував 1928 року в журналі «Вікна», що виходив у Львові. Взяв для себе псевдонім Влас Мизинець. Вперше ув'язнений за революційну боротьбу 1929 року, потім ще двічі побував за ґратами – 1930 і 1935-го. Друкувався в журналах «Сяйво», «Робітниця», «Західна Україна» (Харків), «Культура масс» (Москва), «Металеві дні» (Одеса), «Поступ» (Луцьк), «Українські щоденні вісті» (США), календарі «Книжка»; з 1932 року був співробітником «Вікон»; після розгрому журналу у 1934 році – в альманасі «Поцейбіч».

Журнал «Вікна» № 12 за 1930-31 роки серед переможців конкурсу відзначив твір «Чудо» Власа Мизинця. Крім того, «В конкурсному доробку замітну величину являє оповідання В. Мизинця «Кривавий фант», на революційну, гостро актуальну тематику, але воно не могло підпасти під конкурсний розгляд через те, що в «Вікнах» не могло бути друковане». Очевидно, «сконфісковане», як і поезії «Спосіб» та «Визов» у п'ятому номері «Вікон» за 1932 рік. Його вірш «Злодій» (№ 3, 1931) був відзначений читачами як найкращий. В Радянській Україні опублікував збірку оповідань «Виконати!» (Харків, 1932). Належав до об'єднання революційних письменників Західної України «Горно». Був членом Спілки письменників України. Прислухався до порад колег з «Вікон», старших за досвідом революційним і літературним – Галана, Тудора, Бобинського, Козланюка. Поради ці іноді були публічними, через журнал: «Вірш «Оборона» надто легко потрактований. Ви спробували найактуальнішого й найвідповідальнішого пролетарського жанру в сучасному. Проте тут ніяк не можна допустити таких несерйозних висловів, як: «вже нові грища й танці затіваєте», або: «що по хамськи роблять все нам», або: «тож на рятунок гальопом збираєтесь», або: «гадаєте, з грошиками ще знайдеться хто цькувати». [...] Далі – сказавши спочатку: «тільки чиєюсь кров'ю горячою з кризи може бути вихід», Ви непотрібно послаблюєте дальшу пов'язку думок повторенням: «пробуєте людськими трупами діло наладати». Візьміть під увагу ці недотягнення й переробіть вірша ще раз. У вірші «Своїм законом» ви неправильно підійшли до теми з ідеологічного погляду. Адже в практиці нашої клясової боротьби на селі ми маємо докази масових [виділено редакцією – Н. П.] селянських виступів. Індивідуальні розрахунки – це тактика міщанських груп і куркульні. Пролетаріат сильний кількістю, що дає йому й якісну перевагу. Коли-ж одначе й серед пролетаріату трапляються несвідомі клясово одиниці, що в хвилі розпачу не бачуть іншого виходу, як особисту помсту й відплату, то таких випадків не можна генералізувати, ані увінчувати. Позатим техніка вірша дбайлива» («Вікна», 1932, № 5).

А реакція між тим наступала. Закрито «Вікна», заборонено «Горно». 1935-го – черговий арешт. Поліцейська справа характеризує «товариша Власа» як «комуніста і вельми небезпечного елемента».

Для нього вересень 1939 року був довгожданим і радісним. У рідному Запіллі він працює завучем у школі, викладає літературу, – предмет, який знав найкраще. А далі – війна. Влас Мизинець не міг не поринути знову у вир боротьби за ідеали, які становили його життєве кредо. Табір для військовополонених у Хелмі; втеча з нього; партизанський табір, зв'язковим якого в Любомлі став Матчук Василь. Але його революційне минуле для багатьох не було таємницею, тому і став він порівняно легкою здобиччю для провокатора. 11 серпня 1943 року, після жаклих тортур у фашистській катівні, його розстріляли у передмісті Любомля.

Збірка творів Власа Мизинця «Червона корсетка», яку уклав відомий літературознавець Микола Дубина, й досі є найповнішою.

Наталія Пушкар

Література:

Мизинець Влас. Червона корсетка: Оповідання, поезії. – К.: Рад. письменник, 1973. – 254 с.

Мизинець Влас. «Ми – велетні, куті із криці» // Гомін Волі. – Львів, 1989. – С. 88-89.

Мизинець Влас. Пісні селянина; Матері; Друга рата; Бандохи // Полум'яні рядки: Худ. твори західноукр. пролетар. письменників на стор. ж-лу «Вікна» (1927-1932 рр.). – Львів, 1981. – С. 241-248.

Влас Мизинець // Дубина М. Сурмачі возз'єднання: Літ.-крит. нариси. – К., 1976. – С. 193-207.

Онуфрійчук М. А. Влас Мизинець // Волинський календар, 1992. – Луцьк, 1991. – С. 27.

Онуфрійчук М. Влас Мизинець (1907-1943) // Волинь літературна. – 2000. – № 1. – С. 15-16.

Пінчук О. Жив і працював для народу // Вільним шляхом. – 1996. – 12 жовт.

У ці дні колись: Влас Мизинець не терпів кривди і безправності // Волинь. – 2002. – 7 трав.

Мизинець Влас // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 352.

12 ТРАВНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. Г. СОКОЛА (1927-1974) – ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

Іван Григорович Сокол народився 12 травня 1927 року в селі Старий Чорторийськ на Волині. Тут, в чарівному поліському селі, минуло його дитинство та юність. 16-річним юнаком застала Івана Сокола Велика Вітчизняна війна. Під час фашистської окупації, коли палали волинські села, німецькі загарбники грабували та знищували місцеве населення, а молодь вивозили до Німеччини, потрапив до рук фашистів й Іван. Але при першій зручній нагоді хлопцеві вдалось вистрибнути з вагона. Деякий час він блукав по лісах Волині, аж поки зустрівся з партизанами загону ім. Щорса.

У 1944 році Іван Сокол став бійцем Червоної Армії. Воював у складі 25-го гвардійського стрілецького Вісленського полку 6-ої гвардійської стрілецької Рівненської Червонопрапорної ордена Суворова дивізії 13-ої армії І Українського фронту. Брав участь у визволенні європейських держав від фашистських загарбників.

У боях в районі річки Ніда (Польща) Сокол, відбиваючи жорстокі атаки піхоти, танків та бронетранспортерів, підпускав фашистів на дуже близьку відстань, відкривав раптовий вогонь по ворогу. Знищив при цьому понад 100 німецьких солдат. 26 січня 1945 року у боях за річку Одер Сокол зі своїм кулеметом, незважаючи на вогонь ворога, одним із перших переправився на західний берег річки і відкрив влучний вогонь, відбиваючи контратаки противника. І навіть коли фашистами був пошкоджений його кулемет, він, замінивши навідник, продовжував знищувати ворогів, утримуючи захоплений плацдарм до підходу стрілецьких підрозділів. При цьому він знищив понад 60 ворожих солдат.

За виняткову мужність, стійкість та героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 квітня 1945 року Івану Григоровичу Соколу було присвоєно звання Героя Радянського Союзу – найвищу урядову нагороду.

Після переможного 1945 року І. Г. Сокол ще декілька років служив в армії на Далекому Сході. У лютому 1950 р. повернувся додому, в Старий Чорторийськ. Помер Іван Григорович Сокол 2 лютого 1974 р. На увічнення пам'яті славного земляка в Старому Чорторийську у 1983 році був встановлений пам'ятник герою-волинянину. А в експозиціях Волинського та Маневиського краєзнавчих музеїв почесне місце займають документи та особисті речі Героя Радянського Союзу – І. Г. Сокола.

Тамара Копилова

Література:

Безсмертя: Книга Пам'яті України, 1941-1945. – К.: Пошук-видав. агентство «Книга Пам'яті України», 2000. – 944 с.: іл.

Про Сокола І. Г. – С. 805.

Сіліч Л. Маневиччина в часи німецької окупації 1941-1944 рр. // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 60-61.

Данилюк В. Волинський герой був родом з... «Москви» // Віче. – 2003. – 17 квіт. – С. 4-5.

Кордунов О. Свідки з воєнної юності // Волинь. – 1995. – 13 лип.

Сокол повернувся пам'ятником у рідне село // Волинь. – 2003. – 8 трав.

У ці дні колись: Сержант Сокол першим форсував Одер. І 18-річний волинянин став Героєм Радянського Союзу // Волинь. – 2002. – 9 трав.

Хомич П. Невмируща пісня соколина // Нова доба. – 1995. – 11 берез.

Сокол Иван Григорьевич // Герои Советского Союза: Крат. биограф. слов. – М., 1988. – Т. 2. – С. 494.

Сокол Иван Григорович // Імена на скрижалях історії: Біобібліогр. довід. – Луцьк, 2004. – С. 57-58.

Сокол повернувся у рідне село... // Пам'ять людська не забуде повік...: Краєзн. довід. – Луцьк, 2006. – С. 85.

ТРАВЕНЬ

125 РОКІВ ВІД ЧАСУ ПЕРЕЇЗДУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

В с. Колодяжне, тепер Ковельського району (1882)

1882 року Колодяжне назавжди увійшло у життя і творчу біографію Лесі Українки та її рідних. Колодяженка Варвара Дмитрук, тоді десятирічна дівчинка, запам'ятала приїзд Косачів до села: «Селом пішла чутка, що приїжджають пани. Це було в суботу, а в неділю зранку ми нетерпляче вибігали на шлях дивитися: чи не їдуть. Вийшли чоловіки з жінками, хто впорався, – всім хотілося знати, що вони за люди, з ким прийдеться жити.

Десь аж ополудні в село в'їхала парокінна коляска й попрямувала до садиби. Напроти, через дорогу, був «чорний двір» – комора, хліви для худоби, шопа. Коли коляска спинилася, з неї вийшли чоловік і одягнена в широку червону сукню пані. Росту обоє були середнього. Жінка держала на руках дитину. Всі разом чемно поклонилися селянам, дали нам по цукерці, а тоді пан і мовить: «Покажіть нам, де є тут курна хата».

Мати моя, не довго думаючи, й каже: «А далеко її шукати не треба. Ось вона!» – і показала на нашу хату.

Подивились на все це Косачі, вислухали материні жалі, а далі й

кажуть: «Знаєте що, Федосько (це моя мати), відпустіть до нас одну дівчинку, – і глянули на мене. Злякалася я, вчепилася в материнську спідницю. А панночка – вона була трохи старша за мене – підійшла, простягнула руку: «Будьмо знайомі: я – Леся. А тебе як звати?»

Я з ляку мовчала і ще міцніше трималася за спідницю. «Варка... Варкою зветься, – чую каже моя мати. – Чого ж ти, доню? Іди, раз панночка просить».

Пішли, правда, гуртом – їхні всі, наша мати і ми.

Таке було моє перше знайомство з Лесею, яке тривало потім без малого п'ятнадцять років.»

Яким же було Колодяжне в час приїзду Косачів? Відповідь на це запитання знаходимо у спогадах Варвари Дмитрук: «Кривобокі, з чубатими гранями солом'яних покрівель, курні, без димарів хати, тісні куточки – двори, стародавні тини і повітки, скупі на врожай, стрічки землі – нивки селян, шкапи-коні та дерев'яні плуги, полотняний одяг на людях, темрява людей тих, їх сумні пісні. Таким тоді було село Колодяжне.»

Завдяки Косачам змінювалося село, побут людей. Петро Антонович «допомагав селянам при потребі то матеріалом, щоб поставити хату, то добрим зерном на насіння і дуже часто різними порадами господарсько-го і правного характеру.»

Одинадцятирічна Леся опинилася у новій оселі, в оточенні лісів і гаїв, серед селян з їх ще майже недоторканою цивілізацією, язичницькою фантазією, з їх народною міфотворчістю.

У своїх листах з Колодяжного вона з душевною щедрістю змальовує атмосферу тієї волі на лоні природи, якою живуть косачівські діти. Вони не тільки гасають по «росистих луках волинських» босі, по гаях, але влаштовують гомерівські учти в саду й на грядках, споживаючи ягоди, фрукти і овочі в необмеженій кількості просто з кущів, дерев, грядок. Леся теж бере участь у заготівлі дарів колодяженських трьох садків і городу, організовуючи для цього малечу в «республіку».

Порядок життя родини Косачів полягав у тому, що дворянські діти виростали не білоручками, а скоріше мали золоті руки, не цуралися жодної праці, були подібні до тих невсипущих бджілок, яких так любила Олена Пчілка. Коли не було у дворі економки, то її роль брала на себе Леся. І ніщо їй не страшно: «Будемо варити варення, солити огірки, збирати масло і сир, перекрашувати підлоги у старому домі, шити зимне плаття собі й іншим – значить, роботи буде доволі на три тижні, а то і місяць, поки приїде мені мама на зміну, а тоді одправлюсь в учашуюся колонію».

У Колодяжному пройшли різні етапи життя Лесі Українки – з раннього віку й до творчої зрілості. Тут навчали й виховували її батьки – вчителі, а вона у свою чергу майже одночасно передавала знання молодшому за неї поколінню Косачів. Дуже рано почала писати художні твори й займатися перекладами. З часом зростають громадські зацікавлення Лесі. Вона береться до просвітницької роботи на селі, та її інтереси сягають Києва, Львова, Софії – ширяться контакти поетеси з громадськими

діячами і письменниками. У Колодяжному вона виконує велику роботу по збиранню фольклору.

«Чистим раєм» видавалося тоді Колодяжне для Лесі: «Ліси наші гомонять, жита наші хвилюють, садки буйно зеленіють...». «Любила Леся наше село, дуже любила. Сидить, було, на веранді, дивиться на ліс і луки наші та й каже: «Ох, Варко, в багатьох країнах побувала, а не бачила милішої природи за нашу». Та ще й повторить: «Не бачила!» – стверджувала її товаришка Варвара Дмитрук.

Про свою любов до Колодяжного Леся Українка переконливо засвідчила в листі до М. Павлика від 13. 10. 1891 р.: «Тепер я вдома і се добре, бо хоч тут мене таки з'їсть колись пропасниця, але мені нігде так не добре, як вдома, і робота тут найлегше робиться. Та ще ж тут і окрім писання є живе діло і милі моєму серцю люди, тут не почуваю себе завою на світі».

Світлана Рибчук

Література:

Гика В. Леся Українка і родина Косачів в документах Державного архіву Волинської області // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – С. 117-118.

Бірюліна О. Колодяжне: історичні образки // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали III Всеукр. наук. практ. конф. – Луцьк, 2006. – С. 144-146.

Косач-Борисова І. Колодяжне: (До біографії Лесі Українки) // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): Біогр. матеріали: Спогади. Іконографія. – Нью-Йорк, 2004. – С. 159-169.

Косач-Кривинюк О. Спомини про колодяженський період // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): Біогр. матеріали: Спогади. Іконографія. – Нью-Йорк, 2004. – С. 33-35.

Косач-Кривинюк О. «1882 у травні Леся зо всією родиною і тіткою Олександрою та її двома синами переїхала до с. Колодяжного...» // Косач-Кривинюк О. Леся Українка: Хронологія життя і творчості. – Нью-Йорк, 1970. – С. 45-46.

Літературно-меморіальний музей-садиба Лесі Українки в Колодяжному: Путівник. – Луцьк: Ініціал, 2006. – 86 с.

Пушкар Н. Ковель і Косачі // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 170-174.

Рибчук С. Колодяжне – колиска першої поетичної збірки Лесі Українки «На крилах пісень» // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2005. – С. 168-170.

Рибчук С. Колодяженське оточення родини Косачів // Леся Українка і

родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 95-101.

Рибчук С. Леся Українка – збирач народних пісень // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 37-39.

Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впорядкув. і приміт. О. Ошуркевича. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 64 с.

5-6 ЧЕРВНЯ

80 РОКІВ ВІД ЧАСУ ПРОВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕРКОВНОГО З'ЇЗДУ в м. Луцьку (1927)

Реєстрація учасників з'їзду була розпочата о 10 годині ранку в приміщенні повітової «Просвіти» на вулиці Ягелонській, 93. Кожному учаснику було роздано перепустки. Уповноважені з правом голосу одержали кольорові картки, з дорадчим – білі. На з'їзді були присутні представники парафій таких повітів: Луцького – 110, Рівенського – 69, Володимирського – 38, Горохівського – 11, Костопільського – 27, Любомльського – 3, Кременецького – 25, Дубенського – 57, Здолбунівського – 21, Ковельського – 61, Камінь-Каширського – 14, з Полісся – 18, Берестя – 2, Кобринського – 2, Холмщини – 4. Крім того, були запрошені 22 представники від громадських організацій і преси, 4 посли і сенатори, 36 почесних гостей, разом було делегатів – 478. На з'їзді був присутній начальник адміністративного відділу Голембйовський, начальник відділу безпеки Конський, Луцький староста – Багінський, референт – Габрієль.

На другий день на з'їзд прибув воєвода Гінтовт-Даєвалтовський.

З'їзд розпочав роботу о 12. 30 в залі міського театру молитвою «Вірною». З вступним словом виступив член організаційного комітету Арсен Річинський. Було обрано президію, до якої ввійшли: І. Власовський – як голова з'їзду; члени: А. Річинський, В. Соловей, посол Козубський, Романенко, Рогняк, Гавриленко, Тищецька, Кегжинський, Калужний.

На порядок денний винесено питання про сучасний стан церковно-релігійного життя православного населення в Польщі. З рефератом на таку ж тему виступив Арсен Річинський. Він звернув особливу увагу на сучасний стан церковного життя. Зокрема на задоволення релігійних потреб в українському православ'ї, а саме, на службу Божу, релігійну науку в церкві, школі та поза школою, на видання богослужбових книг і релігійно-моральну пресу, комплектування храмів священиками, дияконами, диригентами та ін. Арсен Річинський наголосив на повному безладді і занепаді православної церкви в Польщі, в ігноруванні Соборності та ін.

Виступаючі просили виправити всі недоліки в церковному житті, а також запропонували обрати церковний комітет з представників усіх повітів, щоб донести прийняті на з'їзді рішення до відома духовенства і влади.

В кінці з'їзду було обрано виконавчий комітет Української Православної церкви в Польщі, до президії якого увійшли: Арсен Річинський – голова, Іван Власовський – заступник голови, Іван Бондарук – секретар, члени: Сергій Хруцький, Павло Артемюк, Дмитро Романенко, Антон Кентишинський.

З'їзд прийняв рішення підтримувати і виконувати постанови тільки організаційного комітету. *

Антоніна Кравчук

Література:

Борщевич В., Українське церковне відродження на Волині (20-40-ві рр. ХХ ст.). – Луцьк: Вежа, 2000. – 253 с.

Про проведення українського церковного з'їзду у м. Луцьку – с. 59-60.

Крамар Ю. В. Рух за українізацію православної церкви на Волині у міжвоєнний період // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – № 3. – С. 126-132.

Кучерепа М. Діяч українського церковного руху на Волині: (Арсен Річинський) / М. Кучерепа, Л. Михальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимир-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 81-85.

Онішук В. Українізація православної церкви на Волині в 20-х роках ХХ століття // Етнічна історія народів Європи: Духовна культура українців на етніч. захід. землях впродовж віків: 36. наук. пр. – К., 2001. – Вип. 11. – С. 52-56.

Річинський А. Проблеми української релігійної свідомості / Упоряд. А. Колонний, О. Сиган. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 448 с.

Рожко В. Внутрішній стан української православної церкви // Рожко В. Нарис історії української православної церкви на Волині (870-2000). – Луцьк: Медіа, 2001. – С. 335-356.

Стоколос Н. Г. Рух за українізацією православної церкви. // Стоколос Н. Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перша половина ХХ ст.). – Рівне, 2003. – С. 236-248.

На шляху розвитку церковного життя // Волин. Слово. – 1937. – 12 верес. – С. 3.

У ці дні колись: за українізацію церкви, проти русифікації та колонізації // Волинь. – 2002. – 4 черв.

Український церковний з'їзд // Нар. вісник. – 1927. – 2 черв. – С. 9; 16 черв. – С. 8; 22 черв. – С. 7.

* ДАВО: Ф-198, оп. 1, спр. 21 (Ухвала церковного з'їзду в м. Луцьку), арк. 14-16.

Ф-522, оп. 1, спр. 1 (Матеріали до історії організації церкви на Західній Україні), арк. 82-86; спр. 1 (Тези рефератів і проекти резолюцій до них на Українському церковному з'їзді 5-6 червня 1927 року), арк. 93-98;

Ф-46, оп. 9, спр. 699 (Протокол православного церковного з'їзду в Луцьку), арк. 91; спр. 699. (Інформаційне повідомлення про Православний церковний з'їзд в Луцьку), арк. 119; спр. 699. (Прот. православного церковного з'їзду в Луцьку), арк. 137-138.

7 ЧЕРВНЯ

**130 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ О. П. КОСАЧ-КРИВИНЮК
(1877-1945) – УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ, ПЕРЕКЛАДАЧА,****СЕСТРИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Ольга Петрівна Косач народилася 7 червня 1877 року в м. Звягелі, нині Новоград-Волинський. Вона була на шість років молодша за Лесю. Так само як і Леся, Ольга, під впливом своєї матері Ольги Петрівни (Олени Пчілки), виховувалася в українському дусі. Вона пишалася своїм дядьком Михайлом Драгомановим, відомим істориком, фольклористом, літературним критиком, публіцистом. Дитинство і юність її пройшли у Луцьку і Колодязному. Пізніше жила в Києві, а починаючи з 1899 року – на хуторі Зелений Гай біля міста Гадяча на Полтавщині.

Вищу освіту Ольга Петрівна здобула в Петербурзі. Вона закінчила Жіночий Медичний Інститут. До 1906 року це був єдиний учбовий заклад в Росії, де жінка могла здобути вищу медичну освіту. Працювала в Лоцмансько-Кам'янці на Катеринославщині. Той час був дуже тяжкий, йшла громадянська війна, лютував голод. Саме ці обставини змусили Ольгу Петрівну виїхати до Могильова-Подільського, пізніше до Києва. Вона працювала у школі, викладала українську мову, потім перейшла до медичної бібліотеки, де працювала на посаді бібліографа.

Життя серед простих людей дало можливість Ользі Петрівні вивчити народний побут і народне мистецтво. Під впливом своєї матері Олени Пчілки Ольга Петрівна здавна цікавилася українськими народними вишивками. Вона збрала і опублікувала цінний збірник під назвою «Українські народні взори з Київщини, Полтавщини і Катеринославщини. К., 1928 р.»

Ольга Петрівна відома і своєю літературною діяльністю. В молоді роки у часописі «Зоря» друкувала свої переклади творів світових письменників, підписані псевдонімом «Зірка».

Працюючи в Києві, вона брала активну участь в громадському житті, зокрема, у роботі товариства «Просвіта».

У 1904 році Ольга Петрівна вийшла заміж за Михайла Васильовича Кривинюка, що вчився тоді у Празькому політехнічному інституті. Він брав активну участь в соціал-демократичних гуртках на Україні. У 1929 році його звинувачують у ворожій діяльності в СБУ. Заарештовують і відправляють в Лук'янівську тюрму у Києві, пізніше до Харкова. Дивом йому вдалося втекти. Останні роки проживав у Свердловську. Загинув під колесами потяга, переходячи залізничну колію, біля якої була його грядка з картоплею. Коли син Михайло зі своєю дружиною повернулися після

війни до Свердловська, то їм не вдалося знайти його могилу. Менший син Ольги Петрівни – Василько, перебував на військовій службі в БРСР у Мозирі, під час війни потрапив у полон. Звідти йому вдалося втекти. Мама, звичайно, знала, яка доля чекає сина. Саме ці обставини і стали причиною від'їзду Ольги у 1944 році до Праги, а далі в табори Ді Пі в місті Аугсбурзі у Німеччині.

Нелегко жилося Ользі Петрівні на чужині. Жила скромно, нерідко голодуючи. За будь-яких обставин Ольга Петрівна оберегала і нагромаджувала родинний архів, розшукувала втрачене, невтомно працювала. Десять років (1934-1944) О. Косач-Кривинюк віддала роботі над літописом життя і творчості Лесі Українки. Написала цінні спогади про батька та про дитинство Лесі Українки.

У жовтні 1990-го дружина нині покійного Василя Кривинюка, пані Ірина, передала єдиний примірник машинопису на Україну. Повернулися в Україну й оригінальні зразки узорів О. Косач-Кривинюк, передала їх Ірина Кривинюк.

Важкі умови емігрантського життя, відсутність догляду прискорили смерть Ольги Косач-Кривинюк. Вона померла 11 листопада 1945 року в місті Аугсбурзі (Німеччина).

Людмила Федорук

Література:

Косач-Кривинюк О. З моїх споминів // Спогади про Лесю Українку. – К., 1971. – С. 29-79.

Косач-Кривинюк О. З моїх споминів // Українка Леся. Мрії зламане крило: 36. творів, док. і спогадів. – К., 1993. – С. 11-12, 125-126.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка: Хронологія життя і творчості: Репринт. вид. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 928 с.

Про Косач О. П. – див. Індекс.

Косач-Кривинюк О. Ознайомлення Лесі Українки з народною творчістю // Пісню народною натхненні: (Творча співпраця Лесі Українки та Климента Квітки): Матеріали. Статті. Дослідження. – Луцьк, 2006. – С. 33-35.

Колодяжненські пісні з рукописного зошита, в записях Лесі Українки та Ольги Косач / Упоряд., підгот. тексту, приміт., передмова Н. Пушкар: Факсим. вид. рукопису та відтворення тексту. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 154 с.

Косач-Кривинюк О. Незабутня Леся / Публікація підготовлена Т. О. Борисюк // Рад. Волинь. – 1988. – 20 серп.

Косач-Кривинюк О. Спогади про колодяжненський період // Нар. трибуна. – 1991. – 1 черв.

Листи Ольги Косач-Кривинюк до Марії Деркач // Дзвін. – 1995. – № 5. – С. 108-121.

Андреєва Т. Ольга Петрівна Косач-Кривинюк: Сторінки біографії // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 157-158.

Геник С. Косач-Кривинюк Ольга // Геник С. 150 видатних українців. – Івано-Франківськ, 2003. – С. 104.

Денисюк І. Ольга Косач-Кривинюк / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 97-109.

Дрофань Л. Берегиня. – К.: Молодь. – 206 с.

Про Косач-Кривинюк О. – с. 189-195.

Комзюк В. Ольга Косач-Кривинюк – збирачка українських узорів // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: Матеріали Волин. обл. наук.-етногр. конф. – Луцьк, 2003. – С. 34-36.

Косач-Кривинюк Ольга Петрівна // Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк, 2002. – С. 52.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): Біогр. матеріали. Спогади. Іконографія / Відп. ред. О. Біленюк; автор проекту і вступ. ст. Т. Скрипка. – К.; Нью-Йорк: Факт, 2004. – 447 с.

Про Косач-Кривинюк О. П. – див. Показчик імен.

Леся Українка і сучасність: (До 130-річчя від дня народж. Лесі Українки): 36. наук. пр. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 444 с.

Про Косач-Кривинюк О. П. – див. Іменний показчик.

Одарченко П. Славний рід // Одарченко П. Українознавчі спостереження й фрагменти: Статті, рецензії, спогади. – К., 2002. – С. 59-63.

Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму: Моногр. – 2-е вид., доп. і перероб. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.

Косач-Кривинюк Ольга – див. Показчик імен.

Шалагінова О. Матеріали до біографії сестер Лесі Українки // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 281-284.

Андреєва Т. «Воно славне дівча, ся Олеся» // Аверс-прес. – 2002. – 23 трав.

Знайдено сімейний архів Косачів // Нар. справа. – 2004. – 4 берез.

Іскорко-Гнатенко В. Духовна постать Олесі Зірки: До 125-річчя від дня народж. Ольги Косач-Кривинюк // Дивослово. – 2002. – № 3. – С. 59-63.

Іскорко-Гнатенко В. «Ти ж моя сестра не тільки по крові, ти ж мій друг!»: Минуло 125 років від дня народж. Ольги Косач-Кривинюк // Літ. Україна. – 2002. – 5 верес.

Пушкар Н. «Знято у Дерпті...» // Волин. губерн. відом. – 2002. – 6 черв.

Салига Т. «Усе, що в мене є, що мама зберегла, – все належить Україні» // Літ. Україна. – 2005. – 16 черв. – С. 1,7.

Салига Т. ...Хіба минає все минуле? // Сучасність. – 2005. – № 7-8. – С. 142-147.; Урок української. – 2005. – № 5-6. – С. 47-50.

Тарнавська М. Листування родини Косачів // Всесвіт. – 2003. – № 7-8. – С. 168-170.

Косач-Кривинюк Ольга // Енциклопедія українознавства. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1144.

Косач-Кривинюк Ольга Петрівна // Українська літературна енциклопедія. – К., 1995. – Т. 3. – С. 12.

10 ЧЕРВНЯ

**125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ О. П. КОСАЧ-ШИМАНОВСЬКОЇ
(1882-1975) – СЕСТРИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

31 травня 2002 року в книзі відгуків Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки з'явився запис італійською мовою (подається за перекладом Людмили Шпет (Каневської), Київ, 2005 р.): «Я, Роберто Гааб, онук поетеси, приїхав сюди разом зі своєю дочкою Еддою після галоу в 300 миль [верхи на конях – **Л. М.**], перетинаючи землю України. Я приїхав сюди для того, щоб знайти щось про себе, чого мені не вистачало, і для того, щоб принести мій привіт душам моїх предків, які ще, може, блукають цими місцями, а ще я милувався тими краєвидами, які набагато більше, ніж просто пейзажі, які надихають до глибини душі самим своїм значенням. Можливо, це тільки мої фантазії, але все ж... Я задоволений тим, що приїхав сюди [...]. Це дає мені можливість осягати краще те, що я уявляв про ці місця. Тепер я знайшов себе, знайшовши частину мого коріння, на чому й завершив свої пошуки. Тепер я маю чітке уявлення про себе».

Донька Едда, яка прибула з батьком, теж відчула свою спорідненість з батьківщиною прабабусі: «Як вже написав мій батько, ця подорож була достатньо вражаючою. Я дуже задоволена тим, що я тут і що маю можливість пізнати цю прекрасну країну і її народ. Я відкрила новий світ, до якого відчуваю свою причетність...».

Роберто Гааб – онук Оксани Петрівни Косач-Шимановської, четвертої дитини в сім'ї Петра Антоновича та Ольги Петрівни Косачів, молодшої сестри Лесі Українки. Оксана народилася в селі Колодяжному через кілька днів по приїзді туди родини в придбану ще 1868 року садибу.

Відчувалася гордість Роберто Гааба за Україну, батьківщину бабусі, перед своїми товаришами – юристами, вчителями, лікарями, яких привіз із собою у наступний приїзд 1 липня 2006 року. Запис у книзі відгуків вже зроблено російською, та й сам він досить непогано розмовляв нею: «После 4 лет я вновь здесь, в имении моих предков. Это очень трогательно и мне кажется, будто их души близко ко мне. Некоторые желание чувствую быть здесь навсегда и отдыхать с ними на родной земле.»

Оксанине (в ранньому віці її ще називали Мирочкою, Марцею, Марусечкою, Тамарою, Уксусом, Уксусочком) дитинство проходило в Колодяжненських садах, гаях, лісах... З листа Лесі Українки до Олени Пчілки можна відчути здорову заздрість до веселої, гарної, енергійної

сестрички: «Тигри (Микось і Оксана) зробились настоящими «верчиками». Сьогодні закінчили останні вишні, кінчають полунички і починають порічки та малину. Сьогодні Уксус почав їсти горох.»

У Колодяжному Оксана Косач пройшла, як і всі косачівські діти, домашній університет. Вчила її мама, старший брат та сестри, «трохи в місті, а все разом досить багато» (зі слів Лесі Українки). Добрі музичні здібності, хороша пам'ять, виховання в українському дусі давали можливість дівчинці брати участь в домашніх концертах, виставах, різдвяних вертепах, ляльковому театрі. Навчалась у Київській гімназії, була здібна до вивчення іноземних мов, бралась до літературних перекладів. Вступила на вищі жіночі Бестужівські курси у Петербурзі, але за якусь політичну історію була виключена. 1904 року виїхала за кордон у м. Льєж (Східна Бельгія) на навчання у політехнічному інституті, але, очевидно, також його не закінчила. У статті про празький період життя Оксани Косач-Шимановської, Зіна Генік-Березовська, її подруга і сусідка, пише: «Вона студіювала математику, і хоча й вищої освіти не закінчила і все життя виконувала в різних установах якісь наче допоміжні роботи, її інтерес постійно належав швидше сфері точних наук, ніж літературі». Більше 40 років Оксана Петрівна жила в Празі, виховала доньку Ксенію, спілкувалась з українськими родинами, передруковувала для Чеської Академії наук українсько-чеський словник, багато чого при цьому поправляючи, адже бездоганно знала українську мову. Нервова хвороба Оксани Косач-Шимановської, рання відірваність від родини та батьківщини сказали своє слово у її відношенні до сестер Ольги та Ізидори в період Другої світової війни. Емігрувавши з України, Ольга Косач-Кривинюк запрошувала поїхати з нею і Оксану. Але, мабуть, їй важко було зірватися з засидженого місця, нехай навіть і не дуже сприятливого, і летіти в невідомість. До кінця життя слідувала за долею родини, виданнями творів Лесі Українки, українською літературою. Адже не випадково на запитання працівників музею в Колодяжному, що Роберта Габа примусило вивчити російську мову, він відповів, що у нього велика бібліотека книг російських і українських авторів. Треба було їх або викидати, або вчити мову. Поки що вивчив російську, бо не знайшов українських вчителів. Скоріше всього, ця бібліотека – бабусина. Померла Оксана Косач-Шимановська в Празі 7 червня 1975 року, на 93 році життя.

Любов Мерзвинська

Література:

Аврахов Г. На сторожі об'єктивних поцінувань Оксани Косач-Шимановської: Смутна історія кривдних поневажань сестриці Лесі Українки // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 3. – С. 73-75.

Генік-Березовська З. Грані культур: Бароко. Романтизм. Модернізм. – К.: Гелікон, 2000.

Денисюк І. Оксана Петрівна Косач-Шимановська / І. Денисюк, Т. Скрипка // Денисюк І. Дворянське гніздо Косачів / І. Денисюк, Т. Скрипка. – Львів, 1999. – С. 111-122.

Дрофань Л. Берегиня. – К.: Молодь. – 206 с.

Про Косач О. – с. 195-196.

Комзюк В. Доля молодшої сестри Лесі Українки // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 166-168.

Косач-Кривинюк О. Леся Українка: Хронологія життя і творчості: Репринт. вид. – Луцьк: Волин. обл. друк, 2006. – 928 с.

Про Косач О. П. – див. Індекс.

Косач-Шимановська Оксана Петрівна // Родина Косачів і волиняни: Спогади, перекази / Записи, впоряд. і прим. О. Ошуркевича. – Луцьк, 2002. – С. 53.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка): Біогр. матеріали. Спогади. Іконографія / Відп. ред. О. Біланюк; автор проекту і вступ. ст. Т. Скрипка. – К.; Нью-Йорк; Факт, 2004. – 447 с.

Про Косач О. П. – див. Показчик імен.

Листи так довго йдуть...: Знадоби архіву Лесі Українки в Слов'янській бібліотеці у Празі. – К.: Видав. центр «Просвіта», 2003. – 318 с.

Одарченко П. Славний рід // Одарченко П. Українознавчі спостереження і фрагменти: Статті, рецензії, спогади. – К., 2002. – С. 59-63.

Шалагінова О. Матеріали до біографії сестер Лесі Українки // Волинський музей: Історія і сучасність: Наук. зб. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 281-284.

Диба А. Нові аргументи української культурної присутності в Чехії // Слово і час. – 2003. – № 11. – С. 91-92.

У ці дні колись: молодша сестра Лесі Українки Оксана прожила 93 роки // Волинь. – 2001. – 7 черв.

13 ЧЕРВНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ С. Д. САЧУКА (1937) –

ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА ГАЗЕТИ «ВОЛИНЬ-НОВА»,

ЗАСЛУЖЕНОГО ЖУРНАЛІСТА УКРАЇНИ

Є люди, для яких професія не просто основне заняття, чи робота, а справді спосіб життя. Саме з таких людей Степан Дорофійович Сачук. Для нього, як справжнього редактора, газета – немов дитина, про яку необхідно дбати, рости, вдосконалювати. Його щоденна наполеглива праця, самовідданість, вимогливість, в першу чергу до самого себе, є запорукою успіху газети.

Народився С. Д. Сачук в с. Вишнів, тепер Любомльського району, 1937 року. Закінчив Львівський сільськогосподарський інститут, за спеціальністю вчений-агроном. Ще будучи студентом, почав редагувати колгоспну

багатотиражку. З 1959 року працює у пресі Волині. Спершу в редакціях районних та ковельської міжрайонної газет. З 1965 року працював завідувачем відділу в обласній газеті «Радянська Волинь» (згодом «Волинь», нині «Волинь-нова»), а в лютому 1997 року творчий колектив обрав його головним редактором газети. На цій посаді С. Д. Сачук виявив себе як умілий керівник, професійний організатор і талановитий журналіст. Відомий своїми цікавими, часто гострими, публікаціями, матеріалами на суспільно-політичні та економічні теми не лише в газетах, а й в інших виданнях.

С. Д. Сачук неодноразово ставав переможцем всеукраїнських і обласних творчих журналістських конкурсів, двічі був лауреатом премії «Золоте перо» Національної Спілки журналістів України. Йому присвоєно звання заслуженого журналіста України. Також С. Д. Сачука нагороджено орденом «За заслуги», грамотами обласної ради та облдержадміністрації.

Газета «Волинь-нова», редактором якої є С. Д. Сачук, – наймасовіше видання Волині і користується великою популярністю серед читачів нашого краю. А завдяки створеній електронній версії газету читають у багатьох країнах світу. Газета має на меті не лише об'єктивно висвітлювати події області, а й виховувати справді свідому, духовно багату націю. Про популярність газети «Волинь-нова» свідчить високий тираж (понад 220 тис. примірників у тиждень), а про цінність – любов читачів, що постійно дописують у редакцію. В колективі газети працюють чотири члени Національної Спілки письменників України, троє заслужених журналістів України. Газета має власного кореспондента у Польщі, колектив підтримує журналістські контакти з колегами з-за Бугу. Справді, коли береш до рук видання газети «Волинь-нова», відчувається, що редактор і колектив вкладають туди частинку своєї душі.

Валентина Глушук

Література:

Сачук С. Вибір журналіста між чесністю і комфортністю // Державність, мораль і засоби масової інформації: Матеріали наук.-практ. конф. / Упоряд. В. Т. Денисюк, А. М. Якубук. – Луцьк, 2000. – С. 28-33.

Сачук С. Д. Відданість журналістиці і своїй газеті; Чи справді корупція неприступна?; Мовчазні співучасники корупції; Проти лицемірства і фальші // Шлях до читача ніколи не кінчається: Докум. зб. – Луцьк, 2004. – С. 3-22.

Сачук С. Правдиве слово проти лицемірства і фальші // Патріотами не народжуються: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. журналістів на тему «Патріотизм, національна ідея і засоби масової інформації» / Упоряд. В. Т. Денисюк. – Луцьк, 2002. – С. 25-30.

Сачук С. Хто переможе в інформаційній війні? // Прозорість влади і засоби масової інформації: Матеріали наук.-практ. конф. журналістів Волин. обл. – Луцьк, 2003. – С. 45-50.

Сачук С. Як фабрикували гучну справу: Післямова до судового процесу, 82

який і державний обвинувач, і захисники назвали особливим // «Волинь» у нашій долі: Докум. зб. – Луцьк, 1999. – С. 17-32.

Сачук С. «Волинь» вміє слухати людей і прагне служити їм, відстоюючи правду і справедливість // Волинь. – 2000. – 12 груд.

Сачук С. «Волинь» сильна творчими особистостями // Волинь. – 2001. – 23 жовт.

Сачук С. Володимир Денисюк тримає форму: Піша подорож секретаря обл. орг. НСЖУ на честь Дня журналіста // Волинь. – 2006. – 1 черв.

Сачук С. Дорога до читача // Волинь. – 2004. – 30 верес.

Сачук С. Етичні норми сучасної журналістики. Чому ними нехтують працівники засобів масової інформації? // Волинь. – 2003. – 19 черв.

Сачук С. 3 «Волинню» – вперед, у третє тисячоліття // Волинь. – 2000. – 31 жовт.

Сачук С. Заочна рада «волинців»: Після прямої лінії з читачами нашої газети // Волинь. – 2000. – 18 січ.

Сачук С. Ми виходимо на нову дорогу: 3 точки зору публіциста // Волинь. – 2005. – 6 січ.

Сачук С. Ми хочемо, щоб наші читачі займали активну позицію: А їх у «Волині» прибавилось у першому році нового тисячоліття відразу п'ять тисяч // Волинь. – 2001. – 4 січ.

Сачук С. Нас, «волинців», – більше 50 тисяч! // Волинь. – 2000. – 4 січ.

Сачук С. Самовпевнені спростувачі критики: Чому їх розвелось так багато і вони стають дуже войовничими // Волинь. – 2005. – 16 черв.

Сачук С. Спасибі нашим читачам – давнім і новим. У нинішньому році передплатників «Волині» побільшало на п'ять з лишком тисяч // Волинь. – 2003. – 4 січ.

Сачук С. У «Волині» – 60-тисячний тираж // Волинь. – 2002. – 3 січ.

Сачук С. Чи не варто провести люстрацію самих люстраторів?: Післямова до пікетування газети «Волинь» // Волинь. – 2005. – 26 лют.

Сачук С. Чи не стане преса «четвертою владою»? // Волинь. – 2005. – 8 верес.

Сачук С. Що нам заважає бути незалежними? // Волинь. – 2005. – 26 трав.

Денисюк В. Газета «Волинь» // Денисюк В. Журналістика Волині: Факти й імена: Нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ – поч. ХХІ ст. – Луцьк, 2005. – С. 61-92.

Про Сачука С. Д. – с. 61-72.

Інформаційне поле Волині: здобутки і перспективи // Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк, 2001. – С. 406-421.

Про Сачука С. – с. 408-409.

Сачук Степан Дорофійович // «Волинь» у нашій долі: Докум. зб. – Луцьк, 1999. – С. 17.

Вибори головного редактора «Волині» // Волинь. – 1997. – 20 лют.

Визнання: «Золоте перо» у головного редактора «Волині» // Волинь. – 2003. – 10 черв.

Відзнаки: Подяка від Президента – головному редактору «Волині» // Волинь. – 2000. – 27 січ.

Відзнаки Національної спілки журналістів // Уряд. кур'єр. – 2003. – 6 черв.

Журналістика перед виборами // Волинь. – 2006. – 21 січ.

- Копач Т. Степан Сачук – редактор «Волині» // Віче. – 1997. – 20 лют.
 Крещук С. Свято на газетній вулиці «Волині» // Волинь. – 2004. – 2 жовт.
 Федір Самчук і Степан Сачук – заслужені журналісти України // Волинь.
 – 1997. – 10 черв.
 Штинько В. Журналістські свята і будні // Волинь-нова. – 2006. – 6 черв.

Сачук Степан Дорофійович // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 56.

Павлюк І. Сачук Степан Дорофійович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 257-258.

17 ЧЕРВНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І. Ф. СТРАВІНСЬКОГО (1882-1971)

– РОСІЙСЬКОГО КОМПОЗИТОРА І ДИРИГЕНТА

Ігор Федорович Стравінський народився 5/17 червня 1882 року в Оранієнбаумі (сучасний Ломоносов) під Петербургом, закінчив відому петербурзьку гімназію Гуревича, прослухав курс юридичного факультету Петербурзького університету. Музиці він вчився у Ф. С. Акименка (Якименка), займався серйозно композицією з М. А. Римським-Корсаковим, проте у консерваторії не навчався.

Уперше приїздить до Устилуга у вересні 1890 року, куди його мати Г. К. Стравінська разом з ним, братом Гурієм та гувернанткою приїхала зі Слободки Богодухівського повіту Харківської губернії провідати родичів. Навчання у школі для Ігоря та Гурія почалося в вересні того ж року в Устилузі приватними уроками вчительки М. І. Шандибіної, майбутньої баронеси Штейнгель. Тоді ж відбулося й знайомство з Катериною Носенко, хоча перша зустріч відбулася у глибокому дитинстві, у вересні 1883 року в Києві.

Літні місяці, проведені Стравінським в Устилузі, вражають своєю насиченістю: читання художньої літератури та книжок з естетики, заняття музикою, живописом, театром, спортом – силами молодших Носенків і Стравінських був побудований тенісний корт. Дитяча дружба Катерини Носенко та Ігоря Стравінського поступово переростає в більш значне почуття. В серпні 1905 року, в Омельному, відбуваються заручини Катерини та Ігоря, а в січні 1906 року вони побралися. 1907 року І. Стравінський завершує будівництво свого дому, за власним проектом на зразок швейцарського шале, куди і привозить свого первістка Федора. «Після одруження я побудував новий дім безпосередньо на березі Луги, приблизно в кілометрі від самого Устилуга. Особливістю

цього дому, що побудований за моїм власним проектом, були два великі коминки з димарями та балкон в бік ріки. З 1907 року, коли будівля дому було завершено і аж до 1914 року, коли війна відірвала мене від Росії, я проводив там хоча б частину кожного літа. Устилуг був райським куточком для творчості, і я перевіз туди з Петербурга свій великий рояль Бехштейна», – так писав про Устилуг композитор. В першому шлюбі з Катериною Носенко у композитора було четверо дітей – Федір, Людмила, Мілена та Святослав.

Автор скоріше учнівської І-ї симфонії, кількох романсів та оркестрових п'єс «Феєрверк» і «Фантастичне скерцо», Стравінський за лічені роки перетворився в зірку першої величини на музичному небосхилі. Європейський успіх прийшов до композитора разом з паризькою прем'єрою балету «Жар-птиця» (1910). Через два роки він був закріплений постановою балету «Петрушка» (1912). І, нарешті, у «Весні священній» він досяг свого апогею (1913). В своєму «райському куточку», тобто в Устилузі, Стравінський працював над творами, що ввійшли до скарбниці світової музики, займався оркеструванням вже написаних опусів, збирав матеріали для наступних.

Умовно кажучи, вся творча діяльність композитора складається з трьох періодів: так званого «руського» (до серпня 1914 р.); європейського (до вересня 1939 р.); американського (до 1966 р., коли він створений останній твір – «Совёнок и кошечка»). Сам Стравінський, з усмішкою, розподіляв своє життя на періоди за засобами пересування, якими він користувався: «русский» (устилузький) – велосипедний; європейський – автомобільний; американський – літаком.

Після завершення 1-ї світової війни, опинившись у розореній Європі з великою родиною, – четверо малих дітей, хвора дружина, старенька матір, яка виїхала з Радянської Росії, – без доходів з Устилузького маєтку, Стравінський відновлюється на музичному світовому Олімпі і продовжує активне творче життя. Вистави на його музику ставляться по всьому світі. Він займається активною концертною діяльністю і як концертуючий піаніст, і як диригент. Як і в попередні роки, коли видатний музикант співпрацював з визначними митцями, як от О. Бенуа, М. Періх, В. Меєрхольд, так і в наступні роки така співпраця продовжувалася з Пабло Пікассо, Жаном Кокто, Андре Жидом в антрепризі С. Дягілева. Він читає лекції в Америці, їздить туди на гастролі. Проте 1938-1939 роки були важкими в особистому житті композитора. Майже одночасно він втрачає доньку Людмилу, дружину, матір. А загроза нової війни, що насувалася, змусила його, як і багатьох інших, шукати притулку в Сполучених Штатах.

Кожного разу, опинившись у складній ситуації, Стравінський розпочинав нове сходження і знову досягав вершини. Так сталося і в Америці, де 6 квітня 1971 року у Нью-Йорку на 89-році він пішов з життя. Геніальний митець, чий твори завжди зазнавали нищівної критики, а квитки на концерт виявлялись заздалегідь проданими, протягом 1890-1914 років був пов'язаний з Волинню і Устилугом. А з'явився він знову вже у

Радянському Союзу, Москві та Ленінграді (тепер Петербурзі) 1962 року, на своє 80-річчя. До Устилугу влада не пустила (бо «безродному космополіту» шлях в прикордонну зону був закритий), а до Києва Стравінський відмовився їхати сам.

Рік свого ювілею І. Стравінський окрім того, що вперше і востаннє відвідав батьківщину після 48-річної розлуки, відзначив такими маршрутами, що могли довести до лікарні людину значно молодшу за нього. Він об'їздив з концертами Сполучені Штати Америки та Канаду, відвідав Південну Африку та Південну Америку з напруженою концертною програмою, а ще були відповідальні гастролі в Європі. З нагоди ювілею ушавленого композитора приймали Джон Кеннеді, Микита Хрущов. До того ж, він працював над новими творами, зокрема «Потопом», який був і озвучений, і записаний, робив численні записи інших творів у студіях і на радіо. Композитор брав участь у численних урочистостях, фестивалях, виставках на його честь. Ювілейний рік Стравінський завершив у Лос-Анжелесі, де в грудні розпочав роботу над твором «Авраам та Ісаак».

У наступні роки Ігор Стравінський написав ще 11 творів з використанням латині, івриту та англійської мови. Його останні публічні виступи відбулися 28 грудня 1966 року та 1 січня 1967 рр. у Чикаго. Незважаючи на свою, тепер вже повільну, кульгаючу ходу, Стравінський, диригував тоді з такою енергією, силою та молодим завзяттям, як колись у свої найкращі часи. 1966 року Стравінський, як Моцарт у свій час, пише свій Реквієм – «Заупокійні піснеспіви» (*Requiem Canticles*) для контральто, баритону, соло та камерного оркестру на латинські канонічні тексти з римо-католицької заупокійної Меси та Погребової служби. Останній його твір – інструментовка двох духовних пісень Гуго Вольфа (1860-1906) – датується 1968 роком.

Після 1968 року Ігор Стравінський, переважно, слухав музику інших композиторів. Щодо власної музики, то майже за місяць до смерті, в березні 1971 року, йому запропонували послухати твір «Весіллячко», на що композитор відповів: «Я люблю творити музику, але не слухати її. Все моє життя мене переслідували «власними творами», проте мене менш за все хвилюють «мої твори». Мене турбує лише їх творіння. А цьому прийшов кінець». 2 квітня 1971 року Стравінський на прохання Ксенії Стравінської, своєї племінниці, пише коротке вітання на вихід книги в Радянському Союзі, але прізвище виконує латинськими літерами. Його друга дружина Віра де Боссе-Стравінська просить його підписатися російською. Він бере перо і, побачивши, що вона спостерігає за ним, пише, але не своє прізвище, а: «О як я тебе люблю». Саме їй, Вірі Стравінській, яка, після смерті дружини Катерини, понад 30 років була поруч, Ігор Стравінський заповів поховати себе у Венеції. Чому ж саме там?

У Венеції, на кладовищі Сан-Мікеле, в російському куточку, був похований Сергій Дягілев, який відкрив Ігоря Стравінського – композитора – світові У Венеції, на запрошення Дягілева, композитор грав йому І частину «Весни священної» – тієї самої, після якої його визнано «царем Ігорем». Стравінський постійно брав участь у Венеціанських Міжнародних

фестивалях сучасної музики, на яких відбувалися прем'єри його творів, як от опери «Походеньки гульвіси» (1951). Заради виконання його «Священних піснеспівів» (1956) на честь святого Марка з присвятою «Місту Венеції» во славу її святого покровителя, благословенного Марка апостола» тодішній голова кліру Венеції, майбутній папа Іоан XXIII (1958-1963), відкрив собор святого Марка, а 1963 року на фестивалі у Санта-Фе (США) подарував композиторові відзнаки Командора рицарів ордену Святого Сильвестра з зіркою. І взагалі, як вважав Ігор Стравінський, «найвищим у Венеції є її музика – Венеція Шюца та Габріелі, Венеція хорів та органів, мідних інструментів на кам'яних хідниках та церков, Венеція опер Монтеверді і Кавалі...» І він хотів залишитися з музикою.

16 квітня Стравінського поховали у Венеції, на Миколаївському кладовищі неподалік Сергія Дягілева. Службу відправили у базиліці святих Джованні та Паоло за звичаєм грецької православної літургії. І були виконані твори Скарлатті та Габріелі, а також і твір Ігоря Стравінського «Запокійні піснеспіви».

До Устилугу Стравінський починає повертатися на своє 100-річчя, коли Володимир Терещук, директор місцевої музичної школи, започатковує при школі кімнату на честь великого композитора, коли з'являються пам'ятна дошка та музей. Після довгої перерви музику Стравінського в Устилузі знову можна було почути на святкуванні 110-ої річниці від дня народження композитора, коли в музичній школі та алеях біля будинку відбувся концерт викладачів та студентів Львівської консерваторії ім. М. Лисенка. Твори Стравінського виконували Єжи Ерміль, Адріан Щур, Богдан Тимняк, Павло Гречка та інші. У концерті також взяли участь і учні Устилузької музичної школи. Музика Стравінського, що була створена в Устилузі, – одна з яскравих сторінок не лише вітчизняної, але і світової музичної культури.

1994 року відбувся великий музичний фестиваль «Стравінський та Україна», була заснована щорічна мистецька премія на честь Ігоря Стравінського, пройшла міжнародна наукова конференція «Стравінський та Україна», відбувалися концерти у Волинському краєзнавчому музеї в Луцьку. На початку нового століття, нового тисячоліття відновлюється фестиваль «Стравінський та Україна», з'являється й новий міжнародний фестиваль сучасної музики «Пограниччя» ім. Ігоря Стравінського – спільний проект України та Польщі. У стінах колишнього шале звучать класичні та модернові твори.

Завдяки Стравінському музичний фольклор Волині та Поділля через «Петрушку», «Весну священну», «Весіллячко» назавжди залишиться в історії світової музики.

Олена Огнєва

Література:

Стравинский И. Ф. Диалоги: Воспоминания. Размышления. Комментарии. – Л.: Музыка, 1971. – 414 с.

Бондаренко Г. Населення та історичні постаті краю // Бондаренко Г. – Історичне краєзнавство Волині. – Луцьк, 2003. – Кн. 2. – С. 45-61.

Про Стравінського І. – див. Іменний покажчик.

Гупало С. Джерела натхнення // Гупало С. Привид замку Радзивілів. – К., 2003. – С. 120-124.

Огнева О. Ігор Стравінський та Схід; Музей Стравінського в Устилузі // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: Історія, філософія, філологія. – К., 2004. – С. 68-70; 71-74.

Рутковська О. Золота скриня Волинського Полісся // Волинь моя: Журн. Міжнар. громад. об'єднання «Волинське братство». – К., 2004. – Вип. 4. – С. 243-254.

Вахрамєєва Р. «Картинки» Раду Поклітару // Демократ. Україна. – 2002. – 6 груд.
Вербич В. Стравінський – Шанель: переплетіння життєвих шляхів під знаками Устилуга й Парижа // Луцьк. замок. – 2002. – 14 лют.

Гембік О. В Ігоря Стравінського – ювілей // Досвіт. зоря. – 2002. – 20 черв.

Генсіцька І. Стравінський. Солдат. Музика. Театр // Культура і життя. – 2004. – 6 жовт.

Грибовицький В. З іменем Ігоря Стравінського // Луцьк. замок. – 2002. – 20 черв.

Гуменюк Н. Ігор Стравінський і Волинь // Віче. – 2002. – 20 черв.

Гургула І. Колоритна Волинь надихала Стравінського до написання шедеврів // Вісник. – 2004. – 29 квіт.

Данилюк В. Гроші на Стравінського: До 100-річчя музею всесвітньо відомого композитора шукають кошти на реставрацію // Київ. відом. – 2004. – № 39. – С. 5.

Духовний зв'язок з Україною // Уряд. кур'єр. – 2006. – 31 берез. – С. 1.

Зозуля С. 17 червня цього року минуло 120 років від дня народження відомого композитора Ігоря Стравінського // Вісник. – 2002. – 20 черв.

Лесюк С. Фестиваль «Стравінський і Україна» став міжнародним // Луцьк. замок. – 2006. – 22 черв. – С. 12.

Лесюк С. «Стравінський і Україна» // Луцьк. замок. – 2005. – 16 черв. – С. 5.

Морєва Є. Стравінський, ще раз Стравінський! // Дзеркало тижня. – 2002. – 27 квіт.

Надюкова І. Музей Стравінського став народним // Волинь. – 2004. – 27 листоп.

Огнева О. Леся Українка та Ігор Стравінський: У пошуках гармонії між хаосом і космосом // Волин. газ. – 2006. – 23 лют. – (Кур'єр 7 муз).

Огнева О. Литовсько-польські корені Ігоря Стравінського // Луцьк. замок. – 2006. – 22 черв. – С. 12.

Огнева О. Устилузьке минуле – рятівне коло буремних літ: Ігор Стравінський за часів Першої світової війни // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 16 черв. – С. 9.

Семкович Е. «Райський куточок для творчості» // Сіл. вісті. – 2003. – 28 берез.

Сінкевич О. Мадам Шанель помирала з волинськими іконами в руках, які подарував їй Ігор Стравінський?! // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 8 квіт. – С. 11.

Стульська Г. Немає загадки Стравінського, є загадка Устилуга // Волин. губерн. відом. – 2002. – 20 черв.

Філатенко А. Ігор Стравінський повертається на Волинь // Волинь. – 2005. – 23 черв.

Харів О. Волинські ноти життя Стравінського // Досвіт. зоря. – 2004. – 30 верес.

Чекан О. Стравінський від Кабінет-театру / О. Чекан, Ю. Чекан // Україна молода. – 2002. – 8 трав.

Швачко Т. Революціонер у музиці // Музика. – 2002. – № 6. – С. 23-25.

Якименко М. Волинь Ігоря Стравінського // Віче. – 2004. – 8 лип. – С. 9.

Стравінський Ігор Федорович // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 566-567.

Стравінські // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 559.

26 ЧЕРВНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ П. Й. КАСПРУКА (1917-1943) – ОРГАНІЗАТОРА ТОРЧИНСЬКОГО АНТИФАШИСТСЬКОГО ПІДПІЛЛЯ

Павло Йосипович Каспрук народився 26 червня 1917 року в Люблінському воєводстві (Польща). З юних років він був активним в суспільно-громадському житті: працював у «Прогресі» на Люблінщині, зокрема, брав активну участь у драматичному гуртку, багато читав забороненої літератури, захоплюючись ідеями народовладдя соціалістичного суспільства.

Підпільна робота Павла Каспрука стала відома польській дефензиві. У 1934 році він був вперше засуджений за революційну діяльність, розповсюдження листівок. В 1936 році його знову засудили вже на 10 років за ідейну причетність до КПЗУ і за організацію страйку. Перенісши всі страхіття тюрми Берези Картузької, він був переведений у Тарновську в'язницю.

У вересні 1939 року Павло Йосипович Каспрук із дружиною Вірою переїхали на Ковельщину. Почали учителювати в селі Підріжжя Ковельського району. З часом поселилися в Торчині, де жив батько Павла Каспрука.

У перші дні окупації в липні 1941 року П. Й. Каспрук, познайомившись з Олександром, Іваном і Спиридоном Гнатюками, їх батьком Федором Євтихійовичем, Іваном Савчуком та іншими крелями, створив у Торчині підпільну ініціативну групу. Згодом до неї приєдналися Іван Каспрук (брат Павла), Іван Куц з села Буяні, Михайло Голумбієвський, Антоніна Чучко, Феодосій Чучко, Петро Онищенко та інші. Було підібрано кілька надійних конспіративних квартир на Торчинському хуторі, в самому Торчині та сусідніх населених пунктах.

Учасники Торчинського підпілля розповсюджували серед населення тексти радіоповідомлень з Москви про становище на фронтах, виявляли в навколишніх селах військовополонених, щоб створити бойову групу, збирали відомості про пересування німецьких військових частин, їх чисельність, озброєння. Були налагоджені зв'язки із загonom М. П. Коніщука, партизанами сусідніх сіл, особливо Луцького району.

Квартира Каспруків у селі Янівці, а потім у Торчині, стала справжнім штабом підпілля Торчинського, Луцького, Рожищенського і Затурцівського районів.

Великим ударом по Торчинському підпіллю була загибель 20 червня 1943 року Павла Йосиповича Каспрука у сутичці з бійцями УПА. Це сталося біля села Кашівка на Ковельщині. Похований Павло Йосипович Каспрук в селі Підріжжя Ковельського району.

Тамара Копилова

Література:

Бринський А. П. Волинські підпільники // Бринський А. П. По той бік фронту: Спогади партизана. – К., 1978. – Кн. . 2. – С. 316-338.

Про Каспрука П. Й. – с. 320-322.

Гуртовий Г. Антифашистське підпілля // Гуртовий Г. Торчин – передзвін віків: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2003. – С. 160-163.

Гуртовий Г. О. Пошук невідомого про війну // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки: Матеріали наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 50-й річниці перемоги над фашизмом. – Луцьк, 1995. – С. 15-18.

Гуртовий Г. О. Торчин / Г. О. Гуртовий, Р. Н. Оксенюк // Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К., 1970. – С. 429-440.

Про Каспрука П. Й. – с. 436-437.

Історія Волині: 3 найдавніших часів до наших днів. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту «Вища шк.», 1988. – 235 с.

Про Каспрука П. Й. – с. 125.

Наконечний В. Роки... Події... Люди...: Позиція. – Луцьк: Твердиня. – 2006. – 400 с.

Про Каспрука П. – див. Іменний покажчик.

Гуртовий Г. Зорі пам'яті // Рад. Волинь. – 1983. – 13, 14, 16 серп.

Климюк О. Навічно в учительській сім'ї // Рад. Волинь. – 1967. – 4 квіт.

Наконечний В. Волинь – земля партизанська // Рад. Волинь. – 2006. – 16 верес.

Наша частка в перемозі: Із звіту Волинського обкому КПУ України про діяльність комуністичного підпілля та партизанських груп і загонів на Волині в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. // Рад. Волинь. – 2005. – 31 берез.; 14 квіт.

Каспрук Павло Йосипович // Борці за возз'єднання: Біогр. довід. – Львів, 1989. – С. 129-130.

26 ЧЕРВНЯ

**70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. П. ШАМРИЛИ (1937) –
УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА**

Микола Пилипович Шамрила – один із провідних художників Волині, який присвятив свою творчу діяльність графіці. Він народився у м. Давід-Городку в Білорусі 26 червня 1937 року в сім'ї робітника. Ще у ранньому шкільному віці виявив хист до малювання. Опісля закінчення середньої школи працював художником-оформлювачем.

У 1957-1961 роках навчався у Вітебському художньо-графічному училищі. Під впливом педагога Г. П. Клікушина почав цілеспрямовано працювати у графічному мистецтві. Вищу професійну освіту отримав в Українському поліграфічному інституті ім. Івана Федорова, що у Львові, навчаючись на факультеті художнього оформлення книги (1962-1968). Викладач з фаху – В. С. Овчинников.

Після закінчення навчання у 1968 році приїхав на роботу до Луцька. Тривалий час Миколі Шамрилі доводилося поєднувати творчість з організаційною та педагогічною роботою. Разом із Леонідом Хведчуком та Валентином Кирилковим він вісім років працював викладачем, а згодом – завучем Луцької дитячої художньої школи. Успішно викладав у Луцькому педагогічному училищі. Не припиняючи цієї діяльності аж до 2005 року, викладав уроки образотворчого мистецтва у Луцькій гімназії № 21. Друга половина ХХ століття, а особливо 70-ті та 80-ті роки в біографії художника – це період його найбільшої творчої активності. Він бере активну участь у мистецькому житті Луцька, презентуючи свої твори на міських, обласних та республіканських виставках. Також у скарбниці його виставкової діяльності – участь у міжнародних мистецьких акціях: Бельгія (1972), Болгарія (1981), Англія (1982) та ін.

1977 року Микола Шамрила стає членом Спілки художників Радянського Союзу. Протягом 1976-1991 років займає посаду головного художника у Волинських художньо-виробничих майстернях Художнього фонду УРСР.

Окрім плідних експериментів в царині олійного і акварельного малярства, він зосередив головну увагу на книжковій графіці. В його об'ємному доробку блискучі лінорити – високомайстерні та довершені, означені досвідом та стилістичними барвами минулого, естетикою новітньо-технічних прийомів сучасності. Наприкінці 70-х років ХХ століття його твори привернули увагу фахівців Академії Наук СРСР. Луцький художник отримує престижне замовлення на ілюстрації до серійного

видання книг «Дантівські читання» (видавництво «Наука»). Дві ілюстрації «Данте» і «Беатріче» було видруковано у книзі, що вийшла в 1976 році. А шість творів на тему роману «Нове життя» побачили світ 1979 року. Значним успіхом художника стала сьома книга «Сонети Шекспіра» (1988 р.). Творами М. Шамрили було проілюстровано редакційні статті книги «Дантівські читання» (1979 р.). Про успішне виконання відповідального замовлення свідчить те, що Микола Пилипович Шамрила був обраний членом Дантівської Комісії Академії Наук СРСР.

Чимало зроблено художником для оформлення книг авторів Волині: В. Герасимчук «Горить моє серце», І. Чернецький «Переклик» (1984 р.), В. Гей «Краплі на листі» (1987 р.), О. Огородник «Материнська пісня» (1994 р.), М. Стефанишин «Пісенні узори», «Різдвяний вертеп на Волині» (1996 р.).

У багатьох творах Микола Шамрила майстерно відображає минувшину і сучасність Полісся. Ряд графічних аркушів присвятив драмі-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Ним було проілюстровано збірку поезій великої поетеси «Грай, моя пісне» (1990 р.).

Особливими здобутками означена його праця в царині екслібрису. В доробку майстра – понад 300 графічних мініатюр. Деякі з них опубліковано у сувенірних виданнях: «Екслібриси українських художників» (1977р.), «Книжная Москва» (1985р.). Сонячним, веселим настроєм, витонченим ароматом дитинства означені його екслібриси для дітей.

Твори Миколи Пилиповича Шамрили зберігаються у приватних колекціях в Україні та поза її межами (Англія, Болгарія, Данія, Португалія, Польща, Франція, Чехія, Швейцарія), багато зарубіжних книголюбів стали власниками екслібрисів з ініціалами луцького митця.

Дмитро Зінько

Література:

Каталог виставки мініатюрних книг / Оформл. худож. М. П. Шамрила. – Луцьк, 1982. – 40 с.

Каталог персональної виставки робіт художника-графіка М. П. Шамрила. – Луцьк, 1973. – 7 с.

В сім'ї вольній, новій: Каталог виставки мініатюрних книг, присвяч. 175-річчю від дня народж. Т. Г. Шевченка / Оформл. худож. М. П. Шамрила. – Луцьк, 1989. – 67 с.

Книжный знак: Каталог екслібрисов, выполненных художником Николаем Филипповичем Шамрилом. – Луцк, 1984. – 30 с.

Українка Леся. Грай, моя пісне!: (Поезії, написані на Волині). I / Худож. оформл. М. П. Шамрили. – Луцьк, 1990. – 51 с.

Українка Леся. Грай, моя пісня! (Поезії, написані на Волині). II / Худож. оформл. М. П. Шамрили. – Луцьк, 1990. – 44 с.

Нестерук М. Луцьк моїх друзів // Волинський музей: Історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 346-349.

3 ЛИПНЯ

**100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Н. Й. ЗАХАРЧЕНКО (1907- 1992) –
УКРАЇНСЬКОЇ СПІВАЧКИ, ЗАСЛУЖЕНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ**

Наталія Йосипівна Захарченко народилася 3 липня 1907 року в м. Ковелі. Хоча за деякими джерелами, зокрема, у біографічному енциклопедичному словнику «Жінки України» (К.: Фенікс, 2001) дата народження подається 15. 04. 1907. У 1931 році вона закінчила Київську консерваторію, після якої була солісткою Київського театру опери та балету (до 1955 р.).

Природна пластичність голосу, могутнє лірико-драматичне сопрано, вільне володіння всім широким діапазоном будь-якої партії, глибоке емоційне проникнення в образ і тонка музикальність фразування – усі ці риси, властиві артистці, допомагали їй створити глибоко-поетичні образи.

Н. Й. Захарченко виконувала партії: Наталки, Марильці («Наталка Полтавка», «Тарас Бульба» М. Лисенка), Оксани («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Тетяни, Лізи, Марії («Євгеній Онєгін», «Пікова дама», «Мазепа» П. Чайковського), Мікаели («Кармен» Ж. Бізе), Дездемони («Отелло» Дж. Верді), Батерфляй («Чіо-Чіо-сан» Дж. Пуччіні), Маженки («Продана наречена» Б. Сметани) та інші.

За професійну майстерність і вагомий внесок у розвиток української культури у 1940 р. Н. Й. Захарченко удостоєна звання заслуженої артистки УРСР. З 1953 року співачка працювала викладачем Київської консерваторії, а в 1973 році їй присвоєно звання професора. Її учнями були Є. Колесник, М. Стеф'юк, Н. Губська, В. Лебідь.

Н. Й. Захарченко – співачка великої емоційної наснаги і високої професійної майстерності. Вона досягла граничного вокально-акторського перевтілення в образ. У натхненному співі артистка розкривала духовний світ, глибокі переживання, багату за психологічним спектром гаму почуттів своїх героїнь.

22 березня 1992 року славетної української співачки не стало.

Людмила Ланшина

Література:

Захарченко Наталія Йосипівна // Жінки України: Біогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 158.

Захарченко Наталія Йосипівна // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 259.

Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України

імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність. – К.: Муз. Україна, 2002. – 734 с.
Про Захарченко Н. – див. Іменний покажчик.

12 ЛИПНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ С. І. БОРОДУЛІНА (1927) –

УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА І ЖУРНАЛІСТА

Святослав Іванович Бородулін народився літньої пори 1927 року в селищі міського типу Червоноармійськ, що на Житомирщині. Родини Юлії Охримович (з Турійська) та Івана Бородуліна (з Горохівщини) переселились туди 1914 року під час Першої світової війни. Там Юлія з Іваном познайомились, одружились і виховували трьох дітей (доньку Галину, синів Святослава і Анатолія). Проживали на хуторі Адамівка, в приміщенні школи, вчителем і одночасно директором якої був тато.

У перший клас пішов Святослав також у Адамівці. Згодом хутір ліквідували, школу закрили, сім'я переїхала у районний центр – Червоноармійськ. Тато і далі вчителював, навчав дітей української, російської мови, з власної ініціативи вивчив німецьку. Про нього розповідає Святослав Іванович із захопленням: «...писав вірші, музику, керував хором...». 1941 року, на другий день війни, Івана Бородуліна арештували, судили і вивезли у Казахстан. Звинуватили у тому, що релігійний; знає німецьку мову і може бути корисний ворогам; «радіє війні». У післявоєнні роки родина дізналась, що він помер, а у 70-х роках його реабілітували.

Після арешту чоловіка Юлія Андріївна разом із дітьми переїхала в Турійськ, до сестри. У січні 1944 року 16-літній Святослав пішов до партизанського з'єднання Коротченка, у якому перебував до кінця квітня. Після розформування з'єднання молодих хлопців відправили на відбудову залізниці у Сарни. Через деякий час пішов добровольцем у загін імені Щорса, який мав діяти в тилу ворога, на території Польщі та Чехословаччини. Не один раз потрапляв під шквал ворожих куль, виходив із німецького оточення; голод, бомбардування – ось які випробування приготувала доля юнакові.

У жовтні 1944 року був призваний на шість років в армію. Служив у саперному батальйоні спочатку в Славуті на Хмельниччині, потім в Овручі на Житомирщині. Під час служби в Овручі працював у дивізійній газеті, освоїв весь поліграфічний процес. В армії організував і очолив літературний гурток, там отримав і свою першу премію за оповідання «Музикальна історія».

Професійна діяльність Святослава Івановича Бородуліна пов'язана із журналістикою. З 1958 по 1962 рік навчався на відділенні газетних працівників Вищої партійної школи при ЦК КПУ. Працював заступником редактора, редактором в Турійській, Горохівській, Локачинській районних газетах, обласній газеті «Радянська Волинь», з 1967 р. – в Луцькій районній «Слава праці». Член Спілки журналістів України.

Святослав Іванович організував і очолював (до виходу на пенсію) літературно-мистецьку студію «Зорі над Стиром» при Луцькій районній газеті. Оформив альбом про роботу студії, виступив упорядником колективної збірки, виданої 1991 року. 1995 року опубліковано пісенник «Пісні Надстир'я» у співавторстві з Сімою Кордуною. До 30-річчя літстудійці організували «Поетичні гостини». С. І. Бородулін охоче допомагає своїм побратимам по перу в редагуванні творів, дає слушні поради, гордиться їх успіхами. Сам автор видав 12 книг. Серед них документально-публіцистичні: «Серця повинні палати», «Робітнича гордість», «Гнівний князь Багон»; художні: «Прип'ять в тумані», «Чому плаче малинівка», «Співає скривджене Полісся», «Пообіч тихоплинної Турії», «Обірвані струни». Спогади, розповіді, реальні історичні події покладені в основу сюжетів його книг. Робота над романом-дилогією «Прип'ять в тумані» тривала протягом 20-ти років, у ньому автор описав долю свого батька. У повісті «Обірвані струни» руйнує нав'язані радянським режимом стереотипи про діяльність вояків УПА, мети цієї організації; відновлює історичну правду як для себе, так і для читачів. Кожен твір письменника – це не просто історичні події, це долі конкретних людей, їх радості і печалі, життя поліського села, природа рідного краю.

Разом із М. П. Куделею, С. Д. Кордуною, О. Є. Добком увійшов до ініціативної групи зі створення Асоціації волинських незалежних письменників ім. П. Чубинського, яка видала два випуски альманаху «Перевесло» (2004, 2006). У першому надруковано його твір-реквієм «Кобзарська Покрова», у другому – уривок з «Обірваних струн».

За участь у подіях Другої світової війни Святослав Іванович був нагороджений «Орденем Вітчизняної війни», медалями «За відвагу», «За хоробрість», «За перемогу над Німеччиною», «Словацьке народне повстання», «За мужність», партизанським хрестом «За польську свободу і народ». Його письменницька праця відзначена дипломами обласних літературних конкурсів, подяками, грамотами. Автор спілкується зі своїми читачами, бере участь у літературно-мистецьких заходах, редагує і пише...

Людмила Мірошніченко-Гусак

Література:

Бородулін С. І. Гнівний князь Багон: Докум. повість. – К.: Політвидав України, 1990. – 221 с.

Бородулін С. Дивовижні новели. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 32 с.

Бородулін С. Крутоярська заспа: Поліські оповідки. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 64 с.

Бородулін С. Обірвані струни: Повість. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 156 с.

Бородулін С. Пісні Надстир'я / С. Бородулін, С. Кордунова. – Луцьк: Надстир'я, 1995. – 38 с.

Бородулін С. Пообіч тихоплинної Турії: Худож.-докум. повість. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 104 с.

Бородулін С. Прип'ять у тумані: Роман-диалогія. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 336 с.

Бородулін С. І. Робітничка гордість: [Нариси]. – Львів: Каменяр, 1964. – 72 с.

Бородулін С. І. Серця повинні палати: Повість-хроніка. – К.: Держлітвидав УРСР, 1962. – 367 с.

Бородулін С. Співає скривджене Полісся: Повість. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 124 с.

Бородулін С. Чому плаче малинівка: Повість. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 100 с.

Бородулін С. Коричневі показують зуби: Уривок з повісті «Обірвані струни» // Перевесло: Вид. обл. Асоц. незалежн. волин. письменників ім. П. Чубинського: Альманах. – Луцьк, 2006. – Вип. II. – С. 15-23.

Бородулін С. Парадокси: [Гуморески] // Зорі над Стиром: Колект. збірка (поезія, проза, гумор, графіка). – Луцьк, 1991. – С. 165-184.

Бородулін С. Спогад про зустріч; З війни не приходять мій тато; Бабине літо: [Вірші] // Світає: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К, 1992. – Вип. 2. – С. 10-12.

Бородулін С. Життя, віддане Україні // Слава праці. – 2001. – 28 квіт.; 5, 12, 19, 26 трав.; 2, 9 черв.

Бородулін С. Кобзарська Покрова: Реквієм // Волинь. – 2002. – 16 лип.

Бородулін С. Не загине пісня наша: Нарис // Слава праці. – 2000. – 1, 8, 15, 22, 29 лип.; 5, 12 серп.

Бородулін С. І. Чужий біль: [Оповідання] // Нар. слово. – 1997. – 29 листоп.

Святослав Іванович Бородулін // Перевесло: Вид. обл. Асоц. незалежн. волин. письменників ім. П. Чубинського: Альманах. – Луцьк, 2006. – Вип. II. – С. 14.

Вербич В. Крізь шквал смертоносного вогню // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 20 листоп. – С. 9.

Йосипович І. Життєвий і творчий лан Святослава Бородуліна // Слава праці. – 2002. – 30 лип.

Колеги: добре слово, квіти і пісні ветерану // Волинь. – 2002. – 13 лип.

Лівіцька О. Зради не прощу! // Слава праці. – 2004. – 4 груд.

Мандзюк Д. Святослав Бородулін: «Найбільше задоволення мені приносили критичні матеріали» // Вісник. – 2002. – 11 лип. – С. 1, 8.

Некрот О. Від партизана правді не сховатися або Кулеметник «майора Вихора» – Потьомкіна строчить на друкарській машинці і вирощує лікарські рослини // Волин. губерні. відом. – 2005. – 11 серп. – С. 7.

Панасюк Л. Слово Святослава Бородуліна йде з глибини душі // Слава праці. – 2005. – 5 лют.

Панасюк Л. Хвилююча повість про тернистий шлях // Слава праці. – 2006. – 19 груд.

Сарахман Н. Герої повісті – конкретні особи // Нар. слово. – 2005. – 20 серп.

Святослав Бородулін // Письменники Лесиного краю: Літературознав. довід. – Луцьк, 1994. – С. 5-6.

Бородулін Святослав Іванович // Літературна карта Волині: Бібліогр. покажч. – Луцьк, 1988. – С. 72.

12 ЛИПНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. Г. ПАНАСЮКА (1947) – ДИРЕКТОРА ВОЛИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УЧИЛИЩА КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Василь Григорович Панасюк – корінний волинян, народився 12 липня 1947 року в селі Кременець Рожищенського району. Його батьки – Марія Прокопівна, Григорій Степанович з раннього дитинства помітили у сина талант до музики. Всіляко намагалися його розвивати. Після закінчення Рожищенської середньої школи Василь Панасюк навчався в Луцькому музичному училищі. Дуже часто йому доводилось вчитись і працювати, йдучи після занять в училищі на репетиції хорів на автомобільний завод, у кооперативний технікум. Тоді в трудових колективах підприємств дбали про аматорське мистецтво.

У 1971 році Василь Панасюк завершив навчання на диригентсько-хоровому і вокальному відділах. Потім були студії на хоровому відділі Рівненського інституту культури, праця викладачем Рожищенської, згодом Ківерцівської музичних шкіл.

У процесі викладацької роботи проявлялись його здібності як керівника хорових гуртків. Тому, попри завантаження у музичній школі, він був водночас керівником хору вчителів школи № 2 м. Ківерці та хорів у селах Тростянець, Журавичі.

Молодого спеціаліста належно оцінили. У 1984 році його призначили на посаду директора Луцького міського Будинку культури, де він працював вісім років. За цей час кількість народних колективів міського Будинку культури зросла з трьох до восьми.

У 1984-1998 роках Василь Григорович – директор Луцької музичної школи № 3. Ці чотирнадцять напружених років праці були сповнені постійною турботою про навчальний процес, збереження і розширення учнівського контингенту та зміцнення матеріальної бази школи.

Діяльність В. Г. Панасюка – педагогічна, адміністративна, музично-

громадська, артистична – позначена комплексним підходом до справи розвитку вітчизняної і, зокрема, волинської музичної культури і освіти. Її продовженням стала робота з 1998 року на посаді директора Волинського державного училища культури і мистецтв.

Про зразкову організацію навчально-виховної роботи колективу свідчать високі показники державної атестації студентів, широкий діапазон концертно-фестивальної діяльності, участь творчих колективів училища у близько півтисячі концертів в Україні та за кордоном щорічно.

В. Г. Панасюк постійно працює в оргкомітетах, журі регіональних і всеукраїнських конкурсів та фестивалів, займається організацією концертів державного значення. Більше 10 років був активним учасником камерного хору «Оранта», з яким виступав на сценах різних країн світу.

Василь Григорович нагороджений Почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За досягнення у розвитку культури і мистецтва» (2002 р.), володар «Крила натхнення» програми «Людина року Волинського краю – 2001» (номінація «Діяч культури»). Його активна робота відзначена грамотами та подяками Волинської облдержадміністрації та управління культури Волинської облдержадміністрації.

Тамара Копилова

Література:

Панасюк В. Пісня не має віку // Культура і життя. – 2003. – 19 берез.

Денисюк В. Одержимі творчістю: Про мист. та культ.-освіт. училища Волині. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Панасюка В. Г. – с. 79–81.

Нові призначення: училище культури і мистецтв має директора // Волинь. – 1998. – 10 груд.

Пипко П. В училищі культури і мистецтв – новий директор // Луцьк. замок. – 1998. – 17 груд.

Панасюк Василь Григорович // Хто є хто на Волині: Наші земляки: Довід.-біогр. вид. – К., 2004. – Вип. 2. – С. 112-113.

15 СЕРПНЯ

30 РОКІВ ВІД ДНЯ СТВОРЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА (1977)

15 серпня 1977 року відповідно до рішення виконкому обласної Ради депутатів трудящих від 15. 11. 1976 року за № 345 «Про план розвитку господарства області на 1977 рік» та відповідної постанови бюро обкому Компартії України з метою поліпшення обслуговування підлітків та молоді була створена Волинська обласна бібліотека для юнацтва. У грудні 1978 року, після облаштування приміщення та формування

фондів, книгозбірня була відкрита для читачів.

Під час урочистостей 16 грудня 1978 року, які відкрив тодішній начальник обласного управління культури Микола Царенко, поет Петро Мах відзначив: «До цієї світлиці веде одна з головних вулиць нашого міста. До цієї світлиці прилягає площа, на якій зупинялася у задумі мудра

Касандра світової літератури Леся Українка. Лесині очі, що так ласкаво зіграють вікна нової книгозбірні Волині, народжуватимуть щастя в серцях Лукаша і Мавки на роздоллі зеленокрилого краю». Журналіст Святослав Крещук свій репортаж у молодіжній газеті зі свята відкриття Волинської обласної бібліотеки для юнацтва назвав «Криниці знань глибоке джерело».

На початку діяльності фонд бібліотеки нараховував 37 тисяч примірників. Вона обслуговувала 600 читачів. Книгозбірня почала набувати авторитету серед учнівської та студентської молоді міста. Працівники організовували розважальні культурно-масові заходи, дискотеки, конкурси, створювали атмосферу, близьку молодіжному середовищу.

Сьогодні бібліотека обслуговує 25 тисяч читачів. У її структурі 10 відділів. Штат бібліотеки – 49 чоловік. Уже 30 років книгозбірню незмінно очолює заслужений працівник культури України Марія Михайлівна Мах.

Фонд книгозбірні, спрямований на задоволення освітніх та естетичних потреб молоді, становить понад 163 тисячі примірників, 60000 файлів документів у архіві електронних публікацій. До потреб користувачів – 156 назв журналів, 35 газет. У бібліотеці створено розгалужений довідково-бібліографічний апарат, якому притаманні оперативність, повнота і багатоаспектність відображення фонду, наближення до конкретного запиту користувача.

З 1998 року, коли Міжнародним фондом «Відродження» Волинській обласній бібліотеці для юнацтва було надано грант на реалізацію проекту «Входження в Інтернет», вона освоює інформаційні простори. З 2002 року за підтримки Держдепартаменту США згідно програми IREX/IATP бібліотека розширила свої інформаційні можливості. Створено веб-сайт книгозбірні, де представлена інформація про діяльність, краєзнавчі матеріали. Бібліотека обладнана 15 комп'ютерами, 4 принтерами, сканерами, мультимедійним проектором, 3 ксероксами.

Нині користувачі можуть не тільки вільно користуватися ресурсами Інтернету, а й зробити копії документів, роздрукувати їх на принтері, записати необхідні матеріали на дискети або компакт-диски. Бібліотека пропонує пошук потрібної текстової інформації з різних галузей знань із мережі Інтернету. Значно полегшує роботу бібліотекарів з'єднання всіх комп'ютерів в локальну мережу. Працівники проводять семінари

та практичні заняття з проблем використання мережі Інтернет.

Бібліотека видає газету «Краєвид», яка висвітлює матеріали з тем: «Волинь у контексті історії України», «Літературні портрети письменників Волині» тощо. Обласна бібліотека для юнацтва була і є осередком духовно-культурних центрів Волині. Тут започаткували свою діяльність такі громадські організації як товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка «Просвіта», «Союз українок», «Жіноча громада» тощо.

Бібліотека веде значну профілактичну, правовиховну роботу, опікується виправно-трудовими установами. На базі ЗОШ № 17 запроваджено школу правових знань «Уроки права – уроки життя».

Працівники бібліотеки одними з перших в Україні, після здобуття нею незалежності, почали розкривати «білі плями» в історії та культурі нашої держави. До 200 сценаріїв, присвячених письменникам, політичним та історичним постатям, релігійним діячам, репресованому поколінню митців, художників, політиків, користуються популярністю серед працівників бібліотечних, освітніх закладів, учнів, студентів області.

Книгозбірня плідно співпрацює з управлінням освіти облдержадміністрації, Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти вчителів, навчальними закладами, громадськими та творчими організаціями. Бібліотека для юнацтва надає методичну та консультативну допомогу всім, хто веде виховну роботу з молоддю, бібліотекам всіх систем і відомств. Вона розробляє методико-бібліографічні матеріали, дайджить на актуальні теми.

З метою поповнення фондів ЦБС та шкільних бібліотек, на основі знайдених в Інтернеті електронних публікацій сформовано тематичний компакт-диск на допомогу вивчення шкільної програми. В планах бібліотеки підготовка диска з електронними версіями підручників для вищої школи.

Зоя Корчинська

Література:

Волинська обласна бібліотека для юнацтва // Волинь бібліотечна. – Луцьк, 2003. – С. 13-14.

Єфремова А. С. [Діяльність Волинської обласної бібліотеки для юнацтва] // Молодь і книга на межі двох тисячоліть. – К., 2000. – С. 120-121.

Ількевич Н. А. Інформаційно-бібліографічне забезпечення молодіжних проблем: нові і традиційні інформаційні ресурси // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 38-39.

Ількевич Н. Розвиток Волинської обласної бібліотеки для юнацтва наприкінці 90-х років 20 ст. / Н. Ількевич, В. Жук // Звітна наукова конференція викладачів, аспірантів, співробітників, студентів РДГУ, 20-22 квіт. 2005 р. – Рівне, 2005. – С. 56-57.

Мах М. М. Місце бібліотеки в життєвій компетентності молоді // Про стан та перспективи розвитку музейної та бібліотечної справ в населених пунктах України. – К., 2004. – С. 35-37.

Берестюк І. 25 літ – вік молодий // Луцьк мол. – 2002. – 26 верес.

Васильківський В. Інтернет – для кожного! Безкоштовно // Луцьк. замок. – 2002. – 20 черв.

Вербич В. Волинська обласна бібліотека для юнацтва: приреченість на майбуття // Луцьк. замок. – 2002. – 19 верес.

Волинська обласна бібліотека для юнацтва // Книж. огляд. – 2001. – № 7. – С. 4.

Гуменюк Н. Мама Марія та бібліографіні // Віче. – 1997. – 25 верес.

Дмитрієва Н. Віртуальні читачі з усього світу користуються послугами обласної бібліотеки для юнацтва // Луцьк. замок. – 2005. – 29 верес.

Дмитрієва Н. Журналісти, вчителі, лікарі вчаться працювати в Інтернеті // Луцьк. замок. – 2004. – 5 лют.

Дмитрієва Н. На навчання в США, або Що подарувати американцю? // Луцьк. замок. – 2003. – 3 лип.

Жарчинська О. «Сподіваємося на себе» // Вісник. – 1998. – 1 жовт.

Захоплення: луцькі «американці» тусуються в інтернет-клубі у юнацькій бібліотеці // Волинь. – 2004. – 4 листоп.

Калиновська Н. Бібліотека, яка приваблює юних читачів // Волинь. – 2003. – 27 верес.

Клімчук Л. Уроки права – уроки життя // Луцьк. замок. – 2004. – 20 трав.

Комаровський М. Безкоштовний інтернет від «дядька Сема» // Вісник. – 2002. – 20 черв.

Костів Л. Публічні бібліотеки, або Про фінансистів та стоїків // Книж. огляд. – 2001. – № 7. – С. 4-8.

Крещук С. Криниці знань глибоке джерело // Мол. лєнінець. – 1978. – 21 груд.

Кузьмін В. Ще одна світлиця книги // Культура і життя. – 1979. – 4 січ.

Максимець О. За круглим столом // Луцьк мол. – 2004. – 17 черв.

Мах М. М. Бібліотечна Волинь – юнацтву // Бібліосвіт. – 2003. – № 6. – С. 19-22.

Мах М. М. Інформаційні технології у забезпеченні навчально-виховного процесу серед юнацтва // Бібліосвіт. – 2004. – № 4. – С. 20-26.

Мах М. М. Навіщо бібліотеці комп'ютер // Шк. світ. – 2002. – № 19. – С. 16.

Мах М. М. Під лежачий камінь і вода не біжить // Віче. – 1997. – 18 верес.

Постолук Н. Новосілля у юних читачів // Рад Волинь. – 1978. – 24 груд.

Сумська Н. Діти з вадами слуху оволодівають мережею Інтернет // Луцьк. замок. – 2004. – 25 листоп.

Сумська Н. «Молодь обирає здоровий спосіб життя» // Луцьк. замок. – 2003. – 29 трав.

Мах Марія Михайлівна // Жінки України: Бібліогр. енцикл. слов. – К., 2001. – С. 279.

17 СЕРПНЯ

**340 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЙОВА КОНДЗЕЛЕВИЧА (1667 –
БЛ. 1740) – УКРАЇНСЬКОГО ІКОНОПИСЦЯ**

Йов Кондзелевич народився в місті Жовква на Львівщині (Йов – чернече ім'я маляра, мирське ім'я невідоме). В 19 років стає ченцем Білостоцького Хрестовоздвиженського монастиря поблизу Луцька, що був заснований в 1636 році писарем коронного суду Семеном Гулевичем Воютинським. В 1687 році на рукописному Ірмології, закупленому в Турійську (нині знаходиться в Державній публічній бібліотеці ім. Салтикова-Щедріна м. Санкт-Петербурга), Кондзелевич засвідчує, що він – ієромонах. Творчий і життєвий шлях майстра пов'язаний з Волинню, яка відіграла вирішальну роль у формуванні його самобутнього таланту. Мальовані майстром ікони та фрагменти іконостасів знаходяться у церквах області та збірці Музею волинської ікони. В Національному музеї у Львові зберігається іконостас монастирської церкви Скиту Манявського, який Йов Кондзелевич розписував з групою іконописців у 1698-1705 роках, залишивши власний підпис на іконах «Спас» та «Вознесіння». Двічі майстер працював у Загорівському Різдобогородичному монастирі. В 1696 році на замовлення ігумена монастиря Феодосія Волинця він виконує малярські композиції різьблених вівтарів з іконами Богородиці та Святого Миколая. В 1722 році разом з артіллю працює над іконостасом для нової кам'яної церкви монастиря. Його ім'ям підписана ікона «Розп'яття» 1737 року, яку майстер виконав для Преображенської церкви Чернчицького монастиря в Луцьку.

В історії Волині Йов Кондзелевич виступає не тільки як іконописець, а й активний релігійно-громадський діяч. В 1710 році в акті обрання єпископа на Луцьку православну кафедру Йов Кондзелевич згадується як ігумен Луцького Хрестовоздвиженського братського монастиря, а в 1713 році його повторно обирають на цю посаду. В реєстрі особового складу василіанських монастирів під 1740 роком зазначається, що іконописець Йов Кондзелевич просить собі учня. Остання відома згадка про майстра є в інвентарі Георгіївської церкви міста Дубно про знаходження у храмі ікон роботи «небіжчика Йова».

Творчість Йова Кондзелевича є унікальним мистецьким явищем, що відзначається органічним поєднанням східної та західної іконописних традицій. Його твори зачаровують тональною гармонійністю та яскравістю кольорів, одухотвореністю та живописною теплою образів, бездоганно побудованими композиціями. В експозиції Музею волинської ікони представлені роботи Йова Кондзелевича – одвірки царських та дияконських врат 1696 року, ікони «Спас Вседержитель» кін. XVII ст. та «Святий Георгій» поч. XVIII ст., фрагменти пророчого ряду іконостасу поч. XVIII ст. Йов Кондзелевич як сильна мистецька індивідуальність не міг не впливати на художників – своїх сучасників і послідовників. Поряд з ним

у складі монастирської артїлі працювала група майстрів, які творили своєрідне іконописне середовище Волині. Їх творчість втілена в іконах початку XVIII ст.: «Спокуса Ісуса Христа», «Апостол Іоанн», «Преображення», «Святий Миколай» та ін. Твори Йова Кондзелевича та іконописців, об'єднаних навколо нього, демонструють найвищий рівень професійного малярства Волині на зламі XVII-XVIII століть і складають золотий фонд українського мистецтва.

Тетяна Єлісєєва

Література:

Александрович В. У колі сподвижників: Йов Кондзелевич у релігійному малярстві Волині кінця XVII – першої половини XVIII століття // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині: Матеріали VIII міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2001. – С. 24-28.

Годованюк О. М. Монастирі та храми Волинського краю. – К.: Техніка, 2004. – 173 с.

Про Кондзелевича Й. – С. 72-74.

Жаборюк А. Давнє українське малярство (XI-XVIII ст.). – Одеса: Маяк, 2003. – 207 с.

Про Кондзелевича Й. – с. 113-115.

Історія української культури: У 5 т. Т. 3. Українська культура другої половини XVII–XVIII століть. – К.: Наук. думка, 2003. – 1246 с.

Про Кондзелевича Й. – див. Іменний покажчик.

Кондзелевич Йов // Луцький район: минуле і сучасність. – Луцьк, 2001. – С. 87.

Кондзелевич Йов // Народжені Україною: Мемор. альм: У 2 т. – К., 2002. – Т. 1. – С. 752-753.

Матеріали досліджень творчості Йова Кондзелевича до 335-річчя від дня народження // Сакральне мистецтво Волині: Матеріали IX міжнар. наук. конф. – Луцьк, 2002. – С. 3-21.

Скоп Л. Іконографічні особливості ікони Йова Кондзелевича «Спас» кінця XVII ст. з Троїцької церкви с. Городище Луцького району // Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть: Матеріали VII міжнар. наук. конф. з Волин. іконопису. – Луцьк, 2000. – С. 43-45.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – 2-е вид., перероб. та розшир. – К.: Критика, 2005. – 582 с.: іл.

Про Кондзелевича Й. – с. 459.

Гуменюк Н. Йов Кондзелевич – людина чи школа? // Віче. – 2002. – 7 листоп. – С. 1.

Гуменюк Н. Йов Кондзелевич: між славою і таємницею // Волинь. – 2003. – № 5. – С. 147-152.

Павличко Я. Ікона «Архангел Михаїл та Параскева П'ятниця» (др. пол. XVII ст.) // Пам'ятки України. – 2002. – № 3-4. – С. 162-163.

Штинько В. Білий стік, що пливе у вічність / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь. – 2002. – 15 серп.

Кондзелевич Йов // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 314.

20 СЕРПНЯ

40 РОКІВ ВІД ДНЯ ВІДКРИТТЯ В УРОЧИЩІ ЛОПАТЕНЬ КІВЕРЦІВСЬКОГО РАЙОНУ МЕМОРІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ТА МУЗЕЮ ПАРТИЗАНСЬКОЇ СЛАВИ (1967)

У глибині безкрайніх Цуманських лісів наче причаїлося урочище Лопатень, яке стало символом партизанської слави. Цей затишний куточок поліської природи в грізні роки гітлерівської окупації був домівкою партизанських загонів Д. М. Медведєва, О. Ф. Філюка, М. А. Прокоп'юка, В. О. Карасьова, групи Л. Й. Магомета із з'єднання А. П. Бринського, першого батальйону Чернігівсько-Волинського з'єднання партизанських загонів О. Ф. Федорова під командуванням Г. В. Балицького. Їх подвиг увічнює меморіальний комплекс «Партизанська Слава», створений в 1967 році біля села Берестяне, за 54 кілометри від м. Луцька.

Лопатенський меморіал (автор – народний художник УРСР, скульптор Я. Чайка), розкинувся на площі 12 гектарів. Углиб лісу пролягла алея білокорих беріз – алея Слави. Уздовж алеї – портрети ушавлених партизанських командирів О. Ф. Федорова, Д. М. Медведєва, Т. А. Строкача, С. А. Ковпака, Ю. М. Собєсяка, А. П. Бринського, М. А. Прокоп'юка та інших. Алея приводить до кургану – двоярусного земляного насипу, на якому встановлено обеліск. На постаменті золотом написані слова: «Героям-партизанам». На цьому місці була стоянка партизанського загону, яким керував полковник Д. М. Медведєв. Збереглося 12 землянок, які розташувались півколом: штаб, комендантський взвод, госпіталь. Неподальк партизанська операційна, де в складних умовах рятував життя пораненим лікар А. В. Цесарський.

У складі комплексу – музей «Партизанська Слава». Він був відкритий 20 серпня 1967 року у двоповерховому будинку. Численні матеріали розповідають про чорні дні фашистської окупації на Волині, про розгортання тут партизанського руху і визволення краю від гітлерівських загарбників. На стендах виставлено зброю і спорядження народних месників, їх документи та особисті речі.

Про боротьбу народних месників під керівництвом О. Ф. Філюка проти фашистських загарбників розповідають карта з позначками місць розташування та бойових дій загону, щоденник командира. Привертають увагу речі, що належали партизанам: парашут, радіостанція, ракетниця та інші.

Ряд матеріалів присвячено партизанському загону під командуванням А. Бринського, який прибув на Волинь із Білорусі восени 1942 року. Наприкінці року загін, в який влилось багато партизанських груп, переріс у з'єднання. В експозиції музею документальні фотознімки партизанів з'єднання А. П. Бринського. 3 квітня 1943 року на Волині діяв партизанський загін «Переможці» під командуванням Д. М. Медведєва. Дислокувався загін в урочищі Лопатень, де виросло

ціле партизанське містечко – 44 землянки. Загін був базою для розвідників, що діяли у місті Рівне, яке гітлерівці оголосили столицею окупованої ними України.

У складі загону «Переможці» діяв розвідник Микола Кузнецов. В музеї експонується фотокопія Грамоти Президії Верховної Ради СРСР від 5 листопада 1944 року про присвоєння М. Кузнецову звання Героя Радянського Союзу (помертньо).

Загін Д. Медведєва у ворожому тилу здійснив понад сто бойових операцій, знищив більше десяти тисяч фашистів, пустив під укіс 31 військовий ешелон. На стенді експонуються книги Д. Медведєва «Сильні духом», «На берегах Південного Бугу». Привертає увагу відвідувачів книга А. Цесарського «Записки партизанського лікаря» з дарчим підписом.

Серед подарунків музеєві – книги «Остання зима» О. Федорова, «Стрибок у легенду» М. Гнидюка, «Від Путивля до Карпат» С. Ковпака, «Партизанський кур'єр» А. Бринського, «Шуміли Цуманські ліси» Г. Морочова з дарчими написами авторів.

Меморіальний комплекс «Партизанська слава» став місцем зустрічей колишніх партизанів і підпільників. Щорічно на території комплексу і в музеї відбуваються цікаві зустрічі з колишніми партизанами.

Лариса Криштапук

Література:

Громик С. З історії Лопатенського музею // Волинський музей: Історія і сучасність: Тези та матеріали І наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Волин. краєзн. музею та 45-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 1998. – С. 14-15.

Прокоп'юк М. О. Меморіальний комплекс «Партизанська слава»: Фотопутівник. – 2-е вид., доп. – Львів: Каменяр, 1986. – 63 с.: іл.

Данилюк В. А землянки в урочищі Лопатень стоять на тому ж місці // Віче. – 2003. – 20 берез. – С. 4.

Данилюк В. Музей знайшов захист // Київ. відомості. – 2003. – № 12. – С. 3.

Данилюк В. У Лопатені знову партизани // Віче. – 2003. – 25 верес. – С. 2.

Королук М. Розглянуто важливі питання // Вільним шляхом. – 2001. – 1 груд.

Лопатенський меморіальний комплекс «Партизанської слави» // Вільним шляхом. – 2006. – 23 верес.

Папезук Н. Вічно жива пам'ять: Лопатенському музею – 25 років // Вільним шляхом. – 1992. – 5 верес.

7 ВЕРЕСНЯ

60 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ О. В. ОГОРОДНИКА (1947) –

КОМПОЗИТОРА, ДИРЕКТОРА-ХУДОЖНЬОГО КЕРІВНИКА

ЗАСЛУЖЕНОГО НАРОДНОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ І ТАНЦЮ УКРАЇНИ

«КОЛОС», НАРОДНОГО АРТИСТА УКРАЇНИ

У маленькому мальовничому селі Сирнички, яке розкинулось на пагорбах обіч шляху, що з'єднує два старовинних волинських міста Луцьк та Володимир, 7 вересня 1947 року у співучій селянській родині зійшла зоря життя майбутнього співака і музиканта, композитора й керівника славетного ансамблю «Колос» Олександра Володимировича Огородника. Батько Володимир Тимофійович – хлібороб з діда-прадіда, був чудовим сільським музикою-трубачем, який досконало володів мистецтвом гри на духових інструментах. Мати Христіна Миколаївна, наділена чутливою натурою і гарним голосом, співала в церковному хорі. Хлопчик ріс серед розкішної природи в пісенній родинній атмосфері. Як згадує Олександр Володимирович, часто співучу родину після трудового дня збирала народна пісня. Співали мати, старші сестри Леся й Валентина, малий Сашко. А тут, дивись, до них вже приєднуються й інші жінки – і співає вже цілий куток. Вдячність матері за перші уроки співу береже він дотепер. «Уже на скронях срібних сніг, а пісня мами при мені», – співається в одній з пісень О. Огородника.

Освіту здобував у Сирничківській початковій і Затурцівській середній школах Локачинського району, у Луцькому культосвітньому училищі. Адже з дитинства чутливу душу хлопця чарувала народна пісня, бентежила мелодія сопілки, скрипки, баяна. Тож не випадково покликанням юнака стала музика.

Працював завклубом у рідному селі, талановитого співака помітили і в райцентрі. Відтак у 1962 році прийшло запрошення у Торчинський ансамбль «Колос». Приємний тембр голосу, майстерна гра на баяні, організаторські здібності Олександра Огородника визначили його долю: з 1971 року молодий учасник ансамблю стає незмінним директором Будинку культури в Торчині, а через деякий час – хормейстером колективу. Тут, у маленькому містечку Торчин, зустрів і свою долю – Ніну Миколаївну – щиру помічницю, порадилицю і першого критика та рецензента. Тут народились і діти – Наталя та Сашко. Члени родини як учасники ансамблю постійно були разом і під час численних гастролей «Колоса».

У двадцять шість років Олександр Огородник отримує звання

заслуженого працівника культури України, а невдовзі очолює «Колос». У штаті колективу – вісімнадцять чоловік: технічні працівники, оператори, бухгалтери, водії. Ансамбль має п'ять одиниць транспорту, дві заправки і знаходиться на селищному бюджеті. Не випадково керівник обраний депутатом місцевої селищної ради, адже доводиться вирішувати не лише творчі завдання, а й буденні, прозаїчні: кошти на оплату працівникам, на пальне, нові костюми, реквізити. У «Колосі» шістдесят творчих працівників: співаків, танцюристів, музикантів. Балетмейстер Микола Полятикін і керівник оркестру Ярослав Найда – перші помічники керівника колективу. З глибокою повагою згадує О. Огородник про засновника і першого керівника «Колоса» Анатолія Шапова. Багато учасників доїжджає на репетиції з Луцька. Забезпечення цього доїзду теж на відповідальності директора «Колоса». І хоч багато разів пропонували Олександрові Володимировичу викладацьку роботу, зміну місця проживання – він залишається вірним колективу, який дав йому крила для високого злету. «Хочу робити те, що вмію. Тут я на своєму місці», – стверджує маестро.

Сотні разів «Колос» побував за кордоном, у багатьох країнах світу на різних континентах. З гумором згадує О. В. Огородник одну з перших поїздок до Польщі (м. Закопане, 1967 рік), де виграли головний приз серед колективів гірських регіонів. З гордістю розповідає про виступ у столиці Угорщини – Будапешті: «Це була тріумфальна поїздка колективу. У гастролях взяли участь всього двадцять чоловік, тому танцюристи після свого номера ставали в хор. За півтори хвилини доводилось переодягатись. Не було кому завіси відкрити. Проте завоювали всі головні призи». Вперше на іншому континенті – в Конго – ансамбль побував у 1974 році. І скрізь – незмінний успіх. Як вважає керівник, українська пісня, запальний танець відкривали назустріч серця представників різних народів. Під час виступу волинського ансамблю в Іспанії сотні людей було на площах, артистів проводили до автобусів, давали на руки своїх дітей. Адже «Колос» був одним із перших художніх колективів СРСР, який брав участь у фестивалі в країні, де ще свіжою в пам'яті людей була ідеологія фашистської диктатури. «Яке багате ваше мистецтво!» – захоплено говорили волинським аматорам у Німеччині.

Торчинський ансамбль має своє творче обличчя, свій оригінальний репертуар. Керівник «Колоса» в доборі пісенного і танцювального матеріалу спирається на українську народну традицію, зокрема, на волинську автентичку. Тому, як ні в якому іншому колективі, у Торчинському ансамблі велика кількість вокально-хореографічних композицій. Серед найбільш відомих – «На Івана Купала», «Червона калина», «Весілля», «Ой, весно, весно», «Волинські забави» та інші. «Пісня у душі формує людину, націю, – говорить О. Огородник, – Треба брати в репертуар своє, нести у світ рідну пісню. Це найкраща дипломатія». І з цим твердженням митця не можна не погодитись. Понад десять разів побували волиняни в Ольштині (Польща) у переселенців з Холмщини, лише у 2005-2006 роках гастролювали у трьох державах: Шотландії, Польщі, Литві.

2 грудня 2006 року «Колос» зустрів своє 55-річчя. До ювілею підготовлено нову вокально-хореографічну композицію «Привітальна». У роки незалежної України сформувалась нова національно-патріотична програма цього самобутнього колективу. Велику роль у цьому відіграла авторська пісня, написана Олександром Огородником у співдружності з українськими поетами. Це ще одна яскрава творча грань непересічного таланту митця – співака, музиканта, художнього керівника «Колоса». Співавторами пісень О. Огородника, які полюбилися слухачам, стали відомі і не відомі нам поети: «Спогад про зустріч» (слова Святослава Бородуліна), «Материнська пісня» (слова Йосипа Струцюка), «Намистечко» (слова Олександра Матійка), «Нумо, хлопці, заспіваймо» (автор тексту Станіслав Ремотка) та багато інших. З особливою вдячністю говорить композитор про самодіяльну поетесу Олену Захарченко – українку, яка живе у Санкт-Петербурзі, популяризує українську культуру у «північній столиці» Росії, є великою шанувальницею «Колоса». «Не залишайте друзів у біді», – одна з кращих пісень О. Огородника на слова О. Захарченко.

Особливо вагомим є творчий тандем композитора з письменником Василем Геєм. Високе патріотичне звучання поетичного слова, вдала мелодія – це два крила пісень, що летять у світ у виконанні славетного колективу. «Пригорни мене, доле», «Річка дитинства», «Коли вертаюся додому», «Рідне поліське село» – кращі пісні на слова В. Гея. Як заповіт нащадкам звучать слова з пісні «Слава й печаль України»: «Доки живе рідна пісня і мова, доти живе Україна моя». У світ вийшло дві книги пісень композитора.

За невтомну творчу працю і заслуги в розвитку українського національного мистецтва Олександр Огородник відзначений Почесною грамотою Верховної Ради України, орденом «За заслуги» III ступеня. А в 1993 році митцю (єдиному в Україні керівникові сільського творчого колективу – !) присвоєно високе звання народного артиста України.

Талановитий артист водночас є цікавим співрозмовником, щирою, сердечною і простою людиною. На порозі свого 60-річного ювілею продовжує натхненно і творчо працювати. Нині вивчає пропозиції й можливості щодо участі в наступних фестивалях на запрошення організаторів з Кореї і Сполучених Штатів Америки. Цільна обдарована натура, щирий патріот своєї Вітчизни, Олександр Огородник не зраджує своєму покликанню уже майже півстоліття.

Наталія Гатальська

Література:

Огородник О. І піснею хата багата: Твори для нар. хору та вокал. ансамблів / Муз. О. Огородника; Сл. В. Гея. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 160 с.

Огородник О. Ансамблю «Колос» – 55 років // Волинь-нова. – 2006. – 2 груд. – С. 2.

Гуртовий Г. Люди, яких не забути: Феномен Олександра Огородника // Гуртовий Г. Торчин – пердзвін віків: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2003. – С. 289-290.

Денисюк В. Мистецький шлях «Колоса»: Заслуж. нар. ансамбль пісні і танцю України «Колос» (Торчин Волинської області). – Луцьк: Надстир'я, 2005. – 160 с.

Денисюк В. Одержимі творчістю: Про мист. та культ.-освіт. училища Волині. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Огородника О. В. – с. 191-192.

Гей В. Вересневе свято. Олександрові Огороднику: [Вірш] // Вісник. – 2002. – 5 верес. – С. 8.

Гей В. Материнська пісня Огородника // Луцьк. замок. – 2002. – 5 верес. – С. 9.

Гуменюк Н. «Колос» має не тільки світову славу... // Віче. – 2001. – 6 груд. – С. 3.

Гуменюк Н. Як шотландці українську кутю їли, а Олександр Огородник двох шотландських оленів вполював // Віче. – 2000. – 27 січ. – С. 10.

Денисюк В. Колос його долі // Волинь. – 2002. – 7 верес.

Зерна і крила творчої долі Олександра Огородника // Вісник. – 2002. – 5 верес. – С. 8.

Зубчук К. 55 золотих зерен «Колоса» // Волинь. – 2006. – 5 груд.

Нагороди: працєю – і тебе помітять // Волинь. – 2001. – 13 груд.

Піскар Ж. Рідна пісня – зерно, засіяне Богом // Слава праці. – 2006. – 2 груд.

Філатенко А. Олександр Огородник: «Колос» має більше проблем, ніж пісень // Волинь. – 2003. – 4 лют.

Щастя, радості! // Віче. – 2002. – 5 верес. – С. 14.

7 ВЕРЕСНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Н. П. ГОРИК (1957) –

УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕТЕСИ, ГОЛОВИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ,

ЗАСЛУЖЕНОГО ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНИ

Ніна Петрівна Горик народилася в селі Забужжя Любомльського району 7 вересня 1957 року. У рідному селі пішла до школи. Разом зі знаннями за шкільною програмою багато брала для себе із періодичних видань, забороненої тоді літератури, зокрема, ще в дитячі роки ознайомилась із новелами Василя Симоненка. У шкільні роки почала писати вірші, була членом літературної студії «Хвилі Світязя», якою керував Олександр Хоменчук, спробувала свої сили в журналістиці, пишучи перші кореспонденції в місцеву пресу. У 1974 році закінчила Забузьку десятирічку і вступила на філологічний факультет Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки.

По закінченню розпочала трудову діяльність у школі селища Головно Любомльського району. Дружній і доброзичливий шкільний колектив став другим учительським інститутом, який навчив ставитись до праці не як до ремесла, а як до способу життя. Саме тут розкрився її вчительський талант. Ніна Горик відчула велике бажання служити слову, робити все для того, щоб діти полюбили рідну українську мову, щоб викладання велось якісно, цікаво, незабутньо.

Після одруження Ніна Горик переїздить до Ковеля, де працює в середніх школах № 7, № 11, викладає українську мову та літературу в Ковельському машинобудівному технікумі. Не просто адаптуватися до міської школи, не завжди вистачає тепла і дружнього слова підтримки від колег, але на першому місці для Ніни Петрівни завжди були учні – саме для них віддавала розум і душу, творчий потенціал і літературний талант. Більше десяти років пропрацювала Ніна Петрівна у загальноосвітній школі № 1 м. Ковеля, саме тут відбулась як вчитель-методист. У 1997 році розпочинає співпрацю з фаховим журналом «Дивослово», де були видрукувані перші її публікації, а протягом 1997-1999 років – «Тематичні розробки уроків з української літератури для 10 класу», в основу яких лягли особиста методика та особисті підходи до викладання української літератури в загальноосвітній школі. В 2002 році цей посібник вийшов окремою книгою у видавництві «Освіта». Ніна Петрівна Горик працює у складі Всеукраїнського банку експертів посібників та підручників. У 1998 році бере участь у Всеукраїнському конкурсі «Вчитель року», де виходить на третій, фінальний етап конкурсу, що відбувся у Миколаєві, і стає лауреатом фахових змагань.

Будучи практикуючим вчителем-предметником, Ніна Горик не пориває з творчістю. З 1980 року вона була активним членом літературної студії «Лесин кадуб», де тісно співпрацювала з Петром Махом, Михайлом Проньком, Василем Геєм, які були суворими рецензентами і одночасно добрими друзями і наставниками, вірили в її талант, в її сили. В різні роки друком виходять її поетичні збірки «Волинь моя, воле», (у збірці «Айстри», 1990), «Територія слова» (1993), «Повернення Мавки» (2004). Знає Ніну Петрівну і наймолодший читач, у 1997 році видається книга віршів для дітей «Погожою дниною над Україною».

У 80-х роках ХХ століття на хвилі національного піднесення Ніна Горик бере активну участь у відродженні товариства «Просвіта» у Ковелі, керує літературною студією при газеті «Вісті Ковельщини», працює головою Ковельського осередку Міжнародної організації «Жіноча Громада». Своєю самовідданою працею утверджує державність української мови.

Ніна Горик – лауреат обласної освітянської премії імені Лесі Українки. Указом Президента України Віктора Ющенка від 20 січня 2006 року отримує звання «Заслужений вчитель України». Сьогодні Ніна Петрівна поєднує вчительську працю з керівництвом Волинською організацією Національної Спілки письменників України, яку очолила на початку 2006 року.

Тетяна Дудар

Література:

- Горик Н. Волинь моя, воле...: Поезії // Айстри. – К., 1990. – С. 97-115.
- Горик Н. Повернення Мавки: Поезії. – Луцьк: Надстир'я, 2004. – 96 с.
- Горик Н. Погожою дниною над Україною: Вірші. – К.: Веселка, 1997. – 14 с.
- Горик Н. Територія слова: Поезії. – Луцьк: Надстир'я, 1993. – 96 с.
- Горик Н. Тематичні розробки уроків з української літератури. 10 кл.: Посіб. для вчителя. – К.: Освіта, 2002. – 352 с.
- Горик Н. Над Прип'яттю // Світазь: Літ. зб. Волин. орг. Спілки письменників України. – К., 1991. – Вип. 1. – С. 22-25.
- Горик Н. «Не мучся, Лукашу. Загублена доля твоя...»; Лесина молитва у селі Волошки на Волині // Незгасна зоря України: Поет. антол. – Луцьк, 2001. – С. 23-24.
- Горик Н. П. Погожою дниною над Україною; На ниточці родоводу; Покруч // Література рідного краю. Волинь. 5-6 [кл.] – Луцьк, 1999. – С. 70-73.
- Горик Н. Покруч; «Низько ясен клониться: зі святом!»; Учителське; Погожою дниною над Україною; Лесина молитва у селі Волошки; Найласкавіші пісні; Запросини боровичка-волинячка; Веснянка; Парасольки; Вербниця // Уроки рідного слова: Письменники Волині – дітям. – Луцьк, 2003. – С. 40-46.
- Горик Н. «Серед зневір, занепадів, розп'ять...»; «Помовчимо. Слова – завжди півправа...»; «Я вже була чужа сама собі...»; «О як непросто, як же складно...»; «Розводять дивні фарби...»; «Мойй душі з тобою – як в раю...»; «Поруч юрмились люди...»; «Вернулась додому...»; «Захитнулася вітром осіннім – й мовчу...»; Вересень // Світазь: Альм. Волин. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2000. – Вип. 7. – С. 40-43.
- Горик Н. «Так буває у сні...»; Екзистенціальне; Зустріч; «Як погано мені...»; За Біблією; Повернення Мавки; «Скресай, душе, з великого мовчання...»; P. S. // Світазь: Альм. Волин. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2004. – Вип. 10. – С. 31-36.
- Горик Н. «У кожного серця своя Україна...»; При світлі імені Тараса; Волинські мелодії; Янівка; Школа самотності; «Я чула, як вишню просили вітри...»; Вересень; Жовтень // Педагогічний пошук: Наук.-метод. вісник. – Луцьк, 1998. – Вип. 4. – С. 92-93.
- Горик Н. «Україно, воскресеніє твоє...»; Мати; Батько; «На дереві життя – дві уважні птиці...»; «Не бійся мене...»; «Щасливий, ти умієш забувати...»; «Я розгубилась, як разок намиста...»; «Моя мука рясна...»; «Я вже старша за тебе...»; «Дякую, весно, за сонячні дотики...»; «Я виліпила Вас з небесних глибин...»; «Находилася в думках за тобою...»; «Погладь мене, синочку, по голівці...» // Світазь: Альм. Волин. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 1996. – Вип. 4. – С. 18-25.
- Горик Н. Біда й Україна – сусідоньки вічні // Дивослово. – 2002. – № 4. – С. 57.
- Горик Н. Волинь; «А світ, як дзвін...»; «А знаєш, і справді весна...» // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – № 2. – С. 160-161.
- Горик Н. Добре тому жити, хто вміє дружити // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 38-42.
- Горик Н. «Лиш тобі повідаю одному...»; «І справді, у мене нема межі...»; «Все, що пошле мені ласкава доля...» // Дивослово. – 2002. – № 10. – С. 72.

- Горик Н. Повернення Мавки: Антол. одного вірша // Дивослово. – 2005. – № 4. – С. 33.
 Горик Н. «Роки й десятиліття – за спасибі» // Дивослово. – 2004. – № 10. – С. 2. обкл.
 Горик Н. «Серед зневір, занепадів, розп'ять...» // Дивослово. – 2001. – № 1. – С. 17.

Горик Ніна // Письменники Волині (члени Національної Спілки письменників України). – Луцьк, 2003. – С. 9.

Дзямулич І. В. Про підсумки обласного конкурсу «Вчитель року – 98»: Наказ // Педагогічний пошук: Наук.-метод. вісник. – Луцьк, 1998. – № 2-3. – С. 10-11.

Корнелюк Д. Горик Ніна Петрівна // Корнелюк Д. Ковельщини славні імена: Презентац. альмпнпх у 2 т. – Луцьк, 2001. – Т. 1. – С. 166-167.

Скляничук М. П. «Волинь моя, воле...»: (За творчістю Н. Горик) // Література рідного краю: 36. метод. матеріалів. – Луцьк, 2000. – С. 54-60.

Блінова В. «Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі» // Сіл. новини. – 2000. – 7 берез.

Вербич В. Ніна Горик – капітан волинського письменницького корабля // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 6 квіт. – С. 4.

Вербич В. «Пишу не тільки словом, але й кров'ю» // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2006. – 22 черв. – С. 22.

Високі відзнаки – письменницям // Літ. Україна. – 2006. – 9 лют.

Гей В. «Перенесу труди мої медові...» // Мол. Волинь. – 1993. – 27 серп.

Гей В. Хай зів'яне ця квітка – терпець... // Літ. Україна. – 2005. – 28 квіт.

Гуменюк Н. Відкрила тайничок // Віче. – 1998. – 12 лют.

Гуменюк Н. Повернення Мавки // Віче. – 2005. – 31 берез. – С. 16.

Гуменюк Н. У волинських письменників – новий керманич // Віче. – 2006. – 6 квіт. – С. 4.

Сахарук С. Благословляє весну в душі...: Про Ніну Горик // Дивослово. – 2002. – № 10. – С. 69-72.

Скоклюк Л. Повернення до слова // Вісті Ковельщини. – 2004. – 2 груд.

Чурило О. «Нове життя нового прагне слова» // Волин. газ. – 2006. – 6 квіт. – С. 2.

Ніна Горик // Письменники України: Біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 88.

11 ВЕРЕСНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Р. М. ШПИГИ (1932) –

МАЙСТРИНИ-ПИСАНКАРКИ

Розпис великодніх яєць на території України відомий із дохристиянських часів. Цей вид декоративно-прикладного мистецтва був поширений і на Волинській землі. Традиція продовжує існувати й у наш час. Однією з умов її збереження є передача досвіду, вмінь із покоління у покоління. Раїсу Михайлівну Шпигу розписувати писанки ще в дитинстві

навчила мама, Ольга Дмитрівна Собчак, згодом вона стала відомою на Волині писанкаркою.

Народилася Р. М. Шпиґа 11 вересня 1932 року в селі Михайлівка, тепер Локачинського району, в селянській сім'ї. Освіту здобула в Локачинській середній школі. Після восьмого класу вступила до Володимир-Волинського педагогічного училища ім. А. Кримського, на заочне відділення, і водночас працювала піонервожатою в школі с. Губин Локачинського району. А з 1955 по 1989 рік – вчителем початкових класів у ЗОШ № 9 селища Жовтневе, що неподалік Нововолинська.

1994 року організувала гурток писанкарства у дитячо-юнацькому центрі м. Нововолинська, керівником якого була до 2000 року. Свій досвід та майстерність розпису писанок передала діткам, які приходили навчатись, а також внучкам – Шумицькій Тетяні і Тарасюк Ользі.

Раїса Михайлівна брала активну участь у різноманітних районних і обласних конкурсах. Отримала нагороди за майстерне виконання писанок, оригінальну орнаментацию. 1996 року журі обласного конкурсу на кращу писанку Волині нагородило призом та Дипломом імені М. Левицького за популяризацию писанкарства у краї. У 1998 році на III обласній виставці «Творчі сходи́нки педагогів Волині» була нагороджена грамотою управління освіти Волинської облдержадміністрації та грамотою відділу культури Нововолинської міської ради. Того ж року на обласному конкурсі «Писанковий дивосвіт Волині» зайняла перше місце серед майстрів-писанкарів. Роботи Р. М. Шпиґи зберігаються у фондах Волинського краєзнавчого музею і експонуються на етнографічних виставках, приурочених до Великодніх свят.

Наталія Кузьмич

Література:

Гатальська Н. Матеріали до словника-довідника «Майстри народної творчості Волині» / Н. Гатальська, Н. Кузьмич, М. Хомова // Минуле і сучасне Волині й Полісся: народне мистецтво і духовність: Матеріали Другої Волин. обл. наук.-етногр. конф.: 36. наук. пр. – Луцьк, 2005. – С. 191-202.

Про Шпиґу Р. М. – с. 201.

Мірошниченко-Гусак Л. «Доки пишуть писанки – доти буде світ»: (До 10-річчя проведення у Волинському музеї обласного конкурсу на кращу писанку Волині) // Волинський музей: Історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжнен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 103-105.

Кращій писанкарці – приз імені Левицького // Віче. – 1998. – 14 трав.

Штинько В. Писанки Волині // Волинь. – 1998. – 19 трав.

16 ВЕРЕСНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. П. БУКАТЕВИЧА (1907-1985) –**УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА І ПЕДАГОГА**

Народився Микола Петрович Букатеви́ч 16 вересня 1907 року у невеличкому містечку Любомлі, що на Волині, неподалік озера Світязь. Його раннє дитинство пов'язане з неповторними враженнями від чарівної поліської природи, добрих і щирих людей, творів народного мистецтва, пам'яток архітектури.

У 1914 році події Першої світової війни змусили велику родину, що складалася із 12 осіб (Микола був десятою дитиною), залишити домівку й податись на схід України. Оселилися у Дарниці під Києвом, де Букатеви́ч закінчив неповних чотири класи місцевої школи. Здібний хлопець тягнувся до знань, але буремні роки громадянської війни цьому ніяк не сприяли. У 1918 році померла його матір. Через два роки (1920) він з батьком і сестрою повернувся до рідного Любомля, решта сім'ї залишилася у Дарниці. У 1923 році новий удар долі: помирає батько. Вжити сироті допомагають родичі і добрі люди. У 1924 році хлопець закінчує 7 класів Любомльської загальної школи. А вже наступного року (1925) вирушає до Кракова. Юнака вабило мистецтво, і він відчував своє обдарування, тому твердо намітив подальший шлях: стати художником. Таке рішення підтримував і керівник Любомльського театального гуртка, де Микола підробляв художником-декоратором. Мистецький фах набирав тоді популярності. Та вступити до спеціалізованого навчального закладу йому не вдалося. Наступні 5 років Букатеви́ч працював за мізерну платню у різних приватних майстернях. Але вже сама атмосфера Кракова, «міста королів», з його готичними костелами, ренесансними будинками, овіяними історичними вітрами, формували у ньому художника. Згодом (1930) він переїхав до Варшави, якій у 30-ті роки ХХ століття належала провідна роль у підготовці західноукраїнських митців. Тут він навчався у вечірній школі, поглиблюючи базові знання, вдень працював художником-оформлювачем на хімічному заводі.

Крок за кроком йшов Букатеви́ч до омріяної мети. Протягом двох навчальних років (1935-1936, 1936-1937) студіює у Варшавській школі мистецтв, яка дає йому добрі знання з теорії і практики живопису, графіки, скульптури. Є й перші успіхи. У 1937 році він стає членом об'єднання «Спокій». Твори митця експонуються на двох виставках у Варшаві.

Гурток «Спокій» сформувався у Варшавській школі образотворчого мистецтва студентами-українцями, переважно з Волині. Молодь з бідних верств згуртувало прагнення вижити і стати художниками. Український

мистецький гурток «Спокій» організовував у Варшаві і містах Волині виставки своїх гуртківців. За 11 років його діяльності (1927-1938) було організовано 13 виставок. Накладом гуртка було випущено екслібри та графічні аркуші Ніла Хасевича, який виконував обов'язки секретаря гуртка. Велика працездатність, наполегливість в опануванні малярською культурою, освоєння різних технік, поважне ставлення до натури, вірність добре знайомим темам українського життя виховали з багатьох гуртківців митців, здебільшого далеких від модерністичних шукань, але твердих у своїх переконаннях і самовідданому служінню обраній справі. Таким був і Микола Букатеви́ч з Любомля.

У 1939 році він екстерном складає іспит за гімназійний курс і готується до вступу в академію мистецтв. Молох Другої світової війни руйнує усі плани. Із Варшави Букатеви́ч переїздить до Грубешова, ближче до рідної землі, де займається реставрацією сакрального живопису і розписує церкви (1940-1943 рр.). Цей інтерес до церковного мистецтва художник зберігав усе життя і присвятив йому кілька років, вже проживаючи у Володимирі-Волинському, за що був жорстоко підданий критиці.

Ще продовжувалася війна, коли у 1944 році Букатеви́ч повернувся в Україну. Спочатку потрапив до Одеси, працював у приміському колгоспі «Чорноморська комуна» завідувачем клубу. Потім переїхав до Києва, де жила його рідня. А від першого повоєнного року починається володимир-волинський період життя і творчості митця, заповнений творчими пошуками та педагогічною діяльністю у Володимир-Волинському педагогічному училищі. Він активно включається в культурно-мистецьке життя древнього міста: клопочеться про відкриття філії Товариства художників Володими́ра-Волинського, двічі засновує дитячу художню студію, вперше – у 1947 році (студія діяла два роки), вдруге – у 1974. Художник ставив за мету навчити дітей рисунку, малярській техніці, розумінню площини й простору, прагнув одухотворити практичні знання естетичним чуттям. Він уважно слідкував за успіхами учнів, підтримував найобдарованіших. Студія стала важливою громадською справою Букатеви́ча. Фанатично відданий ідеї культурного поступу краю, він чимало вніс в її реалізацію, і його зусилля у вихованні молоді йшли в парі з особистою діяльністю митця-майлара. У 1978 році студія була реорганізована у Володимир-Волинську дитячу художню школу.

Букатеви́ч багато працює творчо і сам продовжує вчитися. 1966 року у 59-річному віці вступає на заочне відділення художньо-графічного факультету Одеського педагогічного інституту імені Ушинського. Його твори – пейзажі, натюрморти, портрети, тематичні картини – експонуються на обласних, республіканських і всесоюзних виставках, відзначаються грамотами і дипломами. Картина «Народні месники» стає лауреатом республіканської і отримує диплом II ступеня всесоюзної виставки, а «Портрет ланкової-льонарки Домни Потерухи» у складі збірної виставки демонструється у Чехословаччині, Польщі, Угорщині, Німеччині. Репродукції його творів друкують каталоги всесоюзних і республіканських

виставок, а також журнали «Україна», «Соціалістична культура». У 1978-1979 рр. з успіхом відбулися персональні виставки творів митця у Луцьку, Володимирі-Волинському, Любомлі.

13 квітня 1985 року Букатевич помер. Його твори зберігаються у педагогічному училищі, дитячій художній школі й історичному музеї Володимира-Волинського та в Любомльському краєзнавчому музеї. Є кілька картин і в Художньому музеї Луцька. Це пейзажі із зображенням архітектурних пам'яток Волині: «Василівська церква XIV ст. у Володимирі-Волинському» (1949), «Замок Любарта» (1952), «Руїни собору в Зимно» (1954). Вони дають певну уяву про живописні засоби і манеру майстра. Добре відчуваючи всю неповторність кожної будівлі, її стильові особливості, Букатевич відображає творіння людських рук у нерозривній єдності з природою.

«Портрет колгоспного сторожа Михалевича» (1962) виконано у традиції передвижницького реалізму. Тут образ зовнішньо стриманого, зосередженого старого чоловіка асоціюється з портретом самого художника, що ніби підсумовує прожите життя. Перед нами майстерно модельоване обличчя, зоране зморшками. Виділене світлом, воно ніби впливає з темного нейтрального тла. Життя уже майже позаду, але прожите воно не даремно. За плечима добрі справи і твори, котрі митець залишає з вірою в те, що вони послужитимуть людям.

Тамара Левицька

Література:

Каталог персональної виставки робіт самодіяльного художника М. П. Букатевича. – Луцьк, 1978. – 15 с.

Остапюк О. Художник Букатевич М. П. // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині: Матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680-й річниці надання Володимирі-Волинському Магдебурзького права. – Луцьк, 2004. – С. 115-118.

Винничук В. Творча дорога художника // Рад. Волинь. – 1978. – 6 груд.

Власюк В. Почерк митця // Слово правди. – 1979. – 18 лип.

Гей В. Неначе доля ріднокраю // Мол. ленінець. – 1978. – 25 листоп.

Лавренюк В. Закоханий у веселку // Культура і життя. – 1973. – 1 берез.

Сашук О. «Спасибі за радість...»: 3 виставки художника М. П. Букатевича // Рад. життя. – 1979. – 14 квіт.

23 ВЕРЕСНЯ

**50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. А. Тиможинського (1957) –
УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА, ЗАСЛУЖЕНОГО ДІЯЧА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ**

Серед талановитих постатей волинського краю своєю самобутністю вирізняється один з найвідоміших сучасних композиторів України – Віктор Анатолійович Тиможинський. Лучанин; народився 23 вересня 1957 року. Батько – Анатолій Юрійович Тиможинський – велику частину свого життя присвятив музиці. Випускник Харківської консерваторії класу духових інструментів, Анатолій Юрійович з 1967 до 2004 року працював завучем Луцького державного музичного училища. З дитинства в атмосфері злагоди зростав син Віктор. Батько, сам захоханий у музичне мистецтво, прищепив йому любов до прекрасного. Вже семирічним починає він від-

відувати дитячу музичну студію при Луцькому державному музичному училищі. Середню освіту Віктор Анатолійович отримав в Луцькій середній школі № 1. Після закінчення навчається на теоретичному і фортепіанному відділах Луцького державного музичного училища, у 1978 році вступає до Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка на композиторський факультет, клас Володимира Васильовича Флиса. Віктор Анатолійович Тиможинський – сьомий випускник талановитого педагога, серед його попередників є два лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка.

Після закінчення консерваторії з 1983 року Віктор Анатолійович працює викладачем Луцького державного музичного училища (з 1997 року Волинського державного училища культури і мистецтв). З 1989 року педагог – голова предметно-циклової комісії з теорії музики даного навчального закладу. Сьогодні продовжує тут свою трудову і творчу діяльність.

1991 року Віктор Тиможинський стає членом Національної спілки композиторів України. Він працює в різних жанрах: симфонічна музика (симфонія, 1983); вокально-симфонічна музика (вокально-симфонічна поема «Матері-Україні» для баса, мішаного хору і симфонічного оркестру, 2000); камерно-інструментальна музика (квартет для двох скрипок, альту і віолончелі ... В. В. Флиса; «Шипи троянди» для флейти і фортепіано, 1987; «Подарунок» для гобоя і фортепіано, 1994; «Про сиву зозулю» для скрипки і фортепіано, 1995; «Вечірня пісня» для скрипки соло, 1997; концертно для двох фортепіано, або фортепіано і струнного оркестру, 1999; легкі п'єси для струнних, 1995; «Побажання» для труби і фортепіано, 1997; «Спів диких трав» для фортепіано, 2000. У жанрі камерно-вокальної музики ним створено «Два замовляння раби Божої Марії» для

сопрано і 18 струнних (1995), «Світ, розглянутий по частинах» (триптих для баса і фортепіано на вірші українських поетів XVII ст., 1985), «Два романси на вірші Лесі Українки» для сопрано і фортепіано (1989). У жанрі хорової музики у нього більше десяти творів для мішаного хору, серед них «Моя одинока зірка» – цикл творів на вірші Лесі Українки (1994–2004), для народного, жіночого, чоловічого хору – обробки народних пісень «Черевички» (2000), «На світанні» (на вірші Йосипа Струцюка), «Маленькій Мар'яні» (вірші Т. Г. Шевченка) та багато інших. Створює прекрасну музику Віктор Анатолійович і для капели або тріо бандуристів, для голосу і бандури, пише музику до інструментальних п'єс «Циганська наука» (Л. Устінов, 1984), «Сон князя Святослава» (І. Франко, 1985), «Преблагенна наша мати» (В. Ілляшенко, 1996), «Ну, Вовк, постривай!» (О. Курляндський, А. Хайт, 1998).

У 1995 році у Луцьку був створений Волинський осередок Національної спілки композиторів України, який об'єднав талановитих митців Волині. Очолює його Віктор Тиможинський. За значний творчий внесок у справу розвитку та популяризації українського національного мистецтва, активну громадську роботу був відзначений обласною мистецькою премією імені Ігоря Стравінського за 1996 рік. З 1999 року Віктор Анатолійович – член правління Національної спілки композиторів України.

Віктор Тиможинський – голова журі численних конкурсів та фестивалів, які відбуваються в нашому краї. Крім того, композитор добре знайний далеко за межами рідної Волині, оскільки є учасником багатьох престижних фестивалів, зокрема, з 1991 року бере участь у «Музичних прем'єрах сезону» – міжнародному фестивалі Київської організації Національної спілки композиторів України. З 1990 року – учасник щорічного «Київ-Музик-Фест». З 2001 року – почесний гість загальноукраїнського хорового фестивалю «Золотоверхий Київ». Був учасником всеукраїнського фестивалю «Співочий собор на Святих Горах». У 2004 році – учасник хорового фестивалю в Детмольті.

Автор книги «Хорові твори а cappella» (Луцьк, 2005), «Концертино для двох фортепіано» (Луцьк, 2001), багатьох методичних розробок.

У 1995 році у Волинському обласному театрі ляльок відбувся перший авторський концерт Віктора Тиможинського, а вже в 2001 гостей, друзів приймав Віктор Анатолійович на другому авторському концерті в обласному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка. 2001 року став лауреатом акції «Людина року Волинського краю – 2001» в номінації «митець року». Віктор Анатолійович Тиможинський – заслужений діяч мистецтв України з 2005 року.

Твори Віктора Тиможинського виконують відомі хорові колективи: «Хрещатик», «Credo», «Вознесіння», «Євшан», але в першу чергу вони звучать у рідному волинському краї у виконанні незрівнянної «Оранти».

Тетяна Дудар

Література:

Тиможинський В. Хорові твори а cappella. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 87 с.

Тиможинський В. Хіба у нас зайві таланти, що іншим віддаєм? // Волинь.
– 1997. – 6 трав.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.) – Луцьк: Вежа, 2001. – 692 с.
Про Тиможинського В. А. – С. 388.

Гуменюк Н. «... Асаpella волинського класика» // Віче. – 2001. – 20 груд. – С. 4.

Гуменюк Н. Віктор Тиможинський: «Кожна епоха має своє музичне звучання» // Віче. – 2001. – 4 січ. – С. 3.

Композитор – лауреат премії // Волинь. – 1996. – 2 лип.

Прилучка О. Життя, віддане творчості // Волин. губерн. відом. – 2003.
– 6 лют. – С. 14.

Філатенко А. Творчий вечір композитора // Волинь. – 1995. – 8 черв.

Тиможинський Віктор Анатолійович // Композитори Волині: Довід. – Луцьк, 2000. – С. 36.

Муха А. Тиможинський Віктор Анатолійович // Муха А. Композитори України та української діаспори: Довід. – К., 2004. – С. 295.

4 ЖОВТНЯ

7 РОКІВ ВІД ДНЯ СМЕРТІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ (1849-1930) –

УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ, ЕТНОГРАФА, ФОЛЬКЛОРИСТА,

ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЧКИ

4 жовтня 2007 року виповнюється 77 років від дня смерті Олени Пчілки. Тривалий час про Ольгу Петрівну Косач якщо говорили чи писали, то здебільшого, як про матір Лесі Українки. А між тим, це постать – феноменальна серед жіноцтва в царині української літератури та культури. Вона була першою жінкою журналісткою, видавцем, редактором, публіцистом, письменницею, поетесою, драматургом, мемуаристом, перекладачем, етнографом-фольклористом, вченим-педагогом, громадською діячкою, членом-кореспондентом АН України. Про неї Микола Зеров написав: «Мати Лесі

Українки – Ольга Петрівна, ширше znana під псевдонімом Олени Пчілки, одна з найхарактерніших фігур українського життя, громадського й літературного. З неослабленою енергією, з 70-х років почавши і до сумної пам'яті 1914 р., служила вона українському письменству: перекладала повісті Гоголя, видавала двотижневик «Рідний край» і при цьому журнал для дітей «Молода Україна», підіймала бої за чистоту літературної мови, відкривала й підтримувала «молоді таланти» – досить сказати, що дехто з пізніших панфутуристів дебютував на світськи-затишних сторінках

«Рідного краю». У власній сім'ї виховання дітей Ольга Петрівна взяла до своїх рук і, всупереч звичаям великої більшості тогочасних «українофільських» родин, повела його цілком по-українськи».

Олена Пчілка видала перший в Україні «Збірник українських народних узорів» (зразків вишивання, мережаних тканок, писанок) в 30-ти великих таблицях з передмовою з поясненням наукової вартості своєї праці. Пізніше видала другу збірку «Українські колядки». Чисто лексичний матеріал, зібраний на Волині, Олена Пчілка віддавала до словників, що складалися в різні часи в Україні. А інші словесно-етнографічні знахідки на Волині (пісні з мелодіями, народні перекази та інший матеріал) друкувалися у збірниках М. Лисенка, В. Антоновича, М. Драгоманова, М. Костомарова та в журналі «Київська старина» («Вертеп», «Національні типи в українській народній словесності» та ін.).

Разом з Михайлом Старицьким вона розробила принципи збагачення української літературної мови. Їй належить авторство таких звичних для нас тепер слів як «мистецтво», «переможець», «променистий», «палкий».

Великий діапазон перекладацької діяльності Олени Пчілки: із західноєвропейських мов перекладала твори Гюго, Андерсена, Мопасана, Шіллера та ін., з польської – Словацького, Ожешко, Міцкевича, з російської – Лермонтова, Тургенєва, Короленка, Есеніна, Фета, Тютчева.

Значне місце у творчості письменниці займають прозові твори. В них відбитий бентежний дух ідейних шукань, показано пробудження національної свідомості української інтелігенції. Авторка належала до піонерів феміністичного руху, це відображено в оповіданні «Товаришки», була знавцем психології жіночої душі, це, зокрема, прекрасно змальовано в оповіданнях «Маскарад», «Біла кицька». Олена Пчілка першою почала працювати в царині дитячої драматургії: «Останнім часом уважаючи на велике убожество нашої драматичної літератури для дітей, написала 12 п'єс для українського дитячого театру». Вона вважала життя і творчість Т. Шевченка одним з найвпливовіших національних джерел у вихованні свідомих українців. Тому в дитячій драматургії Олени Пчілки лейтмотивна тема Кобзаря.

Олена Пчілка сприяла активізації видавничого руху. Разом з Наталією Кобринською у 1887 р. видають жіночий альманах «Перший вінок». Своім коштом вона видає «Співомовки» С. Руданського, фінансує друкований орган «Громадський друг» М. Павлика та І. Франка. Пише мемуари про М. Лисенка, М. Драгоманова, М. Старицького та інших.

Найтяжчі випробування випали на долю Олени Пчілки в роки її редагування часопису «Рідний край». Це був період найбільшої самореалізації багатогранного таланту – редакторського та публіцистичного передовсім, це був її зоряний час.

Публіцистика Олени Пчілки позачасова, сучасна і злободенна. Саме за ці твори їй нависли ярлики ярої буржуазної націоналістки, шовіністки. І на цілих 40 років заборонили публікувати її літературну спадщину (1932-1971 рр.). В есе «Мати Лесі Українки (Олена Пчілка)»

Д. Донцов писав: «Неприйнята життям, вона перемогла його, бо остаточно те життя, хоч спізнено, признало її рацію». А Олесь Гончар 29 грудня 1992 року довірив щоденнику: «Україна у великім боргу перед Оленою Пчілкою. Майже нічого не зроблено для увічнення її пам'яті. Чи є в Києві хоч вулиця її імені? А мав би стояти пам'ятник їй, як образіві Української Жінки».

Глибоко-актуально і сьогодні звучать її слова, звернені до свого народу: «Ні, нехай живуть українці, нехай навчаються жити в більшій згоді! Наша незгода завжди більше руйнувала нас, ніж чужа ворожнеча до нас».

Марія Чашук

Література:

Пчілка Олена. Викинуті українці. – К.: МАУП, 2006. – 352 с.

Архипов В. Непримиренна // Пчілка Олена. Викинуті українці. – К., 2006. – С. 6-36.

Більчук М. Олена Пчілка (Ольга Петрівна Косач-Драгоманова) // Більчук М. Українські та зарубіжні письменники: Розповіді про життя і творчість. – Тернопіль, 2006. – С. 132-134.

Корецька О. Матеріали з фондів Волинського краєзнавчого музею про Олену Пчілку // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 3. – С. 133-134.

Ксендзук Е. Бібліографія матеріалів про Олену Пчілку (1999-2005 рр.) // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 3. – С. 166-168.

Гуць М. Маловідомі сторінки з життєпису Олени Пчілки: (Деякі архівні матеріали, пов'язані з відкриттям пам'ятника Іванові Котляревському в Полтаві 1903 року) // Слово і час. – 2005. – № 10. – С. 58-66.

Кравцова Л. Олена Пчілка // Наше місто. – 2006. – 27 лип.

Марченко Л. Наша зоря: Леся Українка на Полтавщині // Літ. Україна. – 2006. – 2 берез.

Пономаренко Б. Повернення боргу // Укр. культура. – 2006. – № 5-6. – С. 30.

Теліга О. Партачі життя: (До проблеми цивільної відваги) // Укр. Слово. – 2006. – № 32. – С. 11-12.

Пашук І. Пчілка Олена // Пашук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини. – Рівне, 2005. – С. 151.

5 ЖОВТНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. П. КОЗАЧУК (1957) – АРТИСТКИ ВОЛИНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО НАРОДНОГО ХОРУ, ЗАСЛУЖЕНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ

5 жовтня 1957 року в селі Чапаєвка Бершадського району Вінницької області народилася Валентина Павлівна Козачук. Її дитинство припало на ті роки, коли село ще жило піснею, коли вона бриніла скрізь. В родині співали всі: тато, мама, брати, сестри. Батько не лише гарно співав, але й танцював. І цю любов до пісні перейняла старша дочка – Валентина.

Середню школу закінчила в рідному селі. У 1976 році вступила до Київської учбової студії при Державному заслуженому академічному хорі імені Г. Верьовки. З перших місяців зрозуміла, що не помилилася. Під час навчання брала активну участь у вечорах, святкових концертах, пісенних конкурсах.

У квітні 1978 року в обласній філармонії у Луцьку організували Волинський державний народний хор. Валентина Павлівна після закінчення студії, за розподілом, в липні 1978 року була прийнята на посаду артистки Волинського народного хору обласної філармонії (нині Державний академічний Волинський народний хор), де працює й нині. Вся подальша творча біографія В. Козачук пов'язана з хором. З 1987 по 2005 роки Валентина Павлівна незмінно була ведучою концертних програм Волинського народного хору.

За 28 років своєї праці в хорі артистка брала участь у численних вокально-хореографічних композиціях, жанрових сценах, етнографічних картинах. Виконання пісенних композицій: «Гуляй, гуляй, гуляночка», «Волинь моя», «Грай, музико, грай», «Козаки йдуть», «Ой, пряля я б куделицю», «Гай зелененький», «Ой, не світи, місяченьку» користуються особливою любов'ю у глядачів.

Валентина Павлівна брала активну участь в обласних та всеукраїнських мистецьких заходах. У 2002 році разом з В. Чепелюком і А. Опейдою була ведучою міжнародного фестивалю «Поліське літо з фольклором».

Неодноразово з великим успіхом проходили гастролі Державного академічного Волинського народного хору, в якому заспівувала Валентина Козачук, в Росії, Польщі, Німеччині, Італії, Канаді та інших країнах світу.

Для неї пісня – не просто професія, а доля, поклик душі. Визнанням її майстерності і таланту є численні нагороди. У березні 1991 року Указом Президії Верховної Ради Української РСР за заслуги в розвитку музичного мистецтва, пропаганді самодіяльної народної творчості артистці В. П. Козачук було присвоєно почесне звання заслуженої артистки України. За відданість своїй справі нагороджена почесними грамотами Президії Верховної Ради України, дипломами облдержадміністрації, подяками управління культури.

Наталія Карабін

Література:

- Єфименко В. Співає хор Волинський. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 64 с.
Про Козачук В. – с. 23, 46.
 Балик Н. 3 чистих джерел // Волинь. – 1999. – 13 серп.
 Василенко Н. Волинському хору – браво! // Волинь. – 2004. – 19 черв.
 Єфименко В. Волинський народний хор: перші кроки // Аверс-прес. – 2005. – 17 лют.
 Токарев Ю. Коли звучить Волинський хор // Культура і життя. – 1990. – 22 квіт.

7 ЖОВТНЯ

**80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ О. П. Вольського (1927-2006) –
 УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА**

У широкий світ вирушив Олександр Павлович Вольський із села Свидники (тепер Ковельського району Волинської області), де він народився в селянській сім'ї 7 жовтня 1927 року. Нелегким був його шлях у мистецтво. «Життя моє склалося так, – писав він в автобіографії, – що вчитися на художника не довелося. Вчився на виставках, у музеях, яких не минав, але в основі моєї науки була Природа».

Постійна праця і любов до прекрасного увінчалися тим, що Вольський спромігся висувати свій шлях, свою стилістику й образність малярського письма, свою тематику і форму вираження. В основі його мистецтва – реальний предметний світ із його віковичними законами краси. Вольський створив десятки портретів, пейзажів, натюрмортів. Але в якому б жанрі художник не працював, він завжди душею з рідним Поліссям, його природою. У пейзажах Вольський з однаковим талантом зображує панорамні краєвиди і нічим не помітні куточки рідної землі. Він малює те, що повсякчас з ним, у душі чи в серці – осінь, зима, церква, вулиці міст Ковеля, Львова чи Нововолинська, де пройшла більша частина його життя. Його міські краєвиди – і з дзвінками, яскравими, і з спокійними, стишеними барвами – створюють узагальнений образ стародавнього чи сучасного міста, сповненого краси і гармонії.

Художник любив олюднювати пейзажі за допомогою постатей, змалювання хат, свійських тварин. Переважна більшість його картин позначена притлумленою гамою барв («Зимові турботи», 1995; «Осінні мелодії», 1982; «Біля вогнища», 1994; «Львівська вулиця», 1999). У них майстер веде довірливу бесіду з природою.

Несподіваною поміж усього, що створив Вольський, виглядає творчість останніх років: умовно-фігуративна, авангардова за своєю спрямованістю, та все ж національна за своєю сутністю і засобами вираження («Вікенд», 1982; «Колядники», 1993; «Стара піч», 2001; та інші).

Ще одну яскраву грань таланту художника розкриває його графіка. Найчастіше Вольський працює олівцем, тушшю і пером. Кожен мотив у його аркушах вражає своєю правдивістю. У графічних творах художника, як і в його живописних полотнах, – щемливе чуття Волині, мелодія залюбленої в отчий край душі («Нововолинський пейзаж», «До свого поля», «Озеро в полі», «Дзвін кличе», «Церква в Берестечку»).

У мистецьке життя Волині Олександр Вольський включився вже на початку 1950-х років і відтоді був активним учасником багатьох обласних, республіканських і міжнародних виставок. Але тільки в останнє десятиліття до нього прийшло справжнє визнання. У 1996 році він став лауреатом обласної мистецької премії імені Йова Кондзелевича, а наступного року (1997) його прийняли до Спілки художників України.

Помер Олександр Павлович Вольський 7 червня 2006 р. Поховали його, як того і хотів митець, на міському цвинтарі Нововолинська, біля дружини. Художник пішов, залишивши щедрий чарівний спадок своєї майстерності й душі.

Тамара Левицька

Література:

Вольський О. Каталог виставки в м. Луцьку. Березень-квітень 1998 року, картинна галерея Волинського краєзнавчого музею. – Луцьк, 1998. – 4 с.

Волинські художники: Буклет. – Луцьк, 2006.

Корецька К. Віра – непохитна // Образотв. мистецтво. – 2003. – № 1. – С. 44.

Корнилюк М. ... І в 77 років пише картини // Наше місто. – 2004. – 2 верес.

«Малярство Олександра Вольського» // Наше місто. – 2004. – 16 верес.

Некрот О. ... Хоча, певна річ, не в сімках щастя // Волин. губерн. відом. – 2004. – 7 жовт.

Черенюк М. Філософське і мистецьке кредо Олександра Вольського / Підготовка публ. та післямова М. Дьоміна // Вітчизна. – 2005. – № 9-10. – С. 171-176.

У ці дні колись // Волинь. – 2002. – 5 жовт.

4 ЛИСТОПАДА

30 РОКІВ ВІД ДНЯ ВІДКРИТТЯ РОЖИЩЕНСЬКОГО НАРОДНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ (1977)

Рожисьненський краєзнавчий музей було відкрито 4 листопада 1977 року. Ініціаторами створення були Олександр Малярчук (тодішній працівник апарату Рожисьненського райкому компартії України), Володимир Засядчук (колишній директор Волинського краєзнавчого музею) та Сергій Свистунов (працював відповідальним секретарем Товариства

охорони пам'яток історії та культури Рожищенського району). Саме Сविетунов і став першим громадським директором музею.

Музей знаходиться у спеціально побудованому двоповерховому будинку. В 1979 році музею було присвоєно звання «народний». Експозиція складається з чотирьох відділів: давньої та новітньої історії, художнього та природи. В музеї зберігається 1935 експонатів, з них 798 оригінальних. Щорічно музей відвідує понад 2000 чоловік. Працівники музею проводять масові заходи: зустрічі, бесіди, уроки мужності, історичні години за участю ветеранів Великої Вітчизняної війни, ОУН – УПА, воїнів-інтернаціоналістів для учнів шкіл району, студентів та жителів міста. Основними напрямками роботи музею є вивчення невідомих сторінок історії краю та створення нової експозиції.

В 1993 році розпочато перебудову експозиції. За цей час створено новий відділ – художній, в якому представлені картини місцевих художників. 22 картини подарував музею почесний житель міста художник Микола Савчук.

З музею атеїзму села Пожарки Рожищенського району до музею були передані скульптури католицьких святих, а також ікону Животворящого Христа XVII століття. Науковці музею проводили рейди по збиранню матеріалів для створення розділів «Діяльність УПА на території Волинської області та Рожищенського району», «Історична доля українців, депортованих з Польщі до УРСР в 1944-1946 роках».

У відділі новітньої історії при допомозі місцевих художників створено макет волинської селянської хати середини XIX ст. Працівники музею поповнили його побутовими речами, які відносяться до даного періоду.

До 15-ої річниці виведення радянських військ із Афганістану в музеї створено розділ «Забути не дано», присвячений землякам, що загинули в цій війні.

**Олександр Вернидубов,
Лариса Криштапук**

Література:

- Бренчук О. Районний краєзнавчий запрошує // Волинь. – 2004. – 20 лип.
 Євтушок Н. Збережемо пам'ять для прийдешніх поколінь // Наш край. – 2006. – 4 трав.
 Нагорна О. Відтворим історію краю // Світло Жовтня. – 1974. – 28 листоп.
 Нагорна О. Музей – її життя // Наш край. – 2001. – 1 груд.
 Подолян Н. Музей живе живим життям // Наш край. – 2002. – 28 лют.
 Стасюк Н. Рожищенському краєзнавчому – 25 // Наш край. – 2002. – 7 листоп.

5 ЛИСТОПАДА

40 РОКІВ ВІД ДНЯ ВІДКРИТТЯ МАНЕВИЦЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ (1967)

Маневицький краєзнавчий музей – чи не єдине сховище пам'яток матеріальної культури краю, науково-дослідницький, культурно-освітній центр району. Музей був відкритий 5 листопада 1967 року в окремому будинку. Громадським директором музею був колишній партизан з'єднання А. Бринського Семен Лукич Лаховський. Активно працювала громадська рада музею, до якої входили С. Проць, М. Садова. В жовтні 1968 року музею було присвоєно звання «народний». З 16 березня 1979 року по 24 квітня 1992 року музей – відділ Волинського краєзнавчого музею. Починаючи з 1992 року, функціонує як самостійний державний районний краєзнавчий музей.

Одним із найважливіших напрямків роботи науковців Маневицького краєзнавчого музею є комплектування фондів – основи для вдосконалення експозиції, а також масова науково-освітня діяльність. Фондові зібрання музею налічують сьогодні 8 тисяч оригінальних пам'яток матеріальної і духовної культури краю, речових і документальних джерел, археології і природи, зразків образотворчого мистецтва, виробів народних умільців.

За останні роки науковцями музею розпочато нову справу – дослідження топоніміки району, результатом якої є обстеження і пояснення назв деяких річок, сіл, місцевостей. Стало традиційним проведення на базі Маневицького краєзнавчого музею обласних наукових історико-краєзнавчих конференцій «Маневиччина на межі тисячоліть» (до 700-річчя Чорторийська), «Маневиччина ХХ століття в історії Полісся та України» (до 1000-ліття перших поселень в межах села Четвертні), «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Історія населених пунктів Західного Полісся. Маневиччина».

Працівниками музею проводиться фотофіксація культурних цінностей, що знаходяться на забруднених територіях та в населених пунктах, що підлягають відселенню, адже район після аварії на Чорнобильській АЕС віднесений до числа забруднених; визначають і вивчають місця поховань українських козаків та селян, які загинули в народних повстаннях XIV-XVII століття; проводять анкетні опитування на визнання «Людина року» в Маневицькому районі.

Сьогодні науковці Маневицького краєзнавчого музею основну увагу приділяють створенню нової експозиції. Науковці Волинського державного університету імені Лесі Українки та співробітники Волинського краєзнавчого музею підтримали ідею створення на базі Маневицького краєзнавчого музею «Музею Волинського Полісся».

У 2005 році директор музею Петро Хомич спільно з авторським

колективом видав книгу «Маневиччина крізь віки», де ведеться опис найважливіших подій краю з найдавніших часів до наших днів.

Лариса Криштапюк

Література:

Вернидубов О. Семен Лаховський – краєзнавець, фундатор та директор Маневичького краєзнавчого музею // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся: Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 122-123.

Бичкова О. Гортаючи сторінки минувшини // Нова доба. – 2003. – 6 верес.

Гика В. Із глибини віків до сьогодення // Нова доба. – 2004. – 15 трав.

Дейна В. Історико-краєзнавчий музей відкрито // Зоря комунізму. – 1967. – 14 листоп.

Неймовірно: сережкам три з половиною тисячі років! // Волинь-нова. – 2006. – 13 трав. – С. 2.

Хомич П. Історію слід знати й шанувати // Нова доба. – 2001. – 14 квіт.

Хомич П. Музеї – фасад держави // Нова доба. – 2006. – 19 серп.

Хомич П. Оберігаймо культурну спадщину // Нова доба. – 2005. – 16 квіт.

Штинько В. Чи буде у Маневичах музей Полісся? // Волинь. – 2003. – 21 січ.

11 ЛИСТОПАДА

95 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ А. З. ДУБЛЯНСЬКОГО (1912-1997) –

УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА, ЖУРНАЛІСТА, ГРОМАДСЬКОГО

ТА РЕЛІГІЙНОГО ДІЯЧА В ДІАСПОРІ

Анатолій Дублянський належить до тієї невеликої кагорти волинян, які своєю невтомною працею, величезними фізичними зусиллями, прагненням духовного самовдосконалення, народившись у поліській глибинці, здобули вищу освіту у престижних європейських університетах, стали відомими у світі українцями, ніколи не пориваючи зв'язків із материнською землею. Протягом останніх років життя Анатолій Захарович вів інтенсивне листування із Волинським краєзнавчим музеєм, передав до України свою бібліотеку, архів, жертвував кошти православним храмам Луцька.

У далекому 1941 році в перші воєнні дні він порятував колекцію Волинського музею, яка сьогодні залишається гордістю нашого краю. А. Дублянський першим в 30-ті роки ХХ ст. почав пропагувати історію Волині рідною українською мовою.

В архіві А. Дублянського, що переданий до Волинського краєзнавчого музею за півроку до смерті, що сталася в м. Новий Ульм (ФРН) на

85 році життя 28 жовтня 1997 р., зберігається уточнена автобіографія відомого волинянина, яка і пропонується читачам.

А. Дублянський (Новий Ульм)

Шляхи мого життя*

Народився 11 листопада (9 жовтня ст. ст.) 1912 р. в Перетоках біля станції Олика. Хрещений 1 (14) листопада 1912 р. свящ. Павлом Міцкевичем. Хресні батьки Григорій Швед і Марія Клембешук.

Евакуація зі станції Олика літом 1915 р. до села Головач на Полтавщині, звідки походила моя хресна мама. Виїзд наприкінці того року до м. Луганська, де тато почав працювати в малярному відділі паровозобудівельного заводу Гартмана. Повернення на Волинь через Харків і Київ в серпні 1918 р. до Луцька, де мій тато перед війною купив дім (пізніше вулиця Торунська ч. 21). В 1921 р. записаний до вступної класи російської гімназії в Луцьку, яку закінчив в червні 1930 року.

Від 4 листопада 1930 р. до 4 вересня 1931 р. працював канцеляристом в шкільному інспектораті в Луцьку.

У жовтні 1931 р. розпочав студії історії на гуманістичному факультеті Віленського університету Стефана Баторого, став членом Гуртка українців, студентів того університету, згодом завідуючим бібліотекою. Внаслідок матеріальних труднощів у червні 1933 р. перервав ці студії. В роках 1933 – 1936 допомагав у праці журналісту Сергію Вишневському і письменнику Володимиру Островському, а одночасно з 1 липня 1934 р. до січня 1937 р. працював акордово в електровні міській в Луцьку.

У вересні 1935 р. відновив свої студії на тому ж факультеті Університету Юзефа Пілсудського у Варшаві, спеціалізуючись по історії України у проф. Мирона Кордуби, написавши семінарійну працю «Участь кн. Данила Галицького і його сина Романа у боротьбі за спадщину по Бабенбергах». Проф. М. Кордуба визнав цю працю за магістерську. В червні 1938 р. я закінчив Варшавський університет з дипломом магістра філософії в ділянці історії й від проф. М. Кордуби дістав тему для здобуття докторату «Адам Кисіль з Брусилова», одержавши стипендію від Українського Наукового Інституту у Варшаві. В часі варшавських студій належав до української студентської корпорації «Запорожжя», головою якої був спочатку Петро Холодний (молодший), а після нього Богдан Кенджинський з Рівного.

По закінченні університету розпочав працю у Волинському музеї в Луцьку як неетатовий** працівник. каталогуючи архів родини Єловичів Малинських (опісля лише Єло-Малинських). В часі цієї праці мав відпустку на місяць, коли їздив літом 1939 р. до Варшави й студіював матеріали в бібліотеці Замойських до теми про Адама Кисіля. Вибух війни перервав цю мою працю над докторатом, якого не довелося зробити.

За радянської влади був запрошений вчителем в українській школі 10-річній номер 4, а одночасно залишивсь далі працівником музею, але вже як старший науковий працівник і заступник директора. По році праці по сумісництву, на вимогу директора музею, відмовився від учительовання і вповні працював лише в музеї. З моєї ініціативи ми їздили

до Берестечка на козацькі могили у Пляшевій та провели розкопки на городищі Перемиль.

Писання статей на краєзнавчі теми, що робив у тридцятих роках і які друкував в волинських газетах (Луцьк, Кременець), коли також видав брошуру про Луцьк, за радянської влади не робив, щоб собі не пошкодити, бо й таки знав, що це небезпечно, а кривити душею не хотів, бо мене цікавили події минулого України і зокрема Волині з національного погляду.

З вибухом німецько-радянської війни я ще коротко працював у музеї і мене запросили до організованої членом ОУН Обласної управи на становище заступника керівника позашкільної освіти. З приходом німецької цивільної влади гебітскомісар розігнав це управління, залишаючи лише інспектора народніх шкіл, а я перейшов до нововідкритої гімназії на становище викладача історії в старших класах. Гімназія існувала лише два місяці (жовтень і листопад 1941 р.) і німці її закрили. Що ж до музею, то на мою пропозицію міська управа завідуючим його призначила В. Чубинського. В листопаді чи в грудні 1941 р. мене запросив до праці в редакції газети «Укр. Голос» редактор Володимир Постригач, бо вже коротко перед тим я дав одну статтю до цієї газети. Коли весною 1942 р. зайшло непорозуміння між цензором і редактором, цензор офіцер запросив редактора і мене до гебітскомісара і сказав звільнити його, а призначити мене на редактора. Я став відмовлятися, але тоді гебітскомісар загрозив мені арештом, якщо не прийму редагування аж до майже кінця січня 1944 р., коли залишив Луцьк перед приходом большевиків.

Ще перед перебранням редакції мене запросив Митрополит Полікарп до його митрополичої ради, в засіданнях якої я приймав участь аж до виїзду з Луцька Митрополита 14 січня 1944 р. на Новий рік по старому стилю.

Моя дорога на Захід лежала через Володимир, Замость, Львів, Тернопіль, Проскурів до Ярмолинець, де я ще зрештував одне число газети. З наближенням фронту виїхав через Каменець-Подільський до Галичини. Тут в селі Козачівка над Дністром попав в оточення, але по перерві його далі з нашими втікачами подався на захід через Галич до Львова і Самбора, де затримався якийсь час. Знову з наближенням фронту виїхав до Львова і затримався знову в Перемишлі, де було багато лучан. З Перемишля подався до Кракова, звідки вирішив їхати до Австрії, записавшись до праці в будівельній фірмі Еріха Вальде, з якою виїхав до Відня і оселився в селі Зейрінг (одне з далеких передмість Відня), де працював у будові бараків в Ваккерсдорфі з серпня 1944 р. до квітня 1945 р., коли фірма евакуювалася до Баварії.

Внаслідок бомбардування по дорозі залишив фірму, переїхавши вже м. Фурт ін Вальд і затримався в селі Пентінг біля міста Нойнбург ін Вальд. Тут наступив вже кінець війни 8 травня 1945 р. Потім переїхав до м. Швандорф, по якомусь часі переїхав до м. Регенсбург, де замешкав на оселі Ганггоферзідлунг. В Регенсбургу вже була

парафія УАПЦ (о. В. Шевчук). По Великодніх святах 1946 р. був обраний до Парафіяльної ради секретарем, а перед тим ще став працювати в місцевій українській газеті «Слово», а опісля ще в місцевому бюлетені. Літом 1946 р. при загальній проверці американцями стверджено в мене хворобу легенів і в серпні 1949 скеровано до санаторії в м. Амбергу, де я перебував на лікуванні аж до грудня 1949 р. На наші богослужіння я спочатку запрошував до санаторії наших священників з Регенсбургу, як також і ховати померлих у санаторії православних. Незабаром у самій санаторії знайшовся хворий на легені прав. укр. прот. Олександр Семенович, при якому я став дяком. У грудні 1949 мене відіслано до перевишкільного осередку Лютензее біля Міттенвальду в Альпах, де я був на секретарському курсі, з річною перервою з травня 1950 до червня 1951 р. коли знову був у санаторії в Гавтінгу біля Мюнхену на повірці щодо легенів. Повернувшись до Люттензее, в липні познайомився з панною Євгенією Більо і 11 жовтня 1951 р. ми одружилися цивільним шлюбом в церкві переселеного табору Функказерне в Мюнхені 7 грудня 1951 р. 8 грудня 1951 р. Митрополит (тоді ще Архiepіскоп) Ніканор висвятив мене в тій церкві на диякона, а наступного дня 9 грудня на священника. Першу Літургію я відслужив 13 грудня. Дістав призначення на парафію в Ляндсгуті, але коли в січні 1952 р. туди поїхав, ствердив, що там є вже священник УАПЦ. Тим часом перевишкільний осередок в Люттензее з січня 1952 року зліквідували й мене з дружиною перевезли до місцевості Дешінг біля м. Інгольштадту, де я службову практику переходив при тамошніх священниках УАПЦ і щойно по переїзді нашого священника з Ляндсгута до Нового Ульму, наприкінці жовтня 1952 р., переїхав до Ляндсгута як настоятель, звідтам доїжджаючи до парафії в Регенсбургу і Амбергу та осередку в Пасса, а також часом на запрошення до Мюнхену і Зальцбургу в Австрії.

Ще перебуваючи в Дешінгу, в вересні 1952 р. видав перше число журналу «Рідна Церква», який далі почав регулярно видавати спочатку подругий місяць, а з вересня 1957 р. як кварталник. Там же, в Ляндсгуті я написав книгу «Українські святі» і «Тернистим шляхом. Життя Митрополита Ніканора», працюючи над ними в Мюнхені і Карлсруе у Митрополита Ніканора. Обі вийшли друком в 1952 р., перша в Мюнхені, а друга в Лондоні.

В 1970 році Митрополит Мстислав перевів мене на парафію в Новому Ульмі, де я об'єднав в одну дві там існуючі парафії, давши їй нову назву. Якийсь ще час і надалі обслуговував парафію в Інгольштадті (з 1962 р.). До Нового Ульму переїхав в жовтні 1970 року. З огляду на брак священника УАПЦ з Нового Ульму їздив відправляти до Парижа, а пізніше ще до Швеції і рідко до Швейцарії. 14 вересня 1978 р. померла моя дружина Євгенія на запалення легенів і Митрополит Мстислав запропонував мені єпископство, але я відмовлявся і дав згоду по смерті Владика нашого Ореста в 1981 р. Хіротонія відбулася в Бравнд Бруку (США) 3 1. 5. 1981 на єпископа Лондонського і Західноєвропейського. А що я

не захотів переїжджати з Німеччини до Англії, то по висвяті Вл. Дідовича на Лондон, підніс мене в Архієпископи з титулом Паризького і Західно-європейського. З квітня 1994 одержав титул митрополита.

+ Анатолій

11.04.1997

Література:

Дублянський А. Луцьк: Іст. нарис з передм. автора й іл. – Луцьк: Ініціал, 1996. – 32 с.

Дублянський А. Українські святі. – Мюнхен, 1962. – 99с.

О. А. Д. [отець А. Дублянський]. Цікавий документ з 1619 р. до історії Луцького братства // Літопис Волині. – Вінніпег, 1967. – Ч. 9. – С. 25-27.

Дублянський А. Християнські святі українського народу // Нар. творчість та етногр. – 2000. – № 2-3. – С. 27-36.

Митрополит Анатолій (Дублянський) // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 693-752.

Потрійний ювілей архієпископа Анатолія // Літопис Волині. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17-18. – С. 25-27.

Прот. Анатолій Дублянський // Літопис Волині. – Вінніпег, 1972. – Ч. 10-11. – С. 150-151.

Пушкар Н. Істина через півстоліття: Листування Анатолія Дублянського та Ольги Косач-Кривинюк // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури: Тези та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 28-29.

Рожко В. Є. Волинські владика – видатні ієрархи Української автокефальної православної церкви: 3 листів митрополита Анатолія до Володимира Рожка // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. 1. – С. 411-417.

Сташенко Н. Анатолій Дублянський на тлі доби: Штрихи до життєпису // Волинський музей: Історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 126-130.

Упокоївся в Бозі: Митрополит Анатолій Дублянський // Літопис Волині. – Вінніпег, 1999. – Ч. 19-20. – С. 278-280.

Колосок Б. Зигзаги долі митрополита Анатолія Дублянського // Волинь. – 2002. – 19 листоп.

Помер митрополит Анатолій Дублянський // Уряд. кур'єр. – 1997. – 30 жовт.

Пушкар Н. Від «пана редактора» до митрополита // Волин. губерн. відом. – 2002. – 14 листоп.

У ці дні колись: українці діаспори вперше об'єдналися у Нью-Йорку // Волинь. – 2003. – 11 листоп.

* 11 квітня 1997 р. Митрополит Анатолій (Дублянський) надіслав на адресу директора Волинського краєзнавчого музею А. М. Силука надруковану на машинці автобіографію, яка пропонується читачеві. Мову оригіналу збережено.

** Неетатовий – від польськ. nieetatowy – позаштатний.

Анатолій (Анатолій Захарович Дублянський) // Довідник з історії України: (А-Я). – К., 2001. – С. 23.

Білокінь С. І. Анатолій (Дублянський Анатолій Захарович) // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2001. – Т. 1. – С. 465.

Силук А. Дублянський Анатолій Захарович / А. Силук, О. Вернидубов // Краєзнавці України: (Сучасні дослідники рідного краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 65.

ЛИСТОПАД

40 РОКІВ ВІД ЧАСУ ВІДКРИТТЯ

ГОРОХІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ (1967)

У листопаді 1967 року був відкритий Горохівський музей революційної, бойової і трудової Слави. У 1968 році музею присвоїли звання «народний». Організатором і громадським директором музею був місцевий краєзнавець, ветеран праці Андрій Іванович Максименко. Перша експозиція музею розміщувалась на території пагорба Слави і була демонтована в 1975 році у зв'язку з тим, що музей не опалювався і псувались експонати.

Протягом 1990 – 1991 років музей був відділом Волинського краєзнавчого музею, а потім знову став народним. У 2000 році, до 9-ої річниці Незалежності України, музей відновив свою діяльність як Горохівський історичний музей. Було виділено нове приміщення і змінено попередній профіль – музей став історичним.

Експозиція розгорнута в двоповерховому будинку і має такі основні розділи: «Формування української державності», «Горохівщина у Великій Вітчизняній війні», етнографічний. В музеї відкрито ряд виставок, серед них: «Реабілітовані історією», фотовиставка до 15-ої річниці Незалежності України «Рідний мій Горохів».

Олександр Вернидубов

Література:

Боярчук П. Друге життя музею // Волинь. – 2000. – 5 верес.

Влашинець Л. Скарбниця рідного краю // Горохів. вісник. – 2001. – 27 жовт.

Гуменюк Н. «Хрущовка» – це не тільки квартира епохи Хрущова // Віче. – 2001. – 5 квіт.

Шешко І. «Забуттю не підлягає...»: Виставку під такою назвою планує відкрити Горохівський музей // Горохів. вісник. – 2003. – 11 жовт.

9 ГРУДНЯ

**75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Г. А. МАКСИМЕНКА (1932) –
ХУДОЖНЬОГО КЕРІВНИКА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ФІЛАРМОНІЇ,
ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

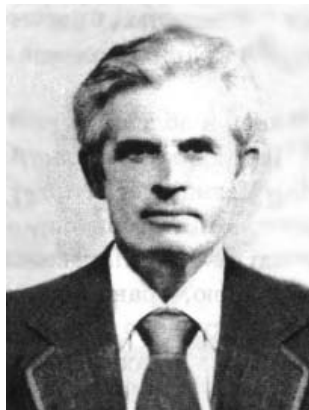
На музичному обрії Волині виразно світиться ім'я диригента симфонічного оркестру колишнього Луцького музичного училища, педагога і, врешті, композитора й поета, заслуженого працівника культури України – Георгія Андрійовича Максименка.

Народився Георгій Андрійович 9 грудня 1932 року в м. Дніпродзержинську Дніпропетровської області. Музикальність взяв у спадок від своєї родини: батько був регентом церковного хору і оркестру народних інструментів у школі, мати була солісткою церковного хору.

Батька Георгій Андрійович втратив рано, він загинув на фронті. Мати сама піднімала і виводила в люди дітей. Музичну освіту отримати спочатку не мав змоги. Під час служби в армії грав у дивізійному інструментальному ансамблі, мріяв стати оркестровим диригентом. До здійснення своєї мрії йшов 15 років.

З 1959 року працював артистом хорової капели «Дніпро». У 1962 році Максименко, закінчивши два відділи Дніпропетровського музичного училища, струнний (клас контрабаса) та диригентсько-хоровий, три роки працював артистом симфонічного оркестру Дніпропетровської філармонії. Впродовж 1966-1967 років паралельно з навчанням в консерваторії керував міжвузівським хором київських студентів «Жайворонок». У 1967 році закінчив диригентсько-хоровий факультет Київської консерваторії класу Г. Верьовки. Після закінчення навчання був запрошений на посаду хормейстера та головного диригента ансамблю пісні і танцю «Подільнянка» Хмельницької обласної філармонії. З 1969 року працює викладачем, керівником хору, а з 1972 року – симфонічного оркестру Луцького музичного училища. З 1980 року – з перервами донині – він художній керівник Волинської обласної філармонії.

Упродовж 35-річного творчого шляху Георгій Максименко здійснив численні обробки, аранжування для хорів, ансамблів, симфонічного і камерного оркестрів. У 1986 році впорядкував, оркестрував ораторію А. Пашкевича на слова О. Богачука «Крик попелу», підготував до виконання і диригував на її прем'єрі в Луцьку. В 1997-1998 роках здійснив музичну редакцію і оркестрову підготовку фолькопери А. Пашкевича «Блудний син» на лібретто Германа Пфайфера, прем'єра концертного виконання якої відбулася силами солістів народного хору і симфонічного оркестру

Чернігівської філармонії в соборі Святого Мартіна в травні 1998 року в м. Меммінгені (Баварія – Німеччина).

Величезна робота над оркеструванням, аранжуванням та перекладанням численних творів для симфонічного оркестру відкрила ще одне амплу Георгія Максименка – власну творчість: написання як інструментальних, так і вокальних творів. Це, зокрема, «Фантазія» для симфонічного оркестру, вальси «Надія» і «Спомини». Він є автором ряду сольних вокальних творів, таких як «Чому очі не сміються», романс-дует «Не спи, душа моя» і дві пісні, «Козацькая слава» та «Мрія Марійки», для дітей, також на власні слова. До найбільших здобутків Георгія Андрійовича слід віднести вокально-інструментальний ліричний гімн на слова В. Сосюри «Любть Україну», який неодноразово виконувався в концертах, присвячених визначним подіям у житті України, силами кращих солістів і колективів Волині, міста Києва. З нагоди сімдесятиліття композитора в 2002 році вийшла друком збірка творів «Не спи, душа моя», яку складають ноти мелодій і тексти пісень та поезій Георгія Андрійовича.

За вагомий внесок у розвиток музичної культури, невтомну багаторічну творчу діяльність Георгій Андрійович нагороджений Почесними Грамотами Міністерства культури України та іншими численними грамотами і подяками. У 1953 році нагороджений медаллю «За трудову відзнаку», в 1970 році – «За доблесну працю». З 1974 року Максименко – заслужений працівник культури України, з 1996 року – член Національної Ліги українських композиторів. Він – володар титулу «Людина року Волинського краю – 2001» в номінації «Гордість Волині», лауреат обласної мистецької премії імені Ігоря Стравінського 2002 року.

Майстерність диригента, композитора, професіоналізм, виняткова музикальність і артистизм, поетична обдарованість Георгія Максименка завжди знаходили відгук у серцях, визнання і любов численних слухачів і дістали високу оцінку видатних музикантів.

Наталія Карабін

Література:

Максименко Г. Не спи, душа моя: 36. пісень і поезій. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – 49 с.

Почесні звання: Указ Президії Верховної Ради Української РСР // Рад. Волинь. – 1974. – 12 черв.

Вербич В. Життєдаєне світло щедрої душі // Максименко Г. Не спи, душа моя: 36. пісень і поезій. – Луцьк, 2002. – С. 7.

Вербич В. Георгій Максименко: «Тут заспівав я в повний голос» // Луцьк. замок. – 2001. – 5 квіт.

Гуменюк Н. Юрій Максименко: Намагаючись будь-якою ціною зробити з дітей «зірок», дорослі нерідко травмують їхні душі // Віче. – 2005. – 3 лют. – С. 7.

Філатенко А. Служіння музиці не терпить суєти // Волинь. – 1992. – 24 груд.

Максименко Георгій Андрійович // Волинська обласна організація Національної ліги українських композиторів: Довід. – 2-е вид., випр. і доп. – Луцьк, 2000. – С. 17-18.

Максименко Георгій Андрійович // Композитори Волині: Довід. – Луцьк, 2000. – С. 18-19.

22 ГРУДНЯ

**70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М. А. ОНУФРІЙЧУКА (1937) –
ПИСЬМЕННИКА, ПУБЛІЦИСТА, ГОЛОВИ ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО
ВETERАНСЬКОГО ГРОМАДСЬКО-КУЛЬТУРНОГО ТОВАРИСТВА «ХОЛМЩИНА»,
ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ**

Микола Антонович Онуфрійчук народився 22 грудня 1937 року в селі Путновичі на Холмщині. Дитячі роки вкарбувалися в дитячу пам'ять страшними подіями Другої світової війни, яка для холмщан розпочалася ще 1 вересня 1939 року. В листопаді 1944 року, після нападу озброєної польської боївки на рідне село, пограбувань та вбивства дядька Романа, батьки разом з іншими односельчанами були змушені покинути свою малу батьківщину.

Родина Онуфрійчуків була переселена в село Заможне Токмацького району Запорізької області. Тут Микола Онуфрійчук закінчує перший клас початкової школи. Але вже восени 1945 року, рятуючись від голоду, його батьки переселяються ближче до отчого краю і осідають у Ківерцях Волинської області. Тут у 1954 році юнак отримує атестат про середню освіту у Ківерцівській середній школі № 1. У 1960 році закінчує історико-філологічний факультет Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки і отримує диплом вчителя історії, української мови та літератури, у 1972 році закінчує журналістський факультет Вищої партійної школи у Києві.

Пора юності кликала пізнавати нове в житті. Серед численних захоплень – краєзнавство, археологія, акторське мистецтво, проба пера – вірші, байки, гуморески, які друкувалися у місцевих газетах. Трудився різноманітним (1954), в студенські роки – на цілих землях Казахстану (1956), на новобудовах Луцька, у колгоспах області, допомагав батькам. З липня 1960 року до 1987 року працював у комсомольських, партійних, державних органах. У 1968 році ініціював встановлення обласної літературно-мистецької премії імені Олександра Гаврилюка. Її лауреатами стали Ганна Жешко, Олександр Богачук, Петро Мах, Василь Зінкевич, Василь Гей, тріо Мареничів та інші обдаровані молоді волиняни.

З вересня 1987 по травень 1999 року очолював Волинське обласне відділення Українського фонду культури, де плідно працював над розробкою та реалізацією добродійних програм: «Тарас Шевченко і Волинь», «Леся Українка і Волинь», «Волинь пам'ятає», «Діти, молодь і культура» та інших. Долучився разом з іншими громадсько-політичними діячами до спорудження пам'ятника Тарасові Шевченку в Луцьку, взяв участь у відродженні товариства «Просвіта», у створенні Волинського товариства краєзнавців, культури національних менших, «Холмщина», «Меморіал», клубу українських реемігрантів «Есперанса». Подбав про заснування обласних літературно-мистецьких премій Фонду культури «Надія» і «Одержимість», освячених іменем Лесі Українки, для нагородження обдарованих дітей та молоді, творчої інтелігенції, а також благодійної фондівської стипендії ім. Галшки Гулевичівни. Ініціював та брав активну участь у проведенні для школярів, учнівської та студентської молоді численних літературних, історико-краєзнавчих, мовних вікторин, конкурсів, виставок робіт юних художників.

Як науковець брав і сьогодні продовжує брати участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних, обласних наукових і науково-практичних конференціях, які досліджували питання історії, культури, давніх пам'яток Волині, Холмщини, Підляшшя, інші питання краєзнавчої тематики. Є автором понад 500 публіцистичних, краєзнавчих статей, багатьох виступів по радіо та телебаченню.

Свою наукову, громадсько-культурну роботу поєднує з письменницькою діяльністю. Перекладає художні твори: оповідання «Хвиля моя хвиля» Н. Головіної з російської; повість «Світанки над полігоном» Н. Жука з білоруської (1982), «Ерпіди на планеті Земля» П. Миська з білоруської (1989), «Упізнавши – затримати» В. Хомченка з білоруської (1990). Вийшли друком його документально-публіцистична повість «Солона грудка холмської землі» (2000), книжки для дітей «Загадайлівка» (2001) та «Дивниця» (2002), книжка гумористичних творів «Ліси та чубаті» (2002). У співпраці з Олександром Головерсою видав збірник українських народних і авторських пісень «Співає Холмщина» (2003). У 2005 році вийшла його книга «Холмському роду нема переводу». У співавторстві з Іваном Засадком видав «Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина. 1990-2005» (2005). У 2006 році в творчій співпраці з письменником Йосипом Струцюком та композитором Мирославом Стефанишином взяв участь у виданні українських пісень Холмщини і Підляшшя «Ти не згасла, зоре ясна». Низка його художніх, публіцистичних творів опублікована в антології «Перевесло», виданій Волинським державним університетом ім. Лесі Українки (2001), в журналах «Волинь», «Волинь моя» та інших часописах.

Як би не складалось життя, все ж таки генетична пам'ять про минуле, про малу батьківщину нагадує про себе, саме тому погодився на прохання земляків очолити обласне товариство «Холмщина», яке об'єднує примусово переселених (депортованих) з Польщі українців та

їх нащадків. Наполегливо працює над тим, щоб захистити інтереси, законні права переселенців, зберегти історичну пам'ять про рідний край, його святині, традиції цієї української гілки. Впродовж останніх шести років ідуть до нього холмщани зі своїми radoщами та болями, де знаходять і щире слово співчуття і дружню пораду та підтримку. Завдяки авторитету та наполегливості Миколи Антоновича вже багато зроблено для того, аби знали на Волині та в Україні про трагічну долю примусово переселених етнічних українців з території Польщі в Україну.

Микола Антонович – заслужений працівник культури України з 1997 року, дипломант загальнонаціональної програми «Людина року-1997» у номінації «Діячі культури і мистецтва». Член Національної спілки письменників України з 2004 року. За сумлінну багаторічну творчу працю нагороджений орденом «Знак Пошани», Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, чотирма медалями. У 2004 році став лауреатом премії «Данилова корона» – Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина».

Тетяна Дудар

Література:

Онуфрійчук М. Дивниця: Повість, оповідання, казки. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 56 с.

Онуфрійчук М. Загадайлівка: Загадки для дітей. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 16 с.

Онуфрійчук М. Лисі та чубаті: Гумореска, бувальщини. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 56 с.

Онуфрійчук М. Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина», 1990-2005 рр. / М. Онуфрійчук, І. Засадко. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 92 с.

Онуфрійчук М. Солона грудка Холмської землі: Повість. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 156 с.

Онуфрійчук М. Холмському роду нема переводу: Розповіді про депортованих українців із Холмщини, доля яких пов'язана з Волинню. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2005. – 164 с.

Для блага рідної культури: Літопис Волинського обл. відділення укр. фонду культури (1987-1997) / Автор літопису М. Онуфрійчук. – 2-е вид., доп. і випр. – Луцьк, 1998. – 49 с.

Співає Холмщина: 36. укр. нар. і автор. пісень / Упоряд. О. Головерса; Літ. ред. М. Онуфрійчук. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – 88 с.

Ти не згасла, зоре ясна: Пісні Холмщини та Підляшшя / Упоряд. Й. Струцюк, М. Стефанишин; Відп. за випуск М. Онуфрійчук; Худож. оформ. М. Кумановського. – Луцьк: Ініціал, 2006. – 352 с.

Онуфрійчук М. Володимир Островський – український письменник // Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і край: Матеріали ІХ наук. іст.-краєзн. міжнар. конф. – Луцьк, 1998. – С. 71-72.

Онуфрійчук М. Давній герб Волині // Волинь: Всеукр. суспіл.- політ., літ.-мист. часопис. – Луцьк, 1991. – Чис. 1. – С. 20-24.

Онуфрійчук М. Де ховаються гриби?; Пастушок; Каша: Вірші // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 1999. – Вип. 6. – С. 68-69.

Онуфрійчук М. Джерела, які не пересихають // Книжковий сад «Надстир'я» (1992-2002): Статті. – Луцьк, 2002. – С. 131-134.

Онуфрійчук М. Земля предків кличе; Мов ті журавлі; Її доля; Одиссея Левчуків; В обіймах кризи; Тікали від злиднів // Волинь: Всеукр. суспіл.-політ., літ.-мист. часопис. – Луцьк, 1995. – Чис. 2. – С. 207-220.

Онуфрійчук М. А. І. І. Огієнко про Волинь і волинян // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VII Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1994. – С. 146-148.

Онуфрійчук М. Із щоденника археологічних розкопок у Головнянському районі Волинської області (25. 05-8. 06. 1957 р.) // Минуле і сучасне Волині й Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали X наук. іст.-краєзн. конф., яка відбулася у Старому Чорториську, Маневичах, Четвертні та Нововолинську в 2000-2002 рр. – Луцьк, 2002. – С. 132-136.

Онуфрійчук М. Короткі байки: Гуморески // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 2001. – Вип. 8. – С. 139-140.

Онуфрійчук М. Косачиніана в роботі Волинського фонду культури // Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук.-практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 96-97.

Онуфрійчук М. А. Краєзнавство волинського зарубіжжя і Волинський фонд культури // Минуле і сучасне Волині: Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи : Тези доп. та повідомл. II регіон. «Велика Волинь» і VI обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1992. – С. 7-10.

Онуфрійчук М. А. Краєзнавство у роботі Волинського фонду культури // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 462-463.

Онуфрійчук М. Леся Українка в пошануванні української діаспори волинян // Леся Українка і родина Косачів в контексті української та світової культури: Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2001. – С. 134-135.

Онуфрійчук М. Модест Левицький; Син Поділля – дідусь Волині: (Сценарій фільму про Модеста Левицького) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині: Матеріали XII Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 101-107.

Онуфрійчук М. Не ятрить наші рани, політикини // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спільки письменників України. – Луцьк, 2003. – Вип. 9. – С. 16-22.

Онуфрійчук М. Нас єднають мости пам'яті // Волинського цвіту по всьому світу: Матеріали наук.-практ. конф. «У світах – діти України», 10 лип. 2001 року. – Луцьк, 2001. – С. 91-98.

Онуфрійчук М. Наше слово до влади // Мости братерства: Матеріали етнофоруму «Євро регіону Буг», 12-13 листоп. 2002 р. – Луцьк, 2003. – С. 95-99.

Онуфрійчук М. А. Павло Аполонович Тутковський і Волинь // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. та повідомл. II Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – Ч. II. – С. 217-220.

Онуфрійчук М. Промінь пам'яті // Волинь: Всеукр. суспіл.-політ., літ.-мист. часопис. – Луцьк, 2003. – Чис. 5. – С. 221-223.

Онуфрійчук М. Поетеса слова і барви; Син сільського гончаря; Учений, педагог, громадський діяч // Волинь: Всеукр. суспіл.-політ., літ.-мист. часопис. – Луцьк, 2002. – Чис. 4. – С. 193-204.

Онуфрійчук М. Почаївська святиня і не святі вчинки // Світязь: Альманах Волин. орг. Нац. Спілки письменників України. – Луцьк, 2005. – Вип. 11. – С. 50-58.

Онуфрійчук М. Рідне, лагідне, щедre слово // Світязь: Альманах Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1996. – Вип. 4. – С. 86-97.

Онуфрійчук М. Рябчик: Казка для дітей і дорослих // Віче. – 1995. – 11, 18, 24 серп.

Онуфрійчук М. Холмська ікона Божої Матері в переказах і легендах // Волинь: Журнал Міжнар. громад. об-ня «Волин. братство». – К., 2001. – Вип. 1. – С. 181-183.

Хомченко В. Ф. Упізнавши... затримати: Повесть / Пер. з білорус. М. Онуфрійчука. – К.: Дніпро, 1990. – 319 с.

Визнання: почесне звання – Миколі Онуфрійчуку // Волинь. – 1997. – 30 жовт. Вишневська Г. Диво, яке дарує Микола Онуфрійчук // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2004. – 15 квіт. – С. 9.

Вишневська Г. З глибин пам'яті // Шлях Перемоги. – 2004. – № 33. – С. 14.

Вишневська Г. Трагічна доля Холмщини // Літ. Україна. – 2004. – 26 серп.

Гуменюк Н. Загадки із Загадайлівки // Віче. – 2000. – 2 листоп.

Гуменюк Н. Микола Онуфрійчук: «В культуру я прийшов не дилетантом» // Віче. – 1997. – 25 груд.

Книгарня: «Рябчик – не пташка, а добрий пес» // Волинь. – 2002. – 2 лют.

Прийнято до спілчанських лав // Літ. Україна. – 2005. – 21 лип.

Творчі спілки: письменниками стали відразу четверо волинян // Волинь. – 2005. – 5 лип.

Штинько В. Щедра осінь Миколи Онуфрійчука // Волинь. – 2000. – 14 листоп.

Вернидубов О. Онуфрійчук Микола Антонович // Краєзнавці України: (Сучас. дослід. рідн. краю): Довід. – К.; Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип. 1. – С. 160-161.

Микола Онуфрійчук // Письменники Лесиного краю: Літературознав. довід. – Луцьк, 1994. – С. 29-30.

Микола Онуфрійчук // Письменники України: Біобібліогр. довід. – К., 2006. – С. 298.

Павлюк І. Онуфрійчук Микола Антонович // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 257.

26 ГРУДНЯ

**50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. М. ІВАНИЦЬКОГО (1957) –
ДИРЕКТОРА ТВОРЧОЇ ФІРМИ «ІДЕЯ», ЗАСЛУЖЕНОГО
ДІЯЧА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ**

Ім'я Віталія Миколайовича Іваницького добре знають і поважають не лише на Волині, а й в Україні і поза її межами. Воно невід'ємно пов'язане з такими гучними імпрезами, як фестивалі «Пісенний вернісаж», «Берегиня», «На хвилях Світязя», «Стравінський і Україна», «Кримські зорі», «Ялта-99», конкурсами «Чарівна волинська ніч», «Українська красуня» та іншими, шоу «Краса і мода». Всі вони створюють святковий настрій і вселяють надію на краще майбутнє, заставляють повернутися до першоджерел – українського автентичного фольклору, на основі якого і потрібно творити українську естрадну пісню.

Народився Віталій Миколайович Іваницький 26 грудня 1957 року в селі Липини Луцького району. Тут, у рідному краю, пройнявся він любов'ю до народної пісні, звичаїв, обрядів, полюбив українську мову. Добре знали співучу родину в селі. Без старшого Іваницького-батька не обходилося жодне сільське свято. Він співав, малював, декламував, грав на багатьох музичних інструментах, тож не дивно, що по його слідах пішов один із синів. А пізніше вже жодне шкільне свято не обходилося без Віталія Іваницького. По закінченню Луцької середньої школи № 10 Віталій Миколайович у 1978-1981 роках навчався у Луцькому культурно-освітньому училищі, яке закінчив з відзнакою, працював завідувачем клубом Луцького електроапаратного заводу. Віталій навчався у Ленінградському інституті культури, який закінчив у 1986 році, здобувши професію режисера масових свят, театралізованих видовищ, естрадних концертів і агітбригад. Ще будучи студентом-другокурсником, працював режисером-постановником загальноміського свята випускників «Алые паруса» та свята «День міста Ленінграда».

Після закінчення інституту його життя тісно пов'язане з мистецькою творчістю. Віталій Іваницький працював головним режисером Волинської обласної філармонії, але виходу і реалізації вимагала настирлива думка створити власний колектив, де можна було б втілювати в життя безліч цікавих, неординарних ідей, які народжувалися у голові талановитого режисера. Так, у квітні 1991 р. з'явилася творча фірма «Ідея», створена з метою організації культурного дозвілля серед населення, підготовки авторських літературних сценаріїв, проведення фестивалів, конкурсів, концертів та інших культурно-мистецьких заходів. Єдина в той час в Україні втілювала поставлені завдання в житті з огляду на національні українські традиції.

Саме з ініціативи творчої фірми «Ідея» вперше на Волині було проведено свято «Козацькому роду нема переводу», Всеукраїнський фестиваль-курс щедрівок та колядок серед дітей «З Різдом Христовим», Міжнародний конкурс краси «Чарівна волиняночка», І-й Всеукраїнський фестиваль анекдотів, І-й фестиваль обдарованих дітей «Талановиті діти Волині».

У 1994 році Віталій Миколайович Іваницький закінчив Вищі режисерські курси в Києві. Працюючи директором-режисером масових свят, театралізованих видовищ і концертів, він зарекомендував себе неповторною особистістю. У липні 1996 року вперше на Волині відбувся фестиваль української естрадної пісні «На хвилях Світязя», в якому взяли участь 32 учасники з різних областей України, Росії та Словаччини. Цей фестиваль, який проходить і донині, користується великою популярністю. Віталій Іваницький, тісно співпрацюючи з державним Всеукраїнським центром фестивалів і концертних програм, брав участь у постановках фестивалів «Пісенний вернісаж», «Кримські зорі». Творча фірма «Ідея» має спільні творчі проекти з Польщею, Білоруссю, Словаччиною, Росією.

У лютому 1997 року керівникові луцької творчої фірми «Ідея» Віталію Іваницькому Указом Президента України присвоєно звання заслуженого діяча мистецтв України.

Тетяна Дудар

Література:

Іваницький В. Роздуми про фестиваль // Про бізнес. – 2000. – № 6 (специальний випуск). – С. 3-4.

Денисюк В. Одержимі творчістю: Про мист. та культ.-освіт. училища Волині. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про Іваницького В. – с. 202-203.

Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.). – Луцьк: Вежа, 2001. – 694 с.: іл.

Про Іваницького В. і фестиваль «На хвилях Світязя» – с. 369-370.

Березнюк В. «Таланти потрібно підтримувати» // Вісник. – 1996. – 18 лип.

Вербич В. Щоб особистість постала у повноті таланту // Нар. трибуна. – 1994. – 23 серп.

Віталій Іваницький – заслужений діяч мистецтв // Волинь. – 1997. – 20 лют.

Гуменюк Н. Віталій Іваницький – заслужений діяч мистецтв // Віче. – 1997. – 27 лют.

Гуменюк Н. Людина за кадром // Віче. – 1997. – 13 берез.

Гуменюк Н. «Ялта-99» з Віталієм Іваницьким // Віче. – 1999. – 9 верес.

Коломієць С. Головний Дід Мороз Волині // Вісник. – 1998. – 31 груд.

Вірська В. «Пісенний вернісаж»: Спогади про минуле чи парад сподівань? // Віче. – 2000. – 10 лют.

Саломан І. «Український салбурґер їстиме увесь світ!» // Волинь-нова. – 2006. – 28 верес. – С. 8.

Філатенко А. Троянди від іменинника: Їх вручав В. Іваницький дорогим йому людям // Волинь. – 1998. – 3 січ.

Філатенко А. Фестивальні пісні на Світязі і в Луцьку // Волинь-нова. – 2006. – 11 лип.

Чуб І. На хвилях Світязя – ідея! // Віче. – 1996. – 3 трав.

Ярославська Л. Віталій Іваницький: «В Україні немає шоу-бізнесу, в нас є бізнес у творчості» // Про бізнес. – 2000. – № 3. – С. 26-28.

800 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ЛІТОПИСНОЇ ЗГАДКИ ПРО М. УГРОВСЬК

Першу літописну згадку про місто Угровськ знаходимо в Галицько-Волинському літописі під 1207 роком. У літописі воно подається ще як Угровеськ, Угрузьк. На той час місто було в складі Галицько-Волинського князівства і відносилось до Володимирської землі. Науковці вважають, що в першій чверті XIII ст. Угровськ вже був столицею Забузької волості і відігравав значну роль у цьому регіоні.

Походження назви міста можна припустити від назви річки Угерка, яка впадає в річку Буг в 4 км південніше відносно літописного міста. В 20-х роках XX ст. краєзнавець С. Любарський запропонував свою версію виникнення назви міста. В давнину, коли народ називав угорців «уграми», корінь «угор» і корінь «весь» (весь – село), очевидно, і склали назву «Угровськ».

У 1207 році Угровськом володів князь Олександр. У 1214 році князь Данило (Галицький), розбивши в бою ляхів, «забрав Берестій і Угровськ, і Верещин, і Комов, і всю Україну». Данило Галицький обрав Угровськ центром Забужжя і, можливо, бачив у ньому свою майбутню столицю, адже тут він знайшов спокій від боярських чвар і недоброзичливих сусідів. Тоді ж уперше згадується монастир в Угровську в честь Данила Стовпника. Зробивши Угровськ столицею Забужжя, князь Данило встановив тут при монастирі нову єпископську кафедру з єпископом Іоасафом. Межі єпархії займали ліву частину Бугу і доходили на сході до річки Нурець.

Данило Галицький розбудував і укріпив місто, поновивши дерев'яну фортецю, і змурував при переправі через Буг оборонно-сторожову вежу. З Угровська він неодноразово вирушав у походи. У Галицько-Волинському літописі Угровськ згадується неодноразово. Так, влітку 1229 р., на прохання лядського князя Кондрата, Данило з Васильком взяли участь у поході проти Володислава Старого, доручивши угровчанам і берестянам берегти землі від ятвягів. У 1230 році, коли Данило перебував в Угровську, прийшли послы галицькі з проханням взяти Галич. Під час цього походу Данило взяв штурмом місто і вигнав королевича Андрія.

Після невдалої спроби єпископа Іоасафа зайняти Київську митрополію, він був позбавлений Данилом Галицьким Угровської єпископської кафедри. Розбудувавши місто Холм, князь Данило переніс туди з Угровська свою столицю і також єпископську кафедру. Угровськ пережив перші набіги татаро-монгольської навали, але як військовий і

адміністративний центр почав занепадати після того, як Холм став новою столицею князя Данила.

Останній раз Угровськ згадується в Галицько-Волинському літописі в 1267 році. Тоді Великий Литовський князь Войшелк, прийнявши монарший чин, пішов в Угровецький монастир, де залишився жити, говорячи: «Тут осе близько коло мене син мій Шварно і другий – господин мій, отець, князь Василько. І тими обома буду втішатися». В 1268 році, невдоволені розподілом Литовської землі Войшелком, князі Лев і Василько запросили його в м. Володимир на переговори, де Лев підступно вбив Войшелка. На цьому закінчуються літописні згадки про Угровськ.

Можемо припустити, що Угровськ був повністю знищений пізнішими набігами татаро-монголів у кінці XIII – на початку XIV ст. і перестав існувати. Це підтверджують і археологічні розкопки, що виявляли сліди великого бою і спалення міста. Холмські єпископи ще до 1416 року носили назву Угровецьких. Кругом колишнього міста, по обох берегах Бугу, виникли поселення, які стали називатися Ухрузьк, Воля Ухрузька, Вулька Угрузька.

У XIX – на початку XX ст., коли стали доступні літописні дані, в істориків знову виник інтерес щодо локалізації міста Угровська. Його завжди позначали на картах по ліву сторону Бугу на польському боці. Свої припущення, що місто знаходилося на правому березі річки, висловлювали єпископ Модест, археологи О. Цинкаловський, С. Панишко. В 1995 році, після вивчення назв урочищ, було зафіксоване городище і територія міста, а також фундамент сторожової вежі. В 1996, 1997 і 1999 роках Любомльський краєзнавчий музей організував під керівництвом археолога з Волинського краєзнавчого музею Мазурика Ю. В. на місці поселення археологічні розкопки. Археологічна експедиція локалізувала територію міста. Проведені розкопки на городищі і на фундаментах оборонної вежі дали багатий археологічний матеріал XII-XIII ст. Також виявлена кераміка більш давнього часу. Матеріали археологічних розкопок зберігаються в Любомльському краєзнавчому музеї. Нині локалізована територія літописного Угровська знаходиться на березі р. Буг на захід від с. Новоугрузьке Любомльського району. Ця територія потребує більш детального археологічного вивчення.

**Олександр Остапук,
Юрій Мазурик**

Література:

Літопис Руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; Відп. ред. О. В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с.

Перша згадка про Угру – с. 370.

Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. – К.: Наук. думка, 1984. – 174 с.

Про м. Угровськ – див. Географічний показчик.

Мазурик Ю. Археологічні дослідження літописного Угровська на Волині / Ю. Мазурик, О. Остапук // Замосцько-Волинські зошити. – Zamosc, 2003. – Т. 1. – С. 45-60.

Мазурик Ю. Волинський краєзнавчий музей – продовжувач в дослідженні літописного Угровська // Волинський музей: Історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодажнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 340-345.

Мазурик Ю. Фрагмент виробу з пелези з археологічних розкопок літописного Угровська, урочище «Церковка» // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Камінь-Каширський в історії Волині та України: Матеріали XX Волин. обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 15-й річниці Незалежності України, 810-й річниці першої писемної згадки м. Каменя-Каширського та 100-й річниці від дня народж. укр. літературознавця Є. Шабліовського. – Луцьк, 2006. – Вип. 20. – С. 168-170.

Остапук О. З історії Угровського монастиря Данила Стовпника (коло с. Новоугрузьке Любомльського р-ну) // Волинський музей: Історія і сучасність: Матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Волин. краєзн. музею та 55-річчю Колодажнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 355-357.

Панишко С. До проблеми локалізації давньоруського Угровська // Київ. старовина. – 1997. – № 5. – С. 168-177.

Цинкаловський О. Угурська Вілька, або Угровське // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавні. часів до 1914 року). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 476-477.

600 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ПИСЕМНОЇ ЗГАДКИ ПРО С. ПОРИЦЬК, ТЕПЕР ПАВЛІВКА ІВАНИЧІВСЬКОГО РАЙОНУ (1407)

У 1407 році Великий князь литовський Вітовт надав своєму слугі Іллі Вячковичу жалувану грамоту на володіння Порицьком (назва мотивована апелятивом р'іка – поселення, розташоване на березі річки). В цій грамоті зазначено: «Порицько и другає Порицько». Очевидно, вказівка на два Порицька пов'язана з тим, що поселення розташовувалося по обидва боки річки Луги, яка й ділила його на дві частини, кожна з яких в різний час по-різному розвивалася.

До кінця XV століття поселення було у власності нащадків Іллі Вячковича, допоки одна з них – Варвара, не вийшла заміж за сина Василя Корибута, князя Збаразького, – Федора, який став новим власником і зачинателем роду князів Порицьких. У їх власності Порицьк залишався майже до середини XVII століття. Наступний власник – Криштоф Конєцпольський, воєвода Белзький, вступив у право володіння після одруження з Софією Порицькою. Близько 1640 року їхня донька Олена вийшла заміж за Андрія Загоровського, підсудка луцького і отримала в посаг порицькі землі. В 1684 році після одруження з Катериною Загоровською новим власником став Войцех Чацький. Чацькі були останніми власниками Порицька і володіли ним до 1939 року.

За частиною поселення на правому березі Луги закріпилася назва Старий Порицьк. Про нього ми володіємо зовсім невеликим об'ємом інформації. Відомо, що в 1577 році його власник Олександр Порицький вносив зі Старого Порицька плату за 4 дими ланових, 3 дими на півланках (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя; лан – поземельна міра, малий лан – 16,8 га, великий лан – 25 га), 4 городники (сезонні або наймані робітники), а в 1583 році – за 6 димів і 2 городників. Наступна інформація відноситься до XIX століття. В ході польського національно-визвольного повстання в квітні 1831 року під Порицьком відбулася битва корпусу польського генерала Дверницького з драгунами генерала Рудигера. Полеглі в цій битві були поховані в могилі біля Старого Порицька. На цей час Старий Порицьк вже названо фільварком. Поблизу Старого Порицька також було віднайдено могилу польських повстанців (командир Войцех Комаровський), які полягли в битві з царськими військами 2 листопада 1863 року. До Другої світової війни на цій могилі стояв хрест.

Наприкінці XIX століття в Старому Порицьку було 105 домів і 643 жителі (за О. Цинкаловським), дерев'яна церква на місці старої і початкова школа.

Про місто Порицьк є значно більше інформації. Це друга частина поселення, розташована на лівому березі річки Луги. Дослідник урбанізаційного процесу на Волині А. Є. Заєць зазначає, що в 1531 році Порицьку було надано дозвіл на локацію або магдебурзьке право. Щодо останнього, то прямих документальних свідчень цього (привілею) немає, але А. Є. Заєць вважає цей факт правдоподібним, оскільки в Порицьку був возний, а це свідчить про привілейованість міста. У великокнязівському привілеї читаємо: «Бил нам чолом дворянин наш князь Аленксандро Федорович Збаражский и поведил перед нами, иж он в фймени своем отчизном Порицку замок себе збудовал и местечко там себе осадил и просил нас, абы-хто дозволили ему в том имени его торг и корчмы мети» (За А. Є. Зайцем). В цей час в містечку налічувалося близько 30 димів.

В «Памятниках, изданных Временною комиссией для разборов древних актов» (Київ, 1859. Т. 4) зазначено, що за ревізією Луцького замку 1545 року князь Порицький утримував з Порицька городню Луцького окольного замку. Для вдосконалення робіт по утриманню цієї городні князь додав до Порицька ще чотири села. За свідченням ревізорів, городня була в хорошому стані, що траплялося не так часто. В тому ж році в Порицьку зафіксована приватна митниця і засвідчено право князя на збір мита з проїжджаючих купців. У 1557 році князь Олександр Порицький отримав від польського короля Сигізмунда I Августа ще один привілей – звільнення міста на десять років від сплати мита та інших податків у зв'язку з пожежею, що завдала великих збитків. У 1583 році князь платив з міста за 3 дими ринкових (будинки), 12 димів вуличних, 4 нужденних хати, 2 будинки на передмісті, 2 вальних коліс (млин на два колеса) і 1 священика (отже, існувала церква), а також податок на загальну суму 30 флоринів і 11 грошей.

З 90-х років XVI століття і до середини XVII століття документи

фіксують регулярні втечі підданих. За цей час до князів Порицьких втікали піддані інших князів. Були втечі і з маєтку в Порицьку. Так, в 1590 році 9 родин втекли до маєтку Івана Ляховецького (с. Ляхів). Порицькі князі домагалися повернення своїх підданих. Остання втеча зафіксована 5 лютого 1647 року (піддані Габріеля і Томаша Підгородецьких з с. Велика Верба втікли до маєтку Ангелі Конєцпольської в Порицьку).

У 1694 році власником Порицька став Вацлав Чацький. В 1735 році каштелян волинський Михайло Чацький запросив до містечка єзуїтів, які займалися місіонерською діяльністю. А сам князь впродовж 1751-1764 років займався будівництвом нового костелу. Для оформлення костелу був запрошений відомий архітектор і маляр, єзуїт Андрій Ахорн (1703-1780), який походив з Хелма на Помор'ї. В Порицьку він працював протягом 1756-1763 років.

У другій половині XVIII століття в Порицьку сталася пожежа, в результаті чого порицький замок був знищений. Тодішній власник, коронний підчашій Щасний Чацький (1723-1790), розпочав будівництво нової резиденції, яке велося мляво, а зі смертю фундатора взагалі зупинилося. Замок було збудовано лише на початку XIX століття. Замість запланованих трьох частин будівлі постало лише дві. В одній були житлові кімнати, а в іншій – збірка творів мистецтва і бібліотека господаря. Будівництво завершив син Щасного Тадеуш Чацький (1765-1812) – історик, діяч культури і освіти, колекціонер і бібліофіл, який належав до інтелектуальної еліти Волині. Спочатку Тадеуш виховувався під опікою дядька в Гданську, згодом – вдома. У шістнадцятирічному віці проходив практику в варшавських судах. З 1784 року працював в Окружній комісії, з 1786 року – в Комісії коронного скарбу.

Після другого поділу Речі Посполитої Тадеуш Чацький втратив право власності на Порицьк, яке відстояв після вступу на російський престол Павла I. В цей час Чацький публікує праці з правознавства та історії Речі Посполитої, бере участь у створенні Товариства приятелів наук у Варшаві. У 1803 році призначений візитатором шкіл у Волинській губернії, виступає фундатором ряду навчальних закладів. Одна з найбільших його заслуг – створення Крем'янецького ліцею (1805 р.). Помер Тадеуш Чацький в Дубно, похований був у підземеллі костелу в Порицьку. Урна з його серцем перебувала в Крем'янецькому ліцеї, якому він передав свою бібліотеку. Після закриття ліцею урна була перенесена в порицький костел.

За переписом 1911 року, в містечку проживало 2956 міщан (половина – євреї), була волость, управа, пошта, телеграф, поштова земська станція, двокласна школа, фельдшерський пункт, лікар, аптека, 48 крамниць, склад дерева, бровар, годівля арабських коней, щомісячні ярмарки. В 1914 році до великої земельної власності графів Чацьких в Порицьку і околицях належало 4896 десятин землі (переважно лісу).

Під час Першої світової війни згоріла частина резиденції Чацьких, яка так і не була відбудована. 30 березня 1919 року біля Порицька, який був зайнятий українцями, відбулися бої українських і польських військ.

У вересні 1942 року гітлерівці в Порицьку замордували близько тисячі євреїв. А через рік, в липні 1943 року тут відбулася каральна акція над польським населенням, що наклало певну тінь на українсько-польські стосунки. Відкриття 11 липня 2003 року в Павлівці (назва Порицька з 1951 р.) пам'ятника жертвам волинської трагедії привело до повного порозуміння і налагодження стосунків.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною: Ч. 1. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Порицьк – с. 80.

Войтович Л. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): Склад, суспіл. і політ. роль: Іст.-генеалог. дослідж. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. – 649 с.

Про князів с. Порицька – с. 335-337.

Денисюк В. Волинь: Події, факти, цифри. Турист. маршрути. – 2-е вид. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 142 с.

Про с. Павлівка – с. 96.

Мандзюк Ф. Було колись містечко Порицьк // Дзвони пам'яті. – К., 1987. – С. 32-36.

Михайлюк О. Г. Павлівка / О. Г. Михайлюк, А. І. Турос, Н. І. Хмара // Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К., 1990. – С. 233-240.

Огнева О. Тадеуш Чацький в історії Волині // Дослідження цивілізацій Сходу та Заходу: Історія, філософія, філологія. – К., 2004. – С. 92-93.

Пясецький В. З історії районних центрів Волинської області // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія міст і сіл Західного Полісся. Маневиччина: Матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 254-258.

Про с. Порицьк – с. 260-261.

Сас А. М. Феодалные города Украины в конце XV – 60-х годах XVI вв. – К.: Наук. думка, 1989. – 231 с.

Про с. Порицьк – див. Географический указатель.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр.: 36. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Порицьк – див. Географічний покажчик.

Торгівля на Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина. – К.: Наук. думка, 1990. – 408 с.

Про с. Порицьк – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Порицьк Новий // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. словник – від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 261.

Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – 2-е вид. перероб. та розшир. – К.: Критика, 2005. – 584 с.: іл.

Про с. Порицьк – див. Покажчик.

Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К.: Наук. думка, 1963. – 416 с.: іл.

Про князів Порицьких – с. 302.

Васильків В. Монумент примирення постав у Павлівці // Луцьк. замок.
– 2003. – 17 лип.

Конкевич Ю. Польський саміт у помісті Чацьких // Сім'я і дім. Нар. трибуна.
– 2003. – 10 лип.

Куль Л. Просвітницька дорога Чацького // Колос. – 2005. – 30 серп.

Пясецький В. Порицьк і Порицька книгозбірка: Старожитні міста і містечка
Волині // Волин. губерн. відом. – 2000. – 7, 14 груд.

600 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ПИСЕМНОЇ ЗГАДКИ ПРО с. Ворончин, ТЕПЕР РОЖИЩЕНСЬКОГО РАЙОНУ (1407)

Літочислення села Ворончин ведеться з 1407 року, коли його разом з селами Порицьк, Трубки, Тристенъ та іншими Великий князь Литовський Вітовт надав у вічне володіння своєму слугі Іллі Вячковичу. Назва села, за В. Шульгачем, походить від антропоніма «Воронча».

Село було центром уділу князів Воронечьких. За ревізією Луцького замку 1545 року, вони були зобов'язані з Ворончина і ще кількох сіл утримувати дві городні Луцького околного замку. В 1570 році село належало князеві Юрію Воронечькому, а згодом його нащадкам. В 90-х роках XVI століття з Ворончина, як й інших сіл, втікають селяни. Втечі підданих Януша Воронечького з села Ворончин зафіксовані в 1590, 1591 і 1593 роках.

У 1595 році між брацлавським підкоморієм Лавріном Пісочинським і княгинею Христиною з Боговитинів Воронечькою, дружиною князя Лева Воронечького (дядько Януша Воронечького), велася судова тяганина, в матеріалах якої фігурує село Ворончин.

Наприкінці XVIII століття Ворончин був власністю генерала Людовіка Кропинського (1767-1844), учасника наполеонівської війни, поета і драматурга. Близько 1800 року він збудував у селі маєток, який невдовзі став своєрідним культурним осередком. Тут бували відомі люди свого часу: Юліан Німцевич, Адам Чарторійський, Алойзи Фелінський, Тадеуш Чацький. Непідробне захоплення в гостей викликала бібліотека господаря (7 тисяч примірників) і надзвичайно романтичний парк. По смерті Людовіка Кропинського село перейшло у власність його зятя Каліста Четвертинського (1809-1888), офіцера війська польського в 1831 році. Згодом Ворончин успадкував один з його синів Володимир (1837-1917), який за участь в польському повстанні 1863 року був засланий в Сибір. Згодом Володимир переїхав у свій маєток до Міляново на Підляшші (Польща), а ворончицький маєток з того часу пустував і був остаточно знищений під час Першої світової війни.

Наприкінці XIX століття село Ворончин, яке входило до Киселинської волості Володимирського повіту, нараховувало 89 домів і 678 жителів. Згідно з переписом 1911 року, до великої земельної власності належало княгині Святополк-Четвертинській 1359 десятин, Марку Врублевському

– 576 і Водзинському – 168. Тобто, в цей час село було поділене між трьома власниками.

У 1820 році Л. Кропинський збудував у селі католицьку каплицю, яка була зруйнована в роки Другої світової війни. За дослідженням К. Переверзева (1914 р.), у Ворончині в 1897 році була збудована дерев'яна церква Св. Трійці, прикрашена іконами. 1914 року налічувалося 1860 парафіян, причт складали священник і псаломщик. Причтові приміщення, збудовані в 1902 році, були «тісні і холодні», а надвірні будівлі потребували негайного капітального ремонту. При церкві був невеликий сад і город, а також 43 десятини церковної землі в чотирьох ланах, з якої 19 десятин – орної, 12 – сінокосу і 12 – лісу. До церкви Св. Трійці приписане село Студині. В цей час у Ворончині зафіксовано існування міністерського училища.

Вікторія Білик

Література:

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1970. – 746 с.

Про с. Ворончин – с. 411.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр.: 36. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Ворончин – див. *Географічний покажчик*.

Цинкаловський О. Ворончин // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніш. часів до 1914 р.) – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 260-261.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Київ, 2001. – 189 с.

Про с. Ворончин – с. 29.

600 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ПИСЕМНОЇ ЗГАДКИ ПРО С. ТРУБКИ, ТЕПЕР ІВАНИЧІВСЬКОГО РАЙОНУ (1407)

Уперше село Трубки згадується в грамоті Великого князя Литовського Вітовта у 1407 році. Цим документом князь надавав своєму слугі Іллі Вячковичу за відмінну службу на вічне володіння кілька сіл, в тому числі й Трубки.

Більш розширена документальна згадка про це село відноситься до 1577 року. В цей час Трубки входили до Порицької волості Луцького повіту і належали княгині Трубецькій. Відразу виникає питання: хто ж вона, ця княгиня, чи, бува, не представниця російського княжого роду Трубецьких? Ні. Ми припускаємо, що це одна з доньок князя Олександра Трубецького – Варвара (померла після 1594 р.), Катерина (померла в 1585 р.) або Анна (померла після 1597 р.). Очевидно, князь Олександр Порицький надав село Трубки в посаг одній зі своїх доньок. З того часу вона й почала іменуватися княгинею Трубецькою. Отже, в 1577 році

власниця села платила від Трубок за 5 димів (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя, в одному димі проживало в середньому 6-10 осіб) по 20 грошей, 4 городників (категорія селян, яка наймитувала або наймалася на сезонні роботи) по 2 гроші. Знаючи кількість димів в селі, можемо визначити приблизну кількість жителів Трубок. Отже, в 1577 році вона коливалася в межах 30-50 осіб.

У 1583 році село фігурує вже в складі Володимирського повіту і перебуває у власності все тієї ж княгині Трубецької, яка платила з села від 15 дворич (за О. Цинкаловським) або від 5 дворич (за польським «Словником географічним»), 4 городників і 2 комірників (збідніле селянство, яке віддавало себе найманій праці й жило в «комірному», тобто по чужих хатах).

На 1629 рік в селі налічувався 31 дим – орієнтовно 186-310 мешканців (за О. Барановичем). В цей час село належало синові князя Олександра Олександровича Порицького – Стефану. В цьому часі князь Стефан Порицький віддав Трубки в тимчасове володіння (оренду) Анні Остророговій.

На рубежі XIX і XX століть село входило вже до Луцького повіту, в ньому було 52 будинки і 310 мешканців, а також водяний млин потужністю 8760 пудів річного продажу.

Вікторія Білик

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною.: Ч. 1. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930. – 156 с.

Про с. Трубки – с. 80.

Трубки // Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К., 1970. – С. 234.

Цинкаловський О. Трибки // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавні. часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 462.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Київ, 2001. – 190 с.

Про с. Трубки – с. 138.

600 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ПИСЕМНОЇ ЗГАДКИ ПРО С. ТРИСТЕНЬ, ТЕПЕР РОЖИЩЕНСЬКОГО РАЙОНУ (1407)

Історія волинського села Тристеня нараховує шість віків. Згадується воно вперше в жалуваній грамоті Великого князя Литовського Вітовта його слугі Іллі Вячковичу. В 1407 році за віддану службу князь надав слугі кілька сіл, серед яких було і Тристеня. Назва села походить від «трист» – короткої форми відносного прикметника «тростяний», пов'язаного з «трость» – «очерет» (за В. Шульгачем).

За ревізією Луцького замку 1545 року, князі Вороніцькі, які були власниками Тристеня, спільно з землевласниками Сербином, Вітоніжським, Василем і Федором Оношкевичами обслуговували з Тристеня та

інших власних сіл дві городні Луцького окольного замку. Причому, як зазначали ревізори, городні ці потребували ремонту. У поборовому реєстрі Луцького повіту 1577 року власником села вказано князя Матуша Вороньцького (київський підвоевода у 1584-1592 рр., київський стольник з 1592 р., помер близько 1613 р.). 3 Тристеня він платив за 6 димів (дим – одиниця оподаткування, господарська оселя, в якій проживало в середньому 6-10 осіб) по 16 грошей, 5 городників (наймані або сезонні робітники) по 6 грошей, 4 городників по 2 гроші.

З 1583 року село було в оренді у Франца Круша. Трьома роками раніше розпочинаються втечі підданих князя Матуша Вороньцького з Тристеня. Особливо вражає втеча у 1590 році, коли з села втекло 10 родин підданих князя. 13 березня 1593 року князь Матуш Вороньцький подав до луцького гродського суду заяву про арешт свого колишнього підданого – втікача Грицька, який 12 березня того ж року спробував організувати втечу двом родинам підданих з Тристеня, але був спійманий князівським урядником. Остання втеча підданих, на цей раз вже до маєтку володимирського підстарости князя Михайла Вороньцького, в Тристені, зафіксована у 1647 році! Відомо також, що на 1629 рік посесором села (тимчасовим власником, орендарем) був Михайло Пузиновський. В цей час в селі було 19 димів (в середньому 120-190 мешканців). Нашадки князя Михайла Вороньцького, власники Тристеня Юрій та Іван Вороньцькі, були захисниками православ'я і кожен свого часу підписував документ на захист Луцького Хрестовоздвиженського братства (відповідно в 1619 і 1634 роках).

У 1798 році в Житомирі вийшов «Географічний і економічний опис Волинської губернії міста Луцька з його повітом», за яким власником Тристеня вказано князя Максиміліана Вороньцького. В селі тоді було 34 двори, проживало 247 осіб, з яких духовного стану – 13, шляхти – 2, міщан – 7, панських і духовних селян – 217, вільнопроживаючих і циган – 8. Як бачимо, наприкінці XVIII століття Тристень все ще перебував у власності князів Вороньцьких, хоча дослідники (Н. Яковенко, Л. Войтович) стверджують, що цей князівський рід вигас ще в XVII столітті.

Наприкінці XIX століття в селі було 78 домів і 574 жителі. За переписом 1911 року поміщик Карл Рабе мав у власності в Тристені 682 десятини землі.

У 1914 році зафіксовано, що тристенська церква Різдва Богородиці була приписаною до церкви села Вічині (за 3 версти). Богослужіння в цих церквах почергово здійснював один священник. Церковної землі було 41 десятина 1200 сажнів, з яких присадибної землі – 1 десятина, орної – 17 десятин 1200 сажнів, сінокіс і 23 десятини землі були занедбані. План земель і документація зберігалися в місцевій церкві.

Вікторія Білик

Література:

Войтович Л. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.):

Склад, суспіл. і політ. роль: Іст.-генеол. дослідж. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. – 643 с.

Про князів, що володіли с. Тристеня – с. 336-337.

Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1970. – 745 с.

Про с. Тристеня – с. 632, 635.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр.: 36. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Тристеня – див. *Географічний показник*.

Цинкаловський О. Тристеня // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавні. часів до 1914 року). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 459-460.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Київ, 2001. – 190 с.

Про с. Тристеня – с. 137.

Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – 2-е вид. перероб. та розшир. – К.: Критика, 2005. – 582 с.

Про с. Тристеня – див. *Показник*.

Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К.: Наук. думка, 1963. – 416 с.: іл.

Про с. Тристеня – с. 302-303.

Суханова Т. А ми живем, як мріялось // Світло Жовтня. – 1983. – 17 верес.

Яручик В. Мені завжди не вистачатиме вас, дідуся!. // Вісник. – 2001. – 20 верес. – С. 1, 8-9.

500 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ПИСЕМНОЇ ЗГАДКИ ПРО С. КОПИЛЛЯ, ТЕПЕР МАНЕВИЦЬКОГО РАЙОНУ (1507)

Перша згадка про село Копилля відноситься до 1507 року. Воно вважалось дідичним (спадковим) маєтком Івашка Хребтовича. Рід Хребтовичів належав до вищої ланки панського прошарку Великого князівства Литовського і, відповідно до цього рангу, його представники входили до великокнязівської ради. Однак основні маєтки цього роду, які підносили його на високий державний щабель, лежали поза межами України. Земельні володіння Хребтовичів на Волині, як-от Копилля, були швидше спорадичними і тому затрималися в руках їх представників ненадовго.

У 1527 році польський король Сигізмунд I надав село Федору Андрійовичу Сангушковичу. Навколо цього надання виникли суперечки між новопризначеним господарем Сангушковичем з одного боку, і спадкоємцем Івашка Хребтовича – Івашком Русиним та паном, що придбав частину Копилля за свої кошти, Федьком Оношкевичем, з другого боку. 10 жовтня цього ж року король надіслав лист до Федора Сангушковича про присудження Копилля, а разом із ним і Літогощі, Четвертні, Суська,

Годомич й Смердина шляхтичам Русину і Оношкевичу. Однак Федір Сангушкович не припиняв зусиль по привласненню сіл. Отже, власницький статус Копилля довгий час був не чітко окресленим.

В середині XVI століття частиною Копилля володіла княжна Богдана Федорівна Четвертенська. Була заміжня за волинським шляхтичем Андрієвичем Іваном, надвірним підскарбієм Великого князівства Литовського. Свою третю частку в селах Копилля, Смиків, Луків, Четвертня, Навоз, Годомичі і Суськ 1552 року подружжя заповідало племінникові чоловіка Петрові Богдановичу Загоровському. Оскільки Петро Богданович Загоровський був чоловіком княжни Федори Сангушківни, доньки князя Федора, який претендував на згаданий ряд сіл ще в 1527 році, можна припустити, що таким чином третя частка у цих володіннях поверталася назад до великої земельної власності роду Сангушковичів.

З цього робимо висновок: більша частка землі у названих селах належала іншим особам. Ймовірно, до цих осіб маємо зарахувати ще когось із Четвертенських. Наприклад, відомо, що в другій половині XVI століття часткою в Копиллі (а також у Четвертні, Годомичах, Боровичах, Галузі, Літогощі, Арсеновичах і Підлісах) володів Матвій Васильович Четвертенський, справця Луцького староства. Після другого одруження з Овдотею Вагановською їй на віно (посаг) і пожиттєве володіння перейшла земля в названих селах. У 1568 році Овдотя відступила ці села пасинкові Янушу Четвертенському, синові Матвія від першого шлюбу.

25 жовтня 1574 року створений документ, який виявляє ще одного власника села Копилля – шляхетську родину Лагодовських. Це – дарча Богдани Лагодовської своєму «мужу» Захарію на маєток Подрижі з присілками (!) – Літогощею, Копиллям, Навозом і Стругом. Схоже на те, що в цьому випадку присілками називаються села, які «прислухали» до свого центру – Подрижі (сьогодні с. Підріжжя Ковельського району). Щоправда, офіційно статус міста Подрижі отримали дещо пізніше, у 1631 році, з ініціативи нового власника Яна Кошовського. З того часу містечко отримало нову назву – Кошовград.

Син Януша Четвертенський Петро зберіг свою частку володінь. Це підтверджує документ 1574 р., в якому за напад на його літогощську землю він скаржить на новоспеченого сусіду Захарія Лагодовського.

Дружина Петра – Богдана Василівна Четвертенська з Семашків у 1577 році сплачувала з Копилля податок з 1 оселі (дима). Одночасно платили податки й інші власники села Копилля: Захарій Лагодовський з 2 осель, Іван Волнич (можливо, заставний орендар від Загоровських) з 6 осель та Марко Солтанович, князь на Соколі Сокольський (відгалуження Четвертенських), з 8 осель. Станом на цей рік село Копилля належало до містечка Сокола (сьогодні с. Сокіл Рожищенського району) і налічувало щонайменше 16 осель, в яких могло проживати від 100 до 190 селян.

У 1583 році Марко Солтанович сплачував вже з 5 осель, Богдана Четвертенська з 1 оселі, 1 городу і з 1 вального колеса (сукновальні – **О. Б.**),

а пан Андрій Загоровський з 24 осель (150-280 підданих), 2 городів, 2 підсусідків (піддані, що не мали власної оселі) і з 1 вального колеса (сукновальні). Крім того, цього року з 2 копильських осель платив податок ще якийсь пан Камінецький, можливо, орендар. Отже, в останній чверті XVI століття в селі Копилля, обраховуючи за різними середніми коефіцієнтами (від 6 до 12 чоловік на 1 дим/оселю) проживало від 200 до 375 душ підданих.

Як бачимо, у довгому списку власників села з'явився представник іншої гілки княжого роду Четвертенських-Сокольських. Так, ще в 1540 році Солтан Михайлович Сокольський записав на віно своїй «жоні» Олені Копоть маєтки Копилля, Суськ, Ситовичі, Корсині і Підлісі, і з того часу нащадки князів на Соколі Сокольських (Четвертенських) володіли Копиллям.

За тарифом подимного податку 1629 року у Копиллі було чотири власники: князь Стефан Четвертенський (сплачував з 22 осель), Міхал Загоровський (з 10 осель), Ян Кошовський (з 7 осель), княжна Олександра Шимкович-Шклінська, уроджена Сокольська (з 17 осель). Останні 17 осель копильчан кн. Сокольської входили до складу її Сокольської волості. Отже, всього на 1629 рік в селі було 56 димів/осель, в яких могло максимумно проживати до 600 підданих.

Княжна Олександра вийшла заміж вдруге за православного шляхтича Криштофа Єловицького, активного діяча Луцького Хрестовоздвиженського братства. Їх нащадки володіли Копиллям ще у XVIII столітті.

В «Географическом и экономическом описании Волынской губернии, города Луцка с его поветом за 1798 год», що зберігається в Російському архіві давніх актів (Фонд «ВУА», д. 18653 и 7), міститься цікава інформація про село одразу після приєднання Волині до великої земельної власності Російської імперії, тобто після третього поділу Польщі в 1796 році. Автор рукопису Ф. Нікітін зазначає, що село лежало на лівій стороні річки Стир, на якій розташовувались 4 млини, кожний на 1 камінь. Млини діяли увесь рік. У селі була дерев'яна церква Воздвиження Чесного Хреста і три дерев'яних панських будинки. Всього дворів нараховувалось 65, а жителів – 410 душ (210 чоловічого стану і 200 жіночого). Із загального числа проживаючих в Копиллі 6 осіб належали до духовного стану (очевидно, сім'я священика), 9 були шляхтичами, 8 мали статус міщан, а 62 кріпаки належали Туминському василіанському монастиреві, який стояв на околиці сусіднього села Граддя.

Орендної платні власники мали 52 рублі на рік. Власниками села були: староста Ігнатій Єловицький, каштелян Каєтан Святополк Четвертинський, ловчий Мартин Піминський, ловчиня Єва Чернявська і Туминський василіанський монастир.

В описі 1798 року подавалась також загальна характеристика земельних угідь і занять населення. Грунт в Копиллі був піщаний, на ньому сіяли жито, пшеницю, овес, ячмінь, гречку, просо, горох, льон, коноплі. Врожайність проти посіву бувала всього вдвічі більша, хоча

землю удобрювали. Сінокоси були бідними. Запаси лісу вважались посередніми, переважали такі дерева: сосна, вільха, береза, осика. Копильські селяни займалися землеробством, на панів працювали по 3 дні, решту – на себе. Зазначається, що овець, коней і птиці дворової утримували мало.

За інформацією О. Цинкаловського в XIX столітті село частинами належало до панів Хилькевича, Пинівських (Піминських? – **О. Б.**), Вертинських. Ці останні втратили свою власність після польського повстання 1863 року, в результаті чого їх частка в Копиллі відійшла державі.

В кінці століття в Копиллі було 126 домів, в яких проживало 720 жителів.

За переписом 1911 року більша частина копильських угідь – 382 десятини – належали князівській родині Святополк Четвертинських, а решта власників володіли 359 десятинами. На початку XX століття в селі діяв парафіяльний Свято-Софіївський храм, побудований у 1866 р. До копильської церкви були приписані віруючі невеликого села Довжиця. Загальна кількість парафіян – 1805 душ населення. Іновірців (євреїв) нараховували 55 душ. При церкві діяв причет: священник, псаломщик і просфорня. З кінця XIX ст. в Копиллі діяла церковно-парафіяльна школа, дерев'яний будинок якої в 1914 р. уже потребував ремонту.

Олена Бірюліна

Література:

Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною.: Ч. 1. Залюднення Волинського воєводства в першій половині XVII ст. – К., 1930. – 156 с.

Копилля // Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К., 1970. – С. 554-555.

Селянський рух на Україні, 1569-1647 рр.: 36. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1993. – 534 с.

Про с. Копилля (Копилів) – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Копили або Копиле // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. – від найдавніш. часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 533-534.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Київ, 2001. – 189 с.

Про с. Копилля – с. 68.

Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К.: Наук. думка, 1993. – 416 с.: іл.

Про князів-власників с. Копилля – див. Іменний покажчик.

Бабич В. «Червоне село» // Зоря комунізму. – 1986. – 7 листоп.

Чорний А. Червоне село // Зоря комунізму. – 1989. – 17 верес.

450 РОКІВ

ВІД ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ М. МАЦЕЙОВА, ТЕПЕР СМТ. ЛУКІВ ТУРІЙСЬКОГО РАЙОНУ, ТА НАДАННЯ ЙОМУ МАГДЕБУРЗЬКОГО ПРАВА (1557)

У 1557 р. польський король Сигізмунд Август видав сандомирському каштеляну Станіславу Мацейовському дозвіл осадити (заснувати) на землі села Лукова місто й назвати його за прізвиськом власника – Мацейовичі. Королівським привілеєм новозаснованому місту надавалось Магдебурзьке право, можливість проводити кілька річних ярмарків, а власникові дозволялося збудувати замок.

Село Луків відоме з початку XVI ст. На той час було адміністративно розташоване в Холмській землі. 1510 р. датується згадка про луківську парафіяльну церкву, яка знаходилась на теренах Любомльського староства і відносилась до любомльської протопопії.

Отримана після надання Магдебурзького права назва міста Мацейовичі згодом змінилася на скорочену версію – Мацейов. У 1564 р. міська громада сплачувала 2 гроші шосового (державного) податку, 24 гроші від 4-х горілчаних бань, податок від 11 ремісників, 3 сезонних робітників і 6 комірників.

У 1568 р. місто від Станіслава Мацейовського перейшло до князя Андрія Івановича Вишневецького. Після смерті в 1594 р. доньки Вишневецького – Ганни Андріївни Мацейов перейшов до рук її чоловіка Миколи Павловича Сапєги та їх сина Фридеріка, пізніше, в 30-х рр. XVII ст., до дружини останнього – Єви Сапєжиної.

У 1680 р. Мацейов придбав Атаназій Мьончинський. За звитяги в обороні Відня від турків у 1683 р. А. Мьончинський отримав у нагороду від польського короля Луцьке староство, а пізніше обійняв посаду волинського воєводи. У XVIII ст. маєток Мьончинських «Мацейовщина» виріс до 20 сіл, з яких власне й утримувався замок, який родина збудувала в головній своїй резиденції – Мацейові.

На місці мацейовського замку в кінці XVIII ст. нащадком луцького старости Атаназія Мьончинського Франтішком Ксаверієм був збудований палац. Над проектом палацу в стилі «ампір» працював німецький архітектор з Дрездена Пьоппельманн. Околиці палацу прикрашав «англійський» парк. Перебудований палац Мьончинських і рештки парку дійшли до наших днів.

У XIX ст. Мацейов втратив статус міста і де-факто перетворився в невелике містечко Ковельського повіту. Це був центр волості, в якому розміщувався поліцейний округ, що обіймав гміни: Кошари Старі, Мацейов, Несухойжи і Селище.

У 1870 р. Мацейов нараховував 240 домів, 1035 мешканців, з яких 50 відсотків – євреї. В містечку діяли православна церква, 2 костели, 2

каплиці, синагога. Працювали броварня, винокурня, 3 цегельні, 2 миловарні, 6 гарбарень (гарбарня – майстерня по обробці шкіри). Наприкінці XIX ст. в Мацейові була поштова станція і станція Надвіслянської залізничної гілки.

1903 р. останній з Мьончинських продав Мацейов адміністрації Петербурзької православної семінарії. За переписом 1911 р. в містечку проживало 4 216 жителів, діяло духовне училище, переміщене з Мильців (філія Петербурзької семінарії), а також працювали міщанська управа, суд, двокласова школа, земська лікарня (2 лікарі), аптечні склади, 42 крамниці, кредитне товариство, паровий млин, фабрика черепиці, пошта, телеграф, агроном, земський насінневий пункт. Проходили щомісячні ярмарки. В цей час 2213 десятин землі в Мацейові належало до власності К. Шамповальського.

У міжвоєнний період в мацейовському палаці Мьончинських розмістилися католицький жіночий монастир, каплицю, школу і семінарію. З приходом радянської влади, в 1940 р., Мацейову було знову присвоєно статус міста.

1942 р. від рук німецької окупаційної влади в Мацейові було замордовано 1 500 міщан єврейської національності, тобто 2/3 його мешканців. У 1946 р. назву міста змінили на Луків, лише залізнична станція зберегла назву Мацейов.

Олена Бірюліна

Література:

Бондаренко Г. В. З історії назв районних центрів, міст і селищ міського типу Волинської області / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк // Педагогічний пошук. – Луцьк, 1999. – № 1 (20). – С. 76.

Гоць П. Від Маційова – до Лукова // Гоць П. Обабіч Турії: Поет. фотокнига. – Львів, 2003. – С. 151–221.

Денисюк В. Т. Волинь: Події, факти, цифри. Турист. маршрути. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 143 с.

Про смт. Луків – с. 111–112.

Серпенінов П. Н. Луків / П. К. Серпенінов, В. М. Сліпко // Історія міст і сіл Української РСР: Волинська область. – К., 1970. – С. 699–708.

Коваль А. А. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001. – 302 с.

Про смт. Луків – с. 52.

Цинкаловський О. Маціїв, Мацеюв, Матіїв, Луків // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся: (Краєзн. слов. від найдавніш. часів до 1914 р.). – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – С. 79.

Шульгач В. На топонімічній карті Волині: Маціїв // Культура слова: Міжвід. зб. – К., 1994. – Вип. 45. – С. 63–67.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимолог. слов.-довід. – К.: Київ, 2001. – 190 с.

Про смт. Луків – с. 80.

Ярмолюк З. П. Луків // Ярмолюк З. П. Від витоків річки Неретва до озера Сомино: Іст.-краєзн. нариси. – Луцьк, 2002. – С. 110.

З днем селища, Лукове! // Нар. слово. – 2003. – 17 лип.

Максимюк Т. Мій милий серцю Луків // Досвіт. зоря. – 2004. – 24 січ.

Максим'як О. Маленьке селище – великі проблеми // Волин. газ. – 2005. – 20 жовт.

Рудич В. Малі містечка мають перспективу // Про бізнес. – 2005. – Спецви-
пуск. – С. 11.

Світліковська Г. Луків повернувся у післявоєнний Мацеїв: Проблеми малих
містечок // Волинь. – 2001. – 23 черв.

Тимошук Л. Луків: Минуле і сучасне // Нар. слово. – 2006. – 15 лип.

Ткачук П. З історії Лукова // Нар. слово. – 1994. – 13 квіт.

Трофимчук В. На руїнах Мацейова – музика гонорова // Вісник. – 2001. – 20 верес.

Луків // Географічна енциклопедія України. – К., 1990. – Т. 2. – С. 296.

Янко М. П. Топонімічний словник України: Слов.-довід. – К.: Знання, 1998. – 432 с.

Про смт. Луків – с. 216.

225 РОКІВ

ВІД ЧАСУ СПОРУДЖЕННЯ ХРЕСТОВОЗДВИЖЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ У С. ВІЛЬХІВЦІ, ТЕПЕР ГОРОХІВСЬКОГО РАЙОНУ (1782)

Село Вільхівка вперше згадується в документах у XVII столітті. На-
зва села походить від урочища Вільхівці, яке розміщувалося на ґрунтах
села Ощів.

Хрестовоздвиженська церква у с. Вільхівці була збудована 1782
року. Про дату спорудження храму свідчить залишений будівничими
різаний напис над входом «1782». Хрестовоздвиженська церква і цер-
ковна дзвіниця є пам'ятками архітектури України державного значення,
входять до Державного реєстру національного культурного надбання
(пам'ятки містобудування і архітектури України) під номером 101. Це
типова для культової архітектури Волині споруда, дещо приземкувата,
дерев'яна. Будівля тризрубна, одноглава, з частково збереженням під-
дашсям на кронштейнах. Споруда обшальована дошками. Бокові зру-
би обшиті дошками однієї висоти, а центральний виділений як своїми
розмірами, так і масивною главою на восьмигранному світловому ба-
рабані, увінчаною декоративною главкою.

Хрестовоздвиженська церква у с. Вільхівці відноситься до групи
пам'яток, які найбільш повно зберегли свої первісні форми. Так, у бу-
дівлі переважає горизонтальне членування, що досягається розмі-
щенням коньків дахів і карнизу над барабаном на одній лінії. Карнизи
зрубів і піддашся сильно підкреслені. Дзвіниця знаходиться окремо
від церкви, дерев'яна, двоярусна, завершується шатром. В інтер'єрі
храму частково збереглися розписи XIX ст., виконані олійними фар-
бами.

Хрестовоздвиженська церква в с. Вільхівці знаходиться в користуванні релігійної громади Української Православної церкви Київського патріархату.

Євгенія Ковальчук

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятники містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: Історія і культура. – 1999. – № 2-3. – С. 49.

Хрестовоздвиженская церковь (с. Ольховка) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 2. – С. 67.

Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К.: Наук. думка, 1987. – 736 с.

Про Хрестовоздвиженську церкву в с. Вільхівка – с. 69.

Колесник Д. Охороняємо культурну спадщину: Пам'ятки архітектури Горохівщини // Горохів. вісн. – 2006. – 7 листоп.

ПОКАЖЧИК ІМЕН

Бородулін С. І. 94-97
 Боярчук П. О. 64-66
 Братунь Р. А. 17-20
 Букатеви́ч М. П. 114-116
 Віслобоков Ю. С. 62-63
 Вольський О. П. 123-124
 Галькун Т. Д. 24-27
 Гаско М. Е. 27-29
 Горик Н. П. 109-112
 Дублянський А. З. 127-132
 Жупанюк В. Г. 39-40
 Запольська Г. 44-47
 Захарченко Н. Й. 93-94
 Іваницький В. М. 140-142
 Каспрук П. Й. 89-90
 Козачук В. П. 122-123
 Кондзелевич Й. 102-103
 Косач-Кривинюк О. П. 76-79
 Косач-Шимановська О. П. 79-81
 Лежанська Л. Я. 41-42
 Липинський В. К. 58-62
 Максименко Г. А. 133-135
 Мизинець Влас 66-69
 Огієнко І. І. 20-24
 Огородник О. В. 106-109
 Онуфрійчук М. А. 135-139
 Панасюк В. Г. 97-98
 Поштарук Д. А. 51-54
 Пчілка Олена 119-121
 Пшемиський К. 30-31
 Рівець Т. М. 14-17
 Сачук С. Д. 81-84
 Смолярчук Т. Д. 56-58
 Сокол І. Г. 70-71
 Стефанишин М. С. 47-51
 Стравінський І. Ф. 84-89
 Тиможинський В. А. 117-119
 Трофим'як М. 54-56
 Українка Леся 31-36
 Шамрила М. П. 91-92
 Шпи́га Р. М. 112-113

Список

АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ І БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Білик В., молодший науковий співробітник відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Бірюліна О., завідувач відділу давньої історії Волинського краєзнавчого музею

Вернидубов О., завідувач відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею

Гатальська Н., завідувач відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею

Глушук В., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Гриморович О., провідний науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Дудар Т., завідувач відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Єлісєєва Т., завідувач Музею волинської ікони

Зінко Д., молодший науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Карабін Н., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Ковальчук Є., заступник директора з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею

Копилова Т., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Корецька О., старший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Корчинська З., головний методист Волинської обласної бібліотеки для юнацтва

Кравчук А., начальник відділу інформації та використання документів Державного архіву Волинської області

Криштанюк Л., старший науковий співробітник відділу методичної роботи з державними та громадськими музеями Волинського краєзнавчого музею

Кузьмич Н., молодший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею

Кушнір В., завідувач Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею

Ланшина Л., молодший науковий співробітник відділу фондів Волинського краєзнавчого музею

Левицька Т., провідний науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Мазурик Ю., завідувач відділу охорони пам'яток історії і культури Волинського краєзнавчого музею

Мержвинська Л., провідний науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Мірошниченко-Гусак Л., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Огнєва О., кандидат історичних наук, викладач кафедри археології та джерелознавства Волинського державного університету імені Лесі Українки

Остапюк О., директор Любомльського краєзнавчого музею

Пальоха О., науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Пушкар Н., головний хранитель Волинського краєзнавчого музею

Рибчук С., науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Силюк А., директор Волинського краєзнавчого музею

Слота О., науковий співробітник Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Тищенко Т., завідувач відділу природи Волинського краєзнавчого музею

Федорук Л., науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Філонюк М., молодший науковий співробітник відділу новітньої історії Волинського краєзнавчого музею

Хомова Т., старший науковий співробітник відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею

Чашук М., старший науковий співробітник Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині

Редактори-упорядники **Євгенія Ковальчук та Емілія Ксендзук**
Відповідальні за випуск **Анатолій Силіук і Людмила Стасюк**
Художній редактор **Володимир Камінський**
Комп'ютерна верстка **Анни Петренко**
Коректор **Олександр Ващук**

Здано до набору 25. 12. 2006. Підписано до друку 29. 12. 2006.
Формат 84х60 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Myriad Pro.
Ум. друк. арк. 12,88. Обл.-вид. арк. 13,40. Наклад 1000 прим.

Поліграфічно-видавничий дім «Твердиня»
п/с-9, м. Луцьк-21, 43021
тел. : 8-050-2950250
tverdyna@ukr. net

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
ДК № 2030 від 14. 12. 2004 р.

Друк МП «Зоря»
просп. Волі, 2, м. Луцьк, 43025

Свідоцтво Держкомінформу України
ВНЛ № 13 від 20. 07. 2001 р.

К 17 Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2007 рік /
Ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2006. – 164 с.

ISBN 966-8770-63-3

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. Видання подає матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, чиї життєві шляхи пролягли через Волинь.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат 2007 року. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка і список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті з періодичних видань та збірників, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є показник імен видатних діячів, представлених у ньому, та список авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» буде корисним для культосвітніх працівників, викладачів, студентів, краєзнавців..

УДК 94(477, 83)(059.3)
ББК 63. 3 (4УКР – 4 ВОЛ) Я 25